

Vol. 99.2 Da

KJØBENHAVNS
RAADHUS
BIBLIOTHEK

ExLi * BRIS

DANSK PANTHEON.

ET PORTRAITGALLERI

FOR

SAMTIDEN.

UDGIVET

AF

EM. BÆRENTZEN & COMP.

1842—1851.

INDHOLD.

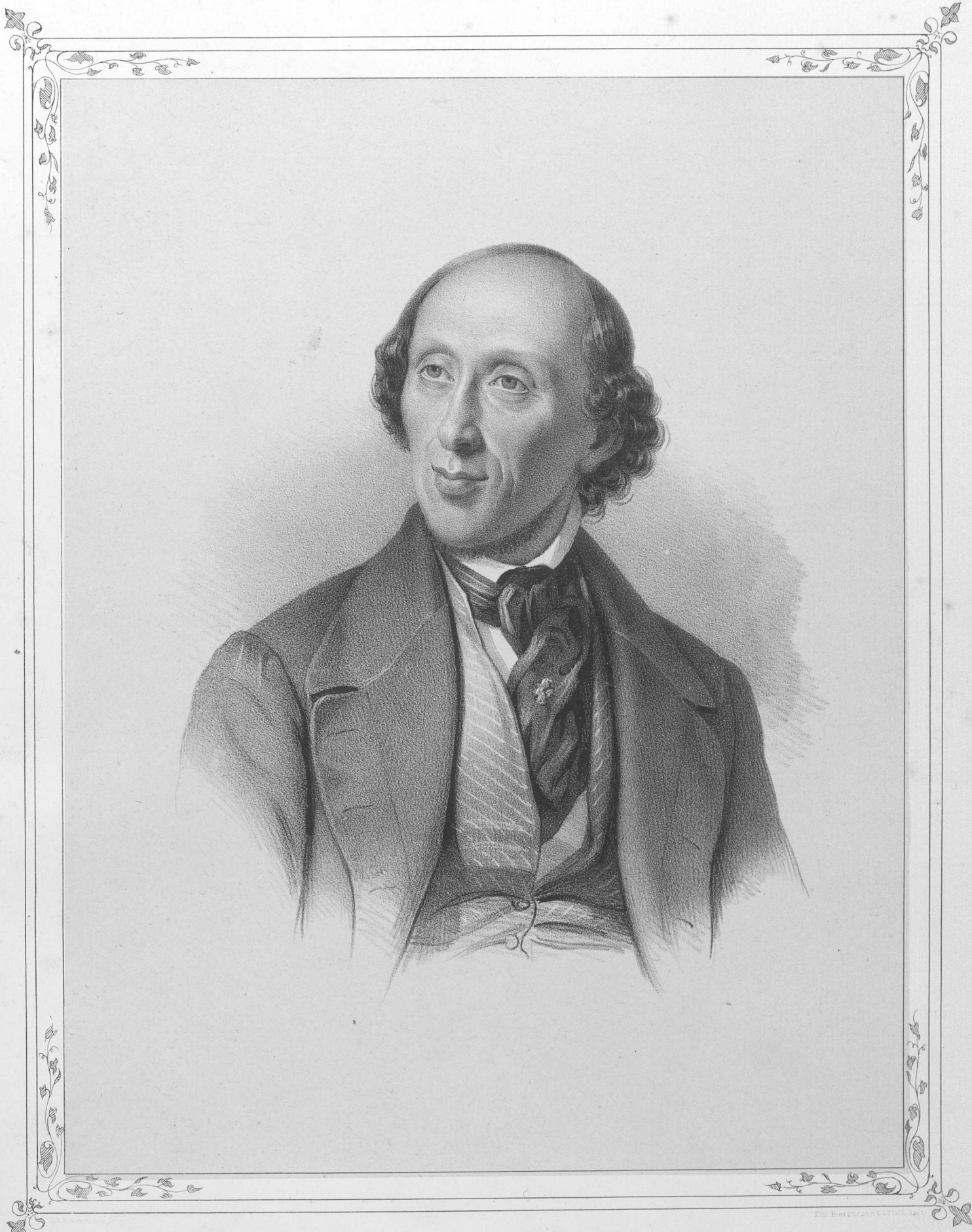

Andersen, Hans Christian.	Martensen, Hans Lassen.
Bang, Oluf Lundt.	Müller, Adam August.
Bissen, Herman Wilhelm.	Mynster, Jakob Peter.
Blicher, Steen Steensen.	Möller, J. C. J. H. Gundelach-.
Clausen, Henrik Nicolai.	Nielsen, Anna Helene Dorothea.
Collin, Jonas.	Nielsen, Augusta.
Forchhammer, Johann Georg.	Nielsen, Nicolai Peter.
Glaeser, Frantz.	Oehlenschläger, Adam Gottlob.
Grundtvig, Nicolai Frederik Severin.	Paludan-Müller, Frederik.
Hartmann, Johan Peter Emilius.	Ryge, Johan Christian.
Hauch, Johannes Carsten.	Schifter, Andreas.
Heiberg, Johan Ludvig.	Schouw, Joakim Frederik.
Heiberg, Johanne Louise.	Sibbern, Frederik Christian.
Herholdt, Johan Daniel.	Skau, Laurids Pedersen.
Hertz, Henrik.	v. Sponneck, Wilhelm Carl Eppingen.
Hetsch, Gustav Frederik.	v. Stemann, Paul Christian.
Holst, Hans Peter.	Thorvaldsen, Bertel.
Hvidt, Lauritz Nicolai.	Tryde, Eggert Christopher.
Høegh-Guldberg, Ove Emmerich.	Weyse, Christoph Ernst Frederik.
Ingemann, Bernhard Severin.	Winther, Christian.
Jacobson, Ludvig Levin.	Örsted, Anders Sandö.
Madvig, Johan Nikolai.	Örsted, Hans Christian.
Magnussen, Finn.	
-

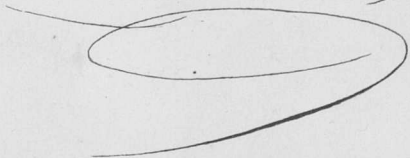

J. F. Anderson

Hans Christian Andersen.

Det bliver i vore Dage meer og meer et Særsyn, at Nogen fremtræder som Kunstner eller Digter alene ifølge en medfødt Drift, som ytrer sig tidlig og med en uimodstaaelig Kraft. Oftere dannes de ved Skjæbne og Forholde, end de synes af selve Naturen fødte og baarne til denne Virksomhed; og deres Liv er derfor i Ungdommen sjelden saa eventyrlig udad bevæget, som det, vi her i faa Træk skulle skildre. Til Kunstner bestemmes man jo som Barn af Familie og Venner, og sættes i Skole paa Akademiet, for der at uddanne sig til et Geni. Digterne, og med dem Litteraturen, begunstiges ikke saaledes enten offentlig eller privat; Digterne betragtes næsten af Alle som en Art Hittebörn, eller rettere som Stedbörn, hvem Ingen tager sig af, hvis Udvikling tvertimod paa alle Maader modarbeides; og hvad de blive, maa derfor hos dem, meer end hos Andre, tilskrives deres egen Tilböielighed og Aandskraft. Men hos de fleste af vor Tids Digtere, træder ofte et tidligt Bekjendskab med Lidenskaberne, tidlige indre Erfaringer, eller ydre Anledning, istedenfor det primitive Naturkald, og et saadant kan i vor egen Litteratur neppe med den afgjorte Bestemthed paavises hos Nogen, som hos OEHLENSCHLÆGER og ANDERSEN. Heraf kan man forklare den Kjendsgjerning, at den Første saa ofte her hjemme har været Gjenstand for kritiske Angreb, og at den Sidste egentlig først har vundet fuldständig Anerkjendelse som Digter i Udlandet, hvor en ældre Civilisation allerede har hidført Afsmag for Skoletvangen, og en Reaction tilbage mod det Naturlige og Friske, medens vi Danske endnu nære en from Respekt for Skolens nedarvede Aag og udlevede Reflexionsviisdom.

ANDERSEN er født i Odense den 2den April 1805 af fattige Forældre. Faderen var Skomager, men havde tidlig forraadt ualmindelige Evner, og fölte en vedvarende Utilfredshed med sin Stilling, som undertiden gav sig Luft i Vers. Da han skulde giftes, vare hans Kaar saadanne, at han selv maatte tömre sin Brudeseng af — Fodstykke til en grevelig Ligkiste, der var kjøbt paa en Auction. Hans Forældre havde været velhavende Landsbyfolk, som ved forskellige Uheld blev forarmede, og derpaa flyttede til Odense. Bedstemoderen spiller en vigtig Rolle i vor Digters Barndoms-historie (Bedstefaderen var bleven sindsvag), hun bevarede en Tradition om den tyske By Kassel, hvor hendes Bedstemoder, en Dame af fornem Stand, var flygtet bort med en Skuespiller. Hun havde en Have at passe ved Hospitalet, og den opvakte Dreng, som alt var modtagelig for de forskjelligste Indtryk, lyttede med sin hele Sjel til de Eventyr og Spøgelshistorier, han her fik at höre. Hos hende tilbragte den lille Hans Christian ofte Dagen, og hans Sind opfyldtes her baade med overtroiske og levende religiöse Forestillinger. Da han saaledes en Dag med sin Moder og andre Börn var gaaet ud at samle Ax paa et Sted, hvor der var en bekjendt ond Forvalter, og de andre ved dennes Ankomst toge Flugten, blev han alene tilbage, og ved sit barnlig-naive Udraab: „hvor tør Du slaae mig, da Gud kan see det,“ afvæbnede han den strenge Mand, der alt havde hævet Stokken. Undertiden tog Faderen ham med paa ensomme Vandringer i Skoven, han gjorde et Dukketheater og andet Legetöi til Sönnen, og om Aftenen forelæste han af sit Bibliothek, der bestod af Holberg, en gammel Oversættelse af Shakespeare og et Bind Historie- og Viseböger, som Drengen snart begyndte at studere paa egen Haand. Spanierne havde været i Fyen; de vare atter dragne bort, og Krigen nærmede sig sin Ende. Faderens melankolske og poetisk sværmende Gemyt lod ham ikke længer nogen Ro; han lod sig pludselig hverve til Soldat, i Haab om i Krigen at gjøre sin Lykke. Men han kom kun til Holsten, Fredsslutningen førte ham atter tilbage til Odense, hvor han kort efter blev syg og døde. Sönnen nød imidlertid en höist tarvelig Undervisning i en Fattigskole; i sin Fritid kom han undertiden hos en Madam *Bunkeflod*, Enke efter en Præst, som i 1784 blev regnet blandt danske Digtere. Her hörte han førstegang Digternavnet omtale med Kjærlighed, han besluttede da selv at blive en Digter, og begyndte som niars Dreng at skrive Comedier og Tragedier, hvori han bl. A. antydede fornemme Personers Charakterer ved at indblande tyske og franske Ord i Dialogen. Men hans Publikum var aldeles ikke taknemligt; Gadedrengene skjældte ham ud for „Comedieskriveren“, med sin besynderlige Aabenhjertighed og sine usædvanlige Manerer var han udsat for mange Slags Drillerier, der i höi Grad krænkedes hans blöde, ömfindtlige Gemyt, og da han engang paa Skolelærerens Födselsdag overrakte denne et lille Digt, blev han for sin gode Villie udleet. Hans Moders Kaar bleve imidlertid endnu slettere, og hun sendte ham da til en Fabrik, for at fortjene lidt. Her morede han Arbejderne med sin smukke Sangstemme og med at recitere Scener af Holberg, men da hans pigeagtige Væsen og Udseende engang paadrog ham en raa Behandling, tog han Flugten herfra. Han var nu tolv Aar, havde slugt alle de Böger, han kunde overkomme, og da han ikke havde Raad til at naae Gjenstanden for sine hedeste Længsler, at komme paa Comedie, sad han hjemme og spillede selv paa sit Dukketheater hele Shakespeares „Kong Lear“ og „Kjöbmanden af Venedig“. Naar et reisende Skuespillerselskab var i Byen, vidste han at skaffe sig Plakaterne, og sad nu hjemme med disse, og improviserede ved Hjælp af Personlisten hele Comedier paa sin Maneer, saa hans Moder frygtede for, han havde mistet Forstanden. Ved sin Interesse for Theatret og de indledte Bekjendtskaber lykkedes det ham ogsaa, naar kjøbenhavnske Skuespillere om Sommeren gjæstede Odense, at erholde smaa, sædvanlig stumme Roller, og synge med i Chorene,

hvorved han lærte en Mængde Sange, ja hele Operapartier. Imidlertid havde hans ualmindelige Væsen vakt Interesse for ham hos flere fornemme Familier, og han nød især Velvillie hos Oberst Höegh-Guldberg, en Broder til Digteren. Da hans Moder havde giftet sig anden Gang, blev han bestemt til Skrædderprofessionen, og han gjorde sig selv fortrolig dermed ved Tanken om de Resser, der her aabnede sig for Garderoben til hans Dukketheater. Til sin Confirmation fik han for første Gang Støvler og anstændige Klæder, og hans Glæde herover var saa stor, at den forstyrrede hans Andagt i Kirken, en Stemning, han for nylig har udtalt poetisk i Eventyret „De røde Skoe“. Han havde efterhaanden sammensparet en Sum af 13 Rhd., og bestormede nu Moderen om at maatte med dem reise til Kjöbenhavn, for at komme til Theatret, eller blive „en berömt Mand“ som de, han undertiden havde læst om. Hun henvendte sig først til en Spaaqvind, og da denne forudsagde ham Lykke og Storhed, ja, at „Odense engang skulde blive illumineret for ham,“ fik han Lov til at begive sig paa Reisen.

Han ankom saaledes til Kjöbenhavn den 5te Septbr. 1819, just da den bekjendte Jödefeide (som han har skildret i „Kun en Spllemand“) havde sat hele Byen i Oprör. Hans første Vandring var til Theatret, men han betragtede det endnu kun udenfra, med samme hellige, frygtsomme Længsel, som en Elsker sit første Kjærlighedsideal. Næste Dag tog han Confirmationsklæderne paa, og begav sig til Dandserinden Madm. Schall, til hvem han havde et Anbefalingsbrev. Han forebragte sit Önske, og paa hendes Spörsgmaal om, hvilke Partier han troede at kunne udföre, svarede han „Cendrillon!“ og med det samme sang og dandsede han denne (som bekjendt en Damerolle), men med saa selsomme Gebærder, at hun troede, han var vanvittig, og lod ham gaae. Han gik derpaa til Theaterchefen, for at söge, Ansættelse, men fik det Svar, at han var for mager. Alt Haab syntes nu forbi. I sin tröstlöse Forfatning kjöbte han en Galleribillet, og saae Balletten „Paul og Virginie.“ De Elskendes Adskillelse greb ham saa dybt, at han brast i Graad, og med sin sædvanlige Aabenhed fortalte han det forsamlede Publikum hele sin Skjæbne, og anvendte Ballettens Indhold paa sig og sin ulykkelige Kjærlighed til Theatret. Hans Kassebeholdning var imidlertid svunden ind til en Daler; i sin Fortvivlelse gik han nu efter Avisen i Lære hos en Snedker; men allerede den første Dag skræmmedes han ogsaa herfra ved den letfærdige Tale, der förtes paa Værkstedet. Han huskede nu paa sin Sangstemme, der saa tidt i Odense var bleven rost. Han gik da til Professor Siboni, hos hvem der just var Middagsselskab, og deriblandt Baggesen og Weyse. Han kom ind til Bordet, sang og spillede Comedie, indtil han ved Tanken om sin egen Stilling overvældedes af Taarer. Baggesen spaaede, at der engang vilde blive Noget af ham, Weyse indsamlede ved en Collect 70 Daler til ham, og Siboni begyndte at danne hans Stemme. Men denne var alt i Overgang og gik snart tabt. Ved forskjellige ædle Mænds Bistand lykkedes det ham dog at kunne blive i Kjöbenhavn. Digteren Guldberg underviste ham i Dansk og Tydsk, og han blev endelig Theaterlev under Instruction af Lindgreen, gik daglig paa Dandseskolen, og optraadte i nogle Balletter, deriblandt engang med Fru Heiberg, som da var et lille Barn. Endnu fuld af Overtro listede han sig Nytaarsaften silde op paa Theatret, for at fremsige nogle Ord paa Scenen (han læste paa Knæ et „Fadervor,“) i det Haab, at han saa maatte komme til at debutere inden Aaret var omme. Hjemme paa sit Værelse beskæftigede han sig endnu stedse med sit Dukketheater.

Men det slumrende Naturkald, der hidtil havde yttret sig som en ubestemt Lidenskab for Musik og Theater, begyndte at vaagne i en anden Retning; han skrev en versificeret Tragedie, paa Bakkehuset havde Fru Rahbek halv i Spög kaldt ham Digter, han tog Varsel heraf, og indsendte til Theatret et Par dramatiske Arbeider, der dog forkastedes som umodne. Men nuværende Conferentsraad Collin, som var Medlem af Directionen, havde her bemærket Spor af en Aand, som lovede noget Ualmindeligt, og denne fortræffelige Mand, i hvis Huus og Familie ANDERSEN senere blev optaget som Sön i et kjærligt Hjem, skaffede ham ved sin Indflydelse frit Logis og Undervisning i Slagelse Latinskole. Han læste nu meget flittig, og afholdt sig næsten ganske fra poetisk Lecture, men Rectoren, i hvis Huus han var, og hvem han siden fulgte til Helsingör, misforstod sin Discipels eiendommelige blöde, uforbeholdne Natur, og hvad der rørte sig i ham, og da hans Behandlingsprincip, som han vistnok selv siden har erkjendt, var aldeles forfeilet og fordærveligt, tog Collin, saasnt han kom til Kundskab derom, ANDERSEN ud af Skolen. Han blev nu privat undervist af den ved sin Iver for nordisk Sprog og Historie hæderlig bekjendte Cand. theol. (nu Pastor) L. C. Müller, og tog et Aarstid efter Examen *artium* med næstbedste Charakteer.

Endnu i sin Skolegang havde ANDERSEN skrevet adskillige meget lovende Digte, deriblandt det med saa overordentligt Bifald optagne „Döende Barn,“ som han dengang først efter mange forgjæves Forsög opnaaede at faae trykt, og som nu er oversat i mange Sprog, ja endog paa Grönlandsk. Paa hans Vandringer til hans Manufacteur, Müller, som boede paa Christianshavn, knyttede de i hans Indre stedse stærkere gjærende poetiske og lunefulde Ideer sig til de prosaiske Lokaliteter, han her daglig havde for Öie, og saaledes opstod hans „Fodreise til Amager,“ en væsentlig litterær Satire i den humoristiske Fortællings Form, hvoraf nogle Brudstykker först meddeltes i Heibergs „flyvende Post,“ og som udkom nogle Maaneder efter at han var bleven Student, og gjorde en saa overordentlig Lykke, at der faa Dage efter maatte foranstaltes et nyt Oplag, og senere (1839) endog et tredje, foruden et svensk Eftertryk. Den nærmeste Grund til, at hans første större Arbeide fremtraadte med en negativ ironisk Charakteer, var vistnok den Behandling, han i sin Skolegang havde lidt, hvorved ethvert Udbrud af hans levende og stærkt overstrømmende Fölelse var bleven tilbagetrængt og latterliggjort. Han blev nu velvillig optaget i forskjellige anseete Familierekredse, som H. C. Örsteds og Commandeur Wulffs, hvilket vistnok havde en heldbringende og dannende Indflydelse paa ham. Men i enkelte Kredse viste sig ogsaa Misligheden ved at fælde afgjørende Domme over en ung Digter, idet Adskillige paa Grund af nogle mindre modne Arbeider bröde Staven over ham i det Hele, medens de paa samme Tid ophöiede Digte, han lod trykke uden Navn, og saaledes ifölge

dette Principis Conseqvents burde have bifaldt Alt, hvad der flød af hans Pen. Han tog om Efteraaret 1829 anden Examen med et meget godt *Laud*, og havde endnu samme Aar skrevet „Kjærlighed paa Nicolai-Taarn“, heroisk Vaudeville i een Act, som ved Opførelsen paa Theatret blev modtaget med Jubel af hans Medstuderende, der vare stolte af ham, men som uagtet det røbede Vid og Lune, i sig selv var et forfeilet Arbeide, navnlig fordi det satiriserede med Noget, som ikke eksisterede hos os. Kort efter (1830) udkom hans første Samling „Digte“, som ved deres Friskhed, Lune og naturlige Følelse optoges med ualmindeligt Bifald saavel af Publikum, som af Kritiken. I dette Bind fandt man ogsaa hans første Forsøg i den Retning, hvor han senere bevægede sig med saa udmærket Held, det prosaiske Folkeeventyr. Han foretog en Reise igjennem de danske Provindser, og udgav derpaa (1831) en ny Digtsamling: „Phantasier og Skizzer“, som ved flere alvorlige og vemodige Toner vidnede om, at en Forandring var foregaaet i hans Indre. Havde han tidligere stundom nærmet sig til *Hoffmann*, saa syntes man her at bemærke Paavirkning af *Heine*. Ogsaa i en anden Henseende skulde han nu uddrives af sit poetiske Barndomsparadis; Forf. af de bekjendte „Gjengangerbreve“ *H. Hertz*, angreb ham paa Grund af det Hastværk og den Incorrecthed, der, ved Siden af hans medfødte flydende og naturlige Versification, i en Deel af hans Arbeider sporedes i Sprog og Vers, med saameget Talent og skaanselløs Ensidighed, at den gunstige Stemning, paa hvilken han hidtil glad og sorgløs havde vugget sig, pludselig slog om i en modsat. I Sommeren 1831 gjorde han en Udflugt til det nordlige Tydskland, Harzen, Sachsen o. s. v., af hvilken han i sine „Skygebilleder“ gav en særdeles livlig og poetisk underholdende Skildring. Han blev paa denne Reise bekjendt med *Tieck*, og *Chamisso*, som først gjorde Tydskerne opmærksomme paa hans Fortrin, og oversatte adskillige af hans Smaadigte. 1832 udgav han en lille Samling „Vignetter til danske Digtere;“ man fandt her epigrammatisk Vid forenet med et kjærligt og begejstret Gemyt.

Det er bekjendt, at selv om en Digter gjør Lykke, og selv om han er meget frugtbar, vil han med et Publikum saa lidet som det danske, ikke kunne leve af sine Værker. Journallitteraturen havde dengang endnu ikke udviklet sig hos os, og der var ikke Tale om Honorar for indsendte Bidrag. ANDERSEN maatte da gribe til at oversætte Stykker for Theatret („Skibet“ og „Dronningen paa 16 Aar“) og skrive Operatexter for forskjellige af vore Componister: „Bruden fra Lammermoor“ (for Bredahl), „Ravnen“ (for Hartmann) 1832, og „Festen paa Kenilworth“ (for Weyse) 1836. De Baand, hans Muse her maatte paalægge sig, kunde kun virke skadelig i poetisk Henseende, men denne undskydelige Letsindighed havde til Følge, at „Maanedskriftets“ æsthetiske Kritiker (*Molbeck*), der hidtil i det Hele havde ydet ham velvillig Anerkjendelse, fra nu af blev hans erklærede Modstander, saameget mere, som Gjengangerbrevenes Polemik og en senere optraadt Digter (*Paludan-Müller*) syntes at tage hans hele kritiske Bevidsthed i Beslag. Saaledes bleve ANDERSENS „Samlede Digte“, der før i samme Tidsskrift enkeltvis vare gunstig bedømte, nu anmeldte i en næsten fjendtlig Aand, og det samme var Tilfældet med „Aarets tolv Maaneder“ (1833), uagtet man her i fuldt Maal gjenfinder hans friske, hjertelige og phantasirige Lyrik, og forskjellige Partier deraf (f. Ex. Juli Maaned) endog høre til det Skjønneste, han har skrevet. Samme Aar fik han, tilligemed *Hertz*, Stipendium af Regjeringen til en Udenlandsreise. I Udlandet føler man dobbelt Betydningen af et fælles Fædreland; de to litterære Modstandere mødtes først i Rom, men som ædle poetiske Naturer kom de hinanden venlig imøde, og reiste sammen til Neapel. ANDERSEN var først gaaet til Paris, og fulgte herfra en Indbydelse til Schweiz, hvor han fuldendte sit dramatiske Digt: „Agnete og Havmanden“, som, uagtet det vidner om en mærkelig Udvikling hos Digteren, uagtet hans Poesi her frembryder i dybere, fuldere og kraftigere Toner end før, dog i Hjemmet vakte langt mindre Opmærksomhed, end hans tidligere mindre fuldkomne Arbeider. Paa samme Dag, som han for 14 Aar siden, fattig og hjælpeløs, var kommen til Kjöbenhavn, betraadte han Italiens Grund, og her aabnede sig nu for hans glødende Phantasi en ny Verden. I Rom sluttede han Venskab med Thorvaldsen, og den store Kunstners opmuntrende Anerkjendelse, Beskuelsen af Kunstskattene, den rige Natur, det brogede, farverige Folkeliv, virkede dybt og velgjørende paa hans Digtersjæl, og Frugten heraf var hans berömteste Værk, Romanen „Improvisatoren“, som han fuldendte kort efter sin Hjemkomst, 1835. Selv hos hans Venner var der opstaaet Tvivl om, hvorvidt hans ualmindelige poetiske Evne vilde modne sig til höiere Fuldendelse, men disse Tvivl forsvandt, da *Improvisatoren* udkom. Man henreves af den friske, glimrende Phantasi, som med en vidunderlig Sandhed og Varme her fremtryllede hele Italien i en Række yndige Billeder af et rigt bevæget Menneskeliv. Folk, som før havde været hans Modstandere, skiftede ved denne Bog Anskuelse, den udkom snart i andet Oplag, og gjorde overordentlig Lykke paa Tydsk. Höitstaaende og anseete Personer (saaledes den ædle Grev *Rantzau-Breitenburg*) kom med Velvillie Forfatteren imøde, og kappedes med en hos os ikke sædvanlig Agtelse for litterær Udmærkelse, om at optage ham i deres huslige og selskabelige Kredse. Men paa samme Tid, som ANDERSEN fulgte Tilløkkelserne ved et saadant Liv, syntes hans Frugtbarhed endog at tiltage. 1835 udkom de første af hans „Eventyr“ der overalt vandt udelt Bifald, og hvor man, navnlig i adskillige af de senere, finder Culminationen af hans Geni; han udgav (1836) Romanen „O. T.“, der udmærker sig ved en livlig Skildring af nationale Sæder, samme Aar det idylliske Drama „Skilles og mødes“, som nok kunde ønskes igjen optaget i Repertoiret, og 1837 Romanen „*Kun en Spillemand*“, som i et gemytligt Foredrag fremstiller interessante og kjækt tegnede Charakterer. Aaret efter udgav han „Tre Digtninger“, skrev (1839) for en Decoration, der var anskaffet til et Stykke af *Hertz*, Vaudevillen „*Den Usynlige paa Sprogö*“, som ved sin friske overgivne Lystighed har holdt sig i Publikums Yndest, saa ofte det end er bleven opført, hvilket endnu mere gjælder om hans første større Arbeide for Theatret, det romantiske Drama „*Mulatten*“, (1840) hvortil Sujettet var taget af en fransk Novelle. Stykket gjorde ogsaa i Sverrig overordentlig Lykke, hvilket tilligemed Anerkjendelsen af hans tidligere Digtervirksomhed, foranledigede, at ANDERSEN, da han samme

Aar opholdt sig nogle Dage i *Lund*, modtog en Hædersbevisning, der gjorde et uudsletteligt Indtryk paa ham, idet han blev indbudt til et festligt Middagsmaaltid, og erholdt en Serenade af de lundske Studerende, som satte en Ære i at være de første, der bragte ham en saadan offentlig Hyldest. Samme Aar udgav han „Billedbog uden Billeder,“ en Række fortræffelige digteriske Phantasibilleder, som modtoges med udelt Bifald saavel i Hjemmet som i Udlandet, — og efter at have indsendt en Tragedie „*Maurerpigen*“, der gjorde mindre Lykke paa Theatret, tiltraadte han (endnu 1840) en stor Reise til Italien, Grækenland og Lilleasien, som han med Begeistring og poetisk Aand har skildret i „en Digters Bazar“ (1842). Efter sin Hjemkomst har han udgivet tre Samlinger „Nye Eventyr“, som kun have bragt Erkjendelsen af hans Mesferskab i denne Retning til at stige, og endelig det dramatiske Eventyr „Lykkens Blomst,“ som i sidste Saison blev opført med meget Bifald, om end Kritiken i sin Viisdom her, som ved mange tidligere Leiligheder, ikke har været ganske enig med det ulærde, efter det modtagne Indtryk paa Phantasie og Følelse nærmest dømmende, Publikum. I Vinteren 1843 besøgte han igjen Paris og nød her venlig Modtagelse hos *V. Hugo*, *Al. Dumas*, *Lamartine*, *Alfr. de Vigny* o. Fl. Ifjor blev han paa en Udflugt til Tydskland modtaget med særdeles Opmærksomhed og Gjæstfrihed, især hos Storhertugen af *Weimar*, og tilbragte 25-Aarsdagen efter hans første Ankomst til Kjöbenhavn paa *Föhr*, hvor *D. M. Kongen* og *Dronningen*, som dengang opholdt sig der, viste ham megen Naade og Godhed.

Betragter man **ANDERSEN** i hans Forhold til danske Digtere og dansk Litteratur, da maa det indrømmes, at han i Udtrykkets Energi, i psykologisk Grundighed, national Inderlighed, reflekterende Dybde og formel Correcthed staaer tilbage for flere af sine Samtidige; men i Phantasieens originale Skaberevne, i frisk og yndig Billedrigdom, i Colorit, i varm, let vakt Begeistring og ungdommeligt Lune, oversflyver han uden Tvivl alle danske Digtere, som ere yngre end **OEHLENSCHLÆGER**. Der gaaer et varmt og aabent Gemyt, en glad uskyldig Naturfølelse gjennem Alt, hvad han har skrevet, og dette Sprog, som forstaaes ligegodt af Alle, har vistnok bidraget meget til den Anerkjendelse, man i saa rigeligt Maal har skjenket ham udenfor Fædrelandet, at dette maaskee for en Deel har indvirket mindre gunstigt paa hans kritiske Landsmænd. Hans Personlighed har, som en tydsk Forf. bemærker, „ved sit harmløse og aabne Væsen, hvori et kjærligt og ægte digterisk Gemyt afspeiler sig, overalt erhvervet ham Venner.“ I Forbindelse hermed staaer det, at han ikke har skjult sine mindre heldige Arbejder for Publikum, og aldrig iagttaget den beregnende Forsigtighed og de smaa Finesser i Livet, som mindre rigt udstyrede Forfattere ofte med Held anvende, for at erhverve og bevare et litterært Renommée. Naar han alligevel, hvad der ikke lader sig nægte, besidder et saadant, og det i betydelig Grad, da maa dette saameget desto mere tilskrives hans Værkers virkelige poetiske Gehalt.

Den, der oftere har talt med **ANDERSEN**, vil vide, hvor gjerne han selv dvæler ved Tanken om et veldædigt Forsyn, hvis Styrelse ad forunderlige Livsveje har ført ham til et Maal, hvor han finder sig lykkelig, hvor han forstaaer sig selv og Livet, — vil vide, hvor varmt hans Hjerte slaaer for Hjemmet, og hvor gjerne han udtaler sin Taknemlighed mod Forsynet, Kongehuset og de mange Andre, som med sjelden Kjærlighed ere komne ham imøde, og have fremmet hans Udvikling.

Af hans Værker ere oversatte paa *Tydsck*: *Improvisatoren* og *Billedbog uden Billeder* (et Par Oversættelser). Digte, (af *Chamisso*, *Gaudy*, *Thomsen*, *Zeise* o. Fl.). O. T., *Roman*. En *Digters Bazar*, (to forskjellige Oversættelser). Kun en *Spillemand*, (af *Jenssen*). *Mulatten*. *Eventyr*, (flere forskjellige Udgaver). — Paa *Svensck*: *Improvisatoren*. O. T. Kun en *Spillemand*. *Billedbog uden Billeder*. Nogle af *Eventyrene*. En *Digters Bazar*. *Mulatten*. — Paa *Hollandsk* (saavidt vi have erfaret): *Improvisatoren*. *Spillemanden*. En *Digters Bazar*. — Paa *Engelsck*: *Improvisatoren*, (af *Qværkerinden Mary Howitt*, som har oversat *Fröken Bremers Romaner*). Nogle af hans Digte. *Eventyrene* ville snart komme. — Paa *Fransk*: Nogle Digte (oversat af *Martin*, der i *Revue de Paris* har skrevet et Digt til **ANDERSEN**): Hans *Biographie*, *La vie d'un poète par Marmier* (samme er oversat paa Italiensk). — Paa *Russisk*: *Improvisatoren*. — Stof til hans *Biographi* findes i ovenanførte Artikel af *Marmier*, foran i „*Nur ein Geiger*“, af *Jenssen*, i *Erslews Forfatterlexicon*, *Atheneum* 1845, (i en engelsk Anmeldelse af „*The improvisator*“) og *Schrauwenwerths Reise* i Danmark, *Sverrig*, *Rusland* og *Orienten*, (paa *Hollandsk*).

Wang

Oluf Lundt Bang.

Vort Fædreland har i de fleste Videnskaber og Kunster ikke frembragt faa udmærkede Mænd, men det er dog fornemmelig i Lægekunsten, at det allerede flere Aarhundreder tilbage har bragt sit Navn i Anseelse ogsaa udenfor Landets egne Grændser. Til alle Tider har dette Fag hertilands havt heldige og begavede Dyrkere, og man kan med temmelig Sikkerhed slutte, at naar en Læge herhjemme har vundet almindelig Anerkjendelse og Renommée, vil han tillige blandt sine Colleger i den hele civiliserede Verden indtage en hæderlig Plads, og befinde sig i Niveau med den Høide, hvortil Lægevidenskabens Udvikling til en given Tid har bragt det. Det her Sagte troe vi ogsaa, vil finde sin Anvendelse paa Etatsraad BANG. Det er en egen Sag med denne Videnskab, eller Kunst, eller rettere Forening af begge Dele. Efter at de forskjellige Systemer af Naturen og Livet, som man siden PLATOS Tider har hyldet, have overlevet sig selv, efter at selv det *Brownske* System og Naturphilosophien svigtede de høitspændte Forventninger om en endelig fast Begrundelse af Medicinen, synes Lægen endnu stedse, efter HIPPOKRATES'S, GALENS og PARACELSUS'S Mönstre, henvist til de to oprindelige Kilder for sin Viden, Forsøg og Iagttagelse. Han finder sig endnu stedse indskrænket til en rationel Empiri, til en omhyggelig Iagttagelse af Naturen ved Sygesengen, i Forbindelse med Naturforskningens Resultater, og det Høieste, hvortil han kan bringe det, er et praktisk Blik, et aabent Öie for den normale og lidende Natur, en vis genial Takt til at finde Vei i Analogiernes vidtstrakte Rige. Det er ogsaa disse Egenskaber, der især udmærke O. L. BANG.

Han er födt i Kjöbenhavn den 27de Juli 1788 paa Frederiks Hospital, hvor hans Fader, Etatsraad F. L. BANG, dengang var Overlæge. Han er saaledes Halvbroder til Biskop MYNSTER, hvis Billede „Pantheon" forrige Gang leverede. Dimitteret i Foraaret 1804 fra det *Schouboeske* Institut, fik han første Character med Udmærkelse til Examen Artium, bedste Character til anden Examen og enstemmig *Laudabilis* (unanimi consensu) til medicinsk Examen i Efteraaret 1808, han blev Licentiat 1810 og Doctor medicinae 1813.

Den praktiske Bane betraadte han allerede 1807, da han under Kjöbenhavns Beleiring fungerede som Bataillon-chirurg ved Hans Majestæts Livcorps. Fra 1809 til 1811 var han dels Candidat, dels Reservelæge paa Frederiks Hospital; 1811 blev han Underaccoucheur og Reservelæge paa Födsels- og Pleiestiftelsen, og var samtidig i 9 Aar Districtslæge ved Fattigvæsenet. Efter at have i fjorten Aar været ansat ved Födselstiftelsen blev han 1825 Overlæge ved Frederiks Hospital, hvilken Post han beklædte i 16 Aar; i denne Tid havde han ved Behandlingen af henved 30,000 Syge ikke blot Leilighed til at udvide sine Kundskaber og berige sin Erfaring, men ogsaa til at vise sine fortrinlige Egenskaber som Menneske, Læge og Lærer. Han bidrog til den Mængde Forbedringer, som der i Löbet af ovennævnte Tid tildeels efter hans Forslag bleve iværksatte; han indförte atter den i flere Aar afbrudte examineriske Klinik, og var saa heldig i sine Bestræbelser, at saavel Dödeligheden som Medicamentforbruget var i hans Embedstid ringere, end under nogen af hans Formænd ligesiden Hospitalets Oprettelse. Sin paa Hospitalet og Födselstiftelsen samlede Erfaring har han haft Leilighed til at benytte i en udbredt privat Praxis, som senere har vedligeholdt sig i den Grad, at han nu er den, med hvem hans Colleger i tvivlsomme Tilfælde fortrinligvis raadføre sig.

I Aaret 1814 blev han Lector ved det medicinske Facultet, 1818 Professor og indtraadte 1821 som Professor ordinarius i Consistorium. Hans Lærefag var fornemmelig den praktiske Medicin og Kliniken. Saavel fra Kathedret som ved Sygesengen lærte han de Studerende altid at tage Hensyn paa *Naturens lægende Kraft* og at *anvende saa faa og saa simple Midler, som muligt, i de færre Tilfælde, hvor det var nödvendigt at komme den til Hjælp.*

Sin litterære Virksomhed begyndte han 1809 med et Prisskrift, som vandt Universitetets Guldmedaille, og har senere udgivet, dels særskilt, dels i de forskjellige Tidsskrifter, deels paa Latin, deels paa Dansk, henved 50 større eller mindre Afhandlinger, praktiske Iagttagelser og en Mængde Sygehistorier o. s. v. Disse angik deels Födselsvidenskaben, nemlig: en inaugural Dissertation „de foetus in partu versione" cum tabulis (1813), hvori han beskrev en ny Slygestok. „Observationes de prævia in partu foetus facie" 1818, hvori han først i Danmark anbefalede at overlade disse Födsler til Naturen, og: „Tilbageblik paa min Accouchementspraxis" 1842 — deels vare de medicinsk-practiske og pathologisk-anatomiske, af hvilke især fölgende ere at fremhæve: „Observationes in privata praxi collectæ" (1822), et Universitetsprogram, hvori han ligesom i et senere (1836) udgivet Digt: „Livets Kamp med Döden" eller Sygdommens Oprindelse, et poetisk Forsög i Naturpathologien, har givet Grundtrækkene af sine pathologiske Anskuelser. — Observationes circa morbos, quibus infantes in xenodochio recens natorum ann. 1813—14 obierunt, de puerperarum febre, de constitutione exanthematica anno 1820 Hafniæ regnante, hvilke Afhandlinger, ligesom de ovenanföerte latinske, findes i acta reg. soc. med. Hafn. vol. V. VI. „Erfaringer om Brugen af Brækvinsten i Brystbetændelse", samlede paa det Kongl. Frederiks Hospital, 1826, hvori han bekræftede dette Middels udmærkede Nytte og bidrog til dets hyppigere Anvendelse i denne Sygdom her i Landet. — „Bemærkninger om de Febre, som kaldes Galdefeber, Nervefeber, Typhus" o. s. v. 1834. — „Om Tarm-Typhus" 1834. — Typhus i det Kongl. Frederiks Hospital" 1837—39,

foredraget i Naturforskernes Møde i Kjöbenhavn 1840. — „Bidrag til Pancreopathien" 1841. — „Om Leversygdom" 1843. Disse Afhandlinger findes foruden flere mindre i „Bibliothek for Læger", af hvilket han fra 1821—27 var Medudgiver, tilligemed Uddrag af Frederiks Hospitals Sygejournaler for det sidste Qvartal 1825; for hele Aaret 1823 derimod i „Journal for Medicin og Chirurgie". I Ugeskrift for Læger har han ligeledes leveret enkelte kliniske Foredrag. I den tydske Lægeforsamling i Hamburg 1830 forelæste han: Vorschlag zu vergleichende Krankheitstafeln ausgeführt in Hinsicht auf der in Frid. Hospital zu Kopenhagen herrschenden Sauffer-Wahnsinn, nebst den darauf gezogenen Ergebnissen, (trykt i *Julius's* og *Gersons* Magazin 1831).

Særskilt har han udgivet: „Lægevidenskabens Studium" en propædeutisk Forelæsning, 2den Udgave 1830. „Lægen ved Sygesengen", indledende Forelæsning til de kliniske Övelser paa Frederiks Hospital, 1831. „Sygediætetik" (3die Udgave) 1840. Indledningsforedrag til de medicinsk practiske Forelæsninger og Övelser 1836. „Det Kongl. Frederiks Hospital i Kjöbenhavn" en Skizze, med Grundtegnung af Hospitalet 1840. I Maanedskrift for Litteratur, af hvilket han i 3 Aar var Medredacteur, leverede han flere Recensioner, af hvilke især maa nævnes den af "Philiatriens Program til Reformationsfesten". Han har dernæst udgivet flere Taler, hvilke han tildels som Universitetets Rector 1825 og 1840 holdt ved forskjellige Universitetsfester, blandt andre: Mindetale over Kong Frederik den Sjette 1840; Tale og Cantate i Anledning af Christian den Ottendes og Caroline Amalies Kroning, s. A. Endvidere har han i forskjellige Tidsskrifter (Dansk Minerva, Tilskueren, Nyt Aftenblad, dansk Ugeskrift, Flyveposten, Kjöbenhavnsposten, Dansk Folkeblad o. s. v.) offentliggjort flere dels danske, dels latinske, anonyme og pseudonyme Digte, Selskabs- og Festsange, og navnlig vil den danske Studenterstand længe bevare hans Minde som Forfatter af joviale og gemytlige Viser.

I Aaret 1818 blev han Medlem af det Kongl. Sundhedscollegium; 1820 blev han optaget som Medlem af Directionen for det classenske Litteraturselskab for Læger, og foretog 1823 en videnskabelig Reise i Tydskland, Frankrig og England; 1841 blev han udnævnt til administrerende lægekyndig Directeur ved Födselsstiftelsen, og samtidig indtraadte han som Medlem af Directionen for Frederiks Hospital, Straffeanstalterne og Fattigvæsenets Medicinalbestyrelse.

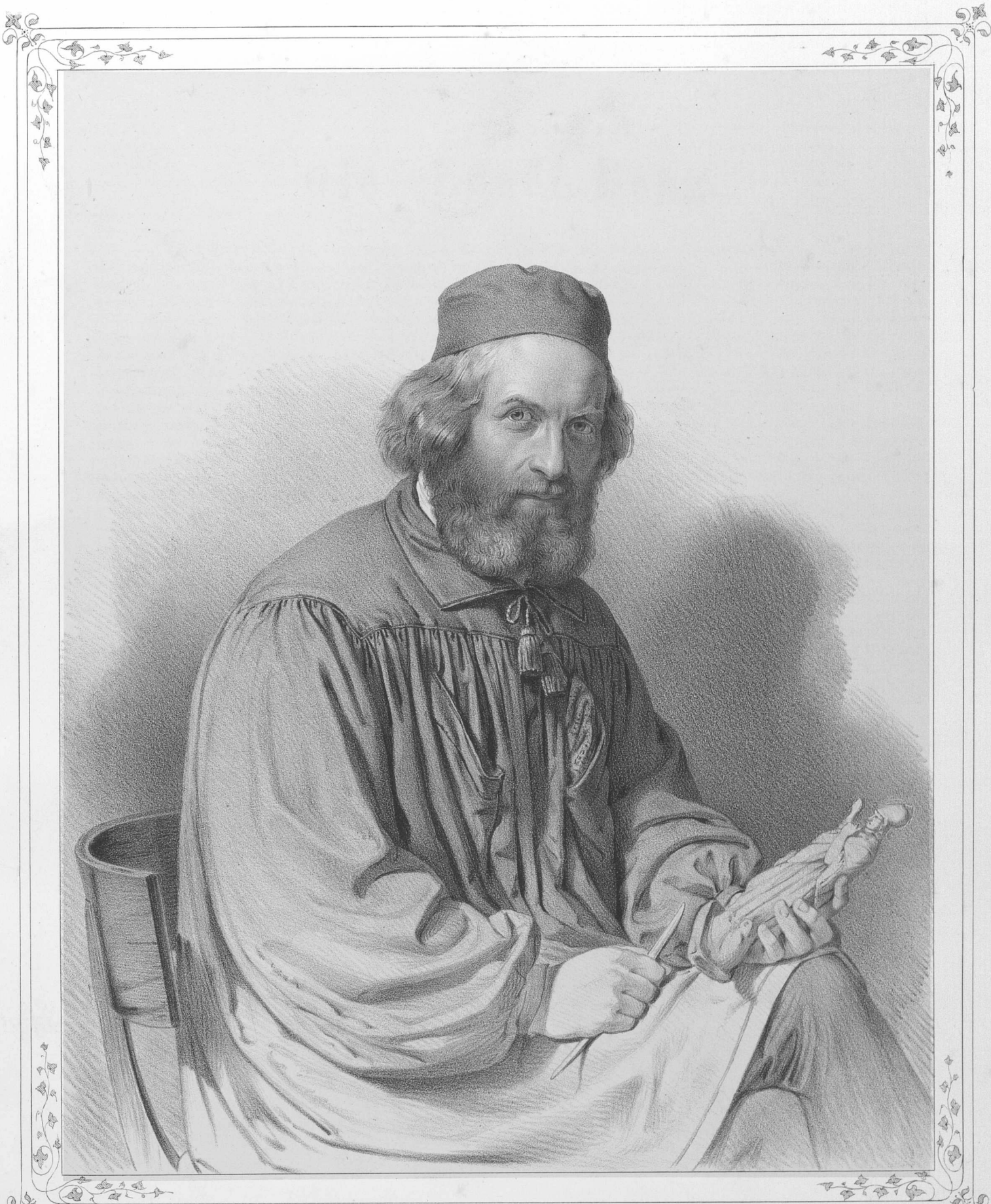
Han blev Ridder af Dannebrog 1829, Etatsraad 1836, Dannebrogsmænd 1840, Commandeur af Dannebrog 1842, og samme Aar Commandeur af Vasa-Ordenen. Han er Æresmedlem af det medicinske Selskab i Kjöbenhavn, Medlem af Lægeselskaberne i Stockholm, Bonn, Heidelberg og Hamburg, samt corresponderende Medlem af l'Académie royale de medicine i Paris.

Han giftede sig førstegang 1813, anden Gang, efterat have været Enkemand i 8 Aar, 1826, med en Datter af Veipolitimester DAHLERUP i Hilleröd. Han har 1 Sön og 2 Döttré af hvert Ægteskab.

Blandt BANGS Fortjenester af Lægevidenskaben i Danmark maae vi især nævne, at han var den første, som hos os indførte den medicinske Klinik, og hans Virksomhed i denne Retning har saavel for Sygebehandlingen, som for de yngre Lægers Uddannelse, baaret uberegnelige Frugter. Derhos har han med en livlig og ungdommelig Aand, fjern fra al Stillestaaen, virket med sine bedste Evner og Indflydelse for mangfoldige gavnlige Reforme og Forbedringer. Saaledes indgav han 1829 et Forslag til den i saa lang Tid önskede Forening af chirurgisk Akademi med det medicinske Facultet, som han længe med prisværdig Iver kjæmpede for at faae iværksat, og som endelig efter en halv Snees Aars Forløb kom til Udförelse. 1832 foranledigede han i Forening med Directionen for Söbade-Anstalten ved Rysenstens-Bastion, hvis Medlem han var, Oprettelsen af den første Anstalt for kunstige Mineral-Vandes Tilberedning i Danmark, hvilken under Navn af Rosenborgs-Sundhedsbrönde aabnedes i Aaret 1834, og i hvis Bestyrelse han siden har deltaget.

Hans Forelæsninger vare i lang Tid meget sögte og yndede, og han skal altid have viist varm og levende Interesse for de Studerende, forsaavidt som han traadte i nærmere Beröring med dem. Om end hans vidtlöftige Praxis og mangehaande Forretninger ikke tillod ham, at tilegne sig de Hjelpevidenskaber, som i den nyeste Tid ere fremtraadte med saa uundværlig Betydning for Lægekunsten, saa har han dog aldrig med Hensyn til det Theoretiske slaaet sig til Ro ved det Gamle, men stadig igjennem Litteraturen fulgt sin Videnskabs mangehaande Fremskridt og Udviklinger, ligesom ogsaa forskjellige af hans egne Afhandlinger have fundet Vei til tydske, franske, engelske og amerikanske Tidsskrifter. Som udövende Læge har han især erhvervet et stort Navn ved sin geniale Hurtighed og Sikkerhed i Diagnosen, og overhovedet ved sit hurtige praktiske Talent, der navnlig ved Overopsynet med et Hospital er af saa indlysende Vigtighed, og som heller ikke i hans nuværende Stilling vil forblive uden Frugter.

I. Roed pinx.

Em. Barentzen & W. With. inst.

Bijvoerd

Herman Vilhelm Bissen,

Danmarks, og en af Verdens, største nulevende Billedhuggere, er født den 13de October 1798 i Byen Slesvig. Hans Fader, en Holstener, og hans Moder, en Skipperdatter fra det dansktalende Slesvig, flyttede kort efter hans Fødsel til en Landeierdom i den Egn af sidstnævnte Provinds, som kaldes Angeln. Kun sjelden ytrer Naturen saa tidlig og utvivlsomt sin Villie i en Menneskesjæl, som Tilfældet var med BISEN. Saa langt tilbage i sin Barndom, som han kan erindre, følte han en stærk Tilbøielighed til at attegne eller udskjære med Kniven, hvad der tiltrak sig hans Opmærksomhed. Ja hans hele Væsen og Charakter i andre Henseender viste sig allerede dengang saaledes, som den i den modnere Aldre uforandret bevarede sig, stille, blid og indsluttet i sig selv. Ethvert Materiale, han forefandt, Træ, Snee og Leer, maatte forme sig under hans Haand, med besynderlig Nøiagtighed gjengav han de Gjenstande, Naturen nærmest frembød for hans Öie, og han fandt snart hos sin Moder venlig Interesse for denne barnlige Tilbøielighed. Men Naturen tiltrak ham ogsaa paa en anden Maade, han samlede paa Planter og Insecter, og læste naturhistoriske Skrifer. Med Stedets Præst havde han begyndt at læse Latin, men da Forældrene 1812 atter flyttede til Slesvig, kom han her i en Borgerskole.

Efter sin Confirmation (1815) skulde BISEN i Snedkerlære. Men en Sygdom i Fødderne, som længe holdt ham hjemme, forhindrede dette, og gav ham Leilighed til ved sine Fremskridt i Tegning, at vække saadan Opmærksomhed, at tre Mænd: Auctionsforvalter *Westphal*, Historiemaler *Böhndel* og Provst (siden Generalsuperintendent) *Callisen*, tilveiebragte det Fornødne, for at han ved et treaarigt Ophold i Kjöbenhavn kunde uddanne sig i Malerkunsten. I November 1816 kom han hertil, og besøgte nu flittig Kunstakademiets Tegne- og Modelskele. Ifølge sin frygtsomme Natur tvivlede han dog om et heldigt Resultat, og vendte allerede 1818 tilbage til Slesvig. Men Skjæbnen vilde, at vor nuværende Konge kort efter kom igjennem Slesvig. *Callisen* anbefalede BISEN, han maatte forevise sine Tegninger, og erholdt nu af Prindsen Understöttelse til at vende tilbage til Kjöbenhavn og igjen studere ved Akademiet. Her vandt han allerede næste Aar ved en Tegning den store Sölvmedaille. Et Par Malerier af ham kom paa Udstillingen, og han forögede af og til sine Indtægter ved at male Portræter. Under Tegningen efter levende Modeller fik han Lyst til at gjengive disse i fuldkomnere Former, han byttede Kridtet med Leret, og da det lykkedes, opmuntrede Professor *Lund* ham til at vedblive. Da han 1821 indstillede sig til Concurs for den lille Guldmedaille, var han uvis om han skulde gjøre det som Maler eller Billedhugger, men da et af Malerredskaberne gik itu for ham, lod han sig derved bestemme til at udføre Opgaven (*Jacobs Sønner*, som *vise Faderen Josefs Kjortel*) som et Basrelief, hvorved han erholdt Medaillen. Næste Aar saaes en lille Statue, Orpheus, af ham paa Udstillingen.

Hans Talent var nu saa almindelig anerkjendt, at det blev ham overdraget i 1822 og 23 til Christianborg Slotskirke, som da var under Bygning, at udføre de 4 *Scrapher* under Hvælvingen, de 4 *Basreliefs* ved Enderne af Sidegangene, og de 4 *Engle* i Medaillons over Evangelisterne. Han begyndte paa denne Tid ogsaa i Tegninger at fremstille Momenter af den nordiske Gudelære, som især hans Ven *Freund* med saa megen Iver søgte at gjøre brugbar for Skulpturen. I sidstnævnte Aar vandt han Akademiets store Guldmedaille ved et Basrelief (*Jairi Datters Opvækkelse*), og reiste derpaa udenlands. I Berlin besøgte han Billedhuggeren *Rauch*, gik over Dresden til München, hvorfra han med Maleren *Ernst Meyer* vandrede til Venedig, hvis imposante Architektur i høi Grad greb ham. Efter et flygtigt Blik paa de gamle Mesteres Værker i Florents, ankom han til Rom i September 1824. Her følte han, for første Gang paa sin Reise, Lyst til at arbeide, men kunde ikke længer tilfredsstille sig selv. Han besøgte Gallerierne og *Thorvaldsen*, men dennes Værker og Vatikanets Skatte aabnede hans Öine, Idealet forekom ham uopnaaeligt, og han tilintetgjorde selv, hvad han begyndte paa. At han var aldeles uvant til at arbeide i Marmor, bidrog ogsaa til at nedslaae hans Mod. Hertil kom endelig jevnligt Ildebefindende; han hjem-søgtes af Gigt i Hovedet og Tandpine. Imidlertid vedblev han at arbeide, udkastede en Mængde Skizzer, og fuldførte forskjellige Büster. Han besøgte flittig *Thorvaldsens* Atelier, modtog ogsaa dennes Veiledning, og blev i høi Grad paavirket af Aanden i hans Værker, om han end netop ved sin dybtfölte Beundring af Mesteren, og sit tilbageholdne Væsen, ikke egentlig traadte i et nærmere Discipelforhold til ham.

I Februar 1827 drog han i Selskab med *Freund* til Neapel og Pæstum, bereiste derpaa Sicilien, besteg *Ætna*, og tilbragte atter Sommeren i Neapel. Bevidstheden om hans Evner var efterhaanden vaagnet, og endnu samme Aar fuldendte han i Rom tre Basreliefs (*Sorgen over Hektors Död*, *Christus*, som *vadsker Disciplenes Födder*, og *Odyssees*, som *dræber Beilerne*). Det sidste lod han efter de Gamles Maade colorere. Næste Foraar besøgte han

Toskana, men med andre Öine; nu forstod han tilfulde at nyde og vurdere de gamle florentinske Mesteres Værker. I Rom modellerede han derpaa sin første større Statue, *Blomsterpigen*, (udført i Marmor 1830—31 for *Prinds Christian*, senere ommodelleret for Hofraad *Hambro*), som i begge Skikkelser har været at see paa Udstillingen her. Med den stigende Selvbevidsthed tiltog ogsaa hans Frugtbarhed. Foruden meget Andet udførte han endnu i Rom en colossal Büste af *Thorvaldsen*, en *Paris*, en *Ceres* (til Etatsraad *Donner* i Altona) og endelig, efter *Thorvaldsens* Udkast, (1833—34) *Guttenbergs* colossale Statue, samt de to Basreliefs paa Fodstykket, til Staden Mainz. I Efteraaret 1834 vendte han tilbage til Kjöbenhavn.

Det første Arbeide, han her leverede, var den af talrige Afstøbninger bekendte *Valkyrie*, for hvilken han 1835 blev Medlem af Kunstakademiet. Det blev ham nu overdraget at udføre det meest omfattende af alle hans Arbeider, nemlig det store Basrelief til Frisen i Christiansborgs Slots Riddersal, som i en Længde af over 150 Alen og med over 300 Figurer, forestiller *Ceres og Bacchus, der fra Olympen bringe Culturens Goder til den raa Menneskeslæggt*. Han erholdt hertil det Locale paa Materialgaarden bag Slottet, hvor han endnu har sit Atelier, og tilendebragte i en Tid af 5 Aar dette, om en sjelden Phantasirigdom og kunstnerisk Virtuositet vidnende Værk, hvorved man kun maa beklage, at det er opstillet saa høit, at Beskueren kun ufuldkomment kan nyde det. Men i dette Tidsrum udførte han tillige meget Andet, saaledes Büsterne af *A. S. Örsted* og Biskop *Mynster*, samt 1837 den bekendte Statue af Förstnævnte i Legemsstörrelse, som har været aftegnet i Trykkefrihedsselskabets Folkekalender for 1842, fremdeles Frontonfigurerne til Seminariet i Fyen, en Mængde Skizzer til Figurer for Christiansborg Slot, og til Raadhusets Façade. For Etatsraad *Bauer* i Altona modellerede han 1838—39 fire Figurer, *Cephalus, Atalante, Psyche og Narcissus* (senere udførte i Marmor), samt forskjellige Gravmonumenter f. Ex. over Maleren *Petzhold*, o. fl.

Han forberedede sig nu til, for om muligt at gjenvinde sin svækkede Sundhed, en Tidlang at ombytte Kjöbenhavn med Rom. Da indtraf 1840 den fortjensfulde Billedhugger *Freunds* Död, og *BISSEN* maatte nu indtil videre overtage Bestyrelsen af dennes Atelier og ufuldførte Arbeider, navnlig det store Basrelief til Christiansborg (*de nordiske Guders Ragnarök*), hvoraf kun en Femtedeel var opstillet. *BISSEN* ledede Udförelsen af det Övrige, og componerede, hvad der manglede til at udfylde Pladsen. Han viste endnu sin afföde Ven en Tjeneste, idet han og Professor *Höyen* opdagede, at *Evangelisten Lucas* som *Freund* havde udfört til Slotskirken, (men som Slotsbygmesteren Conferentsraad *Hansen*, under Paaskud af, at den var for stor til Nischen, i flere Aar havde nedpakket i en Kjelder), slet ikke var for stor, men meget vel lod sig opstille. *BISSEN* var, efter *Freund*, bleven udnævnt til til Professor ved Kunstakademiet, og tiltraadte nu i August 1841 med sin Familie Reisen til Italien, hvorfra han efter henved 2 Aars Fraværelse vendte tilbage. Desværre syntes det sydlige Clima ikke at have nogen varig Forandring af hans Helbredstilstand til Fölge, og han fattede derfor i Sommeren 1844 den dristige Beslutning at underkaste sig den voldsomme og besværlige Vandkuur i Gräfenberg, efter hvilken han siges at spore en gjennemgribende Forandring til det Bedre.

För denne sidste Reise havde han for Universitetsbygningen udfört de to bekendte og almindelig høitvurderede Statuer af *Apollo* og *Minerva*. Efter deres Opstilling i Gips hædredes Kunstneren af et Selskab Studerende og ældre anseete Mænd, ved et Festmaaltid, hvor der ydedes hans Geni en levende og begejstret Anerkjendelse. Omtrent fra samme Tid skriver sig en høist yndig qvindelig Figur, som opbinder sit Haar (tilhörer Etatsraad *Treschow*), senere har han udfört en lille *Amor*, og er siden *Thorvaldsens* Död stadig beskæftiget deels med Udförelsen af dennes efterladte Udkast, deels med Arrangements henhörende til Musæet, navnlig med Modelleringen af den Biga med Seiersgudinden, som er bestemt til at pryde Taget, og hvortil man önskede saavidt muligt at benytte Motiver af den store Hedengangnes egne Arbeider. Endelig maa vi, som Noget i sit Slags høist fortrinligt blandt *BISSENS* Arbeider, nævne den betydelige Række Tegninger af *Christi* Liv, som for et Aar siden vare udstillede paa Universitetet, som tilhøre Professor *Thiele*; og hvoraf nylig et lille Fragment har været meddelt i den æsthetiske Aarbog *Gaa*. Et slaende Bevis for hans usædvanlige Rigdom paa Ideer, og Lethed i at forme dem, er den Mangfoldighed af smaa Figurer i brændt Leer, som man finder staaende i hans Atelier, og som blive til næsten ene som en hensigtslös Sysselsættelse for hans aldrig hvilende Aand.

BISSEN ægtede 1835 Jomfru *EMILIE HEDEVIG MÖLLER*, som alt för hans Udenlandsreise havde vundet hans Hjerte, og siden har skjænket ham tre haabefulde Börn. Han er en kraftig bygget Mand, over Middelhöiden, og man skulde ikke af hans Ydre slutte, at han har været hjemsogt af saa langvarige og vedholdende, især rheumatiske Sygdomstilfælde. Som Fölge heraf, i Forbindelse med hans stille besindige Natur, föler han sig lykkeligst ved et ingetogent Liv i Kredsen af sin Familie og saa Venner. Kun ved sine Værker, over hvilke der i Samklang med hans Gemyt hviler en ædel, blid, ofte idyllisk Aand, virker han for sit Navns Berömmelse; selv söger han Ingen, men den, der besöger ham i hans Atelier, vil hverken savne venlig Modtagelse, eller aandfuld Underholdning.

Em. Barentzen fec.

Em. Barentzen & Co. Lith. Inst.

M. Hufsch

Steen Steensen Blicher,

den danskeste af de Digtere, der hidtil have skrevet paa Dansk, er født den 11te Oktober 1782 i Vium, Lysgaard Herred, Viborg Stift, i Midtpunktet af Jylland, paa Grændsen af Heden. Hans Fader saavel som dennes Forfædre i fjerde Led vare jydsk Landsbypræster. Hans Mormoder, en Søster til Etatsraad de Steensen til Aunsberg, regnede sin Slægt fra *Skjalm Hvide* og *Absalon*, og hans Farmoder, som var af tysk Herkomst, skal have havt en ikke mindre berømt Stamfader, nemlig *Morten Luther*. Han kom skindød til Verden, saae først Lyset ved Lægehjelp, og var i hele sin Opvæxt svag og af langsomt Nemme. Forberedt af Faderen kom han i sit 15de Aar i Randers Latinskole, hvis daværende Rector, *P. Estrup*, han erindrer med megen Kjærlighed. Her gjorde han saa god Fremgang, at han allerede 1799 tog første og Aaret efter anden Examen med udmærkede Charakterer, hvorpaa han bestemte sig for Theologien. Ved uforsigtig Svømning paadrog han sig en saadan Bryst- og Nervesvækkelse, at han ansaaes for Dødens visse Offer, og under stadig Lægebehandling i Løbet af et Aar syntes han virkelig at gaae den imøde. Da besluttede han selv at skifte Kuurmethode; for de angrebne Lunger anvendte han Fløitespil, Jagttoure og kraftig Næring, og see, det lykkedes. Istedendfor at døe af Tæring, reiste han om Efteraaret 1801 som Huslærer til Falster. Opholdet her fik en afgjørende Indflydelse paa hans følgende Liv; han indviedes i Jagtens Mysterier og gjorde Bekjendtskab med de Ossianske Digte. 1803 vendte han tilbage til Kjöbenhavn, karsk paa Sjæl og Legeme.

Her tilbragte han nu fire Aar med Informationer og Studier. Som flere af Danmarks mest udmærkede Aander, fik han sin Indvielse ved den geniale *Steffens's* vækkende og opflammende Foredrag. Han dyrkede med Iver Poesi, Historie og levende Sprog, især det engelske, hvori han opnaaede stor Færdighed, og i hvis Litteratur han fandt et Aandsslægtskab, der adskiller ham fra alle senere danske Digtere. En Frugt heraf var hans mesterlige Oversættelse af *Ossian* (1807—1809). Sine Aftener tilbragte han fordetmeste i en Klub (det gamle borgerlige Selskab), og ved Ballerne var han en af den Tids ivrigste og bedste Dandsere. Under Kjöbenhavns Beleiring gjorde han Felttjeneste som Medlem af Studentercorpset; om han har deltaget i nogen Skjærmydsel er os ubekjendt, men at han ikke har manglet personligt Mod syoes at fremgaae af følgende Faktum, som han selv har fortalt. I Forbindelse med den legemlige Seighed og „Fornylsesevne,“ som har ladet ham lykkelig overstaae en Mængde Livsfarer og svære Sygdomme, besidder B., hvad man kalder et godt Sovehjerter. Da han saaledes den første Bombardementsaften stod i Gevær paa Volden, og efter lang Udmattelse og Vaagen fik Tilladelse til at udhvile, lagde han sig under et Træ og nød her i flere Timer en sød Søvn, medens Bomber og Raketter udbredte Ödelæggelse rundt om ham. Ved en senere Leilighed har han endog bragt det til at sove *gaaende*. Men i en anden Henseende havde Bomberne ikke været saa skaansomme mod ham; hans Klæder, Böger og Papirer, (deriblandt en Tragedie i Manuskript) vare blevne et Röv for Luerne, og han saae sig saaledes nødsaget til at tage hjem til Faderen, som var forflyttet til *Randlev* i Aarhus Stift. Denne Reise var imidlertid forbunden med særegne Vanskeligheder, og bragte ham et Par Gange i Livsfare, idet han som Gesandt og Tolk for et talrigt Selskab af Reisende, først hos den Commandör, som bevogtede Beltet, derpaa hos den engelske Admiral *Gambier*, forgjæves søgte at erholde Pas over Storebelt. Endelig kom han da med en Skipper til Randers, og opholdt sig nu et Aarstid hos sin Fader, til han i Efteraaret 1808 vendte tilbage til Hovedstaden, for at berede sig til Embedsexamen. Under meget knappe Kaar, indtil han kom paa Walkendorphs Collegium, tog han denne paa et halvt Aar med Charakteren *Laud., impr. ob. spec. script.*, blev 1810 Adjunct ved Randers Latinskole, og ægtede samme Aar sin Farbroders 16aarige Enke, *Erneste Juliane Berg*, som har født ham syv Sønner og tre Dötre. Coursens stedse tiltagende Slethed, hvorved hans Gage indsvandt til en Fjerdepart, nödte ham imidlertid til at opgive denne Post, og i 8 Aar (1811—19) at leve hos sin Fader som Forpagter af hans Præstegaards-Avl, medens han tillige her dannede sig til praktisk Geistlig. Fra denne Tid skriver sig den Indsigt i Landoekonomien og Interesse for indenlandsk Industri, f. Ex. Höravl og Lærredsproduktion, hvorpaa han ved forskjellige Afhandlinger og Skrifter har givet Beviser. Et Manuskript om den vigtige Bindeindustri paa den jydsk Hede, som han indsendte til Landhuusholdningsselskabet, synes dette især at have sat megen Pris paa, eftersom han aldrig siden har kunnet faae det tilbage. I sine senere Aar har han virket meget for Træplantning i hans skovløse Omegn.

Endelig blev han da Præst; dog var det „ikke Bogen men Bössen, som befordrede ham.“ Da alle Ansøgninger havde viist sig uvirksomme, besluttede han at avertere i Avisen, at „en theologisk Candidat søgte Ansættelse som Skovrider eller Skytte hos et Herskab,“ med Tilbud om tillige at undervise i döde og levende Sprog. Men en formaende adelig Godseier, hvis Venskab han ved jævnlig med ham „at öve Nimrods ædle Kunst“ havde vundet, fik et Nys herom, og ved dennes Indflydelse blev han kaldet til *Thorning* og *Lysgaard*. Men her paahvilede ham, ved Siden af ringe Indkomster, saa store Byrder, at han, da han 1825 blev befordret til sit nuværende Kald, *Spentrup* og *Gassum*, i Aarhus Stift, medbragte en Gjæld af 5000 Daler. Skjönt det lykkedes ham efterhaanden at formindske denne betydelig, saae han sig dog ved senere Uhelds Sammenstød nödt til at forkynde Auction over sit rörlige Gods, for at tilfredsstille en Creditor. Da viste det sig, i hvilken Grad hans Muse havde fundet Vei til Folkets Hjerter, idet en Subskription, som nogle af hans Velyndere aabnede til hans Fordel, hurtig indbragte en meget betydelig Sum i Bidrag fra Landets forskjellige Egne, og Nationen supplerede saaledes det Honorar, som af vor bekjendte Forlæggerforsigtighed sagtens var beskaaret ham saa nær som muligt. Da var det ogsaa, hvad der skal staae uforglemmeligt i den danske Digtekunsts Annaler, at tre Brödre, Sønner af den *Qvistgaard*, hvis ærefulde Fald ved *Kjöge* 1807 BLICHER i sine „Bauta-

stene" havde besunget, med en höihjertet Gave (en særdeles kostbar Sölvpokal) mindedes den patriotiske Sanger i Nöden, og hædrede saaledes baade dem selv og Skjaldens Kunst, som det i vor Tid neppe för eller siden er skeet.

Skjönt BLICHER forövrigt ikke kan siges at have dandset paa Roser, har dog dette, som det synes, hverken været til Skade for hans Poesi, eller hans Frugtbarhed; og vistnok har igjen Sangens Evne og Udövelse været hans bedste Tröst i mørke Timer, og holdt ham opreist i Modgangs Storme. En anden Tilböielighed, som havde fulgt ham fra Drengaaarene, skulde han först i sit 54de Aar see tilfredsstillet, og det endda indskrænket nok; det var hans Reiselyst. Med kongelig Understöttelse besøgte han 1836 Sverrig, og to Aar efter Lybek, Hamborg og Vestkysten af Her-tugdömmene og Jylland til Skagen. 1842 antog han Capellan, og har i de senere Aar delt sin Interesse mellem literær Production og politisk Patriotisme. For Skandinaviens Sammenhold tænkte og virkede han tidligere, end de Fleste, der nu forenes i denne Tanke; Folkeandens Vækkelse og Alt, hvad der kan sikkre Fædrelandet en uafhængig Fremtid, har stadig ligget ham paa Hjerte, og mangt et djævt og begejstret Ord har han talt ved vore folkelige Fester. Han er en Mand af Middelhöide, mere fin og spinkel, end stærk af Bygning; men skjönt han har prøvet saa mange Lidelser og Farer, skjönt han 34 Gange er væltet i Vogn, og alt for nogle Aar siden, da han i to Maaneder laa for Döden, skrev sin „Svanesang," er han med sit „gammelhærdede og læderseige Jægerlegeme" endnu fast saa rörig og livlig som en Yngling.

B.'s digteriske Virksomhed begyndte först, da han selv havde givet Afkald paa Livets Poesi; hans „förste Digt" er fra 1810, da han som Familieforsörger havde opslaaet sin Bo i Jylland. Dog fandt han ogsaa her en Kilde, der ofte fremkaldte digteriske Stemninger og bevarede Poesien i hans Hjerte, det var Jagtlivet. Med dette udfyldtes en stor Deel af den Tid, Forretningerne levede ham, og fra sine vidtlöflige Streiftog til Herregaarde og Hedehytter hjembragte han mangt et ubekjendt Sagn, der siden blev Spiren til hans skjöneste Noveller. Men i lang Tid fulgte han kun Musens Kald som lyrisk Sanger, og da han ikke saameget udmærkede sig ved Phantasiers Rigdom og Glands, som ved en dyb subjectiv Fölelse, en med Ossian beslægtet Melankoli, Begeistring for fædrelandsk og historisk Storhed, en ædel og kraftfuld Diction, selv hvor det skortede noget paa Renhed og Klarhed i Formen, da hans Digte bleve slet trykte, og han selv levede bortfjernet fra Hovedstadens litterære Liv; saa maatte han længe nöies med et lidet udbredt Publicum, og savne Opmuntringen af sit Folks Anerkjendelse. Ja selv den Samling, som udkom under Navn af „Sneklokken," hvor Forfs. eiendommelige Fortrin, saavel i alvorlig som lunefuld Poesi, findes samlede, var neppe i Manges Erindring, da Novelledigterens Navn gjenlöd over hele Landet; og dog findes heri Digte, som *Sangene til de gjenfödde Grækere*, til *Glæden og Sorgen*, hans *Velkommenhjem til Ingemann* o. fl., der höre til de mest classiske i vor Litteratur.

Han var omtrent ved de Fyrretyve, da han paa en af sine Udflugter hörte det Sagn, der har givet Anledning til „*Landsbydegnens Dagbog*," og det faldt ham for første Gang ind, at digte i prosaisk Stil. Hvad han saaledes i al Fordringslöshed frembragte, blev först trykt i „*Elmqvists Læsefrugter*," og vi vide Alle, hvor fortræffelig det lykkedes. Denne, (saavel som ikke faa af hans fölgende Fortællinger) hörer ubetinget til det Ypperste i vor hele Litteratur; lidet af Udlandets poetiske Skatte i den Retning, og af vor egen kun „*Vaulundurs Saga*," kunne taale en Sammenligning hermed. Med en sjelden Sandhed og Naiviteten udvikle de sædvanligvis simple og rörende Begivenheder sig, de handlende og talende Personer staae med faa Træk lyslevende for Læseren, og Sproget giver det Hele den höieste Grad af Illusion. Enten Ff. vil hensætte os i en forsvunden Tids Föle- og Tænkemaade, (som i „*Landsbydegnens Dagbog*" og „*Præsten i Veilby*"), eller han bruger Formen af Breve, (som de ganske magelöse, hvorved „*Stakkels Louis*" begynder), eller den simple Fostælling (som i den höist poetiske og dybtfölte „*Eva*," „*Hosekræmmeren*," „*Fjorten Dage i Jylland*," o. m. a.), saa skeer det ofte med en saa henrivende Sandhed og Inderlighed, at Læseren aldeles glemmer Digteren, og troer det er de digtede Personer selv, som skrive og tale. Hvad man strax bemærker, er at intet af BLICHERS Arbejder er Frugten af langvarig, kun sjelden poetisk frugtbart Forstandsreflexion; de synes i Almindelighed fremgaaede af en umiddelbar Inspiration, og naar alligevel mange af dem ere i Sandhed saa *classiske*, at ingen virkelig æsthetisk Fordring synes utilfredsstillet, saa er dette kun et Bevis paa Geniets vidunderlige Magt. Da BLICHERS ældre og nye Noveller udkom i fem Bind, i en Udgave, der bar Præget af overdreven Forlæggeroekonomi, og vanziredes ved en höist ufor-svarlig Correctur, vakte de en overordentlig Opsigt; det var for de Fleste et ganske nyt Phænomen, og han fik hurtig et begejstret og taknemligt Publikum over hele Landet. Men idet Forf., med en hertillands sjelden Uafhængighed, stillede sig udenfor Alt, hvad der kaldes æsthetiske Skoler, Parti og Coterismag, kunde det ikke undgaaes, at han jo blev Gjenstand for en meer eller mindre ubevidst Hovedstad- og Skole-Jalouisi, der navnlig kom til Orde i en Kritik i *Maa-nedskr. f. Litt.* 13de Bd. Man dvælede her med en tör prosaisk Forstandighed ved Ffs. Anstöd mod visse Regler, som det laa ganske udenfor hans Digternatur og særegne Udvikling at fyldestgjøre; og man viste ikke megen Lyst eller Sands til at erkjende hans udmærkede Fortrin i det Omfang og den Grad, som de fortjente. Idet denne Kritik bevarede et Skin af Sandhed, der let kunde indvirke paa prosaiske og uselvstændige Læsere, begik den en national Uretfærdighed. Man mente at nedsætte hans Digterverd ved den Bemærkning, at hans Noveller vare i Reglen let udförte Skizzer, mest „*Skildringer af Tilstande*," at de manglede en rigt forviklet Intrigue og dybtgaaende psykologisk Analyse. Man glemte, at en lyrisk Aand ifölge sin Natur ikke kan indlade sig paa en sliq poetisk Detailhandel, men giver den Læser, som har Fölelse derfor, noget Andet og Bedre til Erstatning; man glemte, at Kritiken ikke skal give Digteren Opgaver som en Student ved Examen, men kun har at undersøge, hvorledes han löser den, han selv har stillet sig. Man glemte, at f. Ex. *Washington Irving* netop ved saadanne „*Skizzer*" er bleven udödelig, medens mange Forf., der vare udtömmelige udi Intriguen, forlængst ere gaaede den poetiske Död imöde. Man har ogsaa ment, at Musen forlod Bl., naar han forlod sin hjemlige Hede. Men enhver Læser med Sands og Kyndighed maa indrömme, at i de

Noveller, hvor den franske Revolution danner Baggrunden (som „Stakkels Louis” og „Letacq”) i „Kjærlighed i Syden,” „Fiore og Fioretta” o. fl., er netop en bestemt Lokalkolorit bevaret, og ofte mesterlig udtrykt i Stil og Foredrag. Tiden, som er vore Dages eneste Nemesis, vil vel og engang lade en Digter vederfares fuldkommen Retfærdighed, af hvem Landet og Folket meer, end Mange synes at vide, kan være stolt. Selv her i Hovedstaden begynder man jo endog at finde Smag i hans fortræffelige Romancer og Ballader i det jydsk Bondesprog, som findes dels i hans samlede Digte, dels indstrøede i Fortællinger, som i „Höstferienne” og „E Bindstouw,” (Strikkestuen).

Hans hidtil udkomne Værker ere følgende: *Ossians Digte*, oversatte af Engelsk, 1ste og 2den D., Kbhvn. 1807—9. *Bör Jöden taales i Staten?* Aarhus 1813. *Bedømmelse* over Skriftet „*Moses og Jesus*,” Aarhus 1813. *Digte af S. S. B.*, 1ste D., Aarhus 1814. *Jyllandsreise i sex Dögn*, udført og beskreven af S. S. Blicher og S. S. Barbeer i Nibe; Aarhus 1817: (fører ogsaa Titelen; *Digte 2den D.*) *Abelard og Heloise*, et Digt, Kbhavn 1818. *Generalproven i Kragelul*, Comedie i tre Akter. Ikke opført; Aarhus 1819. (*Lön som forskyldt*, Comedie i 3 Akter, og: *Avisfrieriet*, Comedie i 1 Akt, ere, saavidt mindes, ikke særskilt trykte). *Bautastene*, (en Samling af Mindeqvad over danske Hædersmænd), Odense 1823. *Stormnatten den 3die og 4de Febr. 1825*, et Digt, Viborg 1825. *Johanne Gray*, Tragedie paa Vers, Kbhavn 1825. som blandt danske Tragedier til den Tid staaer *Oehlenschlägers* nærmest; (opført 3 Gange paa den kongelige Skueplads samme Aar, men siden henlagt). *Sneeklokken*, en Nyaarsgave, Viborg 1826. *Nordlyset*, (hvor flere af hans Noveller først bleve trykte) et Maanedsskrift, udg. af S. S. Blicher i Forening med Bogtrykker J. M. Elmenhoff i Randers; Randers 1827—29, 12 Bind. *Danmarks nærværende Tilstand kortelig fremstillet*, Randers 1828. *Noveller*, 1ste—5te Bind, Kbhavn 1833—36. *Samlede Digte*, 1ste og 2det Bind, Kbhavn 1835—36; med Forfatterens Portrait. Et andet Portrait har ledsaget Portefeullen for 1840. *Præsten i Wakefield*, en Oversættelse af Goldsmiths „*The vicar of Wakefield*,” Kbhavn 1837. *Svithiod*, Efteraarserinerindringer fra en Sommerreise i Sverrig i Aaret 1836; Randers 1837. *Trækfuglene*, en Naturconcert; Kbhavn 1838. *Vestlig Profil af den cimbriske Halvö*, en humoristisk Reise; Kbhavn 1839. *Samlede Noveller og Digte*, Supplementbind (indeholder, foruden enkelte andre Ting, ogsaa baade „*Svithiod*” og „*Trækfuglene*”); Kbhavn 1840. *Kornmodn*, en Samling af Noveller og Digte; Kbhavn 1840. *Nye Noveller* 1843 og endnu tre Novellesamlinger under Titel „*Min Vinterbestilling*” 1842—45. *Viborg Amts Beskrivelse* (forfattet efter Landhusholdnings-Selskabets Anmodning), Kbhavn 1839. *Sommerreise i Sverrig*, Randers 1840. *Min Tidsalder 1782—1842*, et historisk Overblik i et eget Conversationssprog og *Fem Noveller* 1844. (Utrykte ere: *Elysium*, Comedie i 4 Akter, der ligesaa lidt som de tre tidligere anførte Comedier er antagen af Theaterdirektionen; dog er den opført af et reisende Selskab med meget Bifald. Ogsaa „*Avisfrieriet*” er opført paa de fleste Privattheatre i Landet. *Forlænds*, en Novelle, et Sidestykke til Novellen „*Baglænds*” i *Kornmodn*). Desforuden har B. leveret til forskjellige Tidsskrifter og periodiske Blade mangfoldige (tildeels anonyme) Stykker: humoristiske, satiriske, politiske, landoekonomiske o. s. v., der vel udgjøre en 60 Ark eller derover, og af hvilke „*Forfatteren mulig vil foranstalte et samlet Udvalg*. — Endelig var han ogsaa allene Redaktör af „*Diana*”, et Tidsskrift for Jagtelskere, 9 Hefter, Randers 1832—38.

Med Hensyn til BLICHERS Digtercharakter i det Hele, saavelsom i hans senere Værker, veed Ff. af disse Linier intet bedre at sige, end hvad han tidligere ved en anden Leilighed har udtalt:

„Vi skulle ikke opfordre BLICHER til at slaae ind i andre Retninger. Han har eengang erobret sig et Gebeet, hvor han er Hersker og Herre, hvor Ingen er hjemme som han, og hvor han er fremtraadt ligesaa primitiv og original, som *Oehlenschläger*, da han opfandt den oldnordiske Poesi. Og dette Gebeet er først og fremmest den jydsk Natur, baade den i Menneskene og omkring dem. Siden *Kæmpevisetiden* har Jylland ikke havt nogen Poesi, det vil sige, Ingen har havt Öie for dets Poesi. Tankelöst er man i flere Aarhundreder draget over Heden, tankelöst har man seet paa Klitterne og hört paa Vesterhavets Stentorstemme, tankelöst er man gaaet forbi de gamle Herregaarde, og de brune skovklædte Bakker, medens der er skrevet milelange Vers om Öernes Naturskjönheder. Derfor var der Noget saa magisk gribende ved BLICHERS Poesi, Noget paa een Gang nyt og dog hjemligt, nyt ved Behandlingen og Anskuelsen, hjemligt ved den velbekjendte Virkelighed, hvorfra han gik ud, og den folkelige Tone, hvori den fremtrylledes til et poetisk Liv. Lad et Folk være nok saa slövt, nok saa forgabet i fremmede Unoder; saavidt vil det ivel aldrig komme, at det ikke skulde föle sig dybt bevæget, at ikke noget Bedre skulde röre sig i dets Indre, naar det seer sin eiendommeligste, halvglemte Nationalcharacter greben og fremstillet i livfulde Billeder, naar det mærker, at det Land, som beboes af denne Generation, endnu kan omfattes af höitbegavede Aander med Begeistring og glödende Fædrelandskjærlighed. Naar man frygter for at miste et Gode, skjönner man först ret derpaa. Derfor er i vore Dage, baade her og andensteds, Nationaliteten det almindelige Lösen. Men ingen dansk Mand har virket mere for den danske Nationalitets Opvækkelse end BLICHER, Ingen bedre end han viist os, at der er en dygtig og eiendommelig dansk Folkelighed. Lad *Oehlenschläger*, *Chr. Winther* og *Grundtvig* end have virket uberegnelig for Nationaliteten paa mange Maader. Hos de to förste har dog et reent poetisk Formaal, hos den sidste de nordiske og religiöse Ideer været overveiende. BLICHER er dog den mest nationale Digter, som Danmark, ja maaskee noget Land i den nyere Tid har at opvise. Der kan i saa Henseende ikke siges nok til denne Mands Roes. Og han er ikke bleven staaende ved denne nationale Begeistring, som den udtaler sig gennem Phantasiens og Geniets Frembringelser, og finder Vei gennem Pennen til Papiret. Hans Fædrelandsfölelse var ingen Stueplante, han er draget sit Land rundt, lig en anden Tyrtaeus, ingen Tid og intet Sted er han udebleven, hvor der var Leilighed til med Sang og begeistret Tale at vække Folkeliv og Folkefölelse, og kæmpe i Gjærningen for den Aand, der har givet hans skjönne Digtninger Saft og Farve.”

„STEEN BLICHER har gjort den jydsk Natur poetisk, den indre som den ydre. I dette Punkt concentrerer sig hans væsentlige Fortjeneste, og det fremgaaer allerede heraf, at hans Digternatur her været virksom i to Retninger, en lyrisk og episk. Skildringen af den ydre Natur kræver nemlig et lyrisk Gemyt, rigt og vexlende som Naturen selv, der snart er rolig og smilende, snart melankolsk, skummel og stormende, snart idyllisk, snart oprørt og vild. Naturen er ikke handlende, den udtaler sig i Stemning; men den indre Natur, som aabenbarer sig i Menneskelivet, udtaler sig gennem Handling og Begivenhed, og kræver den episke Digterevne. Denne viser sig ofte i ikke ringe Grad hos BLICHER, og da det episke Element i en Digtning er det mere materielle, det som kan fattes og forstaaes af Alle, saa er det nærmest dette Element, han skylder sin Popularitet hos Massen af Læsere. Men det Lyriske er i høi Grad det Overveiende i hans poetiske Natur. Dette viser sig ogsaa deraf, at han oversatte Ossian, hos hvem det Episke aldeles træder tilbage for den lyriske Colorit, og at hans første originale Arbejder vare lyriske.”

„Men selv i Novellerne, hvor Formen medførte idetmindste et episk Skelet, hvortil hans Digternatur kunde knytte sig, er det Lyriske stedse det Overveiende, og det viser sig paa mangfoldige Maader, snart som poetisk Naturmaleri med den kraftigste og livfuldste Colorit, snart som idyllisk satirisk Opfatning af et eiendommeligt husligt og landligt Liv, snart som den subjective Tone af Humor og Vemod, Lune og Friskhed, trohjertig Naivitet og gribende Alvor, der gennemstrømmer hans Fortællemaade, og ved sin Livfuldhed ofte næsten bortdrager Interessen fra det, der fortælles, og gjør dette til det æsthetiske Underordnede. Og i alle disse forskjellige lyriske Tonarter, han veed at aflokke sin Digterharpe og den Natur, hvormed han er sammensmeltet, er han altid lige frisk, ny og original, aldrig mindende om fremmede Skoler og Forbilleder, men altid dansk og kun dansk, i Marv og i Tale. — Man har saaledes den Fordeel ved at bedømme BLICHER, at man ikke behøver at gjøre Forstudier hos andre Digtere. Men dette troe vi, man efter Betragtningen af hans poetiske Natur bør holde fast, at Spørgsmaalet ved ham ikke saameget er, om *hvad*, som om *hvordan*, der fortælles. Hans Phantasi har aldrig viist sig særdeles rig i at opfinde en mangfoldig og kunstig forviklet Handling, eller dvælet ved en minutiøs Udmaling af Charakterer. I saa Henseende ere alle hans Fortællinger Skizzer, og Personerne ere tegnede med faa, kjække og ofte høist geniale Træk. Dommen over hans senere Arbejder maa altsaa beroe paa, hvorvidt det, der udgjør hans væsentlige æsthetiske Værd og Betydning, nemlig hans Maade at skildre og fortælle paa, i dem har bevaret sig; og dette Spørgsmaal forekommer os i det Hele at maatte besvares bekræftende.”

„Nu traf det sig imidlertid, at i flere af hans første Fortællinger ogsaa ofte Stoffet og Handlingen i høi Grad fængslede Læsere. Dette var maaskee noget ganske tilfældigt. — Medens han nu i en Række Smaafortællinger vedblev at udvikle sin eiendommelige naive Stil, der ofte minder om Sagaerne, og bestemtere at lægge sin særegne Styrke for Dagen i de ovennævnte lyriske Elementer og den hele Fortællemaade, overførte man fra enkelte af de tidligere Noveller ogsaa Fordringen til en interessant og spændende Fabel, og da denne naturligvis kun, hvor Stoffet selv frembød det, fandtes opfyldt, paastod man uden videre, at han var gaaet tilbage, havde udskrevet sig, og saa fremdeles. Saaledes kom da en stor Deel af det saakaldte Publikum til med fornem kritisk Mine at see ned paa de fleste af BLICHERS seneste Frembringelser, fordi man ingensinde havde gjort sig selv Rede for, hvori hans egentlige poetiske Styrke og Værd bestod, og fordi man ikke altid i samme Grad fandt det Eneste, som ved et Digterværk tiltaler den raa Hob, nemlig en riglig spændende Fabel og Intrigue. Heraf lader det sig let forklare, at de to sidste Bind af Novellerne, som dog indeholdt enkelte større og meget interessante Fortællinger, f. Ex. „Höstferierne” „Herremanden og Vinhandleren”, gik saa godt som ubemærket hen, at det samme var Tilfældet med hans „Kornmodn”, som indeholdt korte, men derfor i det Hele ikke mindre ypperlige Skizzer, ikke at tale om hans „Bindstouv” (1842), som indeholdt Smaafortællinger og Digte i det jydsk Bondesprog, og ovenikjøbet ikke udkom i Kjøbenhavn, men i Randers. Det er Skade, at denne lille Bog ikke tilfulde kan forstaaes og nydes uden af Jyder; thi den indeholder Noget af det Fortræffeligste, BLICHER, eller overhovedet nogen dansk Poet, har skrevet. De Fleste af Fortællingerne dreie sig om jydsk Bønderkarles Eventyr i Krigens Tid, den eneste Smule Poesi, Danmarks Historie i den nyere Tid har at opvise. Og her er det da især Historien om Kyrasseerhesten „Messingjens”, der glimrer som Perlen i det Hele.”

„Naar man veed, at BLICHER i en lang Række af Aar har været Præst i et Kald af betydelig Udstrækning, at han tillige har udgivet voluminøse Amtsbeskrivelser og andre landoekonomiske Skrifter og Afhandlinger, at han samtidig har virket utrættelig for sine patriotiske og politiske Ideer, og ofte været hjemsøgt af Sygdom og Sorger; saa kan man ikke Andet, end i høi Grad beundre den poetiske Frugtbarhed, han alligevel har udviklet, og den overordentlige Livs- og Aandskraft og Arbejdsdygtighed, dette forudsætter. — Derfor har han endnu ifjor kunnet udgive (i Randers) to nye Bind Noveller, under Titelen „Vinterbestilling”, som indeholde 13 Skizzer og Smaafortællinger, foruden en Deel Digte med særegne satirisk-gemytlige Naturphantasier over „de danske Træer”. I det første Bind udmærker sig især „Livö” ved en Intimation, saa ypperlig som man kan ønske, men som taber sig senere i en noget vidtløftig Bredhed. „Kjærlighed paa Dagvognen” hører til det Bedste, han har skrevet i den lette, livlige og lunefulde Skizzeform, og „En jydsk Mordbrænderhistorie” giver med sin friske Lyng- og Kjeltringe-Duft og en ypperlig tegnet Præst, i faa Træk et sandt og gribende Billede af en af Livets Natsider i dette ensomme Hedeland. Den sidste „Vinterbestilling” er endnu interessantere. „Fiirklöveret” og „Kjærlighed i Pinen” er ægte BLICHERSKE Humoresker, hvor den særegne jydsk Karakter og Livsanskuelse fremtræder i sine forskjellige Skikkelser. Herremanden (i den sidste Fortælling) og den Brud, han erhverver sig paa samme Maade, som man udseer et Stykke Kvæg, ere aldeles classiske Typer, saaledes som de neppe forekomme udenfor det jydsk Landliv. „Knipplerinden” er en gemytlig rørende Fortælling i samme Stil som „Eva” og adskillige andre. „Rødstenen paa Fuur” og „Ravnen” indeholde ligeledes Charakterer og Situationer af ægte national-poetisk Skjønhed og Sandhed.” —

Em. Benntzen & Co lith. Inst.

J. G. Miskin

Henrik Nicolai Clausen.

Naar sandt Fædrelandssind, udbredte Kundskaber, practisk Dygtighed og den uegennyttigste Charakter, siden Stænderinstitutionens Indførelse har givet Professor SCHOUW Navn af Danmarks populæreste Mand, saa har i de sidste Aar en lige saa sjelden Forening af hine Egenskaber erhvervet H. N. CLAUSEN en næsten lignende Plads i den offentlige Mening. Det har atter her viist sig, at videnskabelig Lærdom ikke udelukker eller hindrer en kraftig og heldbringende Indgriben i Virkeligheden, og den lærde Dannelse har her haaret saadanne Frugter, at selv dens ivrigste Modstandere have maattet anerkjende dens høie Betydning.

HENRIK GEORG CLAUSEN, der døde 1840 som Stiftsprovst og Sognepræst til Fruekirke i Kjøbenhavn, af Herkomst en Sønderjyde, og i sin Tid bekjendt som aandrigh geistlig Taler, var Præst i Maribo paa Lolland, da Sønnen, HENRIK NICOLAI, blev født den 22de April 1793. Moderen var SOPHIE MAGDALENE SCHIERN, en Datter af Provst SCHIERN paa Lolland. Faderen blev 1797 kaldet som anden residerende Capellan til Fruekirke i Kjøbenhavn og underviste selv sin Søn til det 11te Aar, da han blev sat i Metropolitanskolen, og forberedte sig under Lærere som KROGH MEIER, HERSLEB og den fortjenstfulde Skolemand, der endnu er denne Skoles Rector, Prof. N. L. NISSEN, til Examen artium. Denne tog han 1809, og Aaret efter anden Examen, begge Gange som den første blandt de Udmærkede. Det var naturligt, at den opvakte Aand allerede tidlig, i Faderens Huus, var bleven henledt til Theologien, og efter 2³/₄ Aars alvorlige Studium, under Professorerne HORNEMANN, (Rationalismens yderste Venstre), P. E. MÜLLER, THORLACIUS og JENS MÖLLER, tog han 1813 theologisk Embedsexamen med den fortrinligste Charakter, der er givet her ved Universitetet (Laud. et quidem in primis egregie), og som kun meget Faa foruden ham have erholdt. To Aar senere vandt han Universitetets Guldmedaille ved Besvarelsen af den theologiske Priisopgave, som handlede om de Beviser, hvormed de gamle Apologeter have forsvaret Christendommens Sandhed imod Jøder og Hedninger. Dette Æmne optog han atter i sin Dissertation for den philosophiske Doctorgrad (1817), idet han undersøgte de For-Theodosianske Apologeters Forhold til den platoniske Philosophie. Tillige var han Respondens for KROGH MEIER og nuværende Biskop MYNSTER, da de disputerede for Doctorgraden i Theologien. Medens han fortsatte sin Dannelse ved Studiet af ældre og nyere Philosophie, ved at manucere yngre Studerende og som Deeltager i Selskabet „Lycæums” latinske Disputereøvelser, udviklede hans videnskabelige Character sig som en klar og grundig Tilegnelse af ethvert Stof med Ringeagt for alt Floskelvæsen og tomme Phraser. Da han ved Understøttelse af H. M. Kongen og den liberale Mæcen, Geheimeconferentsraad JOHAN v. BÜLOW, samt academiske Stipendier, 1818 havde tiltraadt en Udenlandsreise, opholdt han sig den første Vinter i Berlin, for at høre DE WETTE og SCHLEIERMACHER, af hvilke især den Sidste fængslede ham ikke blot ved sit Skarpsind og sit Geni, men ved sin ophøiede Aandsfrihed. Kortere var hans Ophold ved Universiteterne i Göttingen, Halle, Jena og Leipzig. Derpaa gik han over Dresden, München og Wien til Venedig, og derfra til Florents og Rom, hvor han med Iver studerede de hellige og profane Antiquiteter og Kirkehistorien. Det blev til stort Held for hans Studier, at vor nuværende Konge dengang opholdt sig i Rom, ikke blot ved det ophøiede Gjæstevenskab han viste ham, men navnlig derved, at han igjennem Pave Pius den 7des Privatsecretair skaffede ham Adgang til sjeldne og vigtige Documenter i det vatikanske Archiv, den danske Kirke vedkommende, samt Tilladelse til senere i en Afhandling at nedlægge Resultaterne heraf (Skandin. Selskabs Skrifter 1825). Han besøgte endnu Neapel og Paris, og efter en Fraværelse af 2¹/₂ Aar vendte han tilbage 1820. Tre Maaneder efter, da Professor KROGH MEIER blev udnævnt til Biskop paa Als, og kort efter døde, blev han Lector i Theologien ved vort Universitet, 1822 blev han extraordinær Professor, og begyndte hermed som Lærer og Forfatter en uafbrudt Virksomhed, som har været af høieste Betydning for Kirke og Videnskab i Danmark. Et Tegn paa hans Aands Kraft og Frugtbarhed er, at uagtet han hvert Halvaar holdt forskjellige Forelæsninger, og i disse aldrig gjentog sig selv, har han tillige stadig deeltaget i det litterære Liv ved en Mængde Afhandlinger og Skrifter. Det største og mærkeligste af disse er: „Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus” Kbh. 1825. I Tydskland, hvor det udkom i Oversættelse, vakte det megen Opmærksomhed og kom til Omtale i forskjellige Tidsskrifter. Fandt man end ikke overalt et tilstrækkeligt Kildestudium, kunde Catholickerne end ikke altid give de Abstractioner Medhold, hvori Forfatteren havde opfattet deres Lære, syntes han end mindre villig til at anerkjende dennes end Protestantismens ideelle og historiske Berettigelse, og med en polemisk Tendents stundom at „forvekle Leiren med Kirken”, saa vandt dog Værkets redelige, omfattende og aandfulde Stræben og Klarhed i Fremstilling almindelig Agtelse, og skaffede Forfatteren et anseet Navn i den theologiske Verden. Herhjemme vakte det, som det første Skrift, hvori den rationalistiske Anskuelse optraadte med dybere videnskabelig Begrundelse, stærk Modstand. En Mængde Stridsskrifter udkom, der opstod en litterær Skandale, som ikke endnu er glent, og de saakaldte „gammeldags” eller orthodoxe Christne truede med et kirkeligt Schisma. GRUNDTVIG anklagede CLAUSEN som „Christendommens Fjende og Guds Ords Foragter,” men blev i den Sag, som CLAUSEN saae sig nødt til at anlægge mod ham, dømt i en Mulct af 100 Rbd. til de Fattige, hvorpaa han nedlagde sit Præsteembede. LINDBERG optog atter de plumpe Beskyldninger; men i de Smaaskrifter, hvor-

med CLAUSEN mødte hine forskellige hadefulde Angreb, bevarede han stedse en ubetinget Overlegenhed ved sin værdige Holdning, dialectiske Styrke og polemiske Talent. Under disse Gjenvordigheder havde han en styrkende Trøst i den Høiagtelse og Hengivenhed, han som Universitetslærer havde vidst at indgyde sine Tilhørere. Dette viste sig især nogle Aar senere, da han, som man troede, uretfærdig var forbigaaet ved et Rectorvalg. En Mængde Studerende, ikke blot Theologer, samledes i det bevægede Öieblik i Regentsgaarden; LEHMANN optraadte her første Gang som Taler for en større Forsamling, og i Aftenens Stilhed drog Skaren ud til CLAUSEN'S Landsted i Taarbek, og bragte ham i hans Have med Sang og Fakkelljus en Hylding af skjønnere Art end Rector-talaren. CLAUSEN'S Aand er nu igjennem to Decennier draget ud over Landet i en talrig Generation af danske Præster, som med Glæde og Taknemmelighed mindes, hvad de skyldte deres Ungdoms Lærer.

Imidlertid var han 1826 blevet Doctor i Theologien (ved en Disputats om Kirkefaderen Augustinus, som Fortolker af den hellige Skrift), 1830 Professor ordinarius og Medlem af Consistorium, var optaget i forskellige lærde Selskaber, blev 1836 Ridder af Dannebrog, 1837—1838 Universitetsrector, 1839 Medlem af Commissionen for nyt Ritual og Alterbog, fik 1840 Rang med Biskopper, blev s. A. Deputeret i den roeskildske Stænderforsamling for det 10de Landdistrict og 1841 Medlem af Commissionen for Kirke- og Underviisningsvæsenet. Hans Portrait er tidligere lithographeret efter Malerier af JENSEN og MARSTRAND, hans Büste modelleret af KROHN. Af de Skrifter, han i dette Tidsrum har udgivet, indskrænker Rummet os her til kun at nævne de vigtigste; til de for det større Publicum bestemte høre saaledes hans „Festprædikener, holdne i Frue Kirke" (1836), „Populaire Foredrag over Reformationen" (1836), „Historisk Fremstilling af Kjöbenhavns Universitets Virksomhed fra Juli 1837 til Novbr. 1838" (1839), — for den snevrere Kreds af Tilhørere og videnskabelige Theologer har han udgivet „Quatuor evangeliorum tabulæ synoptica" (1829), „Det Nye Testaments Hermeneutik" (1840) og (fra 1833) i Forening med sin Collega, Prof. HOHLENBERG, „Tidsskrift for udenlandsk theologisk Litteratur," en Række udvalgte Oversættelser, som endnu har et stort Subscibentantal, og især har havt overordentlig Betydning for den fjernt fra Hovedstaden adspredte Geistlighed som Middel til at følge Videnskabens nyere Udvikling. Desuden var han (1829—1838) Medredacteur af „Maanedsskrift for Litteratur" og han har heri, saavelsom i mange andre Tidsskrifter og Blade leveret en Mængde Afhandlinger, alle udmærkede ved den samme eiendommelige, udtømmende Klarhed, og Sikkerhed til at træffe de behandlede Spørgsmaal i Hjertet.

Det er vanskeligt i faa Ord at angive det Udbytte, han har bragt Theologien i Fædrelandet, og at karakterisere hans væsentlige Betydning som Universitetslærer og Forfatter. Dette som Undskyldning for det Ufuldstændige i de følgende Bemærkninger. Ham skyldes den første klare og bestemte Fremstilling og Udøvelse af den **historisk-kritiske Exegeses Hermeneutik**, ligesom han ogsaa i denne Kritiks Tjeneste med den ham egne Skarphed, Grundighed og **gjennemtrængende Forstandighed** førte Dogmatiken tilbage indenfor den **bibelske Dogmatiks** Grændser. Han har ved sine talrige besøgte Forelæsninger, der lige meget udmærke sig ved Ordets skarpe Klarhed og Tankens faste, forstandig begrænsede Bestemthed, dannet den saakaldte rationalistiske Skole i Danmark. Hans Foredrag udmærker sig ved en rolig Alvor, jevnlig oplivet ved en overraskende Ungdommelighed i Tanken og Frihed i Aanden. Saavel her som i sine Skrifter viser hans Hovedstyrke sig mere i Stoffets Analyse, end i Synthese og Composition, og den kantiske Philosophie har uden Tvivl havt megen Indvirkning paa Uddannelsen af denne Retning hos ham. I den analytiske Afhandlings Form er han en Mester; ingen dansk Forfatter og faa Fremmede kunne heri maale sig med ham.

Da Prof. SCHOUW i sin Tid ved sit „Dansk Ugeskrift" bidrog saameget til det nyere politiske Livs Vækkelse hos os, var CLAUSEN ogsaa her Medarbejder, og skrev bl. A. „Betragtninger over Trykkefrihed og Censur." I Trykkefrihedsselskabets Stiftelse (1835) og Virksomhed tog han ivrig Deel, saavel ved de mundtlige Forhandlinger, som ved Bidrag til „Folkebladet" f. Ex. den bekjendte Afhandling „Hvad der hörer til at være en liberal Mand" o. s. v. Hermed begyndte hans Indvirken paa det politiske og practiske Liv, hvor hans høiere Dannelses og analytiske Styrke kom ham vel tilpas, og som naaede sit sidste Trin ved hans Indtrædelse i Stænderforsamlingen. Det er bekjendt, at han som Politiker besidder den modnere Mands Sindighed i Forening med en Liberalitet, der hvor det gjælder Livs- og Principspørgsmaalet, er mere energisk og frimodig, end de Flestes. I den roeskildske Stænderforsamling 1840 var han Medlem af mange forskellige Comiteer, og iblandt disse Referent i Comiteen, som var nedsat i Anledning af Andragendet om Modificationer i Stænder-Institutionen, samt de til Forsamlingen indkomne Petitioner om Skattebevillingsret, saavelsom i Comiteen angaaende det, af ham indgivne, Andragende om en fælles Overbestyrelse af Kirkevæsenet og Underviisningsvæsenet. I Forsamlingen 1842 fungerede han som Præsident, men deeltog imidlertid i enkelte Forhandlinger, navnlig angaaende de stænderske Comiteer, angaaende Minoritets-Vota i Stænder-Petitionerne, angaaende Ophævelsen af forskellige Indskrænkninger i Pressens Brug, og angaaende Organisations-Planen for det kjøbenhavnske Almue- og Borger-Skolevæsen. Hvad den nærmere Detail angaaer, maae vi henvise til Stændertidenden, ligesom den politiske Kritik af hans Virksomhed her tilhörer Fremtiden.

Rosa del.

Em. Beerenzen & Co lith Inst.

J. W. Tegner lith.

Albin

Jonas Collin.

JONAS COLLIN, der er født i Kjöbenhavn den 6te Januar 1776, er en Sön af Inspecteur ved Classelotteriet, Niels Collin og Ingeborg Bolten, en Datter af Bogholder ved Ladegaardsfabriken Herman Bolten. I Aaret 1792 blev han privat dimitteret til Universitetet og tog tre Aar efter den juridiske Embedsexamen med bedste Charakter. Allerede det fölgende Aar indtraadte han i Statstjenesten, hvilken han siden den Tid med uafbrudt Iver og en sjelden Udholdenhed har ofret sin hele Virksomhed. Den unge Mands overveiende Dygtighed gjorde, at han med overordentlig Hurtighed kom frem paa Embedsbanen, der for de Fleste i Reglen er saa trang og besværlig. I Aaret 1800 blev han Landmaaler, 1801 Copist i Rentekammeret, derpaa Fuldmægtig sammesteds og endnu i samme Aar Fuldmægtig i Finantscollegiets Secretariat; 1803 blev han tillige Secretair ved Fonden ad usus publicos. Et stort Krav paa sine Medborgeres Taknemlighed erhvervede COLLIN sig ved at henvende Regjeringens og Publicums Opmærksomhed paa de Bedragerier og Misligheder, der fandt Sted ved de talrige, stedse tiltagende Livrente- og Forsörgelses-Selskaber, idet han viste, at disse, som beroende paa urigtige Grundsætninger og Calculer, maatte vække skuffede Forhaabninger og berede Deeltagerne Tab. En Comitee, hvoraf COLLIN var Medlem, underkastede disse Selskabers hele Indretning en omhyggelig Undersögelse, hvis Resultater bleve offentlig bekendtgjorte og svækkede deres Credit saa meget, at de ophöerte at være farlige. I Aaret 1807 blev COLLIN udnævnt til Bankcommissair ved Courantbanken, 1812 til Secretair i den store Finantscommission fra 1787; samme Aar blev han Assessor i Finantscollegiet og tog som saadan virksom Deel i Forarbejderne til Forordningen betræffende Rigsbanken af 5te Januar 1813, der atter bragte Orden og Sikkerhed i det ved Krigen ödelagte Pengevæsen. Samme Aar blev han Justitsraad og Ridder af Dannebrog. Siden 1809 har COLLIN været Præsident i Landhuusholdningsselskabet, i hvilken Stilling han har gjort sig væsentlig fortjent af Landvæsenet og Agerbruget, idet han gav dette, 60 Aar tidligere af patriotiske Medborgere stiftede Selskab, en mere omfattende og indgribende Virksomhed og sörgede for, at de tidligere til en Mængde uvæsentlige Smaating fordeelte Kræfter bleve anvendte til större almeennyttige Foretagender. Saaledes blev det tidligere fulgte Præmiesystem tildeels opgivet, og idet man gik ud fra den Forudsætning, at mindre Belöninger udrette Lidet eller Intel, ansaae man det for gavnligere, i nogle Aar umiddelbart og under tilbörligt Tilsyn at understötte driftige og stræbsomme Landmænd til en hensigtsmæssigere Dyrkning af deres Marker, end at lokke dem dertil ved Udsigten til en Præmie; og man fandt, at Uddelingen af forbedrede Agerdyrkningsredskaber, enten for ingen eller for en nedsat Betaling, var en virksommere Opmuntring end Medailler og Sölvbägere. Kun for enkelte Tilfælde bleve de tidligere Præmier bibeholdt. Paa COLLINS Opfordring bestræbte Selskabet sig for at gjøre Brugen af de forbedrede Plouge almindeligere, og der indförtes Præmieplöiningen, hvorved de Seirende strax erholdt en Belöning i rede Penge. Ogsaa gav COLLIN den förste Impuls til at gjøre Selskabets Möder saa underholdende og lærerige som muligt ved Forelæsninger og Oplæsning af Afhandlinger over landoeconomiske Gjenstande, og fra ham udgik Forslaget om, at lade udarbejde og gennem Pressen offentliggjöre en nöiagtig statistisk Beskrivelse af Kongerigets forskjellige Amter. Den förste af disse udkom 1826. I Aaret 1816 var det COLLIN, der foreslog Anlæggelsen af en Skov paa Amager, og han har nu den Glæde, at dette hans Værk staaer i frodig Væxt. I sine Bestræbelser for Landvæsenets Opkomst blev COLLIN især virksomt understöttet af den baade theoretisk dannede og praktisk dygtige Kammerraad Drewsen paa Strandmöllan. I 1815 blev COLLIN udnævnt til Etatsraad, 1816 til Deputeret for Finantserne, 1817 til Medlem af Directionen for Theatrets Enke- og Börneforsörgelseskasse, hvortil han havde forfattet Planen. I 1821 blev han Medlem af Commissionen angaaende

Forbedringer i Landsbypræsternes Kaar og samme Aar Medlem af Theatredirectionen, i hvilken Stilling han forblev til 1829. I 1826 blev han Dannebrogsmænd, 1829 Conferentsraad, 1831 Deputeret i Rentekammeret og samme Aar extraordinair Assessor i Høiesteret. I 1833 blev han Medlem af den bestandige Commission for det statistiske Tabelværk, hvortil han havde indgivet Forslag og Plan, og samme Aar Medlem af Forstexaminations-Commissionen og af Commissionen angaaende Indretningen af en cameralistisk Examen. I 1834 blev han Medlem af Directionen for Stutteri-væsenet og Veterinairkolen, 1836 Commandeur og 1840 Storkors af Dannebrog, 1844 Æresmedlem af Academiet for de skjønne Kunster. Samme Aar udtraadte han af Rentekammeret og udnævntes til første Deputeret for Finantserne. I 1840 indtraadte COLLIN atter som egentlig administrerende Medlem af Theatredirectionen, i hvilken vanskelige og ingenlunde behagelige Stilling vistnok saare Faa vilde have været istand til, i den Grad som COLLIN, paa eengang at erhverve sig Publicums Agtelse og en uskrømtet Hengivenhed og Tillid hos det undergivne Personale. Men foruden denne overordentlige Virksomhed i Regjeringens og Statens Tjeneste har COLLIN indsigtfulde og ivrige Medvirkning aldrig været savnet, naar det gjaldt et eller andet gavnligt og nyttigt Foretagende. Saaledes var han en virksom Deeltager ved Oprettelsen af Sparekassen for Kjöbenhavn og Omegn i Aaret 1820, hvilken fortræffelige Indretning snart fandt Efterlignelse over det hele Land; havde ligeledes en væsentlig Andeel i Anlæggelsen af Söbadeanstalten ved Ryssensteens Bastion (1822); i Stiftelsen af Athenæum (1824) og af Selskabet for Naturlærens Udbredelse og i Anlæggelsen af Bröndanstalten i Rosenborg Hauge. I 1832 stiftede han Selskabet til Hesteavlens Fremme i de danske Provinde. For Eabrikvæsenets Opkomst og Industriens Fremme har COLLIN stedse næret en levende Interesse, og det var tildeels ham, der i 1834 foranledigede den første store Industriudstilling i Kjöbenhavn. I 1837 blev han valgt til Formand i Comiteen for Oprettelsen af Thorvaldsens Museum, og det kan vel ansees for hævet over al Tvivl, at dette herlige Kunstmonument, der gjennem Secler vil stande til Hæder og Ære for Danmark, for en stor Deel skylder COLLIN sin Tilblivelse, da han som Thorvaldsens fortroligste Ven og Raadgiver havde en væsentlig Indflydelse paa dennes Bestemmelse, at skjænke Kjöbenhavn sine rige Kunstskatte. Det var COLLIN, der skrev Thorvaldsens Testament, dette kostbare Gavebrev, hvorfor Nationen til evig Tid vil være den uddødelige Giver taknemlig. Ogsaa gjennem Pressen har COLLIN virket betydeligt til Nationens Nytte og Belæring. Saaledes har han udgivet Hefteskriftet: „*For Historie og Statistik især Fædrelandets*“, 1—2 Dele, Kbhvn. 1822—25, var Redacteur af *Landhuusholdningsselskabets Skrifter* fra 1806 til 1817; var Medudgiver af „*Philosophiske Afhandlinger til Sandheds, Smags og Dyds Udbredelse*“, af „*Udenlandsk Literaturtidende*“, af „*Borgervænen*“ (1805—9) og af „*Nye landoeconomiske Tidender*“ (1821—25). Ligeledes har han til forskjellige andre Tidsskrifter leveret en Mængde Artikler og har en betydelig Andeel i Udgivelsen af det statistiske Tabelværk. COLLIN var gift med afdøde Pastor Michael Gollieb Birchner's Enke, Henriette Christine Hornemann, der døde i Foraaret 1845. Med den ualmindelige alsidige Dygtighed og utrættelige Arbeidsomhed, der stedse har udmærket ham, forener COLLIN det ædleste og bedste Hjerte, der slaaer varmt for alt Herligt og Godt. Tusinder have hos ham søgt Hjælp i Raad og Daad, og Ingen har forladt ham, uden at have fundet, hvad han søgte. Med Taalmodighed og Opmærksomhed hörer han paa Enhver, der henvender sig til ham, og medens den, der ikke kjender ham nöiere, i hans alvorlige og stundom lidt ordknappe Væsen kun troer at see Forretningsmandens Kulde og Ligegyldighed, blöder hans Hjerte for de Ulykkelige, og han veed stedse at bringe virksom og hurtig Hjælp. Derfor er COLLIN agtet og æret af Alle og elsket som en Fader af Enhver, der har havt Leilighed til at komme i nærmere Berörelse med ham.

Em. Barentzen fecit.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

Horchhammer

G. Forchhammer,

den Mand, som siden vor berømte *H. C. Ørsted* har erhvervet sig det mest ansete Navn ved Fortjenester af Naturvidenskaberne og deres Dyrløse hertilands, er født den 26de Juli 1794 i *Husum* i Hertugdømmet Slesvig, hvor hans Fader var Lærer ved Skolen. I 1803 flyttede denne til Töndern, hvor han var udnævnt til Rektor ved Skolen og første Lærer ved Skolelærer-Seminariet, og forblev der indtil sin Død i 1810. Sin Skoleundervisning nød Sönnen tilligemed sine Brödre dels i Byens Skole, dels privat hos sin Fader, og kort før dennes Død kom han paa et Apothek i Husum, hvor han forblev i flere Aar og i 1815 blev han immatrikuleret ved Universitetet i *Kiel*, hvor han opholdt sig til 1818.

Fra den tidligste Alder havde de store Naturphænomener interesseret ham, og han ønskede Intet mere, end at kunne gjøre lange Reiser, til fjerne Verdensdele, hvorfor han ogsaa dengang altid var bestemt paa at blive Kjøbmand, og det var afgjort, at han skulde reise til England, hvor han havde flere Slægtninge, en Plan, hvis Udførelse blev forhindret ved Krigens Udbrud. Med en ældre Broder, som allerede for mange Aar siden er død som Læge i *Flensborg*, beskæftigede han sig meget med Botanik, og det var lykkedes dem ved de tarvelige Hjælpemidler, de kunde forskaffe sig, at bestemme de i Omegnen vildtvoksende phanerogame Planter (de som have synlige Blomster og Befrugtningsorganer). Paa Apotheket var det især Chemiens*) Studium, som ved Siden af mange og meget byrdefulde Forretninger beskæftigede ham, og Studiet af denne Videnskab, saavelsom af Physiken, optog alle hans Kræfter under et treaarigt Ophold i *Kiel*, hvortil hans Stilling som Amanuensis hos daværende Professor, nu Conferentsraad *Pfaff*, gav ham enhver ønskelig Leilighed. I Aaret 1818 troede han at have forberedt sig tilstrækkelig til med Nytte at kunne gjøre en større Udenlandsreise og gik derfor til *Kjöbenhavn*, for om muligen ved sin personlige Nærværelse at fremme denne Hensigt. Da han ikke var saa heldig strax at opnaae sit Ønske, tog han gjerne mod et Tilbud af Professor, nuværende Conferentsraad *Ørsted*, om at hjælpe ham som Amanuensis ved hans Forelæsninger og øvrige Arbejder, og dette Skridt blev bestemmende for FORCHHAMMER'S hele øvrige Liv. I Sommeren 1818 blev *Ørsted* og nu afdøde Etatsraad *Es-march* committerede til en geognostisk-technisk Undersøgelse af *Bornholm*, og da de ønskede, at en yngre Mand fulgte med dem paa denne Reise, faldt deres Valg paa FORCHHAMMER, der allerede tidligere med stor Kjarlighed havde studeret Geognosi**) og Mineralogi. Reisens Resultater vare uventede og opvakte Interesse, saaledes at Rentekammeret besluttede i det følgende Aar at lade dem fortsætte, og han sluttede sig ligeledes ved denne Reise til Undersøgelser-Commissionen. Efter deres Tilbagekomst saae han sig istand til at udarbejde en Afhandling om *Mangan* (et Metal, som i iltet Tilstand kaldes *Brunsten*), som han i Aaret 1820 forsvarede for Doctorgraden. Denne Afhandling indeholder naturligvis en Mængde Undersøgelser, som ved senere Arbejder ere blevne berigtigede, dog maa det bemærkes, at F. var den første, der viste, at Mangans høiere Iltningstilstande***) danne to Syrer (tidligere havde man kun kjendt een); men denne Opdagelse blev ikke paaagtet i den kemiske Verden, förend *Mitscherlich* flere Aar derefter opdagede det samme. Efterat han havde taget Doctorgraden, gjorde han med kongelig Understøttelse en Reise til England, Skotland, Vestöerne, Örkenöerne, Sjetlandsöerne og Færöerne, og vendte derpaa tilbage til *Kjöbenhavn*. Chemien og kemisk Teknik, Mineralogi og især Geognosi havde paa denne Reise været Gjenstand for hans Studier, som han ved sin Tilbagekomst ønskede at gjøre frugtbringende. F. skylder næsten udelukkende Conferentsraad *Ørsted*, der med saamegen Varme altid har taget sig af unge Mænd, hos hvem han troede at bemærke Talent, at han har valgt den Vei, som han senere stadig har fulgt, og han hjalp ham til at overvinde de store Vanskeligheder, som altid stille sig i Veien for en begyndende Docent, Vanskeligheder, der vare dobbelt store, da det Sprog, hvori han skulde optræde, ikke var hans Modersmaal og først lært i en senere Alder. De geognostiske Forhold i vort Fædreland havde tidligere i meget ringe Grad tiltrukket sig de Lærdes Opmærksomhed, men paa denne Tid begyndte Professor *Bredsdorff* og Dr. *Pingel* at beskæf-

*) Den Videnskab, som udforsker alle Naturlegemers Sammensætning af de oprindelige Stoffer, og deres indbyrdes Forhold, og hvorved de raee Naturprodukter i stedse stigende Grad komme til Nytte i det praktiske og industrielle Liv.

**) Videnskaben om Jordens Bestanddele, Bjergmassernes og Mineraliernes Lag og Alder o. s. v.

***) Man veed, at Atmosfæren indeholder en ildnærende Luft, som kaldes Ildluft. Det veielige Stof, som her befinder sig i Lufttilstand, kaldes *Il*, og kan induges af Metaller omtrent ligesom Vanddampe af brændt Kalk; disse med Ilten forbundne Metaller kaldes *Ilter*, og de fleste Metaller kunne optage Ilten i flere forskjellige Proportioner, hvilket betegnes ved Ordet: Iltningstilstande. *Manganet*, som især bruges til at frembringe *Chlor*, er et virkeligt Metal, der dog i Naturen ikke forekommer i sin metalliske Tilstand, men kun ved Kunst udbringes; det modtager mange Iltningsgrader, og den bekjendte *Brunsten* er et af disse Ilter.

tige sig dermed og leverede flere meget vigtige Bidrag til Bestemmelsen af Danmarks geognostiske Forhold. Ogsaa FORCHHAMMER beskæftigede sig med lignende Undersøgelser og bekendtgjorde enkelte Arbejder; men først langt senere, i 1835, efterat en Række af Undersøgelser, som han havde udført for Rentekammeret, havde givet ham Leilighed til Forholdenes grundigere og omhyggeligere Studium, fölte han sig stærk nok til at give en „Oversigt over Danmarks geognostiske Forhold” i et Universitetsprogram, hvorom det tillige fortjener at bemærkes, at det er det første, der er udkommet paa Dansk. Disse Undersøgelseres Resultater bleve baade i Ind- og Udlandet optagne med Opmærksomhed, de indeholdt Kjendsgjerninger, der hidtil havde været aldeles ubekjendte, og medens de bidrog til nöiere Kundskab om Fædrelandet, indeholdt de ikke saa faa Iagttagelser, der havde Betydning for Videnskabens mere almindelige Udvikling. I 1829 var den polytechniske Lærestalt bleven oprettet, og FORCHHAMMER blev her ansat som Lærer i Chemi og Mineralogi, hvorved han blev foranlediget til at opgive en Stilling ved Porcellænsfabriken, som han havde havt i flere Aar. Da Professoren i Mineralogien, Etatsraad Wad, døde i 1831, overtog han Bestyrelsen af Universitetets mineralogiske Museum og har senere i den forenede Stilling af Professor i Mineralogi ved Universitetet og Lærer i Chemien ved den polytechniske Lærestalt havt en Beskæftigelse, der svarede til hans Studiers Yndlingsretning.

Hans litterære Arbejder ere meget adspredte i danske, tyske og engelske periodiske Værker. Af større Skrifter maae især nævnes: „Danmarks geognostiske Forhold” og „Lærebog i Stoffernes almindelige Chemie”; af mindre Afhandlinger findes i Videnskabernes Selskabs Skrifter: „geognostiske Undersøgelser over Öen Syllt, Færöerne, Möen, Stevns Klint og Bornholm. I samme Selskabs Oversigter har han givet en Extract af Resultaterne af sine aarlige Undersøgelsesreiser. I Poggendorffs „Annalen” har han bekendtgjort en analytisk Undersøgelse over Feldspathens Decomposition og en Afhandling om Diluvialstriber og Rullestensdannelsen (o: det Stenlag, som antages at hidröre fra en forhistorisk Sprængning af de skandinaviske Urbjerge) i Danmark og en Del af Sverrig; i Leonhards og Brohms: „Jahrbuch der Mineralogie” har han meddelt en Afhandling „geognostiske Studier ved Strandbredden” og endelig meddelte han i 1844 til „the british Association” en Afhandling om Tangarterne, deres Indflydelse paa Dannelsen af faste jordlag og om de Metamorphoser eller Forandringer, som Jordlagene, efter deres oprindelige Dannelse, ved senere Indvirkninger ere undergaaede. Denne Afhandling har den britiske Association in extenso optaget i Fremstillingen af sine Forhandlinger. Dernæst har han bekendtgjort Analyser af Topas og Pyknit og af en Række nye Mineralier fra Island. Hans chemiske Afhandlinger omfatte den Del af Videnskaben, der har nærmest Hensyn til de store Phænomener i Naturen, ligesom han overhovedet betragter det som væsentlig Opgave for sine Studier at följe Naturen i dens Udvikling og at forklare Stoffernes Kredsløb og Formernes Gjæntagelse og regelmæssige Forandring.

Som FORCHHAMMERS betydeligste Fortjeneste af Naturvidenskaberne maa vel især nævnes hans utrættelige og frugtbare Forskninger i Danmarks Geognosi, hvis Skaber han med Föie kan kaldes, da den för ham kun var löselig berört i et Par Smaaafhandlinger. Han har saaledes beriget den hele Geognosi med et særdeles vigtigt Bidrag, som dog vil erholde langt større og mere iöinefaldende Betydning, naar hans Undersøgelser, der hidtil have været adspredte i mangfoldige Smaaskrifter, fremtræde i det omfattende Værk om denne Gjenstand, som han har under Arbeide. Dernæst har han virket overordentlig ved sine akademiske Forelæsninger og praktiske Övelser i Laboratoriet, ved sine omfattende grundige Kundskaber og en ualmindelig Klarhed i Foredraget, ved sin aandrige Omgang og den velvillige Imödekommen, hvormed han har bidraget saa meget til at vække og udvikle den videnskabelige Aand hos sine talrige Disciple, og ved den forekommende Iver, hvormed han tilfredsstiller Enhver, der önsker Raad og Oplysninger af ham. Han besidder, hvad der i den empiriske Forsken svarer til det geniale Blik paa Tankens Gebeet, et ualmindeligt lykkeligt Öie, som saavel ved geognostisk-mineralogiske Excursioner, som i den chemiske Praxis, ofte er kommet ham til gode. I den videnskabelige Verden er han bekjendt ved mange interessante chemiske Arbejder, af hvilke de fleste staae i nær Sammenhæng med Geologien, f. Ex. om Tangarternes Betydning i Skiferdannelser, — Undersøgelser om Havvandet, — om vor Jordbunds Bestanddele og den olieagtige Bestanddel i fossile Planter. Der er maaskee ingen Nulevende, som i den Grad med Geognosien forener chemisk Dygtighed, og dette betegner nærmest FORCHHAMMERS særegne Karakter blandt Naturforskerne. Hans Arbejder have ikke blot gjort Virkning herhjemme, men ogsaa vundet meget Bifald blandt beröimte udenlandske Geologer. Ved Naturforskerforsamlingerne i Götheborg, Stockholm og Christiania vakte hans skarp-sindige og aandrige Foredrag megen Opmærksomhed, og han er lykkeligvis endnu i den kraftige Alder, at han længe kan ventes i föröget Grad at virke til Gavn og Ære for Fædrelandet.

Em. Barentzen & Co. lith. Inst.

Franz Geser.

Frantz Glaeser.

Man siger sædvanlig, at Italien er Musikens Fædreland. Og dog er der et andet Land, som med en vis Ret kan gjøre det Rangen stridig, et Land, som næsten er ene om den Ære, at have forstaaet og vurderet Musikens uddødeligste Heros medens han levede. Det er **Böhmen**. Medens MOZART, efter sin glimrende Barn-dom, levede fattig i Wien, af Undervisning og ringe Compositionshonorarer, medens Tidens indskrænkede Critik ubarmhjertig nedrev hans Mesterværker, Figaro og Don Juan, satte den første langt under MARTINS „Cosa rara,” og den sidste endnu dybere under SALIERIS „Axur;” fandt han kun i Böhmen den begeistrede Anerkjendelse og Beundring af sit Geni, som senere Alle bleve enige om at yde ham. Ere Italienerne fødte Sangere, saa ere Böhmerne fødte Musici. Det kan saaledes betragtes som et heldigt Omen, at Böhmen er GLAESERS Fædreland.

Han er født den 19de April 1799 i Obergeorghenthal, hvor hans Forældre levede i trange Kaar af en lille Landeiendom. Alt i sit sjette Aar yttrede han Anlæg for Musik, fik Undervisning paa Violin og Claveer, og var i sit 10de Aar bekjendt i hele Omegnen for sin Sangstemme. Paa Grund af denne blev han 1810 kaldet til det kongelige Hofkapel i Dresden, hvor hans Stemme blev uddannet under den kongelige Kammersanger MIKSCHE (hans Landsmand) og siden under BENELLI, der var sin Tids første Tenorist. Desuden fortsattes her hans Undervisning paa Claveer og Violin; han fik den første Anvisning til Harmoni og Compositionslære af Violinisten FR. SCHUBERT (ikke den bekjendte Sangcomponist) og foretog practiske Övelser under Hofkapelmesteren, den som Componist bekjendte MORLACHI. Da han 1814 havde mistet sin Drengestemme, kom han til det musikalske Conservatorium i Prag, udviklede sig som Violinspiller under F. TIXIS til et meget lovende Trin, og fuldendte under Director DIONYS WEBER sine theoretiske Studier i Compositionslæren. Da han med sin lidenskabelige Tilbøielighed for Compositionen ønskede Leilighed til at producere, gik han 1817 til Wien, benyttede HEYDENREICHS Underviisning i Contrapunct og Fuge, og medens han nød Kapelmestrene SALIERI'S, BREINDL'S og SEYFRIEDS belærende Omgang, kom endnu samme Aar hans Composition „Bärenburgs Sturz” til Opførelse paa Leopoldstadttheatret, hvor den gjentagne Gange blev givet. Flere Arbejder af ham, som Boleslas, Robinson, Drahomira o. fl., fulgte nu hurtig paa hverandre, og han blev 1818 ansat som Vicekapelmester ved samme Theater. Fra 1821 fungerede han som Kapelmester ved Skuespil-Directeur HENSLERS Theatre, og to nye Operaer af ham, „Claudine von Villa Bella” og „der Brief an sich selbst” opførtes med Bifald. Men det for ham betydningsfuldeste Moment fra hans Ophold i Wien var hans Bekjendtskab med den store BEETHOVEN. Denne havde skrevet Indvielsesoperaen (Fidelio) for HENSLERS nye Theater i Forstaden Josefsstadt, og da GLAESER under Componistens egne Öine indstuderede den, kom han i en daglig Berøring med denne overordentlige og høist originale Aand, hvorved der aabnedes ham en ganske ny Horizont i Tonekunstens Rige. Han nød den Udmærkelse, at han, ved den første Opførelse af Operaen, som BEETHOVEN (der som bekjendt havde tabt Hørelsen) selv dirigerede, blev af denne anmodet om at assistere ham. Hvor rigt et Udbytte, hvor megen styrkende Opmuntring for hans Fremtidsbane, Fortsættelsen af dette Bekjendtskab har bragt ham, er uberegneligt, og han vil stedse tælle det blandt sine dyrebareste Erindringer.

Fra dette Tidspunct indtil 1830 udviklede GLAESER en overordentlig Productivitet. Over 30 forskjellige større Frembringelser, som alle gjorde meer eller mindre Lykke, ikke blot paa de Wienske, men for en Deel paa alle österrigske Theatre, skrive sig fra denne Tid. Som de fortrinligste af disse Operaer nævnes: Die Männerfeindinn, Arsenius, Liebe aus Hass, Heliodor, Armida, Menagerie und optische Zimmerreise, der rasende Roland o. s. v. Flere af disse have optegnet over 100 Forestillinger, og have ofte paa en og samme Aften været opførte paa flere

Theatre i Wien. I Forening med sin mangesidige og grundige theoretiske Dannelse besidder han et eiendommeligt Talent for lokal og comisk Opera. Saaledes maatte han ret være paa sin Plads i Wien, og naar man kjen-der Livet i denne Hovedstad, er det let forklarligt, at selv Arbeider, som: die steinerne Jungfrau, Peter Stieglitz, Staberle als Physiker o. fl., der næsten ganske vare beregnede paa Öieblikket og visse Forhold, kunde gjøre almindelig Lykke, selv paa det Theater, hvor det dengang (1825—26) berömteste italienske Operaselskab under ROSSINI, med Medlemmer, som RUBINI, LABLACHE og Snra. FODOR, havde gjort behörig Furore. 1827 var GLAESER bleven förste Kapelmester ved Theatret an der Wien, og 1830 blev han kaldet til Berlin til Königsstädtertheatret. Herfra skriver sig hans egentlige Renommee som tydsk Componist og Operadirigent. Han hævede sig her til det mere universelle Standpunct i Kunsten, der vandt Anerkjendelse i Operaer som: Die Brautschau, der Bernsteinring, Aurora, der Rattenfänger am Hameln, Andrea, das Auge des Teufels, men som især ved hans „Adlers Horst“ har erhvervet ham Plads og Navn blandt Nutidens anseteste Componister, ogsaa udenfor Tydskland. Her gjorde denne Opera Touren rundt til de fleste Theatre, og har desuden banet sig Vei til London, Petersburg, Brüssel, Amsterdam, Stockholm og Kjöbenhavn, hvor den for nogle Aar siden („Örnens Rede“ oversat af Hr. Skuespiller ROSENKILDE) er opført med Bifald gjentagne Gange.

Det er Alle bekjendt, at GLAESER ifjor modtog Hans Majestet Kongens smigrende Kaldelse til Kjöbenhavn som Kapelmester og Operaanföer ved Theatret her. Hvad han i denne Stilling allerede har udrettet for Operaen og Musiken hos os overhovedet, den livfulde, for os til det Vidunderlige grændsende Energie, hvormed han varetager sit Kald, den varme Begeistring for Kunsten, han ikke blot selv er gennemtrængt af, men veed at meddele sine Omgivelser: Alt dette er endnu et altfor friskt og hyppig dröftet Æmne for Bladene og den selskabelige Conversation, til at vi her behöve meer end at nævne det. Den uböielige Strengthed, den utrættelige og ei for Alle beqvemme Iver, han har viist ved Indstuderingen af ældre og nye Operaer, og andre sit Kalds Pligter, har været et saa nyt Phænomen, at den istedenfor Uvillie har skaffet ham Agtelse og Kjerlighed hos sin Omgivelse. Han er et mærkeligt Exempel paa, hvor kort Tid en Mand behöver, for at blive meget populær. I Theatret har han aflagt Pröver paa sine udmærkede Gaver som Orchesterdirigent ved Anförelsen af forskjellige Ouverturer og Operaer, f. Ex. Vilhelm Tell, den Stumme, Robert af Normandiet o. s. v. Udenfor Theatret lærte man især at skatte ham ved den saakaldte store Musikfest, hvor HAYDNS „Skabelse“ udförtes med et Antal af henved 300 Deeltagende. „Ogsaa her“ siger Fædrelandet, „viste GLAESER sin Dirigentygtighed ved at samle saa mange uensartede Kræfter til et Hele under sin Tactstok, og enhver Musikelsker maatte ret levende föle sig den Mand forbunden, som havde skaffet ham Leilighed til at höre dette classiske Værk udfört paa en saa værdig Maade.“ Den almindelige Anerkjendelse heraf fremkaldte et Festmaal for GLAESER den 15de April d. A. Der hörer ikke megen Klögt til at vide, at han som Fremmed i Sproget og Forholdene endnu ikke kan have beseiret alle Hindringer; men ligesaa rimeligt kan man slutte, at jo mere han bliver hjemme hos os, desto herligere Frugter vil man spore af de sjeldne Egen-skaber, han forener i sin Person og Stilling.

C.A. Jensen pinx.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

N. S. Grundtvig

Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

Dette Liv har været altfor frugtbart, altfor mægtig og rigt bevæget, til at det meer end høist ufuldstændig kan skildres paa det her tilstaaede Rum. Ja, man fristes næsten til enten strax at nedlægge Pennen, eller kun at indskrænke sig til en Opregning af tørre Facta. GRUNDTVIG er fremstraadt som et aldeles enestaaende og magelöst Exempel paa en Profet i „Nyaarstiden“, og ogsaa deri ligner han den sidste af Oldtidens Profeter, at hans Ord ofte har været som „en Röst i Örkenen“. Med et Blik, der havde skuet dybt i Historiens og Aandens Verden, med et Hjerte, der luede af nordisk og christelig Begeistring, med en Röst, der snart lignede Tordenens Brag, snart syntes at udaande hele Modersmaalets livsaligste Södme, fremstod han, „hälvten Skjald og hälvten Bogorm“, i det förste af de ulykkelige Krigsaar, og for en slap og, med al sin Talen om Poesi, i Gjerningen prosaisk Slægt, prædikede han Omvendelse til levende Tro og Gjenfödelse i Oldtidsminderne, som eneste Frelse fra aandelig og politisk Undergang. Ikke kan Norden, og neppe noget andet Land, nævne en Skribent, som med saa brændende Patriotisme, med saa heroisk Uforsagthed og borgerligt Mod, uden at see til Höire eller Venstre, uden at bryde sig om Gunst og Gave eller timelig Fordel, har udtalt for sine Landsmænd i Ord og Daad, hvad der tyktes ham det Rette og Sande. Og ikke blot gav Naturen ham den vidunderlige Evne, som man kalder Geni, til at skue dybere, hurtigere og klarere, til at föle varmere og höimodigere end Mængden; men, hvor han endog feilede — og ikke sjældent förte Aandens begeistrede Syner ham for vidt — altid talte han med ærlig Villie og af et redeligt Hjertes Fylde. Og hin, ikke blot patriotisk-danske, men tillige nordiske og christelige Aand, har aldrig fundet ham lunken eller tvivlraadig og uvirksom; han har i Sandhed aldrig ladet Sværdet ruste i Skeden; aldrig har der rört sig noget Betydningsfuldt herhjemme, det være sig Godt eller Slet, aldrig har der været en Anledning for ham til at tage Ordet, uden at han har hævet sin Röst, snart strengt og truende, snart mandig opmuntrende, snart bittert klagende, snart christelig formanende, snart glödende af ædel Stolthed, og altid med ophöiet Ringeagt for, hvad der var usselt og smaaligt, og koldt, uværdigt og ufrit. Saaledes endnu fornylig, da en Bladartikel vilde kosmopolitisk bortphilosophere vor danske Folkelighed, saae vi ham, Skjalden med den sværmeriske Begeistring for Folkekongen Frederik og for „den danske Kvinde“, tage til Gjenmæle paa en Maade, som — hvad end pedantiske og frygtagtige Sjæle have haft derimod — maatte skyde Hjertet höiere op i Livet paa Enhver, der föler sig som dansk Borger, föler sig födt paa disse Sletter og ikke paa ethvert andet Sted, föler i sit Blod et Slægtskab med henfarne Fædre.

Denne mærkelige Mand, som i Middelalderen vilde være bleven en Korsridder eller en Reformator, men som i vore Dages oplyste Aandlöshed maatte vække meer Forundring end Sympathi, er födt den 8de September 1783 i Udby i det sydlige Sjælland, hvor hans Fader var Præst. Hans Moder, som han skildrer i Dedicationen til sine „Kvædinger“, var en Datter af Kammerraad *Bang*, Forvalter over de kongelige Godser i Odsherred. Hvis han ikke var den Mand, han er, skulde vi ikke omtale, at han skal kunne hidlede sin Herkomst fra *Skjalm Hvides* ædle Slægt. Nu derimod er dette ikke uden Betydning. Fra det 9de til det 15de Aar forberedtes han til Studeringerne hos sine Bröders forrige Lærer, *L. Feld*, som var Præst i den jyske Hedeegn. Her læste han tillige *Hvidtfelds* Krönike og *Holbergs* historiske og komiske Skrifter. Efter to Aars Ophold i Aarhus Latinskole, hvor han af „Kjedsommelighed“ begyndte at skrive Vers, og læste *Suhms* Bog om Odin, blev han 1800 Student, og tog 1803 theologisk Embedsexamen med bedste Charakter, uden at have udholdt at höre andre Forelæsninger til Ende, end de, hans Fætter *Steffens* holdt over Naturphilosophien og GÖTHE, og som ikke alene paa Grundtvig havde en saa vækkende Indflydelse, at man fra dem væsentlig kan datere den danske Aandsudvikling i det 19de Aarhundrede. Men paa samme Tid havde en Ven, Bornholmeren *Skovgaard*, som ved en Censurdom gik tabt for den danske Videnskabelighed, fört ham ind i *Saxo*, *Snorro* og det gamle Islands Sprog og Litteratur. Den ny Verden, som herved aabnedes for ham, og som, medens han (1805—8) var Huslærer paa Langeland, udvidedes ved Studiet af SHAKESPEARE, GÖTHE, SCHILLER, FICHTE, SCHELLING og fornemmelig OEHLENSCHLÄGERS förste Værker, gav hans Aand den afgjörende Retning. Han indsendte nu fra Langeland en Række Afhandlinger til *Minerva*: „Om Sangene i Edda“, „Om Asalæren“ o. fl., som, uagtet de ved Genialitet og Originalitet i Anskuelser, ved en forbausende Tankefylde og Magt over Sproget, vare noget ganske Nyt i Datidens vandede Tidsskrift-Litteratur, ikke vakte megen Opmærksomhed. Denne blev ham först til Del, da han, opfyldt af Harme over Tidens Slövhed i Troessager og Geistlighedens Ligegyldighed, i en Afhandling „Om Religion og Liturgi“ (*Fallesens*

egen overbevisende Kraft, som et frit Budskab til Aander. Som geistlig Taler har han stedse fundet varm Gjenklang hos en talrig Kreds af Tilhørere, ikke ved nogen strengt gennemført og belærende Udvikling af christelige Troeslærdomme, thi hans Prædiken var, som det bør sig den sande Prædiken, vel som oftest Öieblikkets Frugt; den var et „levende Ord“, med en religiös Inspiration, en Overbevisningens Ild, som, medens han selv henreves deraf, fremkaldte hos Andre Opbyggelsens Stemning. Hans Virksomhed i historisk, theologisk og politisk Retning var altid saa gennemtrængt af hans poetiske Natur, at den sjælden tækkedes „Bogormene“, som ikke kunde forklare de tilsyneladende Selvmodsigelser, og ikke tilgive eller forstaae de poetiske Hyperboler, hvori han uden smaalig Correcthed skuede og forkyndte Aandens Bedrifter, som han selv opfyldtes af dem. I Poesien er han hverken ret Epiker eller Dramatiker, men har, med al sin historiske og religiöse Paavirkning, stedse bevaret en eiendommelig lyrisk Charakter, som hverken tilhører den ene eller den anden Skole. Vil man ligne Poesien ved et Træ, den romantiske ved Blomsterne, som i Duft og Farver gjemme Anelsen om det Tilkommende, og den classiske ved de fuldmodne Frugter, saa ligner GRUNDTVIGS Poesi det grønne Löv, som uden at friste Öiet og kildre Sandsen, kvæger og forfrisker ved sit saftfulde fyldige Liv. Ofte taber den sig vel, lig vilde Skud, i ufrugtbare Masser af Vers og Rim; han synes ikke at have Bevidsthed om, hvad de Boglærde kalde „Form“, han synger, som Aanden giver ham at synge, som Oldtidens gamle Barder, ikke som en omhyggelig oplært Kunstner, men som mægtig bevæget Seer. Naar han alligevel ofte frembragte formfuldendte Digte, da var det, fordi en lykkelig, harmonisk Aand hvilede over ham i Begeistringens Öieblik, fordi Historiens, Troens og Poesiens Muser da forenede sig i huld Resignation, og da fremstrømmede disse Kvad, som i mandig Kraft og Malm, i Höihed, Friskhed og Inderlighed ikke have deres Mage i Dannersproget, ja maaskee ikke i noget andet. Men hans Muses Aasyn er alvorligt. Den zirlige Skjemt og lette Vittighed ligger udenfor hans Evner; og dog, naar han i sit rette Hjem tumler med Tanker som Klippestykker, fremglimler ofte en djærv nordisk Humor, der ikke er uden komisk Kraft. Hans prosaiske Stil har fundet talrige Modstandere; og beklages maa det, netop mest af dem, som vide at skatte dens Originalitet, dens gribende Veltalenhed, dens af Oldproget öste Fynd og Rigdom, og som oprigtigst önskede hans aandfulde Tanker al mulig Indgang, at han ofte hindrer dette, ikke blot ved en trættende Bredhed, men tillige ved en Maneer, der synes fremgaaet af en bittert følt Mangel paa Sympathi, og neppe oprindelig er begrundet i hans Natur. Dette skjønnes nemlig dels deraf, at den i en Mængde af hans fortrinligste Arbejder slet ikke spores, deels deraf, at adskillige senere Forfattere med temmeligt Held have kunnet tilegne sig denne hans Maneer, uden at de dermed have faaet Aanden. Men, — lad de Boglærde i hans Behandling af Historien, i de nordiske og patriotiske Ideer, som have begejstret ham, længe nok kun finde digteriske Drømme, lad end svage Sjæle grue, naar han ikke altid forfægtede christelig Tro i christelig Aand; den, der uden Fordom, med Sands for det Store og Herlige i Tilværelsen, overskuer hele hans Liv, vil dog röres til Beundring ved en saa mægtig og frugtbart Straale af Menneskeandaen, en saa mangfoldig, livfuld, uegennyttig og utrættelig Stræben, og en Charakter, der, trods Lidenskabens Kampe og Storme, stedse har staaet reen og ustraffelig for Folketanken.

Em. Barentzen pinx.

Em. Barentzen & Co lith. inst.

H. E. Martens.

Johan Peter Emilius Hartmann

en Søn af forhenværende Violinist i Capellet og Organist ved Garnisonskirken, nuværende Cantor og Klokker ved samme Kirke, August Wilhelm Hartmann, og Christiane Wittendorff, en Datter af Cantor paa Fredensborg Peter Andreas Wittendorff, er født i Kjøbenhavn den 14de Mai 1805. Paa Fædrenes Side nedstammer Hartmann fra Schlesien, thi hans Farfader, den bekjendte Componist af „Fiskeren“ og „Baldurs Død“, Johann Hartmann, var født i Glogau, men døde som Concertmester og Orchesterdirigent i Kjøbenhavn. Han var en for sin Tid ualmindelig dygtig Musiker og frugtbar Componist; men den største Deel af hans Compositioner gik tabt ved Slottets Brand. Skjøndt vor Hartmann i sin Barndom ingenluude kunde henregnes til de saakaldte musikalske Underbørn, saa yttrede han dog tidlig megen Lyst og Tilbøielighed for Musiken; af sin Fader modtog han Underviisning i Violin og Claveerspil; og naar undtages, at han en kort Tid tog Timer i Violinspil hos Kapelmusikus Voigt, har han ingen anden Lærer havt i Musiken, end sin Fader. Drengens højeste Ønske gik ud paa at blive Kapelmusikus; men den fornuftige Fader, der af Erfaring vidste, hvor lidet misundelsesværdig denne Stilling var, holdt paa, at Sønnen skulde studere og lære noget Alvorligt. Ved Prof. Sibberns Hjælp blev han derpaa sat i Borgerdydskolen i Kjøbenhavn. Maaskee havde Faderen dengang ikke store Tanker om Sønnens Genie, eller vogtede sig idetmindste for at lade denne troe det, hvorom vidner en Anekdote fra hiin Tid. Da nemlig den tolvaarige Dreng engang havde fuldført en Composition og henlagt Manuskriptet, der var blevet tilklattet under Opskrivningen, paa Kakelovnen for at tørres, tog Faderen Nodebladet ned, gjennemsaae det, og rakte det derpaa til den unge Componist med de Ord: Ja! Din Composition er tør, min Dreng!. Saa ofte Leiligheden gaves fulgte Hartmann med sin Fader paa Orgelet, og han fik allerede tidlig Övelse og Færdighed i at spille dette. Medens han endnu gik i Skolen, improviserede han engang for Weyse, der forbausedes over den lille Orgelspillers geniale Tanker og fornuftige Gjennemførelse af dem. Weyse meente at dette ualmindelige Talent burde fremelskes med Omhyggelighed, og dette var vel den nærmeste Grund til at Hartmann blev tagen ud af Skolen, for at kunne offere mere Tid til Musikens Studium. Fra dette Öieblik af var han nöie knyttet til Weyse, af hvis rige Kundskab han höstede megen Nytte, og som ofte kom ham til Hjælp med nyttige Vink og gavnlige Raad. Alt hvad Hartmann komponerede viste han til Weyse, og hermed vedblev han lige indtil dennes Død. Den store Tonedigters gunstige Dom ansporede Lysten til at komponere hos Hartmann, og han forsögte sig derfor i flere forskjelligartede Compositioner, hvilke han dog selv betragter som blotte Ungdomsforsög og som derfor aldrig ere blevne udgivne. Men Examenslæsningen var ikke bleven tilsidesat for Musiken, og i 1822 blev Hartmann i sit 17de Aar privat dimitteret til Universitetet af nuværende Pastor Kopp. Det fölgende Aar tog han anden Examen. Samme Aar blev han ansat som Organist ved Garnisonskirken, da Faderen fik Tilladelse til at afstaae ham denne Post. I Aaret 1825 optraadte Hartmann første Gang offentlig som Componist. Da nemlig Orgelet i Garnisonskirken behövede en Reparation, til hvis Udförelse Kirken manglede de fornödne Pengemidler, blev der, for at tilveiebringe disse, givet en Concert i Kirken, ved hvilken blandt Andet opførtes en af Hartmann for Mandsstemmer og Orgel komponeret Cantate, „Orgelets Priis“, saavel som en stor *Concertouverture for Orchester i D moll*. Tillige udförte den unge Organist ved denne Leilighed paa Orgelet en Fuge af Sebastian Bach. De første af Hartmanns Compositioner, der udkom i Trykken, ere de med Op. 6 & 7 betegnede: *to Rondo'er og en Phantasie for Pianoforte*, der ere udgivne paa Lose & Olsen's Forlag. Men medens paa den ene Side de smilende Musc vinkede, pegede paa den anden den strenge Justitia hen mod Studentens nærmeste Maal, den juridiske Embedsexamen, som

arrangeret for Orchester og opført i Theatret ved Sørgefesten over Thorvaldsen den 9de April samme Aar. Ligeledes komponerede Hartmann en af H. Hertz digtet *Cantate til Studenterforeningens Sørgefest over Thorvaldsen* for Mandsstemmer og Orchester. Til Mindefesten ved Skanderborg i Anledning af Afdækkelsen af Fredrik den 6tes Monument komponerede Hartmann en *Festmarsch* og *Sange*, der ere udkomne som Op. 42 hos Hornemann & de Meza. Endelig har Hartmann endnu komponeret en stor Mængde firestemmige Sange og Romancer, der næsten alle vidne om Componistens Genialitet og dybe Følelse, Cantater til Brug for Conservatoriet, mindre Claveerstykker og Leilighedskompositioner, som det vilde være for vidtløftigt at opregne alle. For Musikforeningen har han arrangeret Kuhlau's Opera „Hugo og Adelheid“ i Claveerudtog. Som Formand for Studenter-Sangforeningen har Hartmann ogsaa en væsentlig Deel i denne Forenings heldige Virken. Ved Weyse's Død i 1842 blev Hartmann hans Efterfølger som Organist ved Frue Kirke. Ved Kroningen, den 28de Juni 1840 blev han udnævnt til Ridder af Dannebrog. Siden den 2den December 1829 har Hartmann været gift med Emma Sophie Amalie Zinn, en Datter af afdøde Agent og Grosserer Zinn. Ved en elskelig og talentfuld Hustrues Side og omgivet af en talrig og munter Börneflokk fører Hartmann det lykkeligste huuslige Liv; hans udmærkede Talenter, saavel som hans retsindige Tænkemaade og ædle aabne Charakter har erhvervet ham Alles uskrømtede Agtelse, Tillid og Kjerlighed. Skjøndt Hartmann allerede har virket meget, saa er hans Virksomhed forhaabentlig dog endnu langt fra at være afsluttet, og Musikens Venner ville vistnok endnu kunne imødesee mange herlige Frugter af hans Genie.

Skrevet i Marts 1848.

H. H. Cavendish

J. Carsten Hauch

er födt den 12te Mai 1791 i Frederikshald, hvor hans Fader, FREDERIK HAUCH, der var Amtmand i Smaalehnene, dengang boede. Faderen nedstammede fra en dansk Slægt, Moderen derimod fra en norsk. Hendes Navn var KAREN TANK, og hun var en Søster til Kjøbmand *Carsten Tank*, der eiede *Röd* nærved Frederikshald, og siden blev Statsraad. Siden blev Faderen forflyttet til Bergen, hvor han levede som Stiftamtmand i ti Aar. Sønneren var saa lille, at han ikke strax kunde følge med sine Forældre, men maatte blive efter i Frederikshald. Da han var halvtredie Aar, kom han til Bergen. Da han var otte Aar gammel, blev han sat i Huset hos *Niels Herzberg*, der var Præst i Qvinderred, og hos hvem en ældre Broder allerede befandt sig. Qvinderred ligger syv norske ($10\frac{1}{2}$ danske) Mile fra Bergen inde ved *Hardangerfjorden*. Præstegaarden ligger nærved Søen, omgivet af høie Bjerge og temmelig store Lövskove. Rundtomkring sees mange smaa Landsbyer, og i Nærheden er det forrige Baroni Rosendal. Flere Bække og smaa Floder styrte ned af Fjældene, og omtrent en halv Miil borte ligger et temmeligt stort Vandfald. I denne meget romantiske Egn tilbragte han fire Aar under et Opsyn, der, skjönt langtfra strengt, sikkert var meget fornuftigt, og hans Anlæg til at sværme i poetiske Phantasier fandt ved dette ensomme Liv betydelig Næring. Han mistede sin Moder, da han var 11 Aar, og kom kort efter i Aaret 1803 til Kjöbenhavn, hvor Faderen nu levede som Stiftamtmand i Sjælland. Her tilbragte han i *Schouboes* Institut fem Aar, og fölte stærkt Forskjellen imellem Skoletvungen og det friskere, friere Liv, han för havde fört. Hans Hjemvee var i Begyndelsen saa stærk, at hans Sundhed led derunder, men han vidste neppe den Gang, hvad der var Aarsagen til, at han mistede sine röde Kinder, som siden ikke vendte tilbage. I Aaret 1808 blev han Student med Characteren meget godt. Ved den anden Examen, som han Aaret efter tog, blev han udmærket. Men nu indtraadte et Dilemma i hans Liv, der i lang Tid standsede ham; thi han havde ingen Lyst til det juridiske Studium, hvortil han var bestemt, og som han paa en Maade, der vakte hans Faders Misfornöielse, forsönte, hvorimod *Treschows* og især *H. C. Örsted's* höist opvækkende og begeistrende Foredrag havde givet ham stor Kjærlighed til Philosophien og Naturlæren, paa hvilken sidste han anvendte megen Tid og en exalteret Iver. Da han saaledes i en fysisk Bog stödde paa et mathematisk Beviis, som han ikke forstod, lagde han Physiken ganske bort, og begyndte med stor Iver at studere *Vegas* Mathematik forfra. Dette Studium fortsatte han udelukkende og paa egen Haand i tre Fjerdingaar, indtil han naaede den höiere Mathematik. Men her stödde han paa Vanskeligheder, som han, da han ganske manglede Veiledning, ikke kunde overvinde.

Det var dog især Naturlærens poetiske Side, der drog ham til sig. Denne havde ogsaa netop i hin Tid i höi Grad gjort sig gjældende. Allerede medens han gik i Skole, havde han begyndt at gjøre Vers; men han mærkede snart, at der ingen ret Kjærne fandtes deri. I de første Studenteraar gjorde han Bekjendtskab med *Oehlenschlägers*, *Tiecks* og *Novalis's* Værker, der i höieste Grad henreve ham, og ligesom aabnede ham en ny Verden. Især hensatte den Sidste ham en i Drömmetilstand, hvorfra han senere havde Vanskelighed nok ved at lösrive sig. Omtrent paa samme Tid lærte han at kjende *Shakspeare*, *Goethe* og *Jean Paul*. De to første virkede overordentlig paa ham, skjönt han först sildigere ret lærte at forstaae deres Storhed. Han fölte vel Poesiens mægtige Virkninger, men kjendte endnu ikke dens Grændser, og de Betingelser, hvorpaa hine Virkninger beroe. Men da *Schelling* og hans Efterfølgere tillige i hin Tid havde givet ham en naturphilosophisk Retning, saa fik de poetiske Compositioner, han nu begyndte at udkaaste, et saa eget og besynderligt Udseende, at de ikke kunde vinde mange Læsere; thi det var mere Naturdrömmen, end Kundskab om det menneskelige Liv, de udtalte. De fleste af disse Digte kom ikke i Trykken; kun enkelte deraf fandt Plads i Maanedsskriftet *Athene* (1814—15) tilligemed adskillige gode kritiske og philosophiske Afhandlinger, af hvilke den med Overskrift: *Hvilken er den fortrinligste Sands?* maa nævnes som den bedste. I et uheldigt Öieblik udgav han, under Navn af «*Contrasterne*», to dramatiske Digte, som med Glimt af Lune og Talent (i det første) forenede en Umodenhed,

der indviede dem til Forglemmelse. I Aaret 1815 gjorde han Bekjendtskab med *Oehlenschläger*, hvis mægtige Geni og elskværdige Personlighed udövede det stærkeste Herredömmе over ham. Indigneret over *Baggesens* Angreb, udgav han flere Piecer imod denne, og var her forholdsvis heldigere end i sine Poesier, dog ikke uden Ubilligheder og Overdrivelser. Af det Forbund, „Tylvten“, som de tolv Studenter sluttede mod *Baggesen*, var han, som en af *Oehlenschlägers* ivrigste Tilhængere, Medlem. Noget af det Bedste, han i hin Tid skrev, var den Allegori: *Hunden til Maanen*, der er optaget blandt hans lyriske Digte. I Aaret 1817 udgav han et Drama under Navn af *Rosaura*, som med en altfor stærk Opdyngen af Billeder viste Glimt af Geni. De Nytaargaver, der noget senere (*Iris* 1819, *Hermes* 1820) udkom under hans Navn, havde han ikke stor Deel i, uden forsaavidt han ogsaa leverede Bidrag dertil, thi de bleve egentlig redigerede af Pseudonymen *P. Wegner* (*A. E. Boye*). Efter Udgivelsen af *Rosaura* troede han sig ikke kaldet til Digter, hvorfor han, med sin Faders Tilladelse, opgav det juridiske Studium, for med endnu større Iver end för at lægge sig efter Naturvidenskaberne, især Zoologien. Han hörte i et Par Aar Forelæsninger hos Prof. *Reinhard*, og kastede sig en Tid lang med en overordentlig Heftighed over denne Videnskab, som det stedse var hans største Lyst en Tid lang med al sin Sjæls Kraft at forfølge een Retning, medens det netop blev hans Lod, hvert Öieblik afbrudt, at sysle med flere Ting.

Da han troede sig tilstrækkelig forberedt, underkastede han sig i Aaret 1820 den saakaldte Magisterconferents med Characteren „admissus cum laude præcipua.“ 1821 disputerede han for Doctorgraden, og reiste i Mai Maaned samme Aar med offentlig Understöttelse udenlands. Efter en kort Tour langs Rhinen ilede han til Paris, hvor han opholdt sig et heelt Aar, i hvilken Tid han slittig besøgte „*jardin des plantes*,“ og stræbte at udvide sine Kundskaber. Derpaa gjennemreiste han en Deel af det sydlige Frankrig, og gik endelig til Söes fra Cette til Nizza. Opholdet i Nizza (i Vinteren 1822—23) syntes i naturhistorisk Henseende at skulle blive meget frugtbringende. Han var ivrig i sine Forskninger, og de mangfoldige Dyrformer, som Middelhavet tilbyder, kunde han her daglig have for Öie. Han gjorde ogsaa Samlinger af Fugle og Fiske, som han selv lærte foreløbig at præparere, og sendte hjem. Det Skib, hvormed de afgik, led imidlertid Skibbrud, og Gjenstandene bleve tildeels bedærvede. I Nizza udviklede sig desværre en Sygdom i hans Been, maaskee hidledet ved den uforsigtige Maade, hvorpaa han anvendte arsenikalske Salver til sine Præparationer. Ondet forværredes ved en Beenforvridning og skjödeslös Behandling. Han tilbragte nu en Deel af Sommeren i Badene Valdieri og Aqvi. Derpaa gik han til Genua, hvorfra han endelig indskibede sig til Neapel, for at bruge Badene ved Ischia. Disse frembragte ingen god Virkning, og tilsidst erklærede Lægerne, at en Deel af Benet, kort ovenfor Ankelen, maatte amputeres. Der var omtrent hengaaet halvandet Aar fra Sygdommens Begyndelse til denne Beslutning blev tagen. I det Meste af denne Tid maatte det naturvidenskabelige Studium hvile, og han fölte sig ofte betaget af den mørkeste Melankoli. Midt i denne forladede Tilstand nærmede imidlertid Muserne sig til ham, og det, som han ikke havde naaet i sine lykkeligere Dage og i den friskeste Ungdom, syntes han at skulle naae i Ulykken. Han glemte tidt al sin Smerte over Poesien, ja det syntes som om hans poetiske Vinger voxede i Sorgen. *Hamadryaden* blev saaledes skrevet midt under Sygdommen. Derpaa blev Udkastet til *Bajazet* gjort, og udarbejdet dels för, dels efter Amputationen. Imidlertid havde han til andre Tider en stor Lede for Livet, og det var hans faste Forsæt ikke mere at vende tilbage til Danmark. Han havde allerede udgivet en naturhistorisk Afhandling paa Italiensk, og tænkte paa at nedsætte sig i Neapel. Deltagende Skrivelser fra hans Venner, og især et meget alvorligt Brev fra hans Onkel, Overhofmarskalk *Hauch*, foranledigede ham ikke desmindre til efter to Aars Ophold i Neapel igjen at vende tilbage til sit Fædreland. Planen til *Tiberius* blev endnu udkastet i Neapel. Udförelsen deraf fandt Sted i Rom, hvor den rige historiske og kunstneriske Omgivning gav hans Liv et nyt Opsving, men hvor ogsaa Poesien vandt Seier over Naturvidenskaberne. *Gregorius den 7de* blev ligeledes skrevet her. I Rom havde han dvælet et Aar, og Opholdet i Tydskland maatte nu forkortes. Dog fandt han Leilighed til at blive her nogle Maaneder, som han mest tilbragte i München og i Dresden. Her gjorde han Bekjendtskab med *Tieck*, som i overordentlig Grad tiltaltes af *Tiberius* og *Bajazet*, og især af *Hamadryaden*, (hvilke Forf. havde oversat paa Tydsk), og tilböd af sig selv at udgive disse Digte i Tydskland med en Fortale. Dette skete dog siden ikke. —

I Sommeren 1827 ankom han til Danmark, og blev ansat i Soröe, hvortil han alt ved sin Udreise havde været bestemt, og hvorfor ogsaa Akademiet havde tilstaaet ham den halve Lectorgage, 200 Specier, i de tre Aar, hvori hans Reise efter den første Bestemmelse skulde vare. Det blev ham paalagt at holde Forelæsninger i Physik, Chemi og

Zoologi. Men netop derved, at saamange Videnskaber opdyngedes, blev det ham umuligt i et enkelt Fag at naae den Virtuositet, som han havde ønsket. Han indskrænkede sig derfor til de almindelige Overblik, og til at besørge sine Forelæsninger anstændig, i det han søgte at holde Skridt med Tiden; hvorimod han paa den anden Side ikke troede at burde opgive det indvortes Kald, til hvilket han, som det syntes, af Skjæbnen selv var ført tilbage. — I hans Dramaer, der i deres Nyhed gjorde Opsigt, havde Tilböieligheden til stærke Characterskildringer udviklet sig noget til Skade for den harmoniske Totalitet. Denne Feil viste sig allerede i *Gregor den 7de* og vel endnu stærkere i *Don Juan*, et Digt, som med adskillige Overdrivelser i det Enkelte indeholder ualmindelige Skjönheder. Dette, og den besynderlige, ikke heldige Form i *Hamadryaden*, fremkaldte meget ensidige Kritiker i Maanedskr. f. Litt. (af *Thortsen* og *Molbech*). Foranlediget ved *J. L. Heibergs* kritiske Virksomhed udgav HAUCH „*den babyloniske Taarnbygning*,” en ikke saa behændig, som træffende Satire; dette fremkaldte en Polemik i Flyveposten og Gjengangerbrevene, som især dvælede ved Pletterne i hans Poesier, og i den Grad beherskede Publicum, at det, uagtet *Oehlenschläger* forsvarede ham, blev blindt for deres væsentlige Fortrin. Han selv svarede ved i Gjerningen alvorlig at befrie sig for de fremhævede Feil, og med en beundringsværdig Udholdenhed at give sine følgende Værker en stedse stigende Fuldkommenheds Præg. I Tragedierne „*Carl den 5tes Død*” (1831) og „*Maastrichts Beleiring*” lykkedes det ham at trænge de enkelte Characterer saaledes tilbage, at det Hele kunde komme til sin Ret. 1834 begyndte han en Række fortræffelige Romaner: „*Wilhelm Zabern*”, der, da han meente, hans Navn dengang kunde skade, udkom anonym, (og dog ikke undgik den Molbechske Hegle), „*Guldmageren*” og „*en polsk Familie*” (1839). Mellem *Wilh. Zab.* og *Guldm.* skrev han „*den hjemkomne Sömand*,” der forkastedes af den daværende Theaterdirection, men i den seneste Tid forandret og forkorteter bragt paa Scenen. Efter *den polske Familie* blev „*Svend Grathe*” skreven, som, uagtet den ingen Lykke gjorde paa Theatret, ikke blot maa ansees for HAUCHS fortrinligste Drama, men overhovedet (selv efter *Heibergs* Dom i *Intelligensbladene*) er et höist udmærket Værk. I Aaret 1842 publicerede han et Udvalg af sine lyriske Digte. Allerede tidligere havde han fattet den Beslutning snart at opgive enhver productiv Virksomhed i Poesien, da han meente, at han ikke satte Noget igjennem dermed, og at hans mandig-alvorlige Poesi aldrig ret kunde finde Indgang hos vort Publicum. I nogen Tid holdt han ogsaa denne Beslutning fast; men Naturen seirede igjen over Optugtelsen. En Roman, skildrende de forskjellige Standpunkter, hvor Tidens ensidige Tendenter træde i Kamp, og dels tilintetgjøre hverandre, dels gaae til Grunde ved deres egen Conseqvents, har nu i meer end to Aar sysselsat ham, og vil vel snart udkomme. Af en Tragedie „*Marsk Stig*” havde han omtrent skrevet Halvdelen, men henlagde den, da *Oehlenschläger* skrev sin *Erik Glipping*. Lykkes det ham en Gang at udgive sine Poesier samlede, saa kan den maaskee ventes udarbeidet og optaget i Samlingen.

I de Aar HAUCH har været ansat i Soröe har han ogsaa forfattet flere Afhandlinger i forskjellige Retninger; de vigtigste af disse ere: „*Kort Oversigt over de rudimentariske Organer*”; „*kort Udsigt over Nervesystemet med Hensyn paa dets forskjellige Forretninger*”; „*et Par Bemærkninger over nogle af den nærværende Tids Fordringer*.” „*Bidrag til Belysningen af nogle æsthetiske Stridspunkter*”; „*Betragtninger med Hensyn paa Menneskets höiere Opdragelse*” m. m. Ligeledes har han skrevet flere Recensioner og Anmeldelser, af hvilke vi her kun skulle nævne: Recensionen af *gamle og nye Noveller af Forf. til en Hverdagshistorie* (i „*Prometheus*”); af *Bredahls dramatiske Scener* (i „*Fædrelandet*”), Anmeldelse af *Steenstrups* Værk: *Om Forplantning og Udvikling i væxlende Generationsrækker* m. m. Endelig har han ogsaa udgivet et Par Taler, hvoraf den: om „*Realunderviisning*” maa ansees for den vigtigste. Med Hensyn paa det Tidsskrift, der fører Navn af *Blandinger fra Soröe*, maa det bemærkes, at han, uagtet hans Navn staaer paa Titelbladet, ikke egentlig har havt Deel i Redactionen, der blev besørget af Prof. *Bredsdorff*.

1829 indgik han Ægteskab med FREDERIKKE ELISABETH JUUL. Af dette Ægteskab leve endnu fem Börn, en lille Pige derimod, der lovede overordentlig meget, døde i Marts 1844 i femte Aar af Nervefeber.

Selv om det ikke ellers var bekjendt, vilde det allerede af disse biographiske Antydninger være klart, at HAUCHS Betydning væsentligst er knyttet til hans poetisk-litterære Virksomhed. Han fremtræder her som et i vor Tid yderst sjældent Phænomen, ikke blot som den höitbegavede Aand, men tillige som en ridderlig Skikkelse midt i Massen af smaalige og adspaltede Besræbelsers. Der gaaer igjennem hans Værker ikke blot en sædelig Reenhed, men tillige en moralsk Kraft, et Frihedssind, en Villiens Energi og Fölelsens Adel, en utrættelig og samvittighedsfuld Stræben mod Idealet, som indgyder den dybeste Respekt. Selv hvor visse æsthetiske Fordringer synes mindre tilfredsstillende, vederkvæges Sindet

ved den ædle Personlighed, den gehaltfulde Begeistring for det Store og Ophøiede, den grundige Fordyben i Tilværelsen, den redelige Kamp mod alt Lavt og Usselt, der overalt træder os imøde. HAUCH hører ikke til de Digtere, der henrykke Døgnet ved en letbevægelig, göglende Poesies Flitterguld; hans Phantasi er stærk og glødende, som en kongelig Örn griber den sin Gjenstand, og slipper den ikke letsindig paa Halvveien, men nedsænker sig i den, betvinger den tilfulde, og hæver sig saaledes i rolig, men kraftig Flugt, med sit Bytte mod Himlen. Især er han en Mester i at opfinde og udvikle Charakterer, og interesserer sig som enhver dygtig Natur, især for de stærke og lidenskabelige. Ifølge hans særegne Livsomstændigheder, den indre Kamp, som længe gjærede hos ham, kom han til Poesien uden den poetiske Dandseskole, som Andre alt i Flegelaarene gjennemgaae. Hans Muse var voxet op i Sorgen og Ensomheden, og da hun skjænkede ham sit Kys, var det saa brændende, at han næsten glemte at gjøre Toilet. Derfor maatte han længe taale Tilsidesættelse af et Publicum, der bestaaer mere af Kritikere end af Læsere, der ikke selv veed, hvad det vil have, og ofte troer, at Poesiens Høieste er at tælle Stavelser, fordi det selv ikke forstaaer Andet af den. Med sin sædvanlige Iver og Kraft kastede han sig nu over Formstudiet, og det lykkedes ham snart at frembringe større og mindre Digte med virkelig classisk Præg, og som i alle Henseender høre til det mest Udmærkede i vor Litteratur.

Man har forekastet HAUCH, at han ikke var national nok i sine Productioner. Dette er neppe rigtigt, thi den egentlig inderste Kjærne i hans Digte er bestandig nordisk, de Livserfaringer, hvorpaa de basere sig, ere ogsaa almindelig opfattede af nære Omgivninger, kun det ydre Scenerie er ofte henlagt i fremmede Lande. Denne Fremgangsmaade kan ikke ansees for unordisk; thi den samme Reiselyst, der yttrede sig legemligt i de ældre Nordboers Liv, maatte vel sildigere paa en eller anden Maade finde sine aandelige Repræsentanter, til hvilke man ogsaa kan henregne HAUCH.

Paa en særdeles smuk og beskeden Maade skildrer han selv i en af sine Fortaler sin Poesies Charakter: „Enkelte Digtere vække meer en Ahnelse om, og en Længsel efter det Skjønne, end de egentlig fremstille dette selv. Rosen er i deres Digte sjelden tilstede, Kjerligheden skjuler sig, og deres Begeistring ligner en Storm, der afriver de faldede Blade i Hösten. Men som en alvorlig Höstdag stemme de og Sjælen til Eftertanke, vise Forgængelighedens Lod, og, idet de fremstille den döende Natur, hæve de Tanken mod noget Høiere. Til slige Fremstillinger hendrages ogsaa jeg af min Natur; de vilde lykkes mig bedst, hvis jeg stedse formaade at give hvad jeg oftest med Begeistring har dvælet ved.” Heri, saavel som i Charakterernes Kraft og Dybde, minder han meget om *Heinrich v. Kleist*.

Da HAUCH nu neppe kan siges hos sine Landsmænd at have fundet den ubildede Vurdering og varme Anerkjendelse, hvorpaa en saa høi og ædel Digternatur har et helligt Krav, fortjener det at bemærkes, at Udlandet har været mere retfærdigt mod ham. Saaledes yttre *Gersdorfs* Repert. 27, 1, (1841) sig, i Anledning af den *polske Familie*, paa følgende Maade: „HAUCHS Navn har i den tyske Litteratur saa god en Klang, at enhver ny Frembringelse af ham maa interessere alle Dannede. I sin *Wilhelm Zabern* har han bevist, hvorledes en tragisk Skjæbne griber Hjerterne dybest i den simpleste Fremstilling, og hvorledes den historiske Roman kan hæves til fuldendt Kunstproduct, naar viist Maadehold, dyb psykologisk Opfatning og grundigt Kjendskab til Historien, ere forenede med Digterens Opfindelse. Det er lykkedes ham at give et Billede af det hele polske Folk (för den sidste Revolution), dets Vaklen og Længsel, dets tungsindige og overspændte Forhaabninger, og dets Sönderrielse, fuldkomnere, end noget, der hidtil er kommet os for Öie. — Alt hvad der tjener til at anskueliggjøre, hvorledes Revolutionen modnedes, er behandlet med stor Kunst. Den eneste Feil er, at ved Revolutionens Begyndelse den digteriske Opfattelse viger for historisk Beretning. — Charaktererne ere fortræffelige, og paa mange Steder endog mesterlige,” o. s. v. — HAUCH er en Digter i Ordets fuldeste Betydning, og naar han ikke har fundet den Anerkjendelse, han fortjener, saa ligger dette kun i den sørgelige Slövhed i Aanderne, som for Tiden med Hensyn paa Poesien har grebet almindeligere om sig, end för. Han skriver altfor fuldendt-simpelt, og holder sig i sin Inderlighed altfor fri for al Glimmer af berusende Ord, hule Billeder og pompöse Phraser, til at tiltale Mængden, der sætter mere Priis paa det Feilfulde hos en Digter, paa klingende Ord og brogede Billeder, end paa det kunstnerisk Fuldendte.”

D. Monies pinx.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

J. Heiber

Johan Ludvig Heiberg

er født i Kiöbenhavn, den 14de December 1791. Hans Fader var den som dramatisk Digter og Satiriker bekiendte PETER ANDREAS HEIBERG, der for ikke lang Tid siden er död i Paris; hans Moder, THOMASINE CHRISTINE født BUNTSSEN, lever endnu. — Allerede som Barn, kun lidt over otte Aar gammel mistede han sin Fader, der, dömt for en Overtrædelse af Presse-Lovene, forlod sit Fædreland og drog til Frankrig, til Republikken, hvor de Ideer havde hjemme, som paa deres Vandring giennem Europa ved Aarhundredets Slutning, ogsaa havde befrugtet hans virksomme Aand. For Sönnen havde imidlertid denne voldsomme Ophævelse af et Forhold, under hvis dannende og forædlende Indflydelse han ellers skulde have henlevet sin Ungdom, ikke de ugunstige Følger, som den under andre Omstændigheder vilde have havt: den medførte for ham kun en Omslyttelse fra en livfuld Kreds til en anden, ligesaa dannet og opvækkende. Saavist Mennesket ikke er en Skabning af Naturen og sig selv alene, men ogsaa i meer end een Retning bliver bestemt og udviklet af Forholdene, saa vist er det, at en stor Deel af de Egenskaber, der sildigere have udmærket HEIBERG paa hans Forfatterbane: hans mod alle Sider benvendte klare Opfattelsesevne, den Lethed og Frihed til at bevæge sig paa de meest forskiellige Gebeter, der er ham eiendommelig, hans om man saa maa sige, elegante aandelige Tournure: at disse Egenskaber have modtaget en Udvikling i hans Barndom og Ungdom, som de under andre Omgivelser vistnok vanskelig vilde have naaet. Thi Forholdene föiede sig med Hensyn herpaa i höi Grad gunstigt for ham. Efter Faderens Bortreise tilbragte han to Aar paa Bakkehuset, hvor *Rahbek* og hans aandrige Hustru havde samlet en Kreds af opvakte, begavede Mænd om sig, og med dem dannet et Omgangsliv, som dengang var eneste i sit Slags, og senere har faaet forhöiet Glands ved Erindringen. Og da HEIBERG, tretten Aar gammel, kom tilbage til sin Moder, som imidlertid havde giftet sig anden Gang, med den svenske Baron *Ehrensward*, der efter Sammensværgelsen imod Kong *Gustav III.* havde sögt Fristed i Danmark og her antaget Navnet *Gyllembourg*: fandt han sig i hendes Huus omgivet af en Samling, ikke blot af svenske Adelige, hvis Omgang lærte ham Selskabslivet Fiihned, men af Danmarks meest udmærkede Mænd, hvoriblandt *Howitz*, *Weyse*, *Öhlenschläger*, *Örsted*, og flere Andre. I al denne Tid havde han imidlertid modtaget privat Underviisning af forskiellige Lærere, og blev 1809 dimitteret til Universitetet hvor han tog Examen artium og Aaret efter anden Examen, begge med bedste Charakter. Med en svensk adelig Familie, som i længere Tid havde opholdt sig i Kiöbenhavn, gjorde han kort derpaa, i Efteraaret 1811, sin første Udenlandsreise til Stockholm, blev her indført i adskillige af de fornemste Huse, og tilbragte en Deel af Vinteren i den fremmede Hovedstad.

Samme Aar (1811—12) skrev HEIBERG, tidlig tiltrukket af Fortællingen om *Tyge Brahes* Person og forunderlige Skiæbner, sit første egentlige Skuespil: *Tyge Brahes Spaadom*, et idyllisk Drama, hvoraf enkelte Brudstykker ere optagne i en Omarbeidelse, som 1819 blev opført paa det kongelige Theater. Allerede som Dreng havde han til et Marionetteater, hvoraf han var i Besiddelse, skrevet adskillige Skuespil, „tildeels i rimet Dialog, og i den holbergske Comedies Smag;” og en tilfældig Anledning bragte ham til i Aaret 1812 for det samme Theater at skrive „*Don Juan*,” et versificeret Skuespil i fire Acter, Omarbeidelse af *Molieres* Comedie: „*le festin de pierre*.” Dette udgav han i Aaret 1814 tilligemed et romantisk Skuespil i fem Acter: „*Pottemager Walter*,” under Titelen: „*Marionetteater*” (Rec. i Litt. Tidende f. A. 1814, Nr. 22, 23). Ved Siden af en frisk, ungdommelig Fölelse, aabenbarer sig allerede i denne Digtning i ikke ringe Grad den komiske Kraft, der senere er bleven et Særkiende for Vaudevillelernes Forfatter, men som dengang vakte saameget mere Opmærksomhed, som den er sieldnere at finde hos en ung og begyndende Digter.

Ikke lang Tid efter at HEIBERG var vendt tilbage fra Stockholm, blev han bekiendt med Digterinden, Fru *Frederike Brun* og hendes talentfulde, yndige Datter *Adelaide*; og i det brunske Huus, hvor en udvalgt Kreds af Indfödt og Fremmede daglig samledes, fandt den unge Digter fremdeles Leilighed til i endnu höiere Grad at erhverve sig den Fiihned og Bevægelighed i Omgangstonen, der ikke som Talentet er medfödt, men er en langsom Frugt af Övelse og Erfaring. Dog var det ikke med Hensyn herpaa alene, at denne Omgang berigede ham, men „han fandt virkelig i den talentfulde, verdensdannede *Adelaide* eet Væsen, der ikke blot kunde dele hans poetiske Sands for det höiere Liv og for alle Konstens Skikkelser, men ogsaa hans ungdommelige og naive Opfatning af Livets Forhold. Adskillige til denne

unge Dame henvendte Digte fra denne Periode, vise os, hvorledes hun baade ved Musens og Gratiens Indflydelse, virkede paa hans poetiske Stemninger." I disse og de følgende Aar, efterat Fru *Gyllembourg* (1815) var bleven Enke, traadte HEIBERG ogsaa i et nøiere personligt Forhold til *Baggesen*; hyppige Samtaler og undertiden heftige Disputer med den ældre Digter „vakte hans Reflexion og gav ham det tidligste kritiske Fundament;" men skiøndt han i mange Anskuelse, navnlig i Bedømmelsen af *Öhlenschlägers* Digterværk var forskiellig fra *Baggesen*, afholdt han sig dog, med en for hans Alder og Evne siælden Resignation, fra den bekjendte litterære Feide, som dengang førtes med høi Grad af Forbittrelse fra begge Sider.

I Slutningen af Aaret 1815 skrev HEIBERG „*Julespøg og Nytaarslöier*", en Comedie i to Acter med et Intermezzo; den udkom ved Juletid 1816. Denne Digtning, som en reen, barnlig-rig Phantasie har smykket med Episoder af overraskende Skiønhed, der paa en original Maade afvekle med en skarp og bidende Satire, var for ny og dristig til strax at kunne vinde det store Publicums Bifald; og først Digterens sildigere erhvervede Navnkundighed har været istand til at hævde „*Julespøg og Nytaarslöier*" den Plads, der tilkommer det. Dette var tildeels ogsaa Tilfældet med det romantiske Drama „*Dristig vovet, halv er vundet*" (1817), et Forsøg paa at omplante den Calderonske Comedie paa dansk Grund, „hvori Forfatteren paa en glimrende Maade beviste det danske Sprogs Kræfter og Dannelighed under en Digtters Hænder, som har Evnen til at bruge dem." HEIBERG havde alt i længere Tid gjort et ivrigt Studium af italienske og spanske Digtere, og Frugten heraf nedlagde han ikke blot i sine forskiellige dramatiske Frembringelser fra denne Tid, men ogsaa i en æsthetisk Afhandling, som han i Aaret 1817 udarbejdede for den philosophiske Doctorgrad: „*De poëseos dramaticæ genere hispanico, et præsertim de Petro Calderone de la Barca, principe dramaticorum*" (Litt. Tid. f. 1818. Journal des Scavans 1819), tilegnet Statsministeren *Niels Rosenkrantz*. Samme Aar udgav han 1ste Deel af „*Psyche*, et mythologisk Skuespil", ligeledes i Formen nærmende sig til det Calderonske Drama (Maanedsskr. f. L. XIV.). Dette Skuespil, der baade som Heelhed betragtet er tankefuldt og smukt, og over hvis enkelte Grupper der, ligesom over Hoved-Charakteren, er udbredt en fiin poetisk Duft og Gratie, fandt hurtig den Anerkiendelse det fortiente, og vil til alle Tider blive betragtet som en af de yndigste, meest værdifulde Blomster i vor poetiske Litteratur.

Imedens HEIBERG saaledes deelte sig imellem sin digteriske Virksomhed, Studier af forskiellig Art, og Selskabslivets Adspredelser, var en rum Tid gaet uden at han havde fattet nogen afgjørende Bestemmelse om sit Livs Maal, og da han var 27 Aar gammel, vidste han endnu ikke selv, „om han vilde være Poet eller Æsthetiker, Læge eller Naturforsker, Diplomat eller Landmaaler." I nogle Aar havde han studeret Medicin, og under dette Studium endog som Lærling besøgt Frederiks Hospital, nogen Tid, navnlig af sin første Ungdom, havde han anvendt paa Naturhistorie, nogen Tid paa Mathematik, men intet af disse Fag tiltrak ham saaledes, at han kunde troe at finde Hvile deri. En Tidlang stræbte han ogsaa selv, og hans Venner for ham, ivrig efter at en diplomatisk Bane kunde aabne sig for ham, men uden Held. — Af denne Ubestemthed blev han udreven, da et kongeligt Stipendium i Foraaret 1819 satte ham istand til at foretage en Udenlandsreise. Med Undtagelse af et kort Besøg i London, tilbragte han de 3 Aar, han var fraværende fra Hjemmet, i Paris, hos sin Fader, og førte her et Liv, som ved sin Mangfoldighed af hidtil ukjendte Indtryk, af konstnerisk Nydelse og opvækkende Omgang med en Kreds af begavede Indfødte og Fremmede, vistnok hverken har været ufrugtbar for hans Forstand eller Phantasie. Ogsaa her gjorde han, foruden æsthetiske, tillige naturhistoriske Studier, lagde sig efter Musik, ja ernærede sig endog i nogle Maaneder som „professeur de Guitarre." Under sit Ophold i Paris fölte han kun liden Opfordring til poetisk Production; dog skrev han der Skuespillet „*Nina*" (Lit. Tid. f. 1824). Efter Ansøgning blev han omsider ansat som Lector i den danske Litteratur ved Kiels Universitet, og forlod Frankrig i Foraaret 1822. I Kiel, hvorhen hans Moder fulgte ham, opholdt HEIBERG sig imidlertid ikke længe. De tvungne og indskrænkede Forhold hvorunder han her skulde leve, stemmede hverken med hans foregaaende ubundne og nydelsesrige Liv i Paris eller med hans naturlige Tilbøielighed; han fölte sig utilfreds med sin Stilling og søgte efter tre Aars Forløb sin Afsked. Dog var hans Ophold i Kiel ikke uden Frugter for Litteraturen. Til de umiddelbare kan regnes hans i Begyndelsen af 1823 udgivne „*Formenlehre der dänischen Sprache*," samt de Forlæsninger over den nordiske Mythologie, som han holdt i Vinteren 1824 og 25, men først sildigere (1827) udgav; men en vigtigere Frugt af hans Ophold var den, at han i Kiel først fandt Anledning til at giøre sig bekjendt med *Hegels* philosophiske System, og at han saaledes her lagde Grunden til et philosophisk Studium, som, senere fortsat, har haft en indgribende, om end ikke i alle Enkeltheder lige heldig Indflydelse paa hans litterære Production. Paa en Reise, HEIBERG i Aaret 1824 foretog til Berlin, gjorde han selv *Hegels* Bekiendtskab og tilbragte to Maaneder i denne Hovedstad næsten udelukkende med philosophiske Studier, som bleve oplivede ved Omgang og Samtale, dels med *Hegel* selv, dels med adskillige af hans Disciple, fornemmelig *Gans*. Dog stod Systemets indre Sammenhæng og Nødvendighed endnu ikke klart for hans

Tanke, da han forlod Berlin; det var først paa Hiemreisen, under et Ophold i Hamborg, at han, efter hans eget Sigende, „blev greben af et momentant indvortes Syn, der med eet oplyste hans Grublens hele Region for ham, og vakte den hidtil skjulte Centraltanke.” Efter sin Hiemkomst til Kiel fandt han i de deterministiske Stridigheder, som dengang vare vakte ved en psykologisk Undersøgelse af Professor *Howitz*, Anledning til at skrive sin Afhandling „*Om den menneskelige Frihed*” (Kiel, 1824), den første Frugt af hans speculative Studier.

Men det var ikke hans Bestemmelse dennegang at dvæle længe i den abstracte Tankes Regioner; Musen kaldte ham atter bort derfra, for i de følgende Aar at lade ham frembringe en Række af dramatiske Digtninger, der, hvad enten man tager Hensyn til deres Originalitet og Nyhed paa den danske Scene, til deres stærkt fremtrædende nationale Element, eller til deres poetiske Totalværdi overhovedet, have fortient og fundet en lige høi Grad af Beundring. I Paris havde HEIBERG havt Leilighed til at giøre sig bekendt med den franske Vaudeville, som netop dengang begyndte at faae Herredømme paa Scenen; og dette Bekiendtskab gav ham Ideen til at indføre *Vaudevillen* paa den danske Skueplads, ikke som nogen ufri Esterligning af det Fremmede, men som en Digteart, hvis Motiver han hentede fra det danske Folkeliv og udførte med sielden comisk Kraft og ualmindelig Sands for musikalsk og scenisk Effect. Det er her ikke Stedet til at opholde os længere ved disse Stykker, der alt i en Række af Aar ere gaaede over Scenen, bestandig med usvækket Bifald, og om hvis Fortieneste af at bevare og opretholde det nationale Element i den danske dramatiske Litteratur, der er talt og skrevet saameget; vi nøies med at henvise Læserne til Digterens egen ikke blot som Leilighedsskrift interessante dramaturgiske Undersøgelse: „*Om Vaudevillen som dramatisk Digtart, og om dens Betydning paa den danske Skueplads*, Kbh. 1826. (S. D. Litt. Tid. f. 1827).” HEIBERGS første Vaudeville: „*Kong Salomon og Jörgen Hattmager*,” blev første Gang opført den 28de November 1825, og har siden været spillet meer end 50 Gange. De øvrige: „*Aprilsnarrene, Recensenten og Dyret, de Uadskillelige, Kjøge Huuskors, de Danske i Paris, og „Nei,”*” skiøndt hørende til samme Digteart, dog hver for sig individuelt forskellige og selvstændige i Situation og Charakterudvikling, have alle vundet meer eller mindre Bifald (om Vaudevillerne s. Maanedskr. f. Lit. VII. Dansk Lit. Tid. f. 1827).

Efterat HEIBERG i Aaret 1825 havde søgt og erholdt sin Afsked fra Universitetet i Kiel, beskæftigede han sig i de følgende Aar deels med Arbejder for Theatret, hvortil han ogsaa leverede endeel Oversættelser af franske Skuespil, deels med Udgivelsen af et æsthetisk og kritisk Ugeblad, „*Kiøbenhavns flyvende Post*,” som udkom i Aarene 1827 og 28. Det vil være i frisk Minde hos Læserne af disse Linier, hvorledes Digteren i dette Blad, der „var til Fald for Mange,” fandt Leilighed til ikke blot med skarp Satire og Vittighed, men ogsaa med Alvor og Tankens Vægt at værne om den gode Smag i Litteraturen. Maaskee er ingen dansk Journal nogensinde bleven saameget læst og udbredt som denne, der bl. a. ogsaa var mærkelig derved at „*Hverdagshistoriens*” Forfatter i den første Gang optraadte. Fra 1828 til 30 hvilede den flyvende Post; i det sidste Aar udkom den atter; derpaa standsede dens Udgivelse igjen indtil 1834; men fortsattes fra dette Aar til 1837 i „*Interimsblade*.”

Vaudevillen var ikke den eneste Form, giennem hvilken HEIBERG virkede for Theatret. I Aaret 1828 opførtes første Gang hans „*Elverhöi*, et Skuespil i 5 Acter,” „hvis Virkning paa Skuepladsen man næsten kan kalde uden Exempel hos os.” Ved sin Handling, fuld af Liv og Interesse, hvori en romantisk Tro paa det Overnaturlige paa en smuk og poetisk Maade griber ind, spænder det Tilskuerens Opmærksomhed; ved sin nationale Charakter, der hviler ikke blot paa Stykkets historiske Baggrund, men ogsaa paa de indflettede Sange, som i Tone og Melodie minde om de gamle Folkeviser, rører det de dybeste Strænge i hans Bryst. I 6 Theater-Saisons er „*Elverhöi*” opført 50 Gange. (S. om dette Stykke: D. Lit. Tid. 1828. Nord. Tidsskr. III. Maanedsskr. f. Lit. I.) Mindre heldigt paa Scenen, dog derfor ikke uden poetisk Værdi, var det i 1829 første Gang opførte romantiske Intrigueskuespil: „*Prindsesse Jsabella eller tre Aftener ved Hoffet*,” (Maanedsskr. f. Lit. III.), der i Charakteren tildeels nærmer sig til det spanske Drama. Det fremkaldte ingen grundig æsthetisk Kritik; men vel en Polemik, hvori HEIBERG som sædvanlig i Vittighed og Lune var sine Modstandere overlegen. —

I Aaret 1829 erholdt han, efter i de foregaaende Aar at have oversat adskillige Skuespil for Theatret, Ansættelse som kongelig Theaterdigter og Oversætter, hvilken Ansættelse i Aaret 1839 blev forandret derhen, at han befriedes for den Forpligtelse, at levere et vist Antal Oversættelser om Aaret, hvorimod han nu skulde afgive Betænkning over indsendte Stykker, foreslaae Forandringer i dem o. s. v. Da den militære Höiskole oprettedes (1830), blev HEIBERG ansat ved den som Docent i Logik, Æsthetik og dansk Litteratur, og beklædte denne Post til Aaret 1836. Til Brug for Höiskolens Elever udgav han 1832 som Manuskript „*Grundtræk til Philosophiens Philosophie, eller den speculative Logik*,” og paa samme Maade en i schematisk Form affattet Ledetraad ved Forelæsninger over den danske Litteratur. Som en Frugt af hans nye Virksomhed maa ligeledes nævnes en i 1833 udgiven propædeutisk Afhandling:

„Om Philosophiens Betydning for den nuværende Tid.” (S. D. Lit. Tid. f. 1833). Aaret efter at han havde erholdt hiin Ansættelse, (1831), ægtede han Skuespillerinden JOHANNE LOUISE PÄTGES, hvis kunstneriske Betydning for vor Scene er for bekiendt til her at behöve nogen Omtale, og som ved sit Talent har bedraget ikke lidet til at skaffe Tilskuerne en reen, uforstyrret Nydelse af de Heibergske Skuespil. Ved de strengere videnskabelige Studier og Beskiæftigelser, som stode i Forbindelse med hans Embede ved Höiskolen, blev HEIBERGS digteriske Production i de följende Aar for en Deel indskrænket, i det mindste i kvantitativ Henseende. At den ikke led nogen Indskrænkning med Hensyn paa den indvortes poetiske Værdi af det Frembragte: derom vidner hans i 1835 udgivne yndige Eventyr-Comedie „Alferne,” til hvis Ros der ikke kan anföres noget Bedre, end at Tiecks Eventyr intet har tabt af sin Ynde og Friskhed ved den dramatiske Behandling. Ligeledes en „Eventyr-Comedie,” men med et philosophisk Grundlag, og Udtryk for en giennemfört Tanke er hans 1833 förste Gang opförte Skuespil: „Fata Morgana,” der af indvortes Grunde gjorde mindre Lykke paa Scenen, end „Alferne,” og derfor, som det synes, er henlagt. Mindre Grund er der maaskee til Henlæggelsen af den romantiske Comedie „Sysoverdag,” opfört 1840, i Anledning af Kroningen; thi skiönt et Leilighedsstykke, indeholder dette Skuespil, hvis hele Anlæg er poetisk-dristigt, mange smukke, værdifulde Enkeltheder.

I Aaret 1837 begyndte HEIBERG Udgivelsen af et philosophisk Tidsskrift: „Perseus, Journal for den speculative Idee,” men, skiönt han ikke lod til at mangle Medarbeidere, hörte Tidsskriftet dog op, efterat to Hefter vare udkomne. — Havde mange af Digterens tidligere poetiske Frembringelser for en Tid vakt Publicums udeelte Opmærksomhed, saa var dette i endnu höiere Grad Tilfældet med det Bind „nye Digte,” han i Aaret 1841 udgav, navnlig med den deri indeholdte apokalyptiske Comedie „En Sial efter Döden.” Disse Digte bleve læste og atter læste, vare i lang Tid Gienstand for Samtale, bleve commenterede og atter commenterede, kort sagt, gjorde en Opsigt, som i det mindste for nogen Tid afbröd den almindelige litterære Sövnighed. Aaret efter begyndte HEIBERG Udgivelsen af „Intelligensbladene,” en Journal, der skulde tiene som Publicums „Regulator” i litterære og æsthetiske Interesser, men som atter ophörte, efterat andet Bind var udkommet. Samtidig hermed ledsagede han med Vers en Række af Prospecter, som en Tidlang udkom under Titel: „Danmark, et malerisk Atlas.” Det sidste Arbeide, Publicum har modtaget fra hans Haand, er den i forrige Vinter udkomne Aarvog „Urania,” med astronomisk, philosophisk og belletristisk Indhold af forskellige Forfattere.

Foruden de ovennævnte Arbeider og nogle Vaudeville-Monologer, har HEIBERG skrevet en stor Mængde mindre Digte, hvoriblandt mange af sand poetisk Værdi, alle udmærkende sig ved en elegant og sleben Form. De Læsere, der önske en omstændeligere, ved Enkelthederne mere dvælende Udsigt över Digterens Liv, end disse Optegnelser, henviser vi til den Kilde, hvorfra de for störste Delen ere hentede: HEIBERGS udförlige og interessante Biographie i fjerde Bind af „Dansk poetisk Anthologie ved C. Molbech.”

Em. Barentzen pinx.

Em. Barentzen & Co. lith. Inst.

JOHANNE LOUISE HEIBERG.

Johanne Louise Heiberg

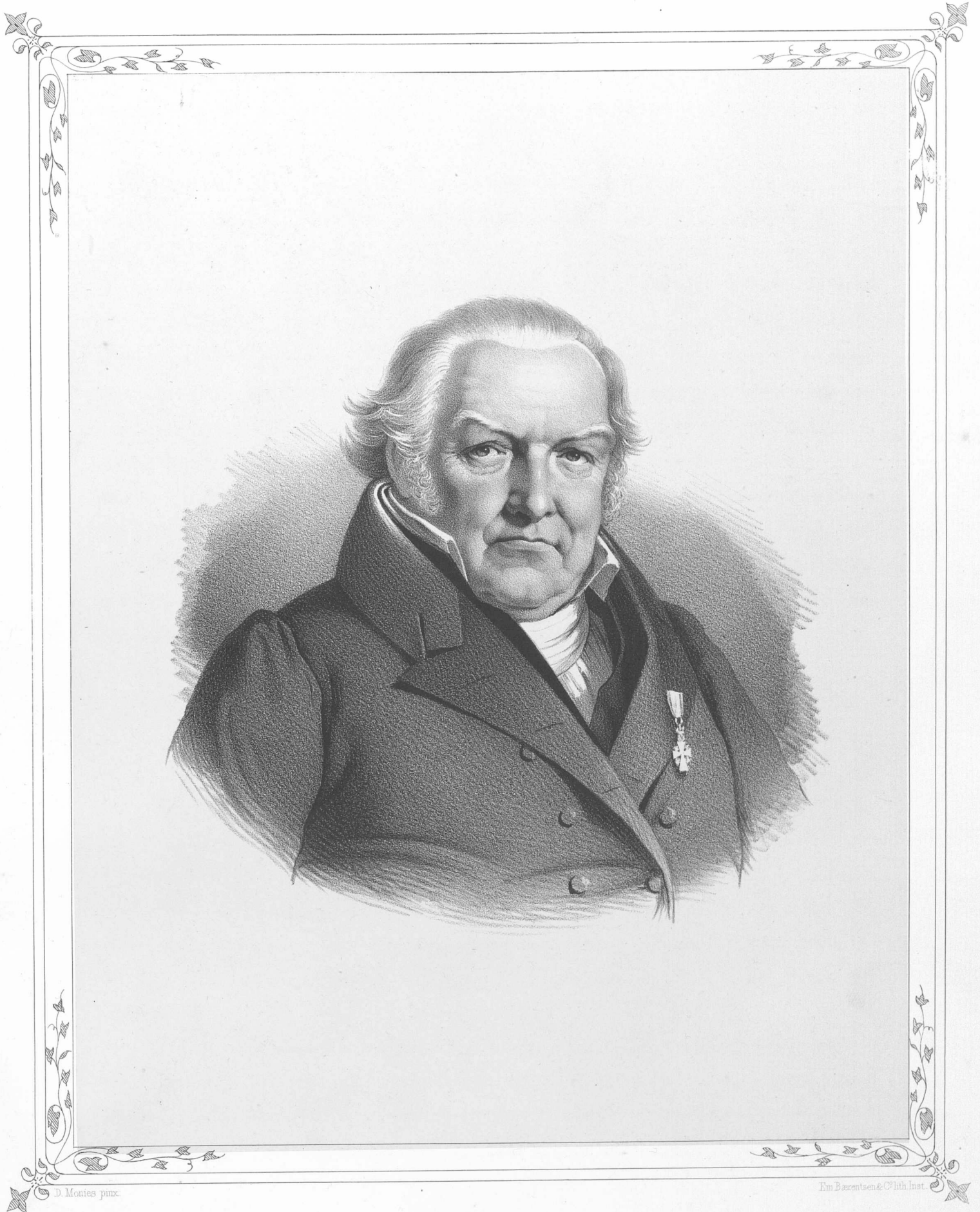
er født den 22de November 1812 i Kjöbenhavn, hvor hendes Fader, Viinhandler, siden Tracteur **HEINRICH PÄTGES**, der kom hertil Staden fra Köln, havde taget Bopæl. I en Alder af aatte Aar blev hun Elev ved Dandsen paa det kongelige Theater, og optraadte 1824 og 1825 i Solopartier i nogle af **LARCHER** og **FUNCH** componerede Entréer. Da **LARCHER** i Selskab med Dandserinden Mad. **KRETSCHMER** 1824 gjorde en Kunstreise til Hamborg og Lübeck, tog han den talentfulde Elev med, og hun udførte nu ogsaa der med Bifald adskillige for hende componerede Solopartier. I det reciterende Skuespil optraadte hun første Gang den 14de Mai 1823 som **Giovanni** i „Correggio“, og spillede senere, indtil 1826, en Snees ubetydelige Börneroller. I Begyndelsen af 1826 lagde hun allerede et ualmindeligt Talent for Dagen i et Declamations-Nummer „Lob der Kleinen“ af **CASTELLI**, og endnu mere som **Thrine** i **POUL MÖLLERS** Dialog „Hans og Thrine“, der blev givet den 8de Febr. anførte Aar ved en Aftenunderholdning paa Hoftheatret. Udførelsen af denne Dialog blev mærkelig derved, at den gav Digteren **HEIBERG** det første Impuls til Vaudevillen „Aprilsnarrene“, i hvilken den kun lidet over 13 Aar gamle Elev som **Thrine** (den første betydeligere Rolle, hun udførte) henrev alle Skuespilkunstens Venner ved sit allerede mærkværdigt udviklede og modne Talent. 1827 og de følgende Aar spillede hun med samme almindelige Bifald de for hendes Alder skrevne Overgangsroller: **Christine** i „Et Eventyr i Rosenborghave“, **Caroline** i „De Uadskillelige“, og **Marie** i „Arvingerne“, og beholdt nu i Aar 1829 Ansættelse som kongelig Spuespillerinde. 1831 blev hun gift med Professor **J. L. HEIBERG**, i hvis Selskab hun 1836 foretog med offentlig Understøttelse en Reise til Paris og en Part af Tydskland, og ligeledes i 1839 en Reise til Harzen, Frankfurt am Main, Rhinegnene og Ems.

Hun har i det Hele udført 184 forskjellige Roller, blandt hvilke de bekjendteste og mærkeligste, foruden de ovennævnte, her skulle anføres. 1827: Titelrollen i „Preciosa“. 1828: **Lise** i „Hög over Hög“, **Julie** i „Romeo og Julie“ og **Agnete** i „Elverhöi“. 1830: **Lotte** i „Amors Geniestreger“, **Fenella** i „Den Stumme i Portici“ og **Fruen** i „Seer Jer i Speil“. 1831: **Emmelina** i

„Den første Kjærlighed” og **Miss Barlow** i „Qvækeren og Dandserinden”. 1832: **Ninette** i „Magt og List” og **Clara** i „Et Feiltrin”. 1833: **Juliette** i „De Danske i Paris”, **Christine** i „Dronningen paa 16 Aar” og **Mathilde** i „For Evig”, 1834: Titelrollerne i „Donna Diana” og Balletten „Nina”. 1835: **Marie** i „Alferne”, **Petrea** i „Debatten i Politivennen” og **Joseph** i „De to smaa Savoyarder”. 1836: **Charlotte** i „Guldkorset” og **Sophie** i „Nei”. 1837: **Schröder** i „Den lille Skuespiller” og **Ragnhild** i „Svend Dyrings Huus”. 1838: **Felix** i „Fyrste og Page”. 1840: **Dorotea** i „Dorotea og Gomez Arias” og **Emilie** i „Emilies Hjertebanken”. 1842: Grev **Létorières** i „Grev Létorières Proces” og Titelrollen i „Dina”.

I Udførelsen af disse som snart alle hendes andre Roller har man havt rig Leilighed til at beundre hendes skabende Genies overordentlige Omfang, hendes Mesterskab ikke mindre i tragiske end i Conversations-Roller, og lige saa fuldt i det pantomimiske som i det reciterende Skuespil. Den almindelige Beundring og Höiagtelse for denne udmærkede Skuespillerinde har, som bekjendt, i den senere Tid paa flere glimrende Maader udtalt sig, navnlig efter Opførelsen af **OEHLENSCHLÄGERS** Drama „Dina”, i hvis Titelrolle hun ligesom i et Brændpunkt har samlet sit Genies forskjellige Retninger.

D. Monties pnx.

Em. Basantsen & Co lith. Inst.

J. D. Herholdt

Johan Daniel Herholdt,

en af de frugtbareste Forfattere og talentfuldeste Praktikere i den nyere Tids Lægevidenskab, er født den 10de Juli 1764 i Apenrade, hvor hans Fader, *Joh. Fr. W. Herholdt*, var Amtschirurg. Chirurgiens første Grunde lærte han af Fadereu, som ogsaa tog ham med sig, hvor noget mærkeligt i hans Praxis forefaldt. 1783 begav han sig, efter at Døden havde berøvet ham begge hans Forældre, til Kjöbenhavn, hvor han af de udmærkede Mænd i hans Fag, *Rottböhl, Kratzenstein, Hennings, H. Callisen, Tode, M. Saxtorph, Bang, Winslöw, Aasheim, Schumacher* og *Tychsen*, erholdt den bedste Modtagelse og Veiledning. Naar man kun har kjendt ham som Mand og Olding, som en höist livfuld, sund og dygtig Natur, skulde man neppe troe, at det var den samme Mand, der kom hertil som en lille sygelig Skrantning. Endnu mærkeligere var det, at han som Sön af ganske uformuende Forældre, under trykkende Næringsorg og Kamp med Tilværelsen, under uafbrudt Anstrængelse og natlige Studier, alligevel hurtig voxte op til en stor og kraftig Yngling, og udviklede sig saa heldig, at hans oprindelige Sygelighed ganske ophörte, og aldrig siden vendte tilbage.

Den første kliniske Praxis fik han nu paa Frederiks Hospital, og han dyrkede Chirurgen med saadan Flid, at han, efter to Aars Ophold i Hovedstaden, kunde tage Examen ved det daværende anatomisk-chirurgiske Theater, umiddelbart förend det chirurgiske Akademi blev oprettet, saa at han var den sidste, som saaledes ved den forrige Examinations-Anstalt tog denne Examen. 1786 blev han ansat som Overchirurg paa en Fregat der gik til Östersöen. I Efteraaret 1787 blev han Reservechirurg ved den anden Sö-Division, hvorved han stod i 4 Aar, og havde det Held at finde i sin Lærer, *Callisen*, den udmærkede og ædle Beskytter, hvem han skyldte sin Post, og som tillige valgte ham til sin Amanuensis, hvilket han var i fem Aar. — I denne Periode var han Medlem af det Todeske Disputeer-Selskab (*societas philiatrica*) og et Par i samme af ham holdte Disputatser ere trykte i 1787, som første Begyndelse af hans siden igjennem et halvt Aarhundrede fortsatte Forfatter-Virksomhed. I Sommeren 1788 var han udkommanderet som Overchirurg paa et Krigsskib i Östersöen; i Efteraaret 1789 tog han Examen ved det chirurgiske Akademi, ved hvilket han siden i Aaret 1791 blev Reservechirurg. I Aaret 1792 blev han udnævnt til interimistisk Divisionschirurg ved Sö Etaten. I samme Aar vare ved Universitetet Prisopgaver for første Gang udsatte; og Medaillen for den medicinske Prisopgaves Besvarelse i det latinske Sprog tilkjendtes 1793 HERHOLDT, der havde, som flere af vore Læger fra den Tid, erhvervet sig en stor Færdighed i det latinske Sprog. Det vakte paa Grund af Datidens herskende Fordomme, almindelig Forundring, at den første medicinske Præmie blev vunden af en „Chirurgus“, Universitetet gjorde endog Vanskeligheder ved at udlevere ham Medaillen, saa at det kun ved speciel Bevilgning af Kongen lykkedes ham at erholde den. 1794 blev han virkelig Divisionschirurg ved Sö-Etaten.

I samme Aar stiftedes af *O. H. Mynster, Er. Viborg, Carl Gotl. Rafn*, og med dem HERHOLDT, et Selskab til Udgivelse af et dansk Tidsskrift for de fysikalske, ökonomiske og medico-chirurgiske Videnskaber, hvilket Tidsskrift under Titel af *Bibliothek &c.* gav, i en Række af Aar til 1807, mange vigtige Afhandlinger og Bidrag i de nævnte Fag. HERHOLDT meddelte selv nogle Bidrag, mest i Samfund med Naturhistorikeren og Landoekonomen *Rafn*: hvoriblandt hörer: „Forsög til en historisk Udsigt over Redningsanstalterne for Drukne, og Underretning om de bedste Midler, ved hvilke de igjen kunne bringes tillive;“ 1796. Dette Skrift, udarbejdet med den varme Interesse, som Sagens Vigtighed krævede, vakte almindelig Opmærksomhed, og Forfatterne benyttede Stemningen til at indbyde deres Medborgere til at forene sig i et Selskab, for at indrette i Kjöbenhavn ved Sammenskud en offentlig Rednings-Anstalt for Oplivelse af Skindöde. Selskabet kom snart istand og HERHOLDT vedblev til sin Död at være Medlem. 1802 blev han privat inskriberet som Student. Med *Rafn* var HERHOLDT ofte forenet i videnskabelige Foretagender. Saaledes bleve af dem Resultaterne af et vigtigt Skrift af den franske Læge *Bichat*: „*Recherches physiologiques sur la vie & la mort,*“ meddeelte i det danske Sprog i et frit Udtog med Anmærkninger. 1802. Foröget Berömmelse i Literaturen erholdt de, da National-Institutet i Paris, som i flere Aar havde udsat et Priisspöragsmaal om visse Dyrs Vintersövn, hædrede Vennerne, som i Forening havde udarbejdet en Afhandling over Gjenstanden, med den Dom, at Skriftet, om man end savnede nogle af de fordrede Forsög, var det fortrinligste af de indsendte. Og da Priisopgaven var af stort Omfang, hvorfor Belöningen var sat i Forhold dertil, tilkjendte Institutet dem den halve Præmie, 3400 Franker.

Samme Aar tog HERHOLDT den medicinske Doctorgrad ved Kjöbenhavns Universitet. Med hans *Inaugural-Disputats*: „*Commentatio de vita inprimis foetus humani ejusque morte sub partu*” (Om Livet og navnlig hos Fosteret, samt om dettes Död under Födselen) fulgte et Program af *Kjerulf*, som handler om Mængden af dödfödde Börn; og dernæst HERHOLDTS Levnet. Afhandlingen blev oversat paa Tydsk af *Tode*; og senere af *Schönberg*. 1805 blev han extraordinær Professor i Lægevidenskaben ved Universitetet. 1806 blev han Stabsmedicus ved Sö-Etaten. 1818 i November ordentlig Professor og Medlem af Consistoriet; 1819 den 6te Januar blev han udnævnt til Overmedicus ved Frederiks Hospital, og fratraadte nu sin Post som Divisionschirurg. Da i Efteraaret 1825 hans Embedstid ved Hospitalet efter sammes Fundats var udlöbet, modtog han i Anledning heraf, paa sin Födselsdag, et hædrende Vidnesbyrd om den Yndest og Höiagtelse, han besad, idet samtlige Hospitalets Candidater oversendte ham en Gulddaase, med et Brev, som bevidnede ham deres Taknemmelighed og Smerten over at skulle skilles fra en elsket Lærer og Ven. Nogle af dem, som forhen havde været Hospitalets Candidater, oversendte ham i samme Anledning en Crystalvase.

Blandt hans mange Fortjenester af Hospitalet maa især nævnes, at han var den, som først indførte den kölige Behandling, med frisk Luft og kolde Drikke, af Typhussygdomme. Ogsaa ham skyldes den humanere Behandling af Deliriumspatienter, til hvilke der nu ansattes Vogtere, istedenfor at de forhen bleve bundne, hvorved Tilstanden kun forværredes. Som Universitetslærer udmærkede han sig ved livfulde interessante Foredrag og geniale Anskuelser, og skjönt han ikke tog det saa nöie med det bestemte Timeantal, hidrog han i en sjelden Grad til at vække og vedligeholde sine Elevers videnskabelige Aand og vandt ved sin Humanitet og sit ædle Hjerte deres hele uskrömtede Hengivenhed og Kjærlighed.

1828, 1ste November, blev han virkelig Etatsraad; 1834 den 31te Marts Dannebrogsmænd. Han döde den 18de Februar 1836. Foruden hans heldbringende practiske Virksomhed i Sundhedscollegiet var han Medlem af mange videnskabelige Samfund, saasom: af det kongelige Videnskabernes Selskab i Kjöbenhavn fra 1797, af det skandinaviske Literatur-Selskab fra 1798, af Selskabet for Veterinærkyndighedens Fremme, Æresmedlem af det kongelige medicinske Selskab i Kjöbenhavn, og af det fysikalsk-medicinske Selskab i Erlangen, af *société médicale d'émulation* i Paris, af det kongelige Videnskabernes Selskab i Neapel, af det Pontianske Akademi og af Selskabet *sebezia* for Videnskaber og Kunster sammesteds, af det filosofisk-medicinske Selskab i Würzburg, af det medico-chirurgiske Selskab i Berlin, af Videnskabernes Akademi og det medicinske Selskab i Stockholm, af de medicinske Selskaber i Paris og Philadelphia. Af de mange (over 70) Skrifter og Afhandlinger, han udgav, og som fuldstændigst ere opregnede i *Callisens Med. Schriftsteller-Lexicon*, 8de Deel, anføres her, foruden de allerede nævnte, nogle, som især have tildraget sig Opmærksomhed, saasom: Betragtninger over *Brystsygge og Lungesvindstot*, 1805, og senere flere Iagttagelser om Aandedrættet, og om Brystskaar; — hans for Sundhedspolitiet vigtige Afhandlinger om *mechaniske og chemiske Midler til Luftens Rensning inden Skibsborde, i Hospitaler, Fængsler &c.* — hans Betragtninger dels om *Misfostre* i Almindelighed, deels om enkelte Misfostre o. s. v. — hans Skrift om den saakaldte Synaalejomfru, *Rachel Hertzs Sygdomme*, og Udtog af hans förte Dagböger; — hans Iagttagelser om *Snogene*; &c. &c. Til de medicinske Videnskabers Historie har han udgivet mange Bidrag og Materialier, dels i et Par Universitets Programmer, dels i hans og Regimentschirurgs *Mansas „Samlinger til den danske Medicinal Historie,”* hvoraf to Hefter udkom 1833 og 1834. Fremdeles hans skjönne, med megen Varme skrevne *Biographi af H. Callisen*, en 1828 udgivet latinsk *Tale ved C. F. Schumachers Jubelfest* om denne hans Vens Fortjenester af Læge-Videnskaberne. — Archiater *Schönberg*, der först som Discipel, siden som Ven og Collega, nöie kjendte den Afdödes Værd, skildrede i en Nekrolog med fölgende Ord hans Charakter: „Sjelden var hans Oprigtighed, Mildhed, Vældighed og Godgjörenhed; hans Fjender hævnede han sig paa kun ved Godhed og ved at befordre deres Vel. Hans Uegennyttighed finder vel sjelden sin Lige! Hvor ofte havde han ikke havt Leilighed til ved sin store Praxis at forskaffe sig en betydelig Formue. Men at samle Penge var ikke hans Sag; han brugte dem kun til Livets Nödtörftighed, til at hjælpe Andre og til Videnskabens Tarv. Flere af dem, der vare Amanuenses hos ham, overgav han med Fadergodhed en Deel af sin Praxis, gav dem saaledes uafhængig Stilling, og skabte deres Lykke.”

Omtrent tre Aar för hans Död, blev paa 50-Aarsdagen efter hans förste Ankomst til Kjöbenhavn til hans Ære foranstaltet en Fest paa Skydebanen, som han regnede til de skjönneeste Momenter i sit Liv. For et Par Aar siden udstedte tre af vore udmærkede Læger, *Müller, Mansa* og Prof. *Otto* en Subscriptionsindbydelse til et Monument over HERHOLDT, som nu er opreist paa hans Grav.

Em. Barentzen pinx.

Em. Barentzen & Co lith. Just

Henrik Hertel

Henrik Hertz.

Hvo kjender ikke Forfatteren af Gjengangerbrevene, dette i sin Tid saa berømte Digt, der sidst paa Aaret 1830 faldt ned blandt os som en Bombe i en Hønsesti? Nu kjende vi Alle hans Navn, og skjøndt siden andre, endnu værdifuldere Productioner meget have forandret det Forfatterbillede, man knyttede til hine aandfulde og satiriske Breve, hører man ham dog endnu ikke sjelden benævne som „Forfatteren af Gjengangerbrevene”. Den litterære, æsthetiske og kritiske Spidsborgerlighed hos os havde naaet en næsten utrolig Høide. Med komisk Selvtillfredshed gjorde den sig tyk i forskellige Blade, der nu ere glemte, men havde især i den daværende Kjøbenhavnspost, som ved Gjengangerbrevene blev paa en Maade foreviget, et altid lige færdigt, lige bredmundet og modbydeligt Organ. Denne æstetisk-kritiske Jammerlighed ophørte ikke, uagtet *Heiberg* saavel i „Recensenten og Dyret”, som i den „flyvende Post” tappert bekæmpede den. Man var saa naiv dengang, at man vel oftest morede sig over hans Stridbarhed, Lune og Behændighed som „den gode Smags Ridder”, uden at troe sig truffen af Satiren; ja det synes som om litterær Polemik ikke, uden ganske særegne Omstændigheders Sammenstød, kan udøve nogen øieblikkelig Indflydelse paa et Uvæsen, der er rodfæstet i Sæderne. Men Gjengangerbrevene kom netop til Verden under saa gunstige indre og ydre Betingelser, at Virkningen her ikke udeblev. De frembragte en Bevægelse og et Røre, som sjelden eller aldrig før — maaskee kun den virkelige Baggesenske Gjenganger — et litterært Værk hos os havde forarsaget; og et grundigt Røre er netop Spidsborgerlighedens værste Fjende. Overalt talte og stred man længe kun om disse Breve; de fremkaldte en Hærskare af Bladartikler, Kritiker, Stridsskrifter for og imod, og slette Efterligninger; men hvad der maaskee ikke mindst forhøiede Virkningen, var det Piquante ved den uigjennemtrængelige Anonymitet, hvori Forf. havde indhyllet sig. I to Aar plagede man sig forgjæves med de forskjellige Gissninger, man gjættede fast paa alle vore geniale og aandfulde Mænd, thi Arbejdets store Aandsmodenhed forraadede ingen Begynder; og det er ikke umuligt, at Interessens for Brevene hos En og Anden tabte sig en Deel, da det 1832 blev bekendtgjort, at de virkelig ikke vare faldne ned fra Himmelen, men forfattede af en lille, hidtil ubekendt Mand, som vandrede sagte hen ad Gaden med et stille Væsen og rolige Ansigtstræk, der bare Præg af strengt vedholdende Studier og alvorlig Reflexion.

Henrik Hertz er født i Kjøbenhavn den 25de August 1798 af velhavende mosaiske Forældre, og først 1832 omskiftede han denne Troeskjendelse med den christelige. Faderen, først Kjøbmand, siden Bagermester, *Philip Hertz*, mistede han alt i sin tidligste Barndom, og hans Fremtid fik et endnu mørkere Udseende, da ved Bombardementet 1807 saavel hans Moders, som hans ældste, nu afdøde Broders, Gaard og Eiendom bleve ødelagte, og han og Familie kun med Nød reddede Livet. Imidlertid var han kommen i Metropolitanskolen, vistnok ikke for at opdrages til Poet. Alligevel fik hans Aand allerede meget tidlig denne Retning, og han er saa at sige født og opdragen i en poetisk Tid og Sphære. Begejstringen for Söslaget 1801 og de Schultzske Melodier om samme, som havde grebet hele Folket, blev hans Sjæls Modermælk; den Luft, han i de første Barneaar indaandede, var som gjennemtrængt deraf, og hans Digt „Slaget paa Rheden (1831) er et smukt Vidnesbyrd om Livligheden af det barnlige Gemyts tidligste Indtryk. Kjærlighed til Digtere og Digtetekunst var dengang ved de faa overveiede Interesser, man havde, større og almindeligere end nu, og han var allerede i sin Opvæxt velbekendt med *Holberg*, *Evald*, *Wessel*, den hele „norske Skole”, *Baggesen*, *Rahbek* osv. Nu fremtraadte *Oehenschläger*, og blev efter at den første Modstand var overvundet, „næsten tilbedet”. Hans Digte og Dramaer kunde *Hertz*, længe før han blev Student, saa godt som udenad; dog skulle *Shakespeare* (i *Foersoms* Oversættelse) og *Schack Staffeldt*, der i hans 16de eller 17de Aar faldt ham i Hænder, endnu mere have elektriseret ham, og i flere af hans første Forsøg fandtes saaledes Spor til Efterligning især af den Sidste. Den Mening, som først saa langt senere blev til offentlig Vished, at der stak en Poet i ham, deltes af ham selv og hans Nærmeste alt fra hans 14de Aar; og hans frugtbareste Periode som Lyriker indtraf allerede i hans 17de eller 18de Aar, men af disse Ungdomsarbejder er endnu Intet trykt. Hans første trykte Digt er fra 1818, en lyrisk Sang til en Belmannsk Melodi (i *Semper Hilaris*, Studentervis 1819). Men istedenfor at ofte andre Digtere næsten have været nødte til at udvikle sig offentlig for Alles Öine, inden de have opnaaet Erkjendelsen af Poesiens og deres eget Væsen, havde *Hertz* den Lykke, i et Par ligestemte Venner, der med Alvor dreve lignende Studier, at have et ganske privat Publicum og en vaagen Kritik under sin første poetiske Udvikling. En af dem var Metrikeren, Dr. *Thortsen*, hvis Skarpsindighed, Dømmekraft og Fortrolighed med de gamle Classikere, vistnok har været meget frugtbringende for *Hertz* navnlig med Hensyn til Poesiens forstandige og formelle Elementer.

Men i Modsætning til disse for en vordende Digter saa gunstige Betingelser, viste sig nu ogsaa foruden uheldige private Forhold, den i Skikkelse af „Examen” velbekjendte Livsprosa, som ikke lader sig bortvise i et Land, der har faaet Digtere og en Litteratur mere af Guds Naade, end ved ydre Incitament, og hvor Muserne ikke lokke deres Dyrkere ved jordiske Goder. Efterat han 1817 var bleven Student, og havde gennemgaaet de to første akademiske Prøver med bedste Character, tilbragte han de næste 7 Aar i en Kamp mellem sin naturlige Tilbøielighed og det praktiske Formaal af en juridisk Embedsexamen. Efter Moderens Død (1814) var han bleven optaget i Grosserer *Nathansons* Huus, hvilket han har at takke for en stor Deel af sin Uddannelse. Men dette Huus, som dengang var et Samlingssted for Litteraturens og Kunstens Ypperste, afgav med sine Adspredelser neppe stærke Impulser til et stadigt Examenstudium. Han saae her saaledes ofte *Baggesen*, men hørte da selv til det Oehenschlägerske Parti, og var ved personligt Bekjendtskab med flere af „de Tolv” indviet i alle dets Machinationer. At han ikke følte Lyst til at blive praktisk Jurist, er begribeligt, og om end enkelte Partier af det herhen hørende Studium interesserede ham, pintes han dog ved Tanken om selve Examen, og udsatte den steds længere og længere, idet han fordybede sig i heterogene Regioner, f. Ex. nordisk Mythologi, og persisk Litteratur og Mythehistorie. I et Slags Fortvivlelse kastede han sig 1824 over et juridisk Prisspørgsmaal (om Retsbegrebet af *Infamie*), som skaffede ham Universitetets Guldmedaille. Først da han Aaret efter fik Attestatsen fra Haanden (den theoretiske Prøve med *Haud*, den praktiske med *Laud*), kunde han med Frihed og fornyet Lyst hengive sig til Poesi og Æsthetik. Vel havde han i hint Interval ikke bortvist ethvert Besøg af Musen; fra den Tid skriver sig en Deel Digte, og deriblandt adskillige af udmærket Skjønhed og Friskhed, meddelte (under Mærkerne h. h., — k, N^o og H Anker) i det af hans Broder, *Sylvester Hertz* 1829—31 udgivne „Maanedskrift for underholdende Æmner”. Nu fulgte imidlertid flere, 1826 vandt han ved Besvarelse af Universitetets æsthetiske Opgave (om Nationernes Indvirkning paa deres Digtere, og disses paa hine) atter en Præmedaille, og aabnede s. A. sin Bane som dramatisk Digter med „Hr. Burchard og hans Familie”. Dette Stykke (opført 1827) røbede en Forfatter, der grundig havde studeret sin *Holberg*, og vel ikke besad dennes sprudlende Lune, men større Correcthed og Consequents i Characterkildring, og Forstandighed i at anordne et kunstnerisk Hele. To følgende 5 Acts Komedier, „Flyttedagen” (opført 1828) og „Emma eller den hemmelige Forlovelse” (1831), viste stigende Fremgang i de ovennævnte Fortrin, om end kun det andet, ved sin kraftige Lokalcolorit af det kjøbenhavnske Nutids-Liv, ret gjorde Lykke paa Scenen, hvor det indtil den seneste Tid har vidst at holde sig. Disse tre Lystspil udkom først 1832 i Trykken, og den heri angivne Retning, at gjenopvække den danske Komedie som et Maleri af Middelstandens Sæder i vore Dage, naaede sin Fuldendelse i „Spærkassen” (opf. 1836), et Stykke, som med sin Simpeltid og Gedigenhed i Anlæg og Udførelse synes at vinde højere Anerkjendelse, jo ældre det bliver. I Vaudevillen var hans Debut mindre heldig, maaskee fordi den her nødvendige, flygtige Skizzeren ikke er ham saa naturlig, som den grundige Udførelse. I den første „Kjærlighed og Polit” (1827) søgte han en ny Effect ved Forbindelsen af et lyrisk-pathetisk og et komisk-spidsborgerligt Element; men uagtet Melodivalget røbede et ualmindeligt Talent for denne Digtart, var dog Modsætningen mellem de to Verdener for svag, og deres Tumbleplads for indskrænket til, at den af Forfatteren tilsigtede Virkning kunde frembringes paa Theatret. Den næste, „Arvingerne” (1829) udmærkede sig ved en vittig Dialog og komiske Scener, men fandt Modstand paa Grund af nogen Usandsynlighed i Opløsningen, og fremkaldte et meget plumpt Angreb i Kjøbenhavnsposten, som besvarede af *Hertz* med mere Vid og Grundighed, end det fortjente. Men 1836 havde *Hertz*, som ikke forlader et Gebeet før han er Herre over det, i „Debatte i Politivennen” frembragt en Vaudeville, som i det Hele kan maale sig med de bedste af *Heibergs*, fra hvilke den dog adskiller sig ved en stærkere Udvikling af Charaktermomentet. Hans Bekjendtskab med den franske Litteratur var hidtil næsten indskrænket til *Molière*; denne og *Delavignes* „*École des vieillards*” bleve ikke uden Indflydelse paa den nye Retning i dramatisk Poesi, Lystspillet paa rimede Vers, som han begyndte 1830 med „Amors Geniestreger”, der strax gjorde ualmindelig Lykke, og endnu hører til vor Scenes Prydelser. Denne Digtart er først af *Hertz* indført i vor Litteratur, og Ingen har siden gjort ham Rangen stridig deri. Den Tørhed, som let af og til indlister sig i den prosaiske Dialog, forsvinder her i Musikken af de skønneste Vers, der give selv de mest prosaiske Repliker en poetisk Forgyltning. I denne Retning leverede han endnu to Stykker, trykte i to Nytaarsgaver (1831 og 1835) nemlig den smukke Idyl „En Dag paa Öen Als” og „Den eneste Feil”, hvilket sidste, skjøndt det i poetisk Skjønhed og kunstnerisk Fuldendelse upaatvivlelig overgaaer sine Forgængere, dog væsentlig paa Grund af den mindre populære Idee, ikke saaledes som det første har holdt sig i Repertoiret. Ogsaa som Dramatiker overholdt han længe den strengeste Anonymitet og indsendte endog sine Stykker under tre forskellige Firmaer.

Da *Oehlenschlägers* mægtige Geni i en lang Aarrække havde oplugtet hele Folkets poetiske Bevidsthed, og da siden *Ingemann* havde erhvervet sig et talrigt Publicum, forledte den førstes overordentlige Stofrigdom, og den sidstes romantisk-sentimentale Formløshed i Drama og Epos (saa fortræffelig han end er som Lyriker), Mængden til at betragte disse Egenskaber som Poesiens sande Væsen. Der fremstod nu en uoverskuelig Skare af Efterlignere, der som „*imitatorum pecus*“ pleier, vare heldigst i at efterligne de store Poeters svage Sider. Mængden, som kun bemærkede denne udvortes, tilfældige Lighed med hvad der forhen havde begejstret og henrevet den, tog i Almindelighed alt dette for gode poetiske Varer. Dette medførte efterhaanden en mærkelig Fordærvelse af den æstetiske Smag her i Landet og Alt tydede paa et fuldstændigt Pöbel-Anarki i Smagens Rige, hvis ikke en kraftig Reaction indtraadte. *Heiberg* havde som sagt med æstetisk Mod og Talent begyndt en saadan, men han stod saa godt som ene, indtil han i „Gjengangerbrevens“ Forf. fik en mægtig Allieret, der forstod sin Tid og sin Mission saa vel, at han afskar Spidsborgerligheden enhver Mulighed til at forvekle en bestemt Personlighed med Sagen, og saaledes vandt en fuldstændig Seier. En Tilbagesynken til det tidligere Barbari er nu neppe mere tænkelig. *Baggesen* var död, Partikampen forstummet, og hans Digtes uforlignelige Formskjönhed og Gratie maatte hos *Hertz* just paa hin Tid med dobbelt Styrke fremkalde den Beundring for denne Digter, hvormed han i sine Forældres Hus var opvoxt. Det var saaledes en ligesaa naturlig som heldig Tanke, at Gjengangerbrevene i Titel og ydre Form sluttede sig til de *Baggesenske* Epistler. Ligheden strakte sig nemlig kun til den lette, elegante Versification, visse Ordforøininger, en vis Maneer i Polemiken, overhovedet kun til Digtets udvortes Side. I det Indre og Positive er Characteren væsentlig forskjellig. Istedensfor *Baggesens* spillende Lune har Tanken her mere Vægtfylde, Applomb og Besindighed, Udtrykket mere Præcision end bevægelig Uro, og det Hele mere slaaende Satire og mere Vid end Vittighed. Gjengangerbrevens eiendommelige Gehalt var en vis lyrisk Litteraturbegeistring, gennem hvilken en bestemt æstetisk Dogmatik kom til syne, hvis Princip var den „classiske“ Enhed af Idee og Form, som den viser sig hos *Goethe* og hans Skole, kun modificeret ved den *Baggesenske* Gratielære. De kunne betragtes som et didactisk Digt, der fremstiller en Kunsttheori i et for Indlæringskraften fatteligt, o: poetisk Udtryk, og som først senere afsluttedes med de „Fire Epistler fra Knud Sjællandsfaer“ og Digtet „Naturen og Kunsten“, (i „Anonym Nytaarsgave for 1832“ og „Foraarets Nytaarsgave“ 1833). I den sidste leverede han tillige en prosaisk Fortælling og nogle lyriske Studier i *Bellmanns* Maneer.

Imidlertid begyndte man af og til i private Kredse at udpege *Hertz* som den „store Ubekjendte“; 1832 fandt han sig endelig foranlediget til selv at løfte Sløret for de Nysgjerrige, og indhøstede nu i fuldt Maal Geniets og den udholdende Stræbens skjønne Lön, Hæderen og Berømmelsen. Aaret efter tiltraadte han med kongeligt Stipendium en Reise til Tydskland, Italien, Schweiz og Frankrig. Hans første Arbejder efter Hjemkomsten vare en Opera, „Corsarerne“, komponeret af *Hartmann*, „Kjærligheds Veie“, Nytaarsgave for 1836 „Samling af danske Sange“ (for Trykkefrihedsselskabet) 1836, og endelig (1837) hans Muses Mesterværk, Tragedien „*Svend Dyrings Hus*“, som ved den lykkeligste Forbindelse af Kjømpevisernes Lyrik med en dramatisk Composition af höi og ædel Skjönhed, frembragte en hidtil ukendt Virkning paa Scenen. Det maatte overraske Mange, at see den muntre Lystspildigter, den lyriske Satiriker, pludselig bestige Kothurnen og lade heftige, demoniske Lidenskaber, Følelsens höieste Pathos, udtale sig i Sprogets stærkeste og inderligste Toner. En Novelle „Stemninger og Tilstande“ som han udgav 1839, vakte næsten endnu mere Opsigt; men den manglede for en Deel kunstnerisk Enhed, idet den conservativ-politiske Tendents, der viste sig i djærve Udfald mod vore Liberale, ikke syntes at föie sig harmonisk ind i den særdeles smukt behandlede Fortælling. Men de liberale Blade havde kun Öie for det politiske Element, som naturligvis mishagede dem, og kastede sig som en Bisværn over Forf. i en Masse Artikler, der gjorde et nyt Oplag af Bogen nödvendigt. En Vaudeville „Flugten til Sprog“ (1838) og et historisk Drama „*Valdemar Atterdag*“ (begge hidtil utrykte) gjorde ikke Lykke paa Scenen. Ved hans „Lyriske og dramatiske Digte“ 1ste Bind 1840 gjorde man egentlig for første Gang et fuldstændigt Bekjendskab med *Hertz* som Lyriker. Man finder her i de letteste og zirligste Vers en Dybde, Gemyttighed og lyriske Melankoli, som man ikke af hans tidligere med Navn trykte Digte var berettiget til at forudsætte. Samme Bind indeholdt tillige „Spækassen“ samt „Et Eventyr i Dyrehaven eller *Cassanders* opdagede Trædkshed“. I Anledning af Kronprindsens Formæling skrev han 1841 „*Svanehammen*“, romantisk Skuespil efter et Eventyr af *Musæus*, et Leilighedsdigt med den skjöneste lyriske Diction. Foruden sine digteriske Arbejder har han leveret nogle Kritiker i Maanedskrift for Litt. (saaledes af *Overskovs* Komedie „Vor Tids Mennesker“) samt Bidrag til forskjellige Blade og Tidsskrifter og et Par for Theatret oversatte Stykker.

Den Betydning, der engang i vor Litteraturhistorie maa tilkjendes *Henrik Hertz* som polemisk Forfatter, er idetmindste i theoretisk Henseende af en höiere Art, end man kan indrømme de fleste tidligere Repræsentanter for de to modsatte Principer, som meer eller mindre bevidst og directe ere fremtraadte i vor Litteratur, og som i Almindelighed kunne betegnes ved *Kingo* og *Holberg*, *Evald* og *den norske Skole*, det *Oehlenschlägerske* og *Baggesenske* Parti, *Hauch* og *Heiberg*. Thi han er ikke bleven staaende ved den uoplöste Modsætning; han har ikke forfægtet Udtrykkets Ynde og Formens kunstneriske Udarbeidelse uden som nödvendig Betingelse for at selv den mest ophöiede poetiske Idee kan fremtræde som skjön; han har bekjæmpet den ensidige Adskillelse af Poesiens Sjæl og Legeme, og fremstillet det poetiske Ideal i den organiske Enhed af begge, i den höieste Harmoni af de poetiske Kræfter, den befrugtende, udfangende og formende. Han har endelig i en ubändig Lovlösheds Tilstand gennemfört en æstetisk Reaktion, ikke blot ved at konstruere et theoretisk System i en populær og indsmigrende Form, men han har tillige ved sit poetiske Geni i en Række fortræffelige Værker bevist sin Stræbens Alvor og klare Bevidsthed. Da den skabende Phantasi ustridig i hans Natur fremtræder mindre overveieende, end Forstandens Styrke og Følelsens Varme, udmærker han sig som dramatisk Digter mere ved correct og grundig Charactertegning, sindrig Anordning af det Enkelte og sjælfuld Dialog, end ved Opfindelsen af ny og spændende Fabel, Intrigue og Forvikling. Hans egen Natur, Retningen af hans første Uddannelse og Erkjendelsen af *Andres* Overdrivelser, fört det med sig, at han sædvanlig kun med en vis Varsomhed hengav sig til den umiddelbare Begeistring, at han synes stedse at have havt for Öie, hvad *Malsberg* siger i „Hr. Burchard og hans Familie“: „O, at de store Poeter saa sjældent betænke Skuespillernes Tarv og det Muliges Grændser!“ Men det maa derhos ikke glemmes, at den dramatiske Digtart af alle mest udkræver Besindighed og Reflexion. *Hertz's* reflecterende Natur fört ham saaledes til Dramaet i Almindelighed, medens kun en enkelt Art af dette, den umiddelbare Komedie, hvor det dristige Lune ophæver Virkelighedens Grændser og Afstande, maatte forblive ham fremmed. Et Spørgsmaal bliver det dog, om ikke den rosverdige Stræben efter at söge sin Styrke i Kræfternes Begrændsning, undertiden har ladet ham spænde Strængen noget lavere, og vove noget mindre, end hans Kræfter tillode; idetmindste viser „*Svend Dyrings Hus*“ en Digter, der mægtigere end de Fleste, formaar at byde over „Phantasien Hav og Følelsernes dybe Strömme“. Som Lyriker er han ved sin sjældne Formroutine og musikalske Instinct, omtrent lige hjemlig og mesterlig i alle Gebeter, fra Idyllens beskrivende Ro til Lidenskabens Pathos, fra Tungindets Mörke til Amors og *Bakchus's* straalende Fester. Følelsen frembryder ofte her med overraskende Styrke og Inderlighed, men ifølge hans ovenfor betegnede poetiske Natur, viser hans Aandsdybde sig ogsaa her mere i Tanken end i Phantasianskuelsen. Vilde man bedømme ham alene med Hensyn paa hans subjective Lösning af den Opgave, han har stillet sig, da maatte der siges, da maatte der siges, at blandt vore egne Digtere Ingen, og blandt Udlandets maaskee kun *Schiller*, frembyder Exempel paa en saa udholdende, tro og aandfuld Kamp for et æstetisk Ideal, som *Henrik Hertz*. Men Poesien har ogsaa et objectivt Formaal, uafhængigt af de Enkeltes Individualitet, og her kan man mindre sympathisere med ham. Hans Stræbens polemisk-praktiske Side har i fuldt Maal og med Rette gjort sin Virkning, og vil hære velgjørende Frugter for vor Litteraturs kommende Decennier. Men hans positiv-æstetiske Kunstphilosophi vil neppe holde Stik. Den fremstiller sig i al sin klare og sindrige Afsluttedhed med et Anströg af Stillestaaen og Ubevægelighed, som maatte hindre den i at finde almindelig Gjenklang hos en Tid, hvis priselige Element er dens Bevægelsestendents, medens den ifølge sit andet og mindre eiskverdige Element, det materialistiske, modsætter sig den ideelt-sublimerede Betragtning af Formen, om den end ofte ubevist henrives af dens Magt. Idet han i Overenstemmelse med *Goethe* drager Poesien aldeles ind i Kunstens Kategorier, hvor Klarhed og Gjennemsigthed ere de höieste Love, overseer han det Skjulte og Dunkle, som er et karakteristisk og ofte væsentligt Element i Poesien; han overseer det Schisma mellem Kunst og Poesi, som Romantiken har frembragt, overseer at hans Theori, der passer fortræffelig for Kunsten, hvis Opgave er at fremstille det Hvilende, ikke har samme Gyldighed for Poesien, der skal fremstille det Bevægelige, eller dog indeholde Spire til Bevægelse. Men maaskee har han nu allerede selv modificeret sine Anskuelser.

Ern Barentzen & Co Lith Inst.

D. Monies fecit.

Monies

Gustav Frederik Hetsch.

Naar vi her optage Portraitet af en Mand, födt udenfor Fædrelandets Grændser, er det, fordi han, som Dansk, virkede mellem Danske. Vi fremstille nemlig her ei blot Kunstneren GUSTAV FREDERIK HETSCH, men Kunstlæreren, der arbejdede i en vidtstrakt Kreds, baade den, hans Embede anviiste ham, og den langt større, hvorhen hans Kunst naaede.

HETSCH födtes den 28de September 1788 i *Stuttgart*, hvor hans Fader, bekjendt som Historiemaler, var Galleridirector. I en tidlig Alder mistede han sin Moder, en födt SCHOLL; dog, foruden i Hjemmet, fandt han under sin Opvæxt, en venlig Modtagelse i Bygmesterfamilien *Etzel*, og jevnlig Omgang med dennes Sønner ledede vel fornemmeligen hans Aands kunstneriske Retning hen paa Architecturen, medens han modtog den sædvanlige Skoleunderviisning ved Gymnasiet i *Stuttgart* og senere fortsatte en kort Tid sine Studier ved Universitetet i *Tübingen*, hvor han hørte Forelæsninger over Mathematik, Physik o. s. v. I nogen Tid modtog han derpaa Underviisning i Bygningskunsten af *Etzel*, indtil Faderen i Aaret 1808 begav sig til Paris, for der at udføre flere Malerier, hvorhen han ogsaa førte Sønnen, som saaledes dannede sig under Architecterne *Percier* og *Lebas*, medens han tillige under Pianisten *Fr. Kalkbrenner*, övede sig i Musik. Da Faderens Arbejder, efter $1\frac{1}{2}$ Aars Forløb, vare endte i Paris, vilde vor unge Kunstner nödigen forlade sine beröimte Lærere og modtog derfor en Ansættelse hos Architecten *Rondelet*, hvem Restaurationen af *Genoveva-Kirken* var overdraget. Kongen af *Württemberg* kom paa den Tid til Paris, og HETSCH haabede fra hans Haand en Understöttelse til at fortsætte i videre Omfang sine Studier, men fik Afslag, dog ledsaget af et Löfte for Fremtiden, og maatte saaledes vedblive at gaae *Rondelet* til Haande, indtil han pludseligen Aar 1812 kaldtes til *Stuttgart*, fordi Kongen havde i Sinde at udføre flere Bygningsanlæg, hvortil man savnede unge brugbare Medhjælpere. Efter at HETSCH havde underkastet sig den sædvanlige Bygnings-Examen, modtog han den Besked, at han enten kunde blive ansat som Bygningsconductör, dog med en aldeles ubetydelig Gage, eller, da Byggeplanerne, formedelst det russiske Feldtog, vare opgivne, erholde Tilladelse til at fortsætte sine Studier i Udlandet; han ventede, paa Grund af det ham tidligere givne Löfte, at faae en Understöttelse til paa en Reise at kunne lægge sig efter den i Tydskland anvendelige Bygningspraktik; men et offentlig Stipendium var den Gang noget Uhört i *Württemberg*, hvor Alt desuden ahang af Hofgunst, hvilken ikke var Faderens Andeel og altsaa ei heller tillöd Sønnen. Det var saaledes kun ved Hjælp fra Faderen, der dog havde endnu to Börn at forsörge, og ved Forskud af en Morbroder, at HETSCH kunde opholde sig 3 Aar i Italien, hvor han i Rom sluttede Venskabsforbindelse med flere fremmede Kunstnere, deriblandt den danske Architect, nuværende Professor, Stadsbygmester *Peder Malling*. Vilkaarene i hans Födeland vare da saa ugunstige, at dette ikke kunde blive ham, efter fuldendte Studier, et Hjem for den paa disse grundede Virksomhed, og taknemmeligen modtog han derfor sin Vens Tilbud at reise med ham til Danmark, hvor han enten muligen kunde finde Ansættelse, eller ogsaa lettere derfra naae *Petersborg*, hvor han troede at finde Beskæftigelse.

Forholdene ved vor Kunstscole, hvor *Abildgaard* havde med en fleersidig Kunstnerdygtighed regjeret, vare da saadanne, at ved et Akademi, der udtalte, som et Hovedformaal, „at vaage over den gode Smag, saa at den rodfæstet ved Akademiet kan derfra udbrede sig især til de Værksteder, hvis Arbejder kunne, ved Tegning og Kunstmag, vinde fremad til Fuldkommenhed,“ var Decorationsfaget noget Underordnet, fordeelt imellem Professorerne af andre Fag, saa at Modelskolens Professorer forestode een Ornamentalscole, Professoren i Architectur en anden. At bringe disse Skoler paa et höiere Standpunct var den første Fordring, og det blev saaledes for Akademiet en Vinding, at der oprettedes endnu en Ornamentclasser, hvori HETSCH, strax ved sin Ankomst, i October 1815 ansattes som Lærer. De Forbilleder, som denne Skole aldeles savnede, udarbejdede han efter sine romerske Studier, med speciel kongelig Understöttelse. Tillige ansattes han ved *Christiansborg Slot*, under dets Bygmester, Conferensraad *Hansen*, for at gjøre Udskast til Slottets indre Decorationer. Noget senere, Aar 1828, modtog han ligeledes ved den kongelige Porcellainsfabrik en Ansættelse, for at lede den decorative Deel af dens Arbejder, og ombyggede desuden, i det han tillige forestod de ved Fabriken forefaldende Bygningsarbejder, sammes Udsalgsmagaziner. HETSCH blev tillige, udenfor denne offentlige Virksomhed, bekjendt som en i flere Retninger indsigtfuld og brugbar Kunstner; sit Atelier aabnede han for flere yngre Mennesker, der lagde sig efter Architecturen, og holdt Forelæsninger over Perspectiv for Kunstelskere. Det maatte derfor ansees

gjensidigen ønskeligt, for Kunstakademiet og ham, at han traadte i nærmere Forbindelse til dette, og, efter at være agreeret, udarbejdede han, efter Opgave, sit Receptionsarbejde „Et Pantheon for fortjente Mænd”, hvorpaa han optoges som Akademiets Medlem og strax derpaa 1822 ansattes som Professor i Perspectiv, hvilket Fag interimistisk havde været foredraget af den, der ligeledes docerede Mathematik for Akademiets Elever. Som kongelig Embedsmand, fik HETSCH ogsaa nu Indfødsretten.

Hvad han har udrettet for Akademiet, hvorved han senere tillige udnævntes som anden Professor i Architectur, er vitterligt for Enhver, der kjender denne betydningsfulde Stiftelses Historie i de senere Aar. Han fremkaldte og væsentligen medvirkede til en fælleds elementar Underviisning for samtlige Lærlinge, der derfra gaae over enten til Figurtegningens-, Bygnings- eller Ornament-Classerne; disse sidste fik en højere Classe, Decorations-Classen, saa at de unge Mennesker, hvis Anlæg og Lyst meest drage dem hen til dette Fag, kunne i denne Retning fortsætte ved Akademiet deres Studier, som Elever. Som Professor i Architectur forestod han, i Forening med Professorerne, Conferensraad Hansen og Akademiets nuværende Directør, Etatsraad Koch, Bygningsskolerne, som efterhaanden modtog en forandret Organisation, for en stor Deel efter de Ideer, HETSCH stedse fulgte som Kunsthæder, i det Lærlingen i Bygningsfaget bør, efter en grundig Elementarunderviisning, først lære Constructionerne, inden han gaaer over til Bygningsdecorationer og de architectoniske Compositioner.

Dog, hvor betydningsfuld end hans Virksomhed ved Akademiet var og er, og hvormeget han middelbart derved virkede for en forbedret Tegneunderviisning, i det flere i Akademiets Skoler dannede Elever ere Tegnere ved Hovedstadens Underviisningsanstalter, aabnedes der ham endvidere i mange Henseender Leilighed til endnu mere umiddelbart at virke for flere tekniske Fag, hvorved Tegning bliver nødvendig. I Aaret 1826 valgtes han til Meddirectør for de maszmann-reiersenske Søndagsskoler, og organiserede saaledes der en hensigtsmæssigere Tegneunderviisning; han fører ligeledes Overtilsynet ved det af *det tekniske Selskab* nyligen oprettede „Tegne- og Modelleer-Institut,” og mange Haandværkere have desuden privat søgt hans Veiledning og fra ham hentet Forbillederne for deres Arbejder. Naar vi i disse Dage gjennevandre Industriudstillingens Sale, hvori en rig Samling af Arbejder ere ordnede ved hans Haand, finde vi Meget, hvorigjennem HETSCH's Indvirkning paa Haandværksfagene udtaler sig.

Ved Oprettelsen af den polytechniske Lærestalt i Aaret 1829 ansaae man HETSCH's grundige Indsigter i Tegning i Almindelighed af saadan Betydning, at man troede ogsaa at burde kalde ham til at forestaae dette Instituts Tegneskole. Da han senere afgav denne Underviisning til en Mand, der specielt havde dannet sig for Maskintegning, indtraadte han i Bestyrelsen, især med Hensyn til det med bemeldte Lærestalt nu forenede Institut for Metalarbejdere.

HETSCH's Kunstnervirksomhed er udtalt, foruden ved hine Embedsforretninger, ved mange Privatarbejder i Bygnings- og Decorationsfaget, som overdroges ham; vi nævne blandt disse Indretningen af Localerne for Selskabet *Harmonien* i Hotel d'Angleterre paa Kongens-Nytorv; Ombygningen af flere Kirker og Herregaarde, saaledes Kirken i *Fredericia*, og den Hs Exc. Grev *Bille Brahe* tilhørende *Svaninge Kirke* i Fyen, senest Hovedkirken i *Hadersleben*, *Stensgaarden* paa Langeland, *Basnæs* og *Giörslov* i Sjælland. Af nye Bygninger opførte han den *mosaiske Synegoge* her i Staden og senest den, hvad de indre Decorationer angaaer, endnu ufuldendte *katholske Kirke*, der tillige er keiserlig østerrigsk Gesandtskabs-Capel.

Af hans øvrige Livsomstændigheder, som tilhøre den Periode, hvori han har levet mellem os, tilføie vi, at han Aar 1836 af *Frederik den Sjette* udnævntes til Ridder af Dannebrogordenen og senere af Hs. Majestæt Kong *Christiau den Ottende* Aar 1840 modtog Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Som det katholske Capels Bygmester hædredes han med den østerrigsk-lombardiske Jernkroneorden Aar 1843. Endvidere modtog han som Kunstner den Ære at optages som Medlem af Kunstakademierne i *Stockholm* og *München*, ligesom af *Institute of british Architects* i London.

Aar 1823 indtraadte han i Ægteskab med Overbygningsdirectør, Conferensraad *Hansens* ældste Datter ANNETTE; hendes Tab, efter at have skjenket ham to Døttre, erstattede Søsteren CAROLINE, ved hvem han endvidere er Fader til en Søn og en Datter. Lykkelig som Familiefader, lever HETSCH hædret og anset som Kunstner mellem Kunstbrødre og Medborgere, der vente endnu rige Frugter af hans høit begavede, virksomme Kunstneraad.

Em. Barentzen fecit.

Em. Barentzen & C. lith. Inst.

H. S. Holm

Hans Peter Holst.

Der var engang for en 14 til 15 Aar siden, at man pludseligt saae fremtræde — ligesom Lyn ved klar Himmel — en Skare af unge Digtere, fulde af Livsfriskhed og Haab og forsynede med smukke Vers. Dette var endnu i hine lykkelige Dage, da vi glede saa rolige ned ad Tidens Strøm, uden at kjende til Politik. Men efter Stænderinstitutionens Indførelse bemægtigede denne sig ogsaa hos os Gemytterne, og det i en saadan Grad, at Poesien en Tid lang med Rette kunde betragtes som Stedbarn. Dog, var end Interessen for den for en Tid kølnet, tilintetgjort var den alligevel ikke; thi livsfrisk og kraftfuld vedblev den endnu bestandigt at hævde sin Plads: men ikke umærkværdigt forekommer det os dog, at der i det Tidsrum, der ligger imellem hin Tid og denne, ikke er fremtraadt nogen Digter der synes kaldet til at indtage en betydningsfuldere Plads paa det danske Parnas. I de ovennævnte unge Forfatteres Tal befandt sig ogsaa den, hvis litteraire Virken er Gjenstanden for de følgende Linier.

HANS PETER HOLST er født den 22de October 1811 i Kjøbenhavn. Hans Fader, der var Normand af Fødsel, og hvis Døbenavn Sønner bærer, havde nedsat sig i Kjøbenhavn og drev der borgerlig Næring; Moderen MARIE RASMUSSEN, er en Bondedatter fra Fredensborgegnen. 1829 blev han fra Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn dimitteret til Universitetet, og efterat han i det følgende Aar havde underkastet sig 2den Examen, modtog han en Huuslærerpost paa Petersgaard ved Vordingborg, hos Amtmanden over Præstø Amt, Kammerherre *Schulin*. Opholdet her, i een af Sjællands skønneste Egne, har formodentlig ikke været uden Indflydelse paa at vække og nære hans poetiske Sands, og, da han Aaret efter vendte tilbage til Hovedstaden, fortsatte han med Iver de æsthetiske Studier, han allerede tidligere havde begyndt. Efter først i nogle Aar at have været Lærer ved Efterslægtens Realskole, blev han i 1836 ansat som Lærer i dansk Sprog og Logik ved Landcadetcorpset, og samme Aar giftede han sig med Frøken AMALIE HOLM, Datter af den afdøde Oberst *Holm* af sjællandske Landseneerregiment. Med offentlig Understøttelse foretog han i Aaret 1840 en Udenlandsreise igjennem Tydskland, Frankrig og Italien, hvorfra han efter to Aars Forløb vendte tilbage. Senere har han paa en kort Tid besøgt Stockholm.

HOLSTS første Optæden som Digter var fremkaldt ved den Priis, *Selskabet for de skjønne Videnskabers og Smagens Udbredelse* i Aaret 1831 udsatte for *fire fædrelandske Romanzer*. Vel erholdt ingen af de indkomne Samlinger selve Præmien, men to af dem bleve dog „hædrede med Selskabets Bifald:” det var *Fr. Paludan-Müllers* og HOLSTS, hvilke Samlinger begge udkom i 1832. HOLSTS indeholdt: *Svend Tveskæg, Hjørunga-Slaget, Knud Lavard og Otto Rud*. Det næste Aar udgav han et Bind Digte, og det derpaa følgende en Samling af tre Noveller: *Reisen til Holsteen, Lisettes Luftkasteller og Kjærlighedens Gaader*. Alle disse Arbejder vakte vel grundet Haab om, hvad han i den kommende Tid vilde kunne præstere; dog vare endnu hverken de eller Frugterne af hans øvrige litteraire Virksomhed i de nærmest paafølgende Aar saa skikkede til at henvende den offentlige Opmærksomhed paa ham, som de to smaa Sørge-digte, hvori han i saa hjertelige og dybtføjle Ord udtalte Landets Sorg ved *Frederik den Sjettes* Baare, og som derfor ogsaa vandt en Popularitet, der neppe nogensinde før eller siden er bleven et dansk Digt tildeel. Det var naturligt, at den Stemning, disse Digte havde vakt, maatte hævde den nye Digtsamling, der under Titel af: *Digte. Første Samling*, faa Uger efter udkom, en velvillig Modtagelse; og dette viste sig ogsaa i Gjærningen. Hvad en streng Kritik end kunde have at udsætte paa dens „Gediegenhed,” nægtes kan det dog ikke, at disse Digte heelt igjennem bære Præget af den Lethed og Elegants i Versbygningen, Smagfuldhed i Indholdet og Correcthed i Formen, hvorved denne Forfatters Arbejder stedse udmærke sig.

Samme Aar foretog HOLST den ovenfor omtalte Udenlandsreise. I de to Aar, han tilbragte i Udlandet, udkom Intet fra hans Haand; men uvirksom var han derfor ingenlunde. Italien tiltalte ham især, og en stor Deel af sin Tid deelte han imellem Rom, Neapel og Sicilien; men fremfor Alt fængslede ham det fortryllende Ischias idylliske Ro, og de Maaneder, han tilbragte der, regner han stedse, hvormeget end hans Tanker dvælede ved Fædrelandet og de Kjære, han der havde ladet tilbage, som det herligste Afsnit af sit Liv. Et smukt Vidnesbyrd om sin Forkjærlighed for denne Ö har Digteren givet os i den Skildring, der findes af den i hans *Ude og hjemme*; men ikke blot denne Skizze, ogsaa flere af de mindre Digte i dette Værk vidne om, at de ere skrevne under Inspiration af den samme Følelse.

Det første Arbejde, HOLST leverede efter sin Tilbagekomst, var det ovennævnte, *Ude og hjemme*, et Værk, der forsaavidt er særligt betydningsfuldt paa hans Löbebane, som det maa ansees for det meest umiddelbare Vidnesbyrd

om det Udbytte, det hidtil mærkeligste Afsnit af hans Liv havde bragt ham. Hvad nu den prosaiske Deel deraf angaaer, da troe vi, at de tre forskjelligartede Afsnit, hvoraf den bestaaer, nemlig Skizzen *Rosa Taddei*, Novellen *Reisekammeraten* og den poetiske Topographi *Ischia og Ischitanerne* hver i sin Art ere saa fortrinlige, at de henhøre til det Ypperste, vor Litteratur i disse Retninger har at fremvise: i det poetiske Afsnit af Bogen vilde man maaskee ønske større Originalitet og poetisk Dybde, men med Hensyn til Smagfuldhed og elegant Form saavel som lyrisk Skjönhed staaer det endnu høiere end hvad Forfatteren tidligere havde leveret. Over det Hele er udbredt en varm, sydlig Colorit, hvis Værd end mere forhøies ved det smukke fædrelandske Sind, der overalt skinner igjennem. I hvilken Grad Italien har tiltalt Digteren, seer man, saa at sige, paa hvert Blad af dette Værk. Ogsaa levede han da der under saa behagelige Forhold, som han kunde ønske sig: navnlig hørte den Vinter, han tilbragte i Rom, til de for en Dansk interessanteste, paa Grund af den usædvanligt store Mængde Landsmænd, der just dengang fandtes samlede der, og hvis Kreds Nærværelsen af *Thorvaldsen* selv naturligtviis i ikke ringe Grad bidrog til at forskjønne. Ogsaa paa HOLST har sikkert Omgangen med denne herlige Genius havt en væsentlig Indflydelse, som paa alle dem, i hvis Lød det faldt, at komme til at staae i et nærmere Forhold til den store Kunstner.

Det næste originale Arbeide han leverede var *Frihed og Fædreland*, en Börnebog, indeholdende Biographier af *Niels Ebbesen*, *Luther*, *Wilberforce*, *Wilhelm Tell* og *Andreas Hofer*, samt en Skildring af *Saragossas* Beleiring: hvor tiltalende end denne lille Bog er saavel ved Form som Indhold, ansee vi den dog som mere passende for Voxne end for Börn.

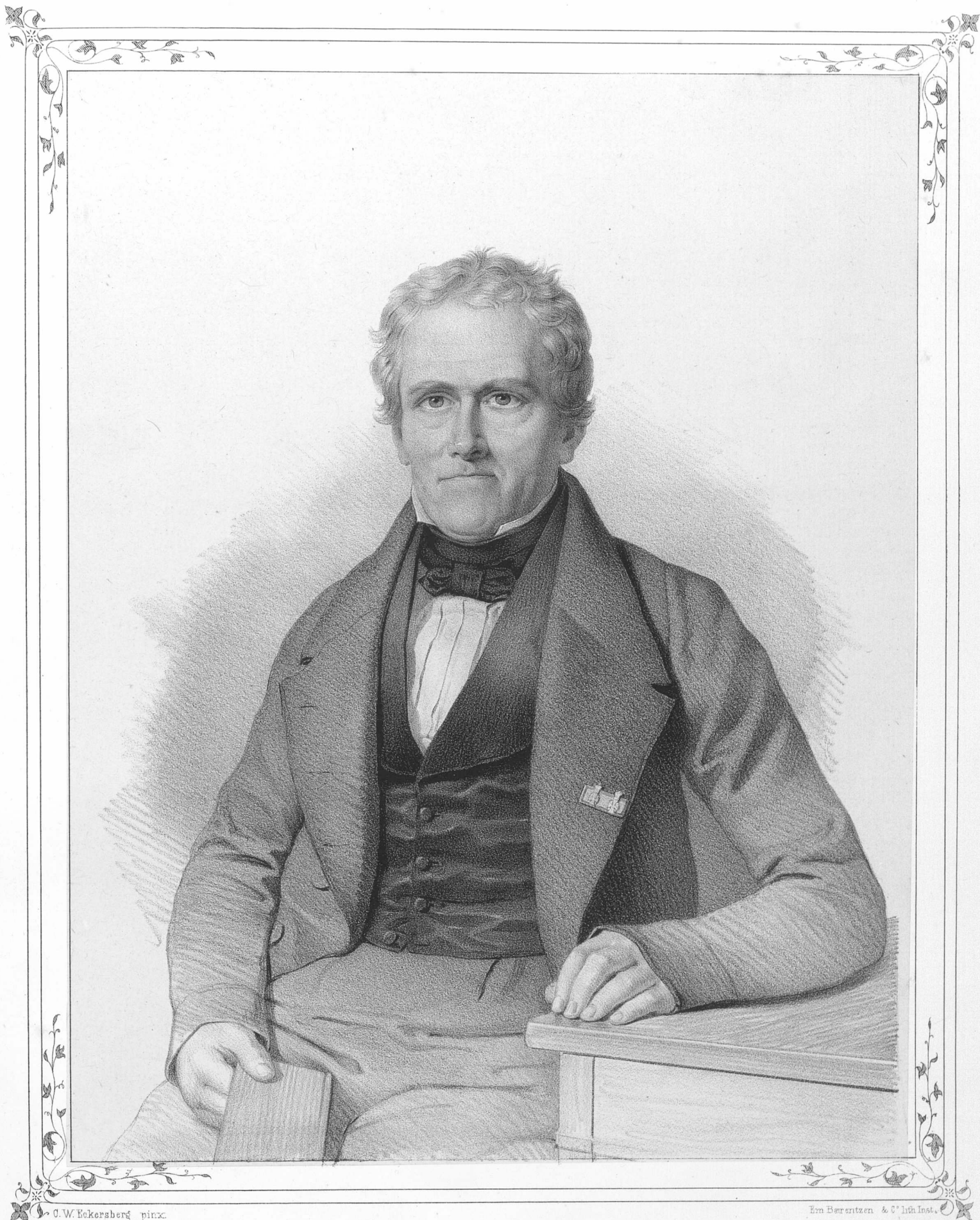
Hidtil var imidlertid HOLST væsentligt kun optraadt som lyrisk Digter og Novelleforfatter: først ganske nyligt har han debuteret som Dramatiker, med det romantiske Drama *Gioacchino*. Det stærke Bifald, hvormed dette Stykke er blevet modtaget, vidner tilstrækkeligt om, i hvilken Grad Forfatteren har forstaaet at beregne Publicums Smag. Maa det end indrømmes, at Stykket lider af Ufuldkommenhed med Hensyn til det indre dramatiske Moment, selve Intriguen, kan det dog ikke nægtes, at det heelt igjennem frembyder en saadan Række af smukke og smagfuldt behandlede Situationer, at det ingenlunde trænger til det ødsle Apparat, hvormed det fremtræder paa Scenen, for at yde en rig Nydelse, hvorfor vi ogsaa antage, at det ved at læses vil interessere i ligesaa høi Grad som ved at sees opført.

Foruden disse større Arbeider har HOLST tillige leveret en heel Deel mindre, der dels ere særskilt trykte, dels findes spredte omkring paa forskjellige Steder. Af de første ville vi kun nævne: *Fattigbarns Juul*, Epilog til Fordeel for Asylerne (1837), *Sørgetale over Frederik den Sjette* i Studenterforeningen, den 28de Januar 1840, og *Mindetale over Thorvaldsen* ved Studenterforeningens Mindefest for den afdøde Kunstner. Af disse to sidste Taler, der begge ere holdte i et Selskab, hvis Fester Digteren i en lang Række af Aar væsentligt har bidraget til at forskjønne, ville vi særligt udbæve den sidste, med Hensyn saavel til dens Indhold som især til dens klassiske Form: det er en poetisk Hylding, der er sin ophøiede Gjenstand værdig. — Ogsaa omkring i de forskjellige Blade findes talrige Arbeider af ham, navnlig i *Ny Portefeuille*, hvilket Blads Redacteur han selv en kort Tid var, i Begyndelsen af 1843.

Foruden ved sine egne digteriske Arbeider har HOLST ogsaa virket som Udgiver af *Andres*. Saaledes udgav han i de fire Aar 1835—38 en *Nytaarsgave fra danske Digtere*, og i Slutningen af 1842 sex nye Romancer af *Oehlenschläger*, *Ingemann*, *Hauch*, *Aarestrup*, *Christian Winther* og sig selv, med Randtegninger af *Westphal*. Ligeledes har han udgivet *Dansk Læsebog for Mellemlasserne og de høiere Classer*, med forudskikkede biographiske Noticer, af hvilken saavel den prosaiske som den poetiske Deel i Løbet af kort Tid har oplevet 2det Oplag. Ogsaa har han virket som Oversætter, navnlig af dramatiske Arbeider, hvoraf et ikke ganske ringe Antal er blevet opført i Løbet af de senere Aar.

Hvis vi nu efter dette korte Omrids slutteligen ville sammenfatte en Dom over denne frugtbare Forfatter, troe vi, at han har sin svagere Side med Hensyn til poetisk Dybde og Originalitet, sin Styrke derimod i Henseende til Følelsens Inderlighed, Smagfuldhed, Elegants og stilistisk Færdighed. Hvad dette sidste angaaer, kan han dristigt maale sig med vore første Digtere, og det vil ikke sige lidet, da ikke faa af dem have et sandt Mesterskab i at behandle Sproget; med Hensyn til Smagfuldhed, saavel i Indhold som Form, troe vi endog at han staaer over de fleste, thi han har endnu ikke, saavidt vi mindes, havt det Uheld — som har rammet næsten alle — at noget af hans Arbeider bestemt har mishaget. Det er saaledes at vente, at det Bifald, hvormed Publicum hidtil har lønnet ham, vil være en Spore mere for ham til at fortsætte en Virksomhed, hvoraf allerede et saa betydeligt Afsnit ligger for os.

C. W. Eckersberg pinx.

Erm Bæreritzen & C. lith. Inst.

L. N. Thwaites

Lauritz Nicolai Hvidt

er født i Kjöbenhavn den 27de October 1777. Hans Fader var Hörkræmmer og Hofagent NIELS NIELSEN HVIDT, hans Moder ANNE BEATE SCHWINDT, en Datter af Isenkræmmer *Schwindt* i Kjöbenhavn. Da „Selskabet for Borgerdyd“ den 1ste Mai 1787 stiftede sin Skole, blev han indsat i denne, og allerede i October 1791 dimitteredes han til Universitetet af Skolens daværende Inspector, den, siden som Rector i Helsingörs lærde Skole afdöde, bekjendte *J. B. Möller*. Det gode Vidnesbyrd, HVIDT medbragte fra Skolen, stadfæstedes ved Udfaldet af Examen Artium, ved hvilken han blev indkaldt for det philosophiske Facultet, og modtog en Medaille, som af en ubekjendt Privatmand var udsat for den af Borgerdydsskolens Dimittenter, som især udmærkede sig. Aaret efter tog han den saakaldte anden Examen, ligeledes med Udmærkelse, og, efter et flittigt Selvstudium, indstillede han sig i October 1795 til den theologiske Embedsexamen, hvorved han erholdt Charakteren *Laudabilis & quidem egregie*. Den attenaarige Candidat betraadte ogsaa nogle Gange Prædikestolen; men modtog 1796 en Lærerpост hos Amtmanden Geheimeraad *Scheel v. Plessen*, hvis Sön han endnu samme Aar dimitterede til Universitetet, og i hvis Huus han, deels paa Lindholm deels i Kjöbenhavn, tilbragte 1 $\frac{3}{4}$ Aar, især sysselsat med den ældre Philologies og den nyere tyske Litteraturs Historie.

Men fra den litteraire Bane, som han havde betraadt med saa meget Held, blev HVIDT i Begyndelsen af Aaret 1798 pludseligt bortreven ved sin Faders Död; thi, da Moderen, foruden sine fire Döttre, kun havde denne ene Sön, maatte han nu paatage sig Styrelsen af Faderens betydelige Handelsforretninger. En Reise i disses Tjeneste førte ham næste Aar til Memel, hvor han i den danske Consul LORENTS LORCKS Datter, WILHELMINE THERESE, lærte Hende at kjende, der som hans trofaste Hustru nu i 45 Aar har forskjønnet ham de glade Dage, og ærligen hjulpet ham at bære de tunge. Ved Hende blev han Fader til ti Börn, af hvilke de fire ere döde.

HVIDTS Ungdom og første Udvikling falder saaledes i hine Aar, da Frihedshymnen, men ogsaa Krigsraabet, löd trindt over Europa, medens den dansk-norske Stat, agtet i Udlandet og lykkelig og enig i Hjemmet, fra Elben til Nordkap, roligt kunde lægge sine Planer for Fremtiden. Ogsaa her trængte Frihedsideerne ind; ogsaa her fandt de aabne Hjerter; men de kunde ikkun virke oplivende og ordnende. Thi Regjeringen selv havde jo alt begyndt at arbeide i Frihedens Tjeneste; den stillede sig selv i Spidsen for Reformerne, og de patriotiske Foretagender, som udförtes og forberedtes, og disse vare ingenlunde faa eller ubetydelige, fandt overalt den velvilligste Modtagelse.

Det var nödvendigt, et Öieblik at dvæle ved hiin Periode, fordi dens Indflydelse paa HVIDTS Udvikling er umiskjendelig, og fordi den Agtelse for Andres Rettigheder, den afgjorte Opposition mod askens Nepotisme, den uegenlyttige, varme Fædrelandskjærlighed, som besjælede hiin Tids Hædersmænd, netop ere Hovedtræk i HVIDTS Charakter.

Aaret 1801, der for et Öieblik formørkede Danmarks Himmel, bragte ogsaa Forviklinger i HVIDTS Handelsforhold; men dette var kun en Overgang, hvorimod Overfaldet 1807, og den derpaa fölgende Krig, berövede ham hele hans betydelige Formue, deels i Varer, deels i Skibe, der opbragtes og confiskeredes af Fjenden. I Aaret 1800 var han indtraadt i det da oprettede borgerlige Artilleriekorps, og under Kjöbenhavns Beleiring 1807 tjente han som Chefsadjutant med en Iver, der foranledigede Kronprindsen til i sin Parolbefaling 1808 at nævne ham paa en hædrende Maade. I dette Aar mistede han sin Moder. Med Hensyn til hans Smags Dannelse bör endnu bemærkes, at HVIDT i

disse Aar havde sluttet sig til en fortrolig lille Kreds af Hovedstadens meest opvakte Hoveder, i hvis Samlinger han i et Par Aar saa at sige var Sjælen.

Danmarks ulykkelige Forhold bragte den nu alt modne Mand til den raske Beslutning, aldeles at opgive Handelen og at studere Lovkyndigheden. Hans Hu stod til, engang at vinde en Advocatur; men, før han kunde aflægge den juridiske Prøve, blev han, i Begyndelsen af Aaret 1809, udnævnt til Börs-Commissair, et, ved Anordningen af 22de Decbr. 1808 om Börsens Holdelse, oprettet nyt Embede, og senere paa Aaret tildeelt ham kongelig Befaling til at indtræde i Commissionen for fjendtlig Eiendom. I Aaret 1812 udnævntes han til Medlem af den da oprettede Vare-controlcommission for Kjöbenhavn samt til virkelig Justitsraad, i 1813 til Ridder af Dannebrogen, i 1815 til Etatsraad og i 1836 til Dannebrogsmænd. I Aaret 1821 blev han udnævnt til Curator for Waisenhuset, og den 15de Dec. 1838 til Medlem af Directionen for Waisenhuset og af Missionscollegiet. Af de andre Commissioner, hvoraf han har været Medlem, maa det her være nok at nævne den i Aaret 1824 nedsatte til at udarbejde et Udkast til en Lov angaaende trasserede Vexler, hvis Arbejde fremkaldte den fortrinlige Forordn. af 18de Mai 1825, og den i Aaret 1834 nedsatte Commission for at bringe Forslag om Forandringer i den da gjældende Lovgivning om den Islandske Handel, en Gjenstand af ikke mindre Vigtighed.

Ifølge hans i Aaret 1816 indgivne Forslag om Ophævelsen af Börs-Commissairens Embede, som Forholdene ikke længere gjorde fornødent, afskedigedes HVIDT i Naade fra dette Embede, og, da den gjenvundne Fred atter syntes at indbyde til Handelsforetagender, især paa de danske Colonier i Vestindien, fulgte han Vinket, og var i endeel Aar Hovedstadens største Skibsreder. Med Dampskibet Caledonia aabnede Auditeur *Steen Bille*, tildeels opmuntret og understøttet dertil af HVIDT, den første Dampskibsfart i Danmark, fra Kjöbenhavn til Smaaøerne og Kiel, og da *Bille* i Aaret 1824 forflyttedes til St. Croix, overtog HVIDT denne Entreprise for egen Regning, hvilken han fra 1830—1842 fortsatte med det her i Kjöbenhavn nybyggede Dampskib Frederik VI.

Forordningen af 6te Juni 1833, der frigav Handelen paa de dansk-vestindiske Colonier, virkede som bekjendt høist ufordeeltigt paa Kjöbenhavns Handel, og den maatte naturligviis have en særdeles Indvirkning paa et Skibsrederie som HVIDTS, der var grundet paa denne oversøiske Fart. Han fattede derfor den Beslutning, med Undtagelse af Dampskibsentreprisen, at trække sig ud af samtlige sine Handelsforretninger, og, da Nationalbankens Repræsentanter, hvis Formand han i nogle Aar havde været, i Aaret 1835 hædrede ham ved at udnævne ham til Bankdirecteur, i den afgaaede Etatsraad *Kofoeds* Sted, kunde dette Valg ikke andet end være ham kjærkomment. Hvad han i denne Post har virket, derom er det, paa Grund af Directionens collegiale Form, vanskeligt at udtale sig; men om hans Kundskaber i Bank- og Finantsvæsenet, ligesom om hans Iver for Bankens Tary, er der kun een Mening, og et Aktstykke i saa Henseende er hans i Aaret 1839 indgivne Forslag om Banksedlernes Realisation, et Forslag, der dog, maaskee af en noget for vidt dreven Forsigtighed, ikke tiltraadtes af hans Meddirecteurer. Men om disses Tillid til ham vidner noksom det Hverv, der i Aarene 1837 og 1844 betroedes ham, at organisere og aabne Bankcontoirerne i Aarhus og Flensborg.

Med hans Udnævnelse i Aaret 1832 til at være en af de 70 „oplyste Mænd,” som Kongen sammenkaldte for at høre deres Raad om de paatænkte Provindsialstænder, begyndte HVIDTS politiske Liv, hvorved hans Medborgeres Opmærksomhed især hendroges paa ham. Da hine Möder holdtes under Taushedslöfte, vides intet om dem; men Stænderforhandlingerne lade os ikke i Tvivl om, til hvilken Side HVIDT sluttede sig. Valgt til Deputeret for Kjöbenhavn, mödte han i de Roeskildske Stænderforsamlinger i Aarene 1835, 1840 og 1842, valgtes stedse til Vicepræsident, ligesom til Medlem af en Mængde Comiteer og til Referent i de fleste, og udviklede i dem alle en Virksomhed og en Kundskabs- og Erfarings-Rigdom, der fuldkomment gjorde den kongelige Commissairs Ord til Sandhed, naar han i sin Slutningstale siger om ham: „Jeg har i hans hele Færd i vor Kreds gjenfundet det samme skarpe og omfattende Blik, den samme klare Fremstilling, den samme utrættelige Virksomhed, den samme Varme for det, han erkjender for godt og gavnligt, som jeg har havt Leilighed til at bemærke, hvergang jeg har havt den Glæde at arbejde med ham i Almeenanliggender.” Følge vi nu HVIDT gennem disse tre Stænderforsamlinger, da finde vi ham som den, der stedse har det Heles Vel for

Öie, for hvilket den Enkeltes Interesse maa vige; som den, der hader alle halve Forholdsregler, men dog er for klog til ikke at modtage det Mindre, der bydes, naar dette blot kan virke gavnende og fremadskridende; som den endelig, der föler, at det beleilige Öieblik bör gribes, medens man har det, og at det er Pligt at tale og handle, naar man föler Kald dertil. „Bort,” siger han paa sin djærve Maade, „med denne Beskedenhed, som altid stiller sig i Veien, naar det gjælder om at handle med egen Bevidsthed og Kraft.” — Derfor taler han Offentlighedens og den almindelige Handelsfriheds Sag imod den ængstelige Hensynstagen og imod Privilegier og Laugsvæsen; derfor veier han i Toldsagen saa omhyggeligt de forskjellige Interesser, medens han sætter liden eller ingen Priis paa de smaa Nedsættelser i Tariffen, hvorved man taler om at fremskynde Ligheden mellem Kongeriget og Hertugdömmene, hvor Hjælpen ikkun kan söges i Differentstoldens totale Ophævelse. Og derfor taler han i 1840 saa varmt for Statens constitutionelle Udvikling; thi det heldige Öieblik anseer han nu for at være indtraadt; men i 1842 slutter han sig derfor ikke desto mindre til dem, der tilraade Ständercomiteernes Indförelse; thi de mellemliggende Aar have forandret Meget, og, fri for Partihensyn, elsker han sit Fædreland for höit, til at forkaste et Middel, hvorved han seer, at Meget kan vindes, og end mere forberedes. At hans Medborgere vide at vurdere denne hans Færd, viste den Fest, hvormed Kjöbenhavnerne i 1840 hædrede denne deres hjemvendte Deputerede, men end mere den Sorg, det vakte hos Alle, da det i 1844 erfarede, at han ikke dennegang kunde deeltage i Ständerforsamlingen. Og i Sandhed, man kunde nok önske, at have hört hans vægtfulde Tale.

Forlade vi nu disse Forsamlinger, hvor han ret egentlig var kaldet til statsborgerlig Virksomhed, da möder han os uden for Samme ogsaa stedse som den, der siger: Intet, hvad mit Fædreland angaaer, er mig fremmed! thi der kan næsten ikke nævnes et patriotisk eller communalt Foretagende, uden at jo HVIDTS Navn findes blandt Deeltagerne i Samme og som oftest blandt dets Stiftere og Bestyrere. Saaledes finde vi ham, for blot at nævne nogle, som Medlem af Landhuusholdningsselskabets Handelscommission og af Centralcassens Lovgivningscommission, som Formand for Selskabet Athenæum, som Directeur for Söbadeanstalten og Sparecassen, som den, der gav den förste Idee til Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug, og som en af de Faa, der fra dets Stiftelse endnu have bevaret Interesse for samme, o. s. v. Ved et Par Handlinger ville vi dog dvæle lidt længere.

I Aaret 1839 besteg Kong *Christian den Ottende* sine Fædres Trone. Alle gode Forhaabninger havde i de sidste Aar knyttet sig til dette Öieblik, og fra alle Sider indströmmede nu Adresser, fulde af tillidsfulde Önsker. Ogsaa Kjöbenhavns Grosserer-Societet besluttede at indgive en saadan, og det overdroges til HVIDT, som Medlem af dets Comitee, at udarbejde samme. Denne blev eenstemmigt bifaldet og uforandret indgivet. I Aaret 1840 erholdt Kjöbenhavn sin, med saa megen Jubel modtagne, nye Communalanordning, og med stor Majoritet valgtes HVIDT til Medlem af Borgerrepræsentationen, hvis Formand han senere blev. Da Borgerrepræsentanterne, i Anledning af Kroningsfesten, besluttede at indgive en Adresse, hvormed Kongen skulde hilses ved sin Hjemkomst, blev det atter HVIDT, der skulde gjöre Udkastet, hvilket ogsaa, saa at sige uden Forandring, vedtoges og overleveredes Hans Majestæt den 2 Juli 1841. I begge disse Aktstykker taler HVIDT Frihedens og Fædrelandets Sag i sande og varme Udtryk, uden dog noget Öieblik at forlade den Tone, der egner sig for den loyale Undersaat, der tillidsfuldt nærmer sig til sin Konge i et Land, hvor „Fyrsten og Folket ved Forhandlingen om de vigtigste Statsspörgsmaal med gjensidig Tillid komme hinanden imöde,” og hvor man derfor tör haabe, „at de vanskeligste Opgaver löse sig i heldbringende Harmoni,” medens „Landet bygges med Frihed og Lov.”

Den Medfart, som den, nu fra Kampen til Freden bortdragne *Peter Hjort Lorentzen*, mödte i den Slesvigske Ständerforsamling i 1842, vakte, som bekjendt, en ualmindelig Bevægelse over hele Landet. Blandt de „Syv,” som da i Kjöbenhavn strax satte sig i Spidsen for et Samfund til at understötte de betrængte Nordslesvigere i deres gode Sag, var ogsaa HVIDT, og nu i 1845, da Anmasselsen er stegen til en hidtil ukjendt Höide, og dristigen udtaler sit: „Sic volo, sic jubeo!” da er det atter ham, der stiller sig i Spidsen for Oppositionen.

HVIDTS Liv er her kun skizzeret, eller rigtigere, kun de vigtigste Momenter i samme ere optegnede; men disse maae være tilstrækkelige til at vise, at Fædrelandet i ham besidder en sand uafhængig politisk Charakteer, en Mand, som fuldelig fortjener den Tillid, hans Medborgere i saa høi en Grad have skjænket ham. Kaldet ved denne er han for Öieblikket Directeur ved Nationalbanken og det Almindelige Assurancecompagnie for Varer og Effecter samt Formand for Borgerrepræsentanterne og Grosserersocietetet, ligesom han ifølge kongelig Kaldelse er Medlem af Directionen for Waisenhuset og af Missionscollegiet og Assessor i Söretten.

Her maae vi afbryde, da den levende Mands Familieliv ikke tilhörer Publicum. Og dog kunde vi fristes til at berøre det. Thi kun den, der har seet ham i hans Hjem, i Arbeidstimerne som i Hvilens, vil kunne forstaae, hvorledes Tiden slaar til for hans omfattende Virksomhed, hvorledes det, trods et saadant Forretningsliv, er ham muligt, at föolge Begivenhedernes og Litteraturens Gang, og hvorledes han har vidst at bevare den Aandens Friskhed, der lader hans Fædreland haabe, endnu længe at modtage nye Frugter af hans daadrige Liv.

1 Marts 1845.

Em. Berentzen & Co Lith. Inst.

Alfred Gulberg

Ove Emmerich Höegh-Guldberg

blev födt den 25de September 1798 i Kjöbenhavn, hvor hans Forældre, Professor FREDERIK HÖEGH-GULDBERG og MARIE CATHRINE, föd BILSTED, endnu leve. Han nød privat Undervisning hjemme i sin Faders Hus, fornemmelig af denne selv, til sit 16de Aar, da han blev indsat i Metropolitanskolens överste Classe, hvorfra han efter 2 Aars Forløb i October 1816 dimitteredes til Universitetet. Allerede i Juni 1819 var han, uden nogensinde at have benyttet Manufacteurs Hjelp, istand til at tage den juridiske Embedsexamen med förste Charakter, og det fölgende Aar underkastede han sig den med samme forbundne praktiske Pröve med ligesaa heldigt Udfald. Han valgte nu Advocaturen til sin Livsbane, og begyndte strax at forberede sig hertil under Veiledning af sin Morbroder, Höiesteretsadvocat H. BILSTED, paa hvis Anbefaling han i Januar 1821 erholdt Tilladelse til at procedere paa Pröve ved Landsover- samt Hof- og Stadsretten. Efter omtrent et Aars Forløb blev han under 29de Marts 1822 udnævnt til virkelig Sagfører ved denne Ret. Hans egenlige Maal var imidlertid Höiesteretskranken; derfor anholdt han snart om og erholdt, ved Hof- og Stadsrettens udmærkede Vidnesbyrd om hans „Duelighed, Flid og Nöiagtighed“, Tilladelse til at procedere paa Pröve for Landets överste Domstol. Prövens Resultat var Rettens enstemmige Anbefaling, ifölge hvilken han under 3 December 1823 blev beskikket til Höiesteretsadvocat; som saadan virkede han til sin Död. Den 24de Januar 1824 indtraadte han med JOHANNE FREDERIKKE TER-BORCH i et höist lykkeligt Ægteskab, som dog forblev barnløst, hvorfor han i 1830 adopterede sin Hustrues Niece, EMMA BECH, i Datters Sted. Uagtet hans Sundhed næsten altid var uforstyrret, og han stod i sin Manddoms fulde Kraft, og uagtet hans hele Hu og Interesse var vendt mod Livet og dets Krav, var han dog længe fortrolig med den Tanke, at blive borttrykket af en pludselig Död, ligesom han ikke sjeldent for sine Nærmeste yttrede det Önske „at döe i en kraftfuld Alder og döe savnet“; saa skete det. I indeværende Aars Begyndelse sporede han en Betændelse i Pulsaaren paa det ene Been, som omsider nödte ham til at holde Sengen; hans Helbredelse syntes dog alt at nærme sig, da et Slagtilfælde om Morgenen den 8de Februar i faa Öieblikke udslukkede hans Liv.

Med et mandigt Ydre forenede GULDBERG udmærkede aandelige Evner: en rig, let bevægelig Fölelse, en lys og skarp Forstand, en ypperlig Hukommelse, Lethed i Opfatningen, Klarhed i Fremstillingen, samt en varm og fyldig, mere strömmende end glimrende, mere indtrængende end slaaende Veltalenhed, som, understötet af en klangfuld Röst, sjeldent forfeilede sin Virkning. Hans ædle og aabne Træk afspeilede hans Charakter, den var som de reen og klar; han kjendte ingen Forbeholdenhed, forstod ikke at lægge Skjul paa sin Overbevisning, og hans Aabenhjertighed blev dobbelt elskværdig ved at være parret med en höi Grad af Beskedenhed. Han var varmt begeistret for Ret, Frihed og alle store menneskelige Interesser, uden derfor at tabe de mindre af Sigte; ligesaa villig som han var til Opoftrelse for at fremme det almene Tarv, den gode offenlige Sag, ligesaa redebon var han til at understötte den Trængende, veilede den Vildfarende og ophjelpe den Faldne. Fyrig og let opflammet af det förste öieblikkelige Indtryk, skred han dog först efter modent Overlæg til Daad; svulmende af Kraftfylde i hele sin Fremtræden, var han dog fordringslös med Hensyn til sig selv, mild og skaansom i sit Krav til og sin Dom om Andre; uegennyttig i höieste Maade, hvor der var Spörgsmaal om egen Fordeel, var han, naar det gjaldt Medmenneskers Bedste, utrættelig, deltagende i Ord og hjælpsom i Gjærning.

Han offrede sig med Liv og Sjæl for sit Kald, som han havde opfattet fra et høiere Synspunct end det almindelige; han betragtede det som Advocatens egenlige Formaal at drage den fordulgte Sandhed for Lyset og at forsvare den undertrykte Ret. Derfor arbeidede han med rastløs Iver og levende Tilfredshed paa saadanne Sager, som han ansaae for retfærdige, ligegyldig om Lønningen for hans Møie vilde blive stor eller liden, men tog kun med stor Ulyst fat paa saadanne, hvori det, — som i befalede Sager jo stundom kan være fornødent — gjaldt om at hævde et blot Skin af Sandhed og Ret; for hans Omgangskreds var hans vextende Stemning en paalidelig Maalestok for Beskaffenheden af de Sager, der vare ham overdragne. I Overensstemmelse med denne Anskuelse tillagde han ikke den egenlige Plaidure for og imod megen Vægt, men ansaae Fremstillingen af Sagens Realitet, Documentationen, for det væsenligste af Sagførerens Hverv. Langt fra at sløves ved mangeaarig System med criminelle Sager førte hans menneskekjærlige Sind ham ofte til Fængslerne for at undersøge de ledende Omstændigheder, udfinde Bevæggrundene og kaste et speidende Blik i Hjerternes Dyb; af den Erfaring, han der indsamlede, öste han da ofte en anden Mening om Forbryderens Strafskyld eller Utilregnelighed, end den, der ifølge Loven maatte blive Dom. Blandt den store Mængde Sager, han har ført, er der ikke mange, som med juridisk Interesse forene almindelig, og saaledes vedkomme Historien; Grunden hertil ligger ikke mindre deri, at saadanne Sager under vore smaa Forhold og rolige Tilstand overhovedet ere sjeldne, end i hans Beskedenhed, der altid var redebon til at henvise Sager af særegen Vanskelighed eller Betydenhed til dem af hans Embedsbrødre, til hvis Duelighed han satte større Lid end til sin egen. Dog er det ikke mange Aar siden han deltog i Udførelsen af en saadan Sag, nemlig den første Trykkefrihedssag, som vor nyere Udvikling førte med sig, den, der blev anlagt mod Professor David som Udgiver af Ugebladet „Fædrelandet“, og hvis endelige Udfald ved Høiesteretsdom af 2^{den} December 1835 var den Tiltaltes Frifindelse. I denne Sag havde GULDBERG, efter hvis Raad og Anvisning Hovedforsvaret var overdraget den ypperste blandt hans Colleger, overtaget Dupliken, og blandt de talrige Tilhørere, der bivaanede denne Retsforhandling, ville vistnok mange endnu have bevaret Indtrykket af det djærve, inderlig bevægede Foredrag, hvormed han hævdede sin anklagede Vens Uskyldighed.

Som i Alder var han ogsaa i sin hele Aandsretning Nutidens Søn; han hylkede dens Anskuelser, delte dens Trang, understøttede dens Stræben og fölte dens Gjæringer bruse i sit eget Bryst; men han havde for liden Selvtillid til at stille sig blandt Bevægelsens Ledere, og var for besindig til at tage Deel i noget offentligt Skridt, om hvis Lovmæssighed eller Sømmelighed der kunde være ringeste Tvivl. Hans politiske Stilling var ganske individuel og höist misundelsesværdig; han tilhørte af sit ganske Hjerter dem, der stræbe efter Stats- og Borgerlivets friere Udvikling, men den gyldne Midtes Mænd fandt sig tilfredsstillende ved hans Maadehold, og det gamle Systems Skjoldholdere böiede sig for hans Charakters Adel og hans Begeistrings Höihed; saaledes var han agtet og elsket af alle Partier.

Den Side af hans Liv, som er Offenligheden mindst tilgængelig, men ingenlunde var den mindst elskværdige, er hans Forhold i Samliv og Omgang, til hans Familie og Venner, til de Mange, for hvilke han var Raadgiver, Tröster og Beskytter. Han foretrak de smaa Selskabskredse for de store, og var med sin Livlighed og sit i dristige Paradoxer indklædte Lune ofte det besjælende Element i saadanne. Han var Medlem af mange Foreninger og offentlige Selskaber med almennyttige eller velgjørende Formaal, og tog levende Andeel i disses Virksomhed, men hans efterladte Papirer indeholde Vidnesbyrd om mangan eftergiven Fordring, mangan udövet Veldaad, hvorom ikke engang hans Nærmeste havde nogen Ahnelse.

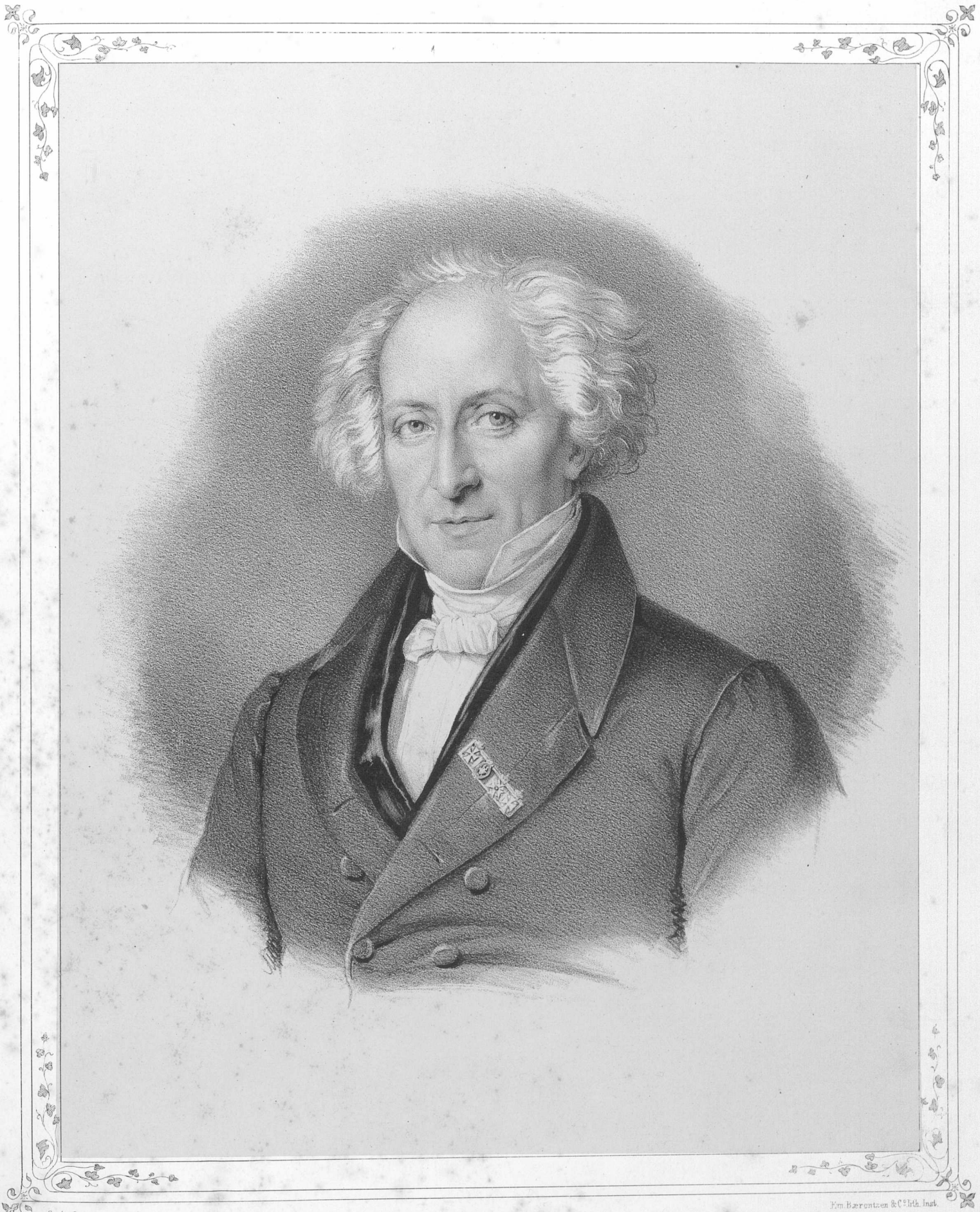
Bernhard Severin Ingemann.

I Torkildstrup paa Falster, hvor hans Fader Sören Ingemann var Sognepræst og Provst for Falsters Nørre Herred, fødtes den 28de Mai 1789 en af Danmarks navnkundigste og frugtbareste Digtere, BERNHARD SEVERIN INGEMANN. Allerede i sit 10de Aar mistede han sin Fader, men blev ved den kjærlige Moders Omsorg og efter eget Ønske holdt til Studeringerne i Slagelse latinske Skole, hvor han til Lærer i Dansk og de andre levende Sprog havde den opvakte og livlige Jens Möller, der døde som Dr. og Professor theologiae ved Kjöbenhavns Universitet. I sit 17de Aar (1806) blev Ingemann dimitteret til Universitetet, tog det følgende Aar den philologiske, og i April 1808 den philosophiske Deel af anden Examen. I Januar 1811 fik han Plads som Alumnus paa Valkendorphs Collegium, og herfra udsendte den unge Digter sine første poetiske Forsøg, en Samling lyriske Digte, der vakte megen Sensation og gjorde en overordentlig Lykke. Ingemann fremtraadte paa en heldig Tid. Oehlenschlägers mægtige Digtergenius havde aabnet hans Landsmænds Hjerter for den romantiske Poesie og banet Veien for de kommende Digtere. Om det end ei kan siges, at Ingemann traadte i Oehlenschlägers Spor, medens snarere den tydske romantiske Skole og vor Evald vare de Forbilleder, hvorefter han dannede sig, saa kan det dog ikke nægtes, at hans Aand er befrugtet af den store Digtets Geni, og at Oehlenschläger har haft en langt større og betydningsfuldere Indflydelse paa hans hele digteriske Udvikling, end han maaskee selv kan eller vil tilstaae. Ingemann vandt strax et stort Publicum for sig; han forstod saa at sige at skaffe sig Popularitet, og faa Digtere kunne rose sig af, at have fundet en saa venlig Modtagelse ved deres første Fremtræden, som han. I Aaret 1812 vandt Ingemann Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af den æsthetiske Priisopgave: „I hvad Forhold staae Digte- og Talekunsten til hinanden? hvilke ere deres Grændser, deres Lighed og Forskjellighed, og hvilke Regler har Taleren at iagttage i Henseende til Digternes Brug?” Det følgende Aar udkom „Proene”, en Samling af Digte. Med dette Aar slutter hvad Digteren selv har kaldt sin første Digterperiode (1811—14), der fornemmeligen karakteriserer sig ved Følelsens Overvægt og Phantasiers Hang til at anskueliggjøre det indre Liv, uden stort Hensyn til det ydre, inderlig Tilsluttelse til Ideelivet selv gennem Romantikens Symbolik og Mystik. Det overordentlige Held, der havde kronet Ingemanns første lyriske Forsøg, foranledigede ham til ogsaa at ville prøve sig som Epiker og Dramatiker. Om han end i denne Retning langtfra ikke var saa heldig, saa lykkedes det ham dog at vinde en vis Celebritet som dramatisk Digter, ja endogsaa for en kort Tid at stille Oehlenschläger selv i Skygge i den offentlige Mening, medens han paa samme Tid udviklede en forbausende Productivitet. Kort efter hinanden udkom i en Tid af nogle faa Aar: „De sorte Riddere”, et romantisk Epos i 6 Sange, Sörgespillene „Masaniello” og „Blanca” og det bibelske Drama, „Røsten i Ørkenen”, i 1815; „Reinold Underbarnet”, Tragoedierne „Hyrden af Tolosa” og „Löveridderen”, tilligemed en Samling af Digte, som „Julegave” i 1816. „De Underjordiske”, et bornholmsk Eventyr i Prosa, udkom i 1817. Af disse Tragoedier gjorde især „Masaniello” megen Lykke paa Skuepladsen, og „Blanca” blev ogsaa givet med Bifald. Men da den eneste af de senere Tragoedier, der var bestemt til Opførelse, „Hyrden af Tolosa”, kun blev given en eneste Gang, synes Digteren at have opgivet sin Virksomhed for Scenen. Ingemanns første Arbejder vidnede allerede om en sjelden Lethed og Færdighed i det poetiske Udtryk, om en let bevægelig, om end ikke synderlig høi eller dristig Phantasi, men især om et reent Sind og en dyb og inderlig Følelse, der desværre ikke sjældent udartede til sygeligt Føleri og falsk Sentimentalitet. Det var maaskee for en stor Deel netop disse væsentlige Feil, for hvilke Digteren senere tit nok har maattet høre ilde, der i Begyndelsen hidroge til at forskaffe ham en saa udeelt Beundring hos et vist Publicum, navnlig Damerne. Men Kritiken lod heller ikke længe vente paa sig. J. L. Heiberg aabnede Kampen i sin satiriske Comoedie „Julespøg og Nytaarslöier”, i hvilken han paa engang spottede over Ingemann og det Publicum, der blindt forgudede ham. Ogsaa Baggensen spidsede sin satiriske Pen imod ham, skjönt Ingemann i Begyndelsen tjente ham som et velkomment Vaaben imod Oehlenschläger, og i „Athene” fremhævede Molbech med sin sædvanlige, stundom lidt ubillige Strenghed de svage Sider i de Ingemannske Poesier. Ingemanns Frugtbarhed som Forfatter var, som sagt, forbausende, men tillige ængstende; den syntes saa at sige at være Productet af en sygelig og overinciteret Tilstand, og det kunde vistnok i flere Henseender have været ønskeligt, om han med lidt større Maadehold havde benyttet sine ualmindelige Evner. Det var derfor at betragte som et stort Held for ham, at han i Aarene 1818—19 med offentlig Understøttelse kunde foretage en Udenlandsreise, der ved sine afvejlende og mangfoldige Indtryk forfriskede og oplivede hans Aand. Blandt de Videnskabsmænd og Litteratorer, med hvem han paa denne Reise kom i Berørelse, sluttede han sig især med Kjerlighed og varm Anerkjendelse til Digteren Ludvig Tieck, der maaskee ikke har været ganske uden Indflydelse paa Ingemanns senere Aandsretning. Efter at have gennemreist Tydskland, Frankrig, Schweiz og Italien, kom Digteren i Efteraaret 1819 tilbage til Kjöbenhavn. Paa Reisen fuldførte han i Rom det dramatiske Digt „Tassos Befrielse”, der slutter sig som en Fortsættelse til Goethes Tasso. Allerede i de to Bind Digte, der udkom under Titel af „Reiselyren” (1820), og hvori han beskriver de i Udlandet modtagne Indtryk, viste sig glædelige Tegn til en sundere og friskere Livsanskuelse, der ogsaa gjenfindes i hans senere Værker: „Eventyr og Fortællinger” (1820) og den satiriske Comoedie: „Magnetismen i Barbeerstuen” (1821). Det er dette Tidsrum (fra 1815—21), som Ingemann har betegnet som sin anden Digterperiode; den var meest lyrisk-dramatisk med en kraftigere og friskere Livsfarve og mere bestemt objectiv Retning. Den romantisk-religiøse Grundtone

gaaer gjennem denne, som gjennem den foregaaende og følgende Periode, men forskjellig modificeret af de forskjellige Livsalderes Udvikling og Modenhed. Ingemanns *trede Digterperiode* adskiller sig fra de to foregaaende ved sin nationalhistoriske Retning. Efter sin Hjemkomst fra sin Udenlandsreise beskæftigede Digteren sig meest med Nordens poetiske Fortid, især med dens romantiske Middelalder, medens Oehlenschlägers djervere og kraftigere Digtergenius meest hændrog ham til den stærke og mægtige Hedenold. Maaskee har Grundtvig, til hvem Ingemann var knyttet ved personligt Ven-skab, ikke været uden Virkning paa ham i denne Henseende. Som en Indledning til hvad der skulde komme, gav Ingemann først i Tragoedien „*Kampen for Valhall*” (1821), et Billede af Hedningslivets sidste Kamp paa Island; men selv i dette Digt spores mere end ønskeligt den sentimentale Romantik, der saa at sigé var uadskillelig fra Digterens hele Væsen. I Aaret 1822 blev Ingemann ansat som Lector i dansk Sprog og Literatur ved Academiet i Sorö, og herfra udsendte han efter tre Aars Taushed det herlige episke Digt, „*Valdemar den Store og hans Mænd*” (1824), der forkyndte en ny Retning i hans Poesie og vel er at ansee som det fortrinligste af hans større Arbejder. Skjönt det er meget langt fra at Ingemann kan betragtes som en Efterligner af Walter Scott, saa er det dog vel muligt, som det almindeligt an-tages, at den Lykke, som den beröimte Skotlænders Romaner gjorde overalt, har været en Spore for vor Digter til at forsöge sig i den historiske Roman; og efter hinanden fremtraadte nu den Cyclus af fædrelandske historiske Romaner, der visseligen kunne antages at være kjendte og skattede af enhver Dansk. Störst Opsigt vakte de to förste: „*Valdemar Seir*”, der udkom 1826, og „*Erik Menveds Barndom*” 1831; de udbredtes hurtigt hele Landet over og læstes overalt med den meest levende Interesse; og om end den strenge Kritik har havt en og anden Anke at före imod dem, saa er det dog vist, at de have fundet Indgang hos Folket og vundet Folkets Kjærlighed, hvad saavel det tiltalende Stof, som den skjönne og gemytlige Behandling i höi Grad fortjener. Mindre tiltalte de to følgende Romaner: „*Kong Erik og de Fredlöse*” (1833) og „*Prinds Otto af Danmark*” (1835), skjönt disse ogsaa bleve læste med Deeltagelse og Interesse. Det synes, som om Digteren, ifölge en forud lagt omfattende Plan, havde foresat sig at behandle et bestemt Afsnit af Fædrelandets Historie paa denne Maade. Den historiske Grundighed har han ladet sig være allfor magtpaaliggende, og saaledes har han maaskee stundom fyldestgjort denne paa Poesiens Bekostning. Sine historiske Skildringer sluttede Inge-mann med de episke Digte „*Dronning Margreta*” (1836), der nærmest slutter sig til „*Valdemar den Store og hans Mænd*”, og „*Holger Danske*” (1837), en symbolsk-mythisk Behandling af det gamle Folkesagn. Som alt bemærket har Ingemann ikke undgaaet skarp Berörelse af Kritiken, og det er især Molbech, der först i „*Athene*”, senere i „*Nordisk Tidsskrift*” og „*Maanedsskrift for Literatur*”, med megen Strenghed har udpeget Svaghederne i de Ingemannske Digtninger, uden altid at lade deres mange og store Skjönheder vederfares tilbörlig Ret. Ingemann taug længe til disse Angreb; men da han i sit phantastisk-polemiske Skrift, „*Huldre-Gaverne eller Ole Navnlöses Eventyr, fortalt af ham selv*” (1831), greb til Vaaben og saarede adskillige af sine kritiske Modstandere, udröd der en alvorlig og heftig Feide, der dog ikke førte til noget endeligt Resultat, fordi ingen af Parterne opgav sin Overbeviisning. Foruden de allerede nævnte, fortjener blandt Digterens seneste Værker især at fremhæves: „*Blade af Jerusalems Skomagere Lommebog*” (1833), det dramatiske Digt „*Renegaten*” (1838) og „*Salomons Ring*”, et dramatisk Eventyr med et lyrisk Forspil (1838), hvori Digteren vender til-bage til en tidligere Sphære, efter at have befriet sin Muse fra det sentimentale og smægtende Klædemon, hvori hun stedse fremtraadte under hans første Digterperiode. Som Psalmedigter udmærker Ingemann sig ved en inderlig Tone og et reent og værdigt Udtryk. Der er af disse Digtninger udkommet forskjellige Samlinger, saaledes: „*Morgenpsalmer*”, til Brug for Eleverne ved Academiets Skole (1822), „*Höimessepsalmer til Kirkeaarets Helligdage*” (1825) og „*Morgen- og Aftensange for Börn*” (1837—38). De tvende Indbydelsesskrifter, der udkom 1840: „*Stjernebilledernes Symbolik*” og „*Skykimen, eller den Luke-Howardske Skyformationslære, betragtet som Billedform for Naturpoesien*”, ere vel meest at ansee som uskyldige poetiske Drömmier, der vel neppe ville före til noget reelt Udbytte. I 1842 udkom Fortæl-lingen „*Kunnuk og Naja eller Grönlænderne*”. Desforuden har Ingemann skrevet en stor Mængde lyriske Digte, Romancer, Cantater og Leilighedsdigte, der dels ere indlemmede i forskjellige Samlinger, dels særskilt trykte. Siden 1843 er han beskæftiget med en samlet Udgave af sine Værker, hvoraf er udkommet: „*Samlede dramatiske Digte*”, I—III Deel. Om-trent samtidig med sin Ansættelse som Lector i Sorö, giftede Ingemann sig med LUCIE MARIE MANDIX, en Datter af afdöde Conferentsraad Mandix. I Aaret 1828 foretog han en anden Udenlandsreise til Berlin, Dresden og Böhmen og i 1833 en Reise til Sverrig og Norge, hvorved han knyttede og fornyede adskillige litteraire Forbindelser. I 1828 blev han udnævnt til Ridder af Dannebrog, erholdt 1840 Dannebrogsmændenes Hæderstegn og blev 1842 constitueret som Director for Sorö Academie. Her i det romantiske Sorö förer Ingemann et idyllisk og poetisk Liv ved sin talentfulde Hustrues Side; han er höiagtet og elsket af Alle paa Grund af sin ualmindelig ædle, aabne og velvillige Charakter, og den Fremmede, der gjæster hans Huus, finder stedse der en hjertelig og kjærlig Modtagelse. Som en af vor Literaturs mægtigste Coryphæer vil Ingemann stedse blive agtet höit af alle Danske; flere af hans lyriske Digte höre til det Skjön-neste, vor Literatur har at fremvise, og faa Digterværker have gjort et saa stærkt og varigt Indtryk paa det egentlige Folk, som hans historiske Romaner. Flere af hans Tragoedier („*Blanca*”, „*Hylden af Tolosa*” og „*Löveridderen*”), saavel som det dramatiske Digt, „*Tassos Befrielse*”, hans Eventyr og Fortællinger og de historiske Romaner ere oversatte paa Tydsk; nogle af de sidste ogsaa paa Svensk, og en af dem, „*Kong Erik og de Fredlöse*” paa Engelsk af Miss Chapman, ligesom ogsaa mangfoldige Anmeldelser i tyske, engelske og franske Tidsskrifter vise, hvilken Anerkjendelse den danske Digter har fundet hos Fremmede.

C. A. Jensen pinx.

Em. Berntsen & Co lith. Inst.

Jacobsen

Ludvig Levin Jacobson.

Jo mindre et Land er i Kraft og Udstrækning, jo mere fölelig det ofte maa erfare, hvor underordnet og lidet ændset en Rolle, det spiller i Staternes politiske Drama; desto naturligere er det, at Folket med Stolthed og höiere Interesse betragter de Medborgere, ved hvis Fortjenester dets Navn er bragt vidt ud over dets Grændser, at det, selv med Tilsidesættelse af lige Aand og Talent, hvor de ifölge Retningen ikke i saa vid Udstrækning kunne paaagtes af Fremmede, omgiver med en vis Nimbus de Mænd, der have tvunget Udlandet til at höiagte det Land og det Folk, som frembragte dem. Desto mere nationalt föles Tabet af en saadan Mand, og dette viser sig ogsaa ved ham, som i disse Dage er bortrevet fra os. Thi det var ikke blot hans ualmindelige Aand og Dygtighed som Videnskabsmand og practisk Læge, eller hans samvittighedsfulde, redelige og kjærlige Character i Livets forskjellige Forholde; der begrundede den sjældne og udbredte Höiagtelse, han nød blandt sine Medborgere, men Grunden turde fortrinsviis være den, at hans Dybsind, Iver og Udholdenhed förte ham til saadanne Opdagelser i sin Videnskab, at de tildroge ham Udlandets arefuldste Anerkjendelse, ledsaget endog med offentlige Hæders-tegn. Den förste var Opdagelsen af et heelt eiendommeligt, hidtil ubekjendt Blodkar- eller Vene-System hos Fugle, Krybdyr og Fiske; den anden, som er bleven meest almindelig bekjendt, var **Lithoklasten**, eller et nyt Redskab til, istedenfor de tidligere farlige Cure, at helbrede Steensmerter ved mechanisk Knusning af Blærestenen. Denne Tanke var vel ikke ganske ny, men det af JACOBSON opfundne Instrument befandtes, efter omhyggelig Prövelse i Frankrig, saa fortrinlig svarende til Bestemmelsen, at Videnskabernes Academi i Paris d. 18 Novbr. 1833 tilstillede ham i den Anledning en Gulddaase af 4000 Francs Værdi, efter at han for den tidligere Opdagelse, som allerede var offentliggjort 1813, först 1831 af samme Academi var tilkjendt en Guldmedaille. I Fædrelandet var han saa tidlig bleven optaget i Videnskabernes Selskab, at han ved sin Död var et af dettes ældste Medlemmer. Men ogsaa som practiserende Læge var hans Navn saa anseet, at han ikke blot i sin Fædrenestad nød en udbredt og hædrende Praxis, men at man endog fra Naborigerne ikke sjælden søgte hans Bistand.

LUDVIG LEVIN JACOBSON var en Sön af afdöde Hofgraveur og Professor SALOMON ARON JACOBSON, og födt her i Kjöbenhavn den 10de Januar 1783. Han blev underviist privat, frekventerede fra 1796 det tyske Lycæum i Stokholm, studerte sammesteds fra 1799 og efter 1800 i Kjöbenhavn, hvor han 1804, efter 1802 at være indskrevet ved Universitetet, underkastede sig Examen ved det chirurgiske Academi, og erholdt förste Charakter med Udmærkelse. Men han dyrkede ikke sin Videnskab som de Fleste alene med Hensyn til dens practiske Anvendelse. Fra Begyndelsen af havde han sat den i Forbindelse med et grundigt og omfattende Studium af Anatomi, Physiologi, Chemi og Naturvidenskab overhovedet, som han siden med uafbrudt Iver fortsatte, og hvorved han navnlig tildrog sig den berönte GALLS Opmærksomhed, da denne 1805 besøgte Kjöbenhavn. Hans videnskabelige Dygtighed var ogsaa snart saa almindelig anerkjendt, at det, efterat han 1806 var bleven Reservechirurg, allerede 1807—9 overdroges ham at fungere som Lector og Demonstrator Chemiæ ved det chirurgiske Academi. 1811 fik han Regimentschirurgs Character, og foretog med kongelig Understöttelse en Reise igjennem Tydskland til Paris, hvor hans videnskabelige, fornemmelig vel zoologiske Kundskaber og Forskninger vandt i den Grad Agtelse, at han, skjönt Fremmed, blev en Yndling og Ven af den berönte CUVIER, uden at dette dog forlede ham til med mindre Iver at benytte Hospitalerne og andre med Hensyn til hans Stilling som Læge vigtige og lærerige Indretninger. Rygtet om hans Dygtighed gik forud for ham, og paa Hjemreisen (1814) modtog han saaledes af den hannoverske Regjering Overstabschirurgitaten ved den engelsk-hannoverske Armeé i Tydskland, ved hvilken Leilighed han under anstrængende Virksomhed i Lazaretherne selv paadrog sig en farlig Sygdom. Efter sin Hjemkomst 1815 levede han fremdeles deelt imellem sine fortsatte Studier og en stedse tiltagende Praxis, blev 1822 Regimentschirurg ved Kongens Regiment, 1827 ved begge Livgarderne, blev 1842 Overlæge ved Livgarden tilfods, og erholdt samme Aar Prædicat af kongelig Livlæge. Hans anatomiske og physiologiske Undersögelser maatte stedse bringe større Klarhed og Sikkerhed i hans Virksomhed som Læge; endnu paa sine sidste Dage meddelte han saaledes nye og mærkelige Iagttagelser over Hovedets förste Udvikling i Fosteret, og hans chemiske Studier gave ham et nyt Lægemeddel i Hænde, det chromsure Kali, som han selv hyppig og heldig anvendte. Dog en fuldstændigere Forestilling om Omfanget og Retningen af hans Bestræbelser vil fremgaae af fölgende Oversigt over hans vigtigste videnskabelige Skrifter:

Die Okenschen Körper oder die Primordialnieren, ein Beitrag zur Entwicklungsgeschichte des Embryons. Kbh. 1830. — Fornemmelig har han leveret en stor Mængde Bidrag i forskjellige Tidsskrifter, saaledes i Bibliothek for Læger: Efterretning om Medicinalvæsenet ved den Engelske Armeé i Sjælland, 1809; De nyeste Iagttagelser over Ansigtssmerten, ved Masius, Jonas og Breiting, 1811; Beskrivelse af et nyt Underbindings-Instrument, 1823 (paa Svensk: Ett nytt instrument till pulsådrors underbinding utan medhjelpare. Sv. Läk. Sällsk. Handl. 1819) — i Annal. du Mus. d'hist. nat. Description anatomique d'un organe observé dans les mammifères, 1811, (for Opdagelsen af dette hidtil ubekjendte Afsondringsorgan i Næsen, hvilket i flere anatomiske Skrifter benævnes det Jacobson'ske, erholdt Forf. det kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Sölvmedaille d. 18de Januar 1811). — I Nouv. Bull. des Sc. de la Soc. philomat.: Mémoire sur l'anatomie et la physiologie d'un système veineux particulier aux reptiles, 1813, Avril, paa Dansk: Undersögelser over Vene-systemet i Krybdyrene og Fuglene (i ÖRSTEDS Oversigt over det kongl. Danske Vidensk. Selskabs Forhandl.). — Mémoire sur un organe particulier des sens dans les rayes et squales, ibd. Septbr.; i MECKEL'S Deutsch. Archiv

für Physiol. Beitrag zur Geschichte der blauen Krankheit, 1816; Ueber die Thymus der Winterschläfer, 1817; — i ÖRSTEDS Oversigt over det Kongl. Danske Vidensk. Selsk. Forhandlinger: Over den Vædske, der findes i den saakaldede Sacculus calcareus hos Molluskerne, 1818; Undersøgelse af den Vædske, som findes i Fuglen Allantois, 1821. (Paa Tydsk i MECKEL'S Deutsch. Archiv für Physiol., 1823); Undersøgelse over Binyrerne (glandulæ suprarenales) og deres Vener hos Fugle og Krybdyr; (paa Tydsk i Froriep Notiz., 1824); Undersøgelser angaaende Synets Theori; (paa Svensk i Sv. Läk. Sällsk. Årsberätt. för 1826). Undersøgelsen om Absorptionen og insugede Stoffers uforandrede Optagelse i Kredsløbet hos *Helix pomatia*; Glandulæ suprarenales findes hos Fiskene; Om nogle Modificationer, det lymphatiske System undergaaer i de lavere Classer af Hvirveldyrene; Cycladens anatomiske Undersøgelse, og om nogle i Dammuslingen opdagede Indvoldsorme; — i det Kongl. Danske Vidensk. Selsk. naturvidensk. og mathem. Afhandlinger: Bidrag til Bløddyrenes Anatomie og Physiologie, 1828; Erfaringer om Maaden, hvorpaa Naturen forener overskaarne eller underbundne Vener; Om Blæresteens Knusning; Om Dammuslingens Fremavling; Om de Hinder, der omgive Fosteret hos Pattedyrene; Om Hermaphroditer; Om Embryets Udvikling hos Hajerne; Om Chromets Ilte og Salte; Om den therapeutiske Anvendelse af det neutrale chromsure Kali; Om Lithotritien; Erfaringer om Anvendelsen af den lithoklastiske Methode og Lithotomien; — i Acta Reg. Soc. med. Haun. Supplementa ad otiatriam (de anastomosi nervorum nova in aure detecta); — Supplementa ad ophthalmiatriam (de humore oculi parum cognito, atque de morbis e statu ejus anomali oriundis); — i Lamétherie Journal de Physiq. Sur l'existence des reins dans les animaux mollusques; avec des notes par Blainville; — i Oken's „Isis“ De systemata venoso peculiari in permultis animalibus observato, 1822; (oversat paa Fransk og Engelsk) — i Sv. Läk. Sällsk. Årsberätt. för 1833 Stenoperation, meddeelt af HAGSTRÖMER, S. 102—5; — i GERSON'S und JULIUS'S Magazin der ausl. Heilk.: Neu erfundene Methode, den Stein in der Blase zu zermalmen, (Methodus lithoclastica), 1830; — i Samlinger til Kundskab om Cholera: Dampbade med caustisk Ammoniak, foreslaaede til Anvendelse mod Cholera, 1831. I Vidensk. Selsk. Oversigt for 1842: Om Primordial-Craniet.

Til de ovenfor omtalte Hædersbevisninger, som bleve ham til Deel, maa endnu føies, at han 1813 fik Titel af Professor, modtog samme Aar Æresdiplom som Doctor med. & chir. fra Universitetet i Kiel, blev 1829 Ridder af Dannebrog (1836 Dannebrøgsmand), valgtes 1833 til Correspondent af Academie des sciences i Paris, fik 1840 Rang med 4de Classe Nr. 1, udnævntes 1841 af den svenske Konge til Ridder af Nordstjernen, og Commandeur af Vasaordenen. I en Alder af 40 Aar ægtede han sin efterlevende Enke, født PETZHOLT, med hvem han i 20 Aar førte et lykkeligt Samliv, som velsignedes med flere Børn. I denne hjemlige Kreds, forskjønnet ved de Goder, en agtet og indbringende Stilling medfører, tilbragte han i huslig Lykke og systende med haabefulde Børns Optragelse, største Delen af de Timer, der levedes ham fra Videnskaben og hans byrdefulde Kalds Pligter; thi forskjellige Omstændigheder havde alt fra hans Ungdom fjernet ham meer end almindeligt fra det mere bevægede Selskabsliv. I denne Kreds, som nu begræder hans tidlige Bortgang, hensov han efter et kort Sygeleie den 29de August dette Aar.

Den almindelige Character, der betegnede hans Virksomhed som Videnskabsmand og Læge, skildrede hans Ven og Samtidige, vor berømte Physiker H. C. ÖRSTED i en Tale ved den Hedengangnes Baare paa følgende Maade:

„Saavidt jeg skjønner, var en fast Villie, en stærk Sandhedskjærlighed, og en Stræben efter det Store og Omfattende, for saavidt det kun tillige syntes ham fast og sikkert, Hovedtrækkene i vor JACOBSONS videnskabelige Character. Man saae ham derfor i en Række af Aar hyppigt komme tilbage til de Gjenstande, han engang havde bearbejdet, men ingenlunde for at gjentage det Gamle, men stedse for at bestyrke, udvide og fremdeles uddanne det allerede Fundne. Han vilde udbringe Sandheden saa klar og reen og fuldstændig som muligt. De Gjenstande, han valgte sig for sine Undersøgelser, vare næsten altid af vidtomfattende Betydning, og fordrede derfor en saadan fortsat Bestræbelse, naar de skulde nogenlunde udtømmes. I alle hans Arbejder sporedes en Kunstsands, som er mere betydningsfuld i Videnskaben end Mange forestille sig det. Den beroede paa en lykkelig Anskuelsseseyne, som stræber at forene et klart Billede med den rigtige Tanke. Hos ham yttrede den sig ikke blot i et skjønt Talent for Tegning, som ogsaa kom ham til største Nytte i hans anatomiske Undersøgelser; men tillige ved en Evne til i de undersøgte Gjenstande at see det, hvorpaa det kommer an, og at tage, om jeg saa maa sige, kunstnerisk fat derpaa. Den samme Sands var ogsaa kjendelig i Alt, hvad han ellers foretog, og er for den praktiske Chirurg af stor Betydning. Som Læge indtog han strax ved et Udvortes, som røbede Characterfasthed og Tænksomhed. Han var dybt gjennemtrængt af den Sandhed, at det især er Lægens Kald at understøtte Naturen, og at borttrydde Hindringerne for dens egen veldædige Virksomhed; han foreskrev derfor ikke Lægemedler, hvor han saae, at Naturen i sin uforstyrrede Virksomhed kunde afhjælpe det Onde; men i mere truende Tilfælde var han ogsaa beredt til kraftigere Fremgangsmaader.“ Det Princip, som her viste sig, var ikke tilfældigt, men stod, som det hos en saa dybsindig og alvorlig Natur var at forudsætte, i nøie Forbindelse med hans totale Livsanskuelse, ifølge hvilken han, som en anden Taler (Professor DAVID) ved samme Leilighed yttrede, „betragtede alle menneskelige Forhold som Aabenbaringer af Verdensideen, som Led i den store Verdenskjæde, og derfor gjorde han sig det til hellig Pligt, at bidrage Sit til den harmoniske Udvikling af alle de Forhold, paa hvilke han kunde indvirke, og aldrig forstyrrende at indgribe i deres rolige og fredelige Fremgang.“

Em. Berentzen fecit.

Em. Berentzen & Co lith. Inst.

J. M. Marrij

Johan Nikolai Madvig

er født i Svaneke paa Bornholm den 7de August 1804. Begge hans Forældre vare indfødte Bornholmere, og Faderen, der i sin Ungdom havde været Sömand, var By- og Herredskriver i Öens Österherred. Familien stammede fra Blekingen, hvor et Sted i Skærgaarden hedder Matvik. Under det isolerede Provindsliv, der kun afbrödes i Krigstiden ved Bornholms Omringelse af engelse Skibe, Christiansöes Bombardement, Smaafægtninger mellem Byens Batterier og fjendtlige Krigsskibe, Kanonbaads- og Kaperaffærer, vaagnede tidlig hos Drengen en Interesse for Verdensbegivenhederne og en Læselyst, der kun fandt ringe Tilfredsstillelse. Fra sit 10de Aar maatte han hjælpe til ved Kontorforretningerne, navnlig under Faderens langvarige Sygdom, der 1816 medførte hans Död. Han begyndte nu at forberede sig til dansk-juridisk Examen. Men ved en Visitats blev Biskop *Münter* opmærksom paa den opvakte, efter höiere Dannelse higende Dreng, ved denne Mands Bistand erholdt han en Friplads i Frederiksborg Skole, den rige og velgjørende Bornholmerinde, Etatsraadinde *Kofod* lovede Understöttelse til Logis og Böger, og han seilede nu med en Onkel, der var Skipper, til Köbenhavn 1817. Han vandt snart den fortræffelige Rector *Bendtsens* Interesse, kom efter 1½ Aar i överste Klasse, men Lærerne vare, med Undtagelse af Rector og Overlærer, maadelige, og hans Tilböielighed til Selvstudium savnede de fornödne Hjælpemidler. 1820 blev han Student med Udmærkelse.

Havde han i Skolen haft det knapt nok, saa blev hans Stilling nu ved Etatsraadinde *Kofods* forögede Godhed og anden Hjælp, fuldkommen sorglös. Efter anden Examen kastede han sig med stor Iver over historiske og især philologiske Studier, fik 1822 *Accessit* for Besvarelsen af en philologisk Prisopgave, og da de ordinære Docenter i Philologien, *Schow* og *Thorlacius*, vare ubetydelige, og aandlöse, var det et Held for MADVIG, at kunne slutte sig sammen med flere dygtige Studerende, *Elberling*, *Henrichsen*, *F. C. Olsen* og *Rasmussen* (död), der ved fælles Studier og Övelser forberedede sig til den 1818 indførte „store“ philosophiske Examen. Ved sit noget planlöse men energiske Studium var han fjernet fra den flersidige æsthetiske og selskabelige Dannelse, og Fölelsen heraf vakte hans Interesse for det ved „Studenteforeningen“ fremkaldte Liv, i hvis Stiftelse han deltog. Paa sin udmærkede Grundighed i Specialstudierne, sin Færdighed i de gamle Sprog og Anlæg for kritisk Textbehandling, allagde han allerede glimrende Prøver ved sin Embedsexamen (med Charakteren *Laud. unan. consensu*) 1825. Da den Understöttelse, han hidtil havde nydt, herefter ophörte, maatte han nu leve af Informationer, medens han udarbejdede en Magisterdisputats, som han 1826 forsvarede, og som indeholdt rhapsodiske Bemærkninger til forskjellige Steder i Ciceros Skrifter, hvori dog Forfatterens senere Methode allerede antydes. Da *Thorlacius* s. A. reiste udenlands, blev MADVIG uden Tid til Forberedelse constitueret som Docent og Examinator i latinsk Philologi, og udarbejdede nu med stor Anstrængelse Grundlaget til de Forelæsninger han i den fölgende Aarrække har holdt over romerske Antiquiteter og Literatur. Han udgav nu sin *kritiske Epistel til Orelli om de to sidste Böger af Ciceros Taler mod Verres*, som bestemtere angav hans Methode i Kritiken af antike latinske Texter, og som tilligemed Magisterdisputatsen skaffede ham Renomme i Tydskland. En Kreds af yngre begavede Studerende knyttede han ved sine latinske Disputereövelser velvillig til sig. Skjönt en Udenlandsreise efter *Thorlacius*'s Hjemkomst stod ham aaben, og en stærk Tilböielighed hertil havde fulgt ham fra Barneaarene, nödtes han dog ved private Forholde til at bekæmpe sin Tilböielighed og söge fast Ansættelse ved Universitetet som Lector (1828) og næste Aar Professor, dog kun i latinsk Philologi, hvorved han meer end han önskede, bortdroges fra den græske. 1828 erholdt han den philosophiske Doctorgrad ved en Disputats, som paaviste *Adskillelsen mellem de vægte og ægte Commentarer til Cicero af Asconius Pedianus*. Trykket af en Mængde hyrdefulde Kaldspligter, sögte han i sit Indre at tilkæmpe sig den Livsfrihed, hvorefter hans stærke Sjel törstede, og som i Yderverdenen var ham nægtet. Hans Skrift og Tale bare nu mere og mere Præg af energiske og omfattende philosophiske Studier. — Han giftede sig 1829 med sin Forlovede, E. A. H. I. Bjerling, og der er af dette Ægteskab fem Börn ilive; ved *Thorlacius*'s pludselige Sygdom og Död maatte han i Anledning af Prinds *Ferdinands* Formæling forfatte et Program, hvortil han havde saa kort Frist, at han af den Grund nær ikke selv havde faaet Bryllup. Han beviste heri, at et af Cardinal *Mai* fundet Manuskript (af en antik Grammatiker) var et Bedrageri fra det 15de Aarhundrede. Medens han især under en Forelæsning over „almindelig Grammatik“ (1831) grundfæstede og klarede sin hele Sprogbetragtning, hvis Retning först angaves i en Afhandling om Kjönnet i Sprogene (Vidensk. Selsk. Skrifter 1835), udviklede han en stedse stigende philologisk Forfattervirksomhed i kritisk berigtigende Udgaver af Ciceronianske Skrifter, samt en Mængde Programmer af kritisk-grammatisk, og antiqvarisk-historisk Indhold, der senere udkom samlede under Titel af „*Opuscula academica*“. Hans særegne Charakter som Sprogforsker, en skarp forstandig og alsidig historisk Opfatten af Stoffet, streng videnskabelig Methode i Behandlingen af det hele Grundlag for hans Videnskab, og en stadig Stræben efter at sætte denne i levende Forbindelse med den almindelige Cultur og Dannelse, — fremtraadte allerede her med saamegen Energi, at han hurtig, navnlig i Udlandet, anerkjendtes som en höist udmærket Lærd. Men hans djærve Polemik mod den Methode og Mæner, som endnu stod i Anseelse, mod alt det Chaotiske, Ubegrundede og Overfladiske, som Fordom, gammel Slendrian og Udygtighed havde indført i den philologiske Verden, maatte naturligvis være ubehagelig for Mange, og hans tydske Colleger af de ældre Skoler oplöftede et stort Skrig mod ham. Det samme gjentog sig siden, navnlig ved den polemisk-kritiske Fortale og Commentar til Udgaven af „*Cicero de finibus bonorum et malorum*“, og den stundom noget vilkaarlige og viddrevne Dristighed, hvormed Kritiken anvendtes paa Cicero selv, — saavel som ved hans „*latinske Grammatik*“ 1841 (paa Tydsk 1843), der netop ved sin energiske og stringent gjennemførte Opposition mod forældede Anskuelser har tilkæmpet sig Anerkjendelse.

Da Bibliothekarposten ved Universitetsbibliotheket i Efteraaret 1832 ved den berømte *Rask's* Død blev ledig, saae MADVIG sig af oekonomiske Grunde nødsaget til at søge dette Embede, som han, skjönt det ingenlunde stemmede med hans Tilböielighed, snart omfattede med den samme overlegne Aand og sjeldne Dygtighed, der spores i al hans Virken. 1833 blev han Medlem af det kgl. danske Videnskabers Selskab, af det nederlandske „Institut“ og 1840 Ridder af Db. Til de mærkeligste Punkter i hans övrige Virksomhed hörer hans Deltagelse i Stiftelsen af „*Maanedskrift for Litteratur*“ (1829), hvor han i flere Aar virkede meget som Medarbejder og Deltager i Forhandlingerne, og udreves af sin tidligere Isolation ved nærmere og frugtbringende Beröring med udmærkede Mænd i andre Videnskabsfag, som *Möhl*, v. *Schmidten*, *H. C. Orsted*, *Heiberg* og *Poul Möller*. Han fik her Anledning til i en Række Artikler, der ikke bleve uden praktiske Fölger, at forfægte det philologiske Elements Berettigelse og Betydning for Skolen og den almindelige Dannelse. Mindre heldigt var det, at M. da dette Tidsskrifts Liv paa de senere Aar stærkt tabte sig, en gang maatte optræde som æsthetisk Recensent (af forskjellige danske Noveller); thi her kunde hans klassiske Studier, philologiske Forstandskritik og en stræng philosophisk Abstractions ubetingede Anvendelse paa en given poetisk Virkelighed, uden ret udviklet æsthetisk Fölelse og Fortrolighed med modern Litteratur, ei andet end före til ensidige Resultater.

I de offentlige Debatter, der fremkaldtes ved Thronskriftet 1839, og det af Regjeringen undertrykte Studentersamfund, optraadte MADVIG i constitutionel Aand og med Agtelse for de Studerendes aandelige Frihed, men udtalte tillige (*Bemærkninger om Studenteranliggender*. 1840) Bestræbelsen for at afholde dem fra at lade sig udryde af deres naturlige Livssphære og bruges som Middel af forfængelige politiske Partihövdinge.

I et Foredrag i Videnskabernes Selskab sögte han at faststille den antike Metriks Grundbegreber og bringe dette hidtil omtvistede Spörgsmaal til endelig Afgjörelse. Fra Sommeren 1842 gav han efter for de Studerendes Opfordring og sin egen Tilböielighed til at inddrage græsk Philologi i sin Docentvirksomhed og anvende sit grammatiske System ogsaa paa dette Sprog. I et Program s. A. „om Sprogets Væsen, Udvikling og Liv“ gav han Begyndelsen af sit egentlige Sprogbetragtningssystem. Herhen hörer ogsaa et Foredrag i Videnskabernes Selskab „om Sprogens Forhold og Stilling i Culturudviklingen“ med Henblik til de smaa Nationers Tilstand i saa Henseende ligeoverfor de store. MADVIG er dansk af Liv og Sjæl, og hans ivrige Sysselsættelse med den classiske Oldtid har aldrig fortrængt hans levende Fölelse for det nordiske Hjem, hvis Præg han ogsaa i sit Ydre bærer i höiere Grad end det sædvanlig træffes. Det var saaledes med gamle Sympathier, han deltog i Stiftelsen af det „*skandinaviske Selskab*“ (1843). Men hans klare kritiske Hoved, der aldrig har yndet tom Declamation, kunde ikke tilfredsstilles ved de dunkle Forestillinger om en Forbindelse mellem et forsvundet Olds længst overlevede Aand og nypolitiske Favoritideer, iværksat ved „at sammen-tromme en Masse kjøbenhavnske Individuer.“ Da det stedse var hans Princip „ikke at omgaae det Betænkkelige, men see det saa klart under Öie, som muligt“, udviklede han her i et særdeles gehaltfuldt Foredrag, der i Öieblikkets Ruus skurrede i Manges Ören (om „*Skandinavismens Forhold til den almindelige Cultur*“), den sande Skandinavisme som en selvstændig og saaledes nordisk-national Tilegnelse af de verdenshistoriske Culturresultater. Desværre er denne Afhandling ved sin Fremstilling ikke let tilgængelig for mange danske Læsere. — Vort Universitet, som han navnlig ved sine Programmer saa hæderlig har repræsenteret i Udlandet, har han ogsaa gavnet meget ved jævnlig og ivrig Deltagelse i Forhandlingerne om dets indre Anliggender, f. Ex. den omfattende Plan til Reform i det lærde Skolevæsen; og det maa kun beklages, at han, som endnu ikke er Medlem af Consistorium, ikke her har haft saa directe og virksom Indflydelse, som der var Grund til at ønske.

Hos MADVIG findes en sjælden Forening af skarp Forstand, philosophisk Aand og Gemytlighed. Hans Velvillie mod dem, han nærer Venskab eller Agtelse for, er meget stor. En Omstændighed, der oftere er bemærket, og som i og for sig virkelig i mange Henseender er at beklage, det er hans Besværlighed ved at gjengive sit altid vægtige og dygtig forarbejdede Tankeindhold i et klart og letfatteligt Udtryk, og tilegne sig Modersmaalets Aand og Tone, naar han benytter dette. Dette har dels sin Grund i, at han mere har beflittet sig paa at erhverve en classisk Stil i det latinske Sprog, og rimeligvis endog vant sig til helst at tænke i Ciceronianske Perioder, dels i at han stedse har sögt at meddele saa meget Udbytte som muligt i störst mulig Korthed og Sammentrængthed. I sit Hovedfag som Sprogforsker har han ikke lagt an paa at beherske i stort Omfang det Stof, som forskjellige Sprog frembyde til Sammenligning og etymologisk Granskning, men især paa en klar Erkjendelse af de enkelte Sprog inden deres egne Grændser, deres Liv, Bevægelse og Former, samt Forhold til Culturen, og her som overalt at give uimodsigelig Sandhed istedenfor „Phraser, Anelser og Forsikringer.“ Uden at være i Besiddelse af noget ved sin Kunst og Veltalenhed tiltrækkende Foredrag har han ved sin Dygtighed i at argumentere og den Bestemthed, hvormed han udtaler sine vundne Resultater, i Forbindelse med sin elskværdige Personlighed frembragt en Skole, hvortil alle de yngre Philologer maa regnes. Denne Skole hylder hans Principer og danner i visse Henseender en dansk Modsætning til de tyske Philologer, der slaae om sig med store Ord, uden at gribe det Væsentlige, hvad enten dette finder Sted i kritiske eller grammatiske Undersögelser. MADVIGS Aand gaer derfor ogsaa igjennem Skolens Arbejder og selv paa flere af hans i Alder Samtidiges Virksomhed har MADVIGS Skrifter og Forelæsninger haft ikke ringe Indflydelse. Han er afholdt af Alle, som kjende ham personlig, og det Billede, enkelte tyske Philologer danne sig af ham som en hovmodig Grobian, passer slet ikke paa ham, naar man seer hen til hans personlige Fremtræden, men er fremkaldt ved den oprigtige Harme, hvormed han betragter alt Slet, navnlig ogsaa i Litteraturen, og en Samvittighedsfuldhed, som undertiden tvinger ham til at udföre en litterær Skarpreffers Embede. De dygtigere tyske Philologer erkjende ham imidlertid for en udmærket Videnskabsmand, hans kritiske Gisninger og Opdagelser have for en Deel ogsaa hos dem vundet Indgang, og han betragtes især blandt de Yngre almindelig som den første nulevende Latiner.

C.A. Jensen pinx.

Em. Bærentzen & Co lith. inst.

Finn Magnúsen.

Finn Magnusen.

Ingen Videnskabsmand staaer i en vis Forstand saaledes udenfor sin Tid, som Oldgrandskeren. Uforstyrret af dens Storme, ligegyldig for dens Travlhed, men derfor ogsaa ofte berövet den Fordeel, som det Nærværendes mangehaande Anledninger kunne have, fæster han sit Öie paa fjerne Tider og Tilstande og søger der Sædkornet til de paafølgende Sekler. Som en Skattegraver paaseer han med Iver, at Slægterne ikke forglemme det Forbigangne over det Nærværende, og forsaavidt har ogsaa dette sin Gyldighed for ham, thi han taber det ikke af Syne, som det ene Led i Sammenligningen, medens han følger Udviklingens Gang i Oldtidens Löb, han er derfor een af disse Udvalgte, som arbeide i Historiens Urtegaard; han giver sine vigtige Vink om Menneskehedens Frem- og Tilbageskridt, og efterskriver med Nöiagtighed til mindste Detail ethvert Kjendetegn paa begge Dele, i fuldkommen Bevidsthed om, at i Menneskehedens Udviklingshistorie maa ethvert Haar tælles, og at *der* falder ingen Spurv til Jorden uden Sagas Villie. Derfor er Oldgrandskeren saa at sige Historiens Regnskabsfører, som med Nöiagtighed optegner dens Udgifter og Indtægter; forekommer det derfor En eller Anden at Oldgrandskningen undertiden er vel skrupulös i sit Bogholderi, saa falder Skylden ene tilbage paa ham selv, der ikke indseer, at i denne Videnskab er den diplomatiske Nöiagtighed netop paa sit rette Sted, at her er en Brök af uendelig Vigtighed, og et Bogstav ofte levendegjørende, thi her er Aanden netop i Bogstavet.

Characteristisk er det, at det lille Island forholdsviis har frembragt saa mange udmærkede Antiquarer; men forunderligt er det dog ikke, thi denne Öes geographiske saavel som historiske Stilling leder dens Sönnner meget naturlig til at fæste Blikket paa det Forbigangne; Det övrige Europas politiske saavel som videnskabelige Stöi og Allarm forstyrrer dem ikke — thi de höre den ei, dertil er Brændingen for höiröset; og dens egen Nutid kan sandelig ikke have nogen Tillokkelser for dem, dertil have de en for storartet Fortid, som desuden staaer for dem i forsvundne Seklers fristende Perspektiv. Hvor naturligt er det derfor ikke, at et Folk, med en sund og fyldig Livskraft, lever sig inderlig ind i sin Fortid, naar Nutiden er for mat til at fyldestgjöre det? hvor naturligt, at det fortrinsviis frembringer udmærkede Mænd i denne Retning, da alle Betingelser dertil netop her ere tilstede? Det oldnordiske Sprog er jo deres Modersmaal, og det som Andre kun med megen Flid og Anstrængelse kunne tilkæmpe sig, det er dem ved Födselen givet; de gamle Kilder ere dem strax tilgjængelige i Originalsproget, kort, de modtage alle Betingelser fra förste Haand — kun disse maa altid være tilstede for at frembringe det Udmærkede; det er Geniets store teleologiske Fordeel, at det kommer, fordi det skal komme; og at det for Beskueren seer saaledes ud, som der af Forsynet ligefrem var lagt an derpaa. Det er derfor netop i sin Orden at flere af Nordens ypperste Oldgranskere, vare indfödde Islændere, ligesom det ogsaa er Tilfældet med den Mand, af hvem vi her meddele en kort Skildring.

FINNUR MAGNUSSON, eller som han af en Akkommodation til det Danske, ogsaa kalder sig FINN MAGNUSEN er födt paa Skalholt i Island, den 27de August 1781*). Han nedstammer fra en af de bedste og ældste, islandsske Familier. Hans Fader var *Magnus Ólafsson*, Islands sidste Laugmand (*lögmadr*), en Broder til Digteren og Naturforskeren *Eggert Ólafsson* og Oldgrandskeren *Jón Ólafsson*; hans Moder *Ragnheiður* var en Datter af Biskop *Finnur*

*) Cfr. Nyerups Litt. Lex. og Erslews Fortsættelse deraf, samt Kofods Conversations-Lexicon.

Jónsson (Finnus Johannæus), Forfatteren til *Historia ecclesiastica Islandiæ*, og Søster til Biskop *Hannes Finson*, Doctorer i Theologien og bekjendte som lærde Forfattere. Hos den Sidste modtog han Underviisning i Skolevidenskaber indtil dennes Død 1796. I Foraaret 1797 blev han privat dimitteret af *Hannes Finsons* Efterfølger i Biskopembedet *Geir Vidalin*, blev Student i Foraaret 1798 og tog Aaret efter anden Examen. Allerede som Dreng vakte han i høi Grad sin lærde og dannede Onkels Opmærksomhed, ved sin uhyre Læselyst og Kjærlighed til Bøger, der endog gik saavidt at Onkelen, hvis Bibliothek blandt Andet indeholdt mange franske Værker, ikke vovede at lære ham Fransk, af Frygt for at den unge Söstersön derved skulde drages bort fra sine klassiske Studier. Den samme Kjerlighed til Videnskaberne fulgte ham paa hans akademiske Bane, men især fölte han sig tiltrukken af Poesi, Historie og Oldtidsvidenskab, hvortil hans Ophold hos Farbroderen, den bekjendte Antiquar *Jón Ólafsson*, desuden gav ham saa rig Anledning, mindre derimod af Lovkyndigheden, som han, for dog at vælge et Brödstudium, bestemte sig til at dyrke. Men han maatte lægge Baand paa sin Læselyst og afbryde sine Studier, thi Klimaets Forandring virkede ufordeelagtigt paa hans Helbred, hvorfor han 1799 atter reiste til Island; kom dog snart tilbage til Kjöbenhavn, for at fortsætte sine juridiske Studier, indtil hans Faders kort derefter paafølgende Död atter kaldte ham til Hjemmet. Her forblev han, mest beskjæftiget med juridiske Forretninger, men dog stedse mere og mere hændret til Nordens Historie og Mythologie indtil Sommeren 1812, da han over Skotland vendte tilbage til Kjöbenhavn. Han kastede sig nu med fordoblet Iver over sit Yndlingsstudium; mange af sine Yndlingsideer kunde han nu yderligere forfølge, da han her fandt de mange Hjælpemidler, som han i Island havde maattet savne; sine Tvivl kunde han nu klare; han fik Leilighed til at bringe sine Gisninger til større Vished og Evidents, navnlig fandt han i sine Landsmænd Conferentsraad *Grimur Thorkekin*, og Etatsraad *Thorlacius* de trofasteste og virksomste Velyndere, der havde en altfor levende Erkjendelse af, hvad der kunde ventes af den unge MAGNUSENS mærkværdige Skarpsindighed og Grandskeraand til at de skulde lade ham savne deres Bistand og Opmuntring. Gjennem dem og eftersom han selv snart fik et Navn i Litteraturen, blev han efterhaanden bekjendt med adskillige andre ædle Lærde og Videnskabsbeskyttere, hvoriblandt Geheime-Conferentsraad og Ridder af Elephanten *Johan Bülow* til Sanderumgaard især maa fremhæves, der ydede ham en rigelig Understöttelse i det Tidsrum, da han meest trængte dertil og rimeligviis ellers maatte have opgivet sine med Held begyndte Studier og reist til Island. Kort efter, den 28de September 1815 blev han Professor, og den 10de April 1819 blev det ham paalagt at holde offentlige Forelæsninger ved Kjöbenhavns Universitet og ved det Danske Academi for de skjønne Kunster over Nordens ældste Literatur og Mythologie, der for en Deel gik ud paa at godtgjøre den nordiske Mythologies utvivlsomme Brugbarhed for Kunsten, hvilke Forelæsninger han vedblev at holde indtil 1829. Disse Forelæsninger, som han tildeels udgav i Trykken under Tittlen: *Bidrag til nordisk Archæologie*, gjorde megen Opsigt, bleve oversatte paa Svensk af *Liljegren*, men vakte tillige en heftig Polemik fra *G. L. Badens* og *Thorkel Baders* Side, som havde til Følge at der, efter Conferentsraad *Collins* Opfordring, dannede sig et Selskab i Kjöbenhavn, til betydelige Præmiers Udsættelse for de bedste Kunstværker, hvortil Stoffet toges af den nordiske Mythologie, og de saaledes udsatte Priser vandtes af adskillige af Danmarks dueligste Kunstnere (*I. L. Lund*, *Freund*, *A. L. Koop*). Dette maa anföres som et Beviis paa MAGNUSENS dybe Indsigt i den nordiske Mythologies Væsen, thi for nylig har man haft utvivlsomme Prøver paa, hvad der fra denne Side kunde gjøres af den nordiske Mythologi, og for den nordiske Kunst, som udentvivl ligesom den nordiske Poesi maa spænde Thors Styrkebælte om sig, förend det skal kunne lykkes den at udvikle sig til den individuelle Höihed, der ligesaa utvivlsomt ligger i dens Væsen. I samme Tidsrum udkom hans Oversættelse og Forklaring af: *Den ældre Edda* i 4 Dele, der snart vandt fortjent Anerkjendelse ikke blot i Danmark, men tillige og fornemmelig i Udlandet; den blev saaledes udförlig og anbefalende recenseret i *Champollions Bulletin des sciences historiques* og *the foreign Quarterly Review*. Dog er der maaskee intet af MAGNUSENS talrige mythologiske, ethnographiske, poetiske, archæologiske, palæographiske o. a. Skrifter, som deels har fundet en saadan Anerkjendelse, deels i sig selv er saa gehaltfuldt, originalt og skarpsindigt, som hans *Eddalæren* og *dens Oprindelse* etc., et Priisskrift kronet af det kongelige Danske Videnskabernes Selskab I—IV Bind, hvori han med en forbausende Lærdom og Skarpsindighed gennemgaer og sammenligner de

gamle Nordboers Mythologie og Metaphysik med Grækernes, Persernes, Indernes og flere gamle Folks mythiske Systemer; dette Værk er egentlig en Besvarelse paa et Spørgsmaal fremsat af Videnskabernes Selskabs Æresmedlem, den ovennævnte Geheime-Conferentsraad *Bilow* til *Sanderumgaard*, saaat det for *MAGNUSEN* maa have været dobbelt kjært, at forsøge sig paa en Opgave, der ikke blot slog ind i hans egentlige Fag, men ogsaa var fremsat af en ham saa dyrebar Velynder. Til disse Værker og hans Ordbøger til den Arnamagnæanske Commissions store Udgave af *Sæmundar Edda*, 2den og 3die Deel, og især til det dertil föiede *Lexicon mythologicum* og *Calendarium gentile*, knytter *FINN MAGNUSEN*s Navnkundighed sig ogsaa fornemmelig. Det er her han især har godtgjort sin mærkværdige Skarpsindighed og Combinationsgave, Noget de mest uenige Recensenter dog ere enige i at tilkjende ham i fuldeste Maal, som *I. L. Heiberg*, *J.* og *W. Grimm*, *Depping*, *Gräter*, *P. E. Müller*, *P. H. Munch*, *Dybeck*, *Sjögren*, o. fl. Dog er hans Værk *Runamo* og *Runerne*, udkommet 1841 i 6te Deel af det kongl. Danske Videnskabernes Selskabs historiske og philosophiske Afhandlinger, at betragte som et nyt Stadium paa hans Forfatterbane, ikke formedelst Dechiffringen af den formentlige Runamoindekrift, der naturligviis kun kan betragtes som en Bisag, men formedelst den Fylde af Lærdom og Grandskning i Nordens, ja hele Verdens Palæographie og Indskrifter, den Rigdom af træffende Combinationer og den dybsindige Grundighed, som aabenbarer sig i dette Skrift.

Det er saaledes ikke at undre sig over, at en saadan Mand har faaet mange udvortes Tegn paa Omverdenens Anerkjendelse. 1818 fik han Rang med overordentlige Professorer. 1823 blev han *Thorkeleins* Medhjælper ved Geheimearchivet, og efter dennes Död 1829 kongelig Archivarius. 1828 blev han Ridder af Dannebrog og Viceformand i det kongelige Nordiske Oldskriftsselskab; 1836 Dannebrogsmænd; samme Aar fik han Æresdiplom fra *Greifswalde* som Doctor i Philosophien; 1839 blev han virkelig Etatsraad; 1843 Ridder af St. Anna Ordenens 2den Klasse, og 1845 Ridder af Æreslegionen. Tidligere var han bleven Medlem af det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, samt andre agtede videnskabelige og antiqvariske Selskaber og Academier, i *Trondhjem*, *Lund*, *Upsala*, *Stockholm*, *St. Petersburg*, *Edinburgh*, *London*, *Paris*, *Leyden*, *Leeuwarden*, *Kiel*, *Schwerin*, *Berlin*, *Breslau*, *Leipzig*, *Kracau*, *Turin*, *Palermo*, *Athen*, *Boston*, *Massachusetts* o. fl. St.; i det islandske literære Selskabs kjøbenhavnske Afdeling har han i mange Aar afvexlende fungeret som Viceformand eller Formand.

De Mærkeligste af hans talrige og forskellige Skrifter og Afhandlinger ere foruden de alt Anførte: Udsigt over den kaukasiske Menneskestammes ældste Hjemsted og Udvandringer, — *Lilien*, *Nordens ældste Messiade*, et Digt fra det 11de Aarhundrede med Indledning, — *Den første November og den første August*, to historisk-kalendariske Undersøgelser med et Tillæg om Höitidsbauner, Nödild og Ilddyrkelse, — *Bidrag til nöiere Kundskab om attende Olds fortjente Islændere* (*Minerva*), — *Indledning til Forelæsninger over den ældre Edda* (s. St.), — *Historisk-antiqvariske Bemærkninger om de hedenske Nordboers Kultur og Karacteer*, — *Forsög til Forklaring over nogle Steder af Ossian, meest vedkommende Skandinaviens Hedenold*. — *Om Picternes og deres Navns Oprindelse* (overs. paa Engelsk af *Robert Jamieson*). — *Udsigt over Snorri Sturlesöns Liv og Levnet*. — *Indledning til Forelæsninger over den ældre Eddas mythiske og ethiske Digte*. — *Forsög til en Forklaring over Rune-Indskrifterne paa en i England i Aaret 1818 fundet Guldring* (i *Antiqv. Annal.*) — *Et Brudstykke af Forelæsninger over Ynglinga Saga* (i *Tidsskr. for nord. Oldks*) — *Om Nordboernes ældste Gudsdyrkellessteder* (i *Annal. for nordisk Oldk.*) — *Kortfattet Udsigt over Astrologiens Opkomst, Uddannelse og Udbredelse til Norden* (s. St.) — *Om Inddelingen af Dagens Tider og forskjellige Spor deraf hos deres Efterkommere og flere beslægtede Folk*, (Særsk. Aftr. af *Vidensk. Selsk. histor. og philosoph. Skrifter* 7 Deel). — Desuden har han hist og her i danske og fremmede Tidsskrifter indrykket mindre Opsatser om Runer og Runeskrifter og andre antiqvariske Æmner. — Paa Islandsk har han for *hið íslenska bókmenntafélag* (det Islandske literære Selskab) udgivet: *Sagnablöd*, (1805—1816). — *Ljòdmæli Stepháns Olafssonar*, (Digte fra det 17de Aarhundrede). — *Jóns Espólins Íslands Árbækur*, (*Aarbøger*) 10 Dele m. m. Endvidere har han i Forening med *C. C. Rafn*, haft en virksom Deeltagelse i Udgivelsen af *Fornmanna Sögur*, *Antiquitates Americanæ*, *Grönlands historiske Mindesmærker*, o. s. v.

Naar man erindrer at *FINN MAGNUSEN* foruden Alt dette, har skrevet en Mængde polemiske og andre

Opsatser, Digte o. s. fr. baade paa Dansk og Islandsk, saa maa man forbauses over en saadan omfattende og frugtbar Skribentvirksomhed, Haand i Haand med en dyb og utrættelig Grandskning, en sjelden Skarpsindighed, og en stræng Grundighed. Naar man nærmere skulde bestemme hans Betydning i den nordiske Oldtidsgrandskning i Forhold til Danmarks to andre fornemste Antiquarer WERLAUFF og GRUNDTVIG, saa kunde man sige, at medens den Første især udmærker sig ved sin omfattende Lærdom, den anden ved sine enkelte store Syner, er den tredie ligesom en Forening af begge, idet hans Skarpsindighed og Combinationsgave ad Analysens og Synthesens Vei sonderer og sammenholder den omfattende Lærdom og Sagkundskab, hvori han neppe viger WERLAUFF Pladsen. Men det gjælder om ham som om H. C. ØRSTED at det ikke allene er som Videnskabsmand, han har sin fulde Betydning, men ikke mindre som en sand Patriot. MAGNUSEN er en ægte Islænder, der aldrig har tabt sit Födeland af Sigte, hvor han har troet at kunne gavne det; og det ikke alene i sin offentlige Færd, men ligesaa meget som Privatmand; hans Dör har aldrig været lukket for en Landsmand, som har søgt hans Raad og Bistand, og hvor han har troet at opdage et Frökorn, der fortjente at fredes om, har han ikke sparet Noget for at bringe det til Opkomst; han har været en faderlig Ven for mange yngre Landsmænd, og Ingen af dem, som have kommet i hans Huus og kjendt ham som Privatmand, vil nogensinde glemme hans stille, fordringsløse Fremtræden og denne humane Naivetet som i Forening med et let Anströg af Distraction hos Enhver maa efterlade Indtrykket af en dyb og tænkende Personlighed, der mere lever i sin Ideekreds, end i det ydre Livs Travlhed.

Ed. Lehmann del.

Em. Berentzen & Co lith. Inst.

H. Martens

Hans Lassen Martensen.

Skjönt Martensen endnu er en ung Mand, har han dog allerede længe staaet som en af vore første videnskabelige Notabiliteter, en Stilling, der er fast begrundet i den Høiagtelse og Kjærlighed, hvormed et stort, oplyst og taknemmeligt Publicum har fulgt og draget Nytte af denne Personligheds Udvikling i dens fleersidige Virksomhed, som Skribent, Universitetslærer og Prædikant. En biographisk Notitse af en saa skizzerende Natur, som stemmer overeens med dette Værks Plan, vil derfor vistnok ikke tilfredsstille, men dog i Sandhed glæde de Mange, og det af de Bedste, som have levet uforglemmelige Timer med Martensens Aand.

Denne Mand, som blandt vort Fædrelands Tænkere indtager en af de allerførste Pladser, og blandt Videnskabens i Almindelighed en meget betydelig, er født den 19de August 1808 i Flensborg, hvor hans Fader var Skipper. Ifølge en forandret Livsplan flyttede Familien til Kjøbenhavn 1817, hvor den unge Martensen senere anbragtes i det v. vestenske Institut; kort efter Faderens tidlige Død gik han over til Metropolitanskolen, hvor han tilbragte de sidste 4 Aar af sin Forberedelse til Universitetet. Hans værdige, endnu levende Moder har i høist indskrænkede Kaar sat Sønnens videnskabelige Opdragelse igjennem, og det er interessant at tænke sig ind i dette stille Liv med dets Frygt og Forhaabninger, disse Forhaabninger, som Fremtiden saa rigelig skulde retfærdiggjøre. I 1827 tog Martensen Artium, det følgende Aar 2den Examen og 1832 theologisk Attestats, samtlige Examinier med Universitetets Udmærkelse. I dette Tidsrum frembyder Martensens Liv Billedet af en høist indskrænket Ungdom; han levede for sin Moder og sine Studier og blev kun berørt af Livets og navnlig det videnskabelige Livs vigtigste aandelige Phænomenier; det var en Forberedelsens, Undfangelsens Tid, et comtemplativt, indadvendt Liv, et Liv fuldt af ydre Ro, men ogsaa af indre Kamp og Anfægtelse. Allerede før han blev Student bragte den grundtvig-clausenske Strid Gjæring i det ungdommelige religiøse Gemyt, en Gjæring, der vedvarede gjennem hans første Studenteraar, i hvilken Tid han ogsaa modtog betydningsfulde Impulser gjennem Sibberns Forelæsninger saavel som gjennem Mynsters Prædikener og Skrifter. Af vækkende Indflydelse paa ham var i denne Periode Læsningen af Steffens, som dengang stod i sin Virksomheds høieste Flor; men neppe har Noget været af den Betydning for Martensens hele Udvikling, som Studiet af Schleiermacher, hvem han personlig lærte at kjende og hørte prædike i Kjøbenhavn 1833, — og Hegel, hvis System mægtigt greb ham, idet han oplod ham en heel ny Tankeverden. Den hegelske Philosophie var just paa den Tid ved J. L. Heiberg bleven indført i den danske Litteratur.

Men Martensens Aand fik snart Leilighed til at udvikle sig i endnu større Peripherier baade i udvortes og indvortes Henseende, da det i Efteraaret 1834 blev ham mueligt at foretage en Udenlandsreise. Hvis det er sandt, at der hører Meget til at reise med Nytte, og at Verden med sine Skatte af Natur, Videnskab og Kunst er for den Uindviiede som en lukket Bog, saa kan man sige, at neppe Nogen har tiltraadt en Udenlandsreise bedre forberedt, end Martensen. Han foretog den i Selskab med sin Ven Professor juris Bornemann, og var borte i 2 Aar. Den første Vinter tilbragte Martensen fornemmelig i Berlin; her opsøgte han strax og sluttede sig til Steffens, med hvis Aand han allerede gjennem hans Skrifter var fortrolig, ligesom han ogsaa her pleiede omhyggelig Omgang med Hegels berømte Discipel Marheinecke. Af Reisens øvrige Hovedpunkter fremhæves Heidelberg, hvor Martensen levede hele Sommeren 1835, til hvis væsentligste Erindringer høre hans Studier under og øvrige nære Forhold til Daub. Vinteren derpaa dvælede han i München, fordybende sig i dette Steds rige Skatte af Kunst og Videnskab, hvilken sidste repræsenteredes af Schelling og den christelige Religionsphilosoph Frants Baader. I Wien indgik han et fortroligt Venskab med Digteren Lenau, og skrev her paa Tydsk om dennes „Faust“, (hvilken Afhandling senere er oversat paa Dansk og findes indrykket i Heibergs „Perseus“ 1837); og Lenau satte saa stor Priis paa Martensens Venskab, at han senere dedicerede denne sin „Savonarola“. Fra Wien gik Martensen til Paris, hvor han benyttede de Skatte, som Bibliotheket frembød for Studiet af Middelalderens Theologie. Af andre Erindringer fra dette Ophold fremhæves, at Martensen her stiftede det første personlige Bekjendtskab med vor berømte J. L. Heiberg, et Bekjendtskab, der senere fortsattes og uddannedes til et nøiere Forhold.

Martensen havde hidtil væsentlig kun modtaget; han var nu modnet til en Produktivitet, som skulde gjøre Epoke hertilands. Efter sin Hjemkomst fra Udlandet i Efteraaret 1836 udarbejdede han sin Disputats for Licentiatgraden: „Selvbevidsthedens Autonomie“, som han forsvarede og udgav 1837. Dette Skrift gjorde overordentlig Opsigt i den lærde Verden; men paa Grund af den dengang endnu nye philosophiske Terminologie, som Martensen optog, var den kun tilgængelig for de Indviede. Da dette Nye imidlertid snart gennemtrængte den yngre Studenterverden, kan man ikke desto mindre kalde „Selvbevidsthedens Autonomie“ Begyndelsen til en ny Theologie hertilands, idet den forholder sig polemisk til den daværende Dogmatik, der gjorde Religionen afhængig af Speculationen, medens Martensen i dette Skrift og altid senere, ifølge et sandt christelig-mystisk Element, som gaaer igjennem al hans videnskabelige Virken, gaaer ud fra *Troen som Forudsætning for al christelig Erkjendelse* (credo ut intelligam). Med Hensyn til Martensens egen indre Udviklingshistorie er dette Værk betydningsfuldt derved, at det antyder hans følgende Retning, der har fundet sit fuldstændigste Udtryk i hans i næstforrige Aar (1849) udgivne Dogmatik. Det kan maaskee her være Stedet for den Bemærkning, at Mange dengang troede, ja maaskee Een og Anden endnu troer, at Martensens dogmatiske Anskuelse er eller nogensinde har været *Hegelianisme*. At Martensen har været dybt greben af Hegels System, saa dybt, at Feiltagelsen har kunnet finde Sted, er lige saa vist, som at Mange endnu mene, at der findes Elementer i den store Tænkens Bygning, som nærme sig til objectiv Gyldighed. Men ikke mindre vist er det for enhver grundigere Iagttagelse, at Hegelianismen for Martensen selv kun har været Gjennemgangspunkt og Middel for Uddannelsen af en selvstændig theologisk Anskuelse, der har sit Udspring fra en heel anden Kilde. Den udstrakte Brug, som Martensen i sine første Forelæsninger gjorde af den hegelske Formalisme maatte imidlertid bidrage til at fremkalde hin Opfattelse, en Opfattelse, som paa en ganske naturlig Maade bestyrkedes derved, at de med Begeistring grebne, men af de Fleste kun halv fordöiede Ideer bragte en philosophisk Svimmel over den yngre Generation af de theologiske Studerende, Martensens første Disciple. Men ogsaa af denne Formalisme har Martensen i sine senere Skrifter udsondret Meget til Fordeel for Populariteten. Til Exempel kunne vi anføre 2den Udgave af „Mester Eckart“, i hvilken flere Forandringer ere foretagne netop i denne Retning. Ogsaa i Dogmatiken er Foredraget mere populært. — „Selvbevidsthedens Autonomie“ udkom først paa Latin, dernæst paa Dansk, oversat af Cand. theol. Petersen, og har senere, oversat paa Tydsk, vakt megen Opmærksomhed og Anerkjendelse i Tydskland.

I Aaret 1838 erholdt Martensen Ansættelse som Lector i Theologien, og det overdroges ham efter Prof. Poul Möllers Död at holde Forelæsninger til 2den Examen over Moralphilosophien. I 1840 blev han extraordinær Professor. Universitetet aabnede Martensen en ny og kjær Virksomhed, og han kastede sig over den med Iver, Kjærlighed og den Lykke, som under Guds Bistand altid følger Dygtigheden, Talentet og den rene Villie. — Om denne Tids Gjerning er Martensens vigtigste? — Hvo kan afgjøre dette Spørgsmaal? Martensen kan det vist ikke selv; men vigtig var den og velsignelsesrig, og Forfatteren af disse Linier tilstaaer, at han dvæler med Forkjærlighed ved denne Deel af Mandens Virksomhed. I Aarene fra 1838—45, da han tillige blev Hofprædikant, levede Martensen saa at sige for Universitetet og har i denne Stilling udövet en gennemgribende Indflydelse paa det theologiske Studium. Hans grundige, klare, aandrige og vækkende Foredrag, det Træffende og Sprudlende i Tanker og Udtryk skaffede hans Forelæsninger et overordentligt Tilløb baade af yngre og ældre Tilhørere, og gennem en Række af Forberedelser og Forarbejder skred han consequent frem til sit Systems Afslutning, der betegnes ved Dogmatikens Udgivelse 1849. Skjönt det kan synes at være en Foregriben af Begivenhederne, ville vi dog allerede her gjøre den Bemærkning, at da dette Værk endnu er saa nyt, vil det først vise sig, hvad der dog er meer, end sandsynligt, om Martensen kan siges at have dannet en Skole i dette Ords strengt videnskabelige og videste Betydning; men i en anden, maaskee endnu velsignelsesrigere og ædlere Betydning har Martensen dannet en Skole, i den Betydning nemlig, at maaskee med Undtagelse af et Par og for en Tid, ingen dansk Universitetslærer i Mands Minde i den Grad kan siges at have haft *Disciple*, det vil sige, ikke blot Tilhørere, men Læringer, der hengave sig til ham, tilegnede sig hans Aand og gjennemgribes af hans Personlighed.

I Aaret 1840 tilstillede Kieler Universitetet Martensen Æresdoctor-Diplomet i Theologien. Denne sjældne Udmærkelse var navnlig en Anerkjendelse af det ovennævnte Skrift om Autonomien. Af denne Grund kom han ikke til at forsvare den Doctordisputats, han netop havde forfattet. Denne Disputats var „Mester Eckart“, der udkom strax og blev, som noget af det Populæreste, Martensen har skrevet, med Undtagelse af Prædikenerne, læst med overordentlig Interesse af forskjellige Stænder og af begge Kjøn. Det er en Fremstilling af den tyske Mystik i det 14de og 15de Aarhundrede, og i det han skildrer den hele mystisk-hjertelige Guddoms- og Verdensanskuelse i en af dens Hovedformer, fremhæver han alle Mystikens Hovedphænomener, hvad der er Væsenet i al Mystik, og anslaaer med Mesterhaand en sympathetisk Stræng i enhver Tidsalders dybere Gemytter. I sit Forord til 2den Udgave betegner han „Mester Eckart“ som et „Bidrag til det indre Livs Historie i Menneskeslægten“, og denne Nedstigen i sit eget Indre, den hele mystisk-poetisk-contemplative Aandsretning, hvori Læseren inddrages, staaer i en lige saa interessant, som lægende og beroligende Modsætning til vort Aarhundredes ydre og indre Sönderrevethed. „Mester Eckart“ udmærker sig i høi Grad ved den Classicitet, som er Martensen egen, den klare gjennemsigtige Form er stærkt farvet af det karakteristiske Indhold. Bogen har i Aar oplevet sin anden Udgave 1851.

De Forelæsninger, Martensen fra 1838 havde holdt over Moralphilosophien, udkom i 1841 under Titel af „Grundrids til Moralphilosophiens System“. Et Savn ved vort Universitet blev afhjulpet ved dette vigtige Skrift, der er lige saa selvstændigt som aandrigt, og da det meget snart blev oversat paa Svensk, Tydsk og Hollandsk, har det bidraget Sit til at udbrede Martensens Navn. — I den baptistiske Strid, som førtes 1843 med stor Heflighed, og endnu vil være mange Læsere i frisk Minde, fordi den bragte saa mange Gemytter i Hede, gav ogsaa Martensen sit Indlæg: „Den christelige Daab“, et meget værdifuldt Arbeide, hvori han med overlegen Kyndighed og hjertelig Tro hævder Christendommen det dybe mystiske Element i Sacramentbegrebet.

Med Aaret 1845 begynder et nyt Afsnit i Martensens Liv, da han i dette Aar kaldtes til Hofprædikant i Forbindelse med sin Universitetsvirksomhed. At udøve Prædikantembedet kan forudsættes at have været en dyb Trang for denne Aand, hvis praktisk-christelige Tendens og altid fremskinnende Anskuelse af Videnskabens Betydning for det religiøse Liv paa en naturlig og nödvendig Maade har fört ham til at vorde en christelig Taler for Folket. Det kan ikke betvivles, at hans nöie Forhold til Mænd som Mynster, Spang, Tryde, Paulli have havt en större eller mindre Indflydelse paa hans Dannelse i denne Retning; men ny, selvstændig og frisk er han paa Prædikestolen som paa Kathedret. Det kan ikke ligge indenfor denne sammenstrængte Biographies Omraade at indlade sig paa en Kritik over en Virksomhed, som endnu er i sin fuldeste Udvikling. Til Oplysning tillade vi os blot at henvise til Prof. Scharlings Recension i „Theol. Tidsskr.“ af Scharling og Engelstoft 11te B. (1847) p. 367, samt Pastor Andersen i „Nyt theol. Tidsskr.“ 1ste B. (1850) p. 316. — Men dersom vi med faa Ord skulde karakterisere Martensen som Prædikant, da fremstiller han Billedet af en Taler, som i aandfuld Tankerigdom, i Udtrykkenes Kraft og Mangfoldighed söger sin Lige, og som i denne levende Form udgyder sit praktisk-christelig-dogmatiske Indhold. Idet han anvender de höieste Sandheder paa Livet, hæver han mere Livet op til Idealet, end han lader dette nedstige til hiint, han mere löfter sin Menighed op til sig, end han trænger ind i de enkelte Individuers inderste Hjerte; — maaskee vil en mere fremrykket Alder med sin blidnede Kraftfölelse bestemme ham mere i Retning af det Gemytlige. — Af Martensens „Prædikener“ udkom 1ste Samling 1847 i 1000 Exemplarer, der saa hurtig solgtes, at et nyt Oplag, ligeledes paa 1000 Expl., meget snart maatte besörge, hvilket nu næsten er udsolgt. 2den Samling udkom 1849 (i 2000 Expl.). Disse tankefyldige, i Sandhed christelige Prædikener, som ere holdte under et uhyre Tilløb, især af de dannede Stænder, have ved deres Udgivelse indtaget en af de allerförste Pladser i vor homiletiske Litteratur. (I dette Aar blev Martensen Ridder af Dannebrogen.)

Men Martensen havde under disse nye Interesser og Arbeider ikke, som i sin Tid hörtes yltre, glemt sin Aands förste Kjærlighed, Universitetet, men gjorde dette samme Aar 1849 endvidere mærkeligt ved Udgivelsen af „Den christelige Dogmatik“. Tingen er, at Prædikantvirksomheden ingenlunde var Martensen en ny og fremmed Interesse, men var dybt begrundet i hans dogmatiske Anskuelses praktiske Christelighed, og

derfor paa en naturlig Maade udsprungen deraf som en skjön Frugt af en ædel Stamme. Udgivelsen af Dogmatiken var derfor ingen Tilbagevenden fra Kirken til Universitetet, men en anden Form for Martensens uafsladelige Omgang med sin Hovedtanke. „Den christelige Dogmatik” er Martensens Hovedværk, den er Blomsten af den selvstændige Udvikling, som allerede antydes ved „Selvbevidsthedens Autonomie”, og gaar igjennem hele Martensens Virksomhed. Dette Værks Fremtrædelse gjør ogsaa i den Henseende Epoke i den danske Litteratur, at der siden Niels Hemmingsens og Biskop Bröckmanns (paa Latin skreyne) Værker ikke har eksisteret noget gennemført dogmatisk System i vor Litteratur. Martensens „Den christelige Dogmatik” er derfor et Hovedværk og en Grundpille i vor Theologie, og vil ved sin Selvstændighed upaatvylelig danne en ny Skole. Vi kunne ikke karakterisere den skarpere og kortere, end ved at kalde den væsentlig og i Sandhed christelig, og henvise, foruden til Bogen selv, til Professor Scharlings Anmeldelse i „Nyt theologisk Tidsskrift” udg. af Scharling og Engelstoft, 1ste B. (1850) p. 348. Med Hensyn til Formen vare det os endnu tilladt at bemærke, at ligesom Martensen mere og mere frigjorde sig fra den fremmede Terminologie, saaledes har han udviklet en ny og dansk videnskabelig Formalisme, som navnlig fremtræder i „Den christelige Dogmatik”. — Foranlediget ved en kritisk Opposition, udgav Martensen 1850 „Dogmatiske Oplysninger”, en Brochure, hvori han nærmere begrundet sin i Indledningen til Dogmatiken allerede udtalte Anskuelse af Forholdet mellem *Tro og Erkjendelse*. — Trangen til en Dogmatik, samt den udmærkede Maade, hyor paa Martensen har afhjulpet denne, fremgaar blandt Andet af den Omstændighed, at det første Oplag af „Den christelige Dogmatik” paa 1000 Exemplarer bortreves i 2 Maaneder; et 2det er allerede udkommet. Bogen blev strax oversat paa Tydsk (og det, hvad der i Betragtning af Tidsforholdene er mærkeligt nok, i Kiel) samt paa Svensk.

I 1850 skrev Martensen sit „Sendebrev til Superintendent Nielsen” i Slesvig, en alvorlig og advarende Stemme mod Præsternes Lærdomme i Anledning af det holsteenske Oprör. Dette lille Skrift fremkaldte i Holsteen og Tydskland en Masse af Modskrifter, dog ogsaa enkelte billigende Stemmer.

Naar det endnu tilføies, at Martensen foruden de nævnte Skrifter har leveret mange værdifulde Bidrag til forskjellige Tidsskrifter, saa er her givet et Omrids af denne Mands betydningsfulde offentlige Virksomhed. Denne Virksomhed frembyder tvende Hovedsider: Universitetet og Kirken, og der kan derfor spørges, hvilken af begge der har henrevet ham stærkest. Virkelig har der været en Tid, da Mange troede, at Kirken havde fortrængt Universitetet af Martensens Hjerte; men blandt meget Andet har navnlig Dogmatikens Udgivelse paa det Evidenteste godtgjort, at hos Martensen höre begge Virksomheder nöie sammen, have paa naturlig Maade, ja med Nödvendighed fremdrevet og befrugtet hinanden. Det er betydningsfuldt, at han først som erfaren Præst udgav sin Dogmatik; hos ham har Theorien fremkaldt Praxis, og denne atter fremdrevet en fyldigere Theorie; Speculationen i hans dogmatiske Anskuelse er ikke udenfra indpodet i Christendommen, men födt ud af den christelige Anskuelse, saaledes som den er given ved Christendommen selv. Martensen forener i sig i fuldeste Maade en oprindelig religiös og videnskabelig Natur, begge disse Naturer ere lige oprindelige i ham, og han har ingen af dem opoffret for den anden. Hvis Martensens vedvarende kjærlige Forhold til Universitetet endnu skulde trænge til noget Beviis, saa kunne vi af udvortes Phænomener anföre, anföre, at da der i denne Vinter var Tale om hans muelige Bortgang til en anden og fjern Virksomhed, modtog han en Adresse, undertegnet af saa godt som alle theologiske Studerende ved Kjöbenhavns Universitet, med Anmodning om at blive.

Og hermed slutte vi dette, som vi troe, med lige Kjærlighed til Sandheden og Personen affattede Bidrag til en Mands Biographie, * som i en ung Alder, med en, som vi haabe, lang og riig Fremtid for sig, allerede i en Række Aar har været en af vort Fædrelands bedste Prydelser.

I April 1851.

* En Autobiographie af Martensen findes i Universitetets Program ved Rektorskiftet 1837.

Adam Müller

Adam August Müller.

Kort før det store Tab, der klædte hele Nationen i Sörgedragt, da „Skjönhedens Ypperstepræst“ bortreves i vor Midte, havde Danmark og den danske Kunst lidt et andet Tab, der vel fordunkledes af det senere, men ikke desmindre modtoges med dyb Vemod og Smerte. Naar en Olding, efter at have bragt det videre, end de fleste Dødelige, efter et Liv fuldt af Hæder og Lykke, forlader Kredsen af sine udødelige Værker, da har Døden tabt sin Bitterhed, og Sorgen opløser sig i en ophøiet Følelse af Forsoning mellem det Timelige og Evige. Men, naar en begavet Aand berøves os i sin blomstrende Alder, just paa det Punct i sin Udvikling, da den bebudede stedse rigere og modnere Frugter, da kan Erkjendelsen af det Modtagne kun forhøje Smerten over, hvad vi have mistet, og Forgængeligheden i de jordiske Vilkaar træder os bittert og nedtrykkende imøde. Og den unge Kunstner, hvis Fremtid saa brat blev os fravristet, var ikke blot et sjældent haabefuldt Talent, men han havde tidlig indviet sig til et Fag, Historiemaleriet, som udfordrer Kunstens højeste Kræfter og derfor stedse har fundet de færreste Dyrkere. Lad os da i disse faa Træk søge at fastholde Mindet om hans korte Liv, og den skjønne Virksomhed, hvori han efterlod os Billedet af sin Aand.

ADAM MÜLLER, en Søn af den i vor Litteratur som Theolog og nordisk Oldtidsforsker høit fortjente PETER ERAMUS MÜLLER, Professor i Theologi ved Kjöbenhavns Universitet, († 1834 som Sjællands Biskop), var født i Kjöbenhavn den 16de August 1811. Hans Moder, en Datter af Kommandör STUB i Sötaten, lever endnu. Han erholdt sin første Undervisning i Efterslægtens Realskole, og kom derfra, da han var bestemt til at studere, 1822 i Metropolitanskolen. Hans Morbroder var den berömt Maler KRATZENSTEIN-STUB, som döde 1816 i sit 32te Aar af Brystsyge, og den Interesse, hvormed man i hans Familierekreds omfattede Kunsten og dennes Værker, maatte tidlig vække hans slumrende Genius. Da han i sine Fritimer helst beskæftigede sig med at tegne, fornemmelig Scener af Romaner, Tragedier og Verdenshistorien, og da disse barnlige Forsög röbede ualmindelige Anlæg, lod hans Fader ham fra 1821 i Aftentimerne besøge Kunstakademiets Tegneskoler.

Det viste sig imidlertid, at han kun gjorde ringe Fremskridt i de lærde Sprog, hvorimod han i Læretimerne hellere underholdt sig med at tegne historiske Scener i sine Böger; han blev derfor efter et Aars Forløb taget ud af Latinskolen, og overgivet til Professor ECKERSBERGS Veiledning, hos hvem han saa hurtig uddannede sig i Oliemalen, at man allerede 1829 saae hans første Stykke paa Udstillingen (*Aladdin, der staaende bag Pillen seer Sultanens Datter gaae til Badet*). I de nærmest paafølgende Aar frembragte han med stigende Frugtbarhed foruden en Deel Portraiter, især Genre-billeder og mindre historiske Compositioner, som ikke endnu bare Præg af hans senere selvstændige Aand, men udmærkede sig ved livlig Kolorit, correct Tegning og flittigt Studium efter Naturen. Historiemaleriet, navnlig det religiöse, vidste sig dog som det kjæreste Maal for hans Stræben. En Bestilling fra Grev V. MOLTKE paa en Altertavle til en sjællandsk Landskyrke, fremkaldte 1833 hans første større Arbeide i denne Retning (*Christus, der prædiker fra Skibet*), som ved Selvstændighed i Opfattelsen og Varme i Udførelsen i høi Grad vakte Kjenderes Opmærksomhed og Forventninger. 1832 havde han vundet Akademiets lille Sölvmedaille, i det følgende Aar den store, og 1835 vandt han den lille Guldmedaille ved et Maleri over Opgaven af Odysseens 6te Sang (*Nausikaa med hendes Terner, som bringe Ulysses Klæder og Olive*). I Sommeren 1834 gjorde han en Reise omkring i Tydskland, og var det næstfølgende Aar i Norge, hvor han af Jernværkseier J. AALL modtog Bestilling paa en stor Altertavle til Holte Kirke i Nærheden af Arendal. Han valgte hertil sin *Christus i Getsemane*, et Billede af en alvorlig Skjönhed og christelig Aand, som endnu vil være i de Flestes Erindring. Fra denne Tid er ogsaa hans *Valdemar den Anden i Fængslet*, som blev kjøbt og bortloddet af Kunstforeningen.

I 1837 concurrerede han med flere Kunstnere til den store Guldmedaille, for hvilken Opgaven var: *David som opmuntrer Saul ved sit Harpespil*; Prisen blev tilkjendt ham tilligemed EDELIEN; med da Akademiets store Reisestipendium (800 Rbd. aarlig i 3 Aar), som tildeles dem, der vinde den store Guldmedaille, ikkun kunde erholdes af den ene, nödtes han til det følgende Aar, da Stipendiet blev ledigt, igjen at concurrere om dette med EDELIEN. Den ny Opgave var: *Christus, der aabenbarer sig for Disciplene i Emaus*. (MÜLLERS Maleri kom senere til Grevinge Kirke i Sjælland.) Ved Bedømmelsen af disse to Arbeider tilkjendtes Fortrinet hans Medconcurrent; men han erholdt, ifølge Akademiets Indstilling, ved kongl. Resolution, af Finantserne en lignende Sum til Udenlandsreise (for det første kun paa 2 Aar, dog siden forlænget til det 3die). Paa samme Tid som han deltog i denne Concurs, havde han efter en af Kunstforeningen given Opgave udført et stort historisk Maleri: *Luther paa Rigsdagen i Worms* (hvilket siden ophængtes i Helliggeist-Kirke); da han ilede med at faae dette Arbeide fuldendt, for snart at kunne tiltræde sin Reise, paadrog denne Anstrængelse, i Forbindelse med den pinlige Spænding, som den gjentagne Concurs medførte, ham (i December 1838) en alvorlig Sygdom, som angreb hans Hjerne og bragte ham Døden nær; dog denne Gang vandt Naturen Seier, og allerede i Slutningen af Januar (1839) var han paa Veien til Italien. Han opholdt sig nogen Tid i München og Nizza, og drog derpaa til Rom, som han dog snart forlod, for at tilbringe Sommeren i Neapel og paa Ischia. Her var det, han under en Feber, som han ved Forkjølelse havde paadraget sig, sporede de første tydelige Symptomer paa den Brystsyge, der blev hans Helset. I September vendte han noget restitueret tilbage til Rom, som han for Eftertiden valgte til sit Hovedopholdssted. Dog foretog han sig i Sommeren 1840 en Excursion til Florentz, tilbragte nogen Tid i Perugia, og studerede paa denne Reise den ældre italienske Skoles Værker, hvilke tilligemed *Raphaels*

Mesterværker bleve af overveiende Indflydelse paa Retningen i hans Kunst. Den andagtsfulde Ro og inderlige Følelse, der afpræger sig i dem, og som saa ganske harmonerede med hans eget Gemyt, søgte han at overføre i de religiøse Billeder, til hvis Udførelse han nu især besluttede at hellige sin Pensel. I Begyndelsen af 1841 hjemsendte han en Altertavle, bestilt til en Kirke under Vallö, hvis Gjenstand var *Fremstillingen i Templet (efter Luc. Ev. II.)* Han syntes meer og meer i *Raphael* at finde det Ideal, hvortil han ved Natur og Tilbøielighed bestemt maatte hendrages. Allerede flere Portraiter fra den Tid vidnede ved deres Stil herom. Men en med hans høie Mønster virkelig beslægtet Aand viste sig især i det Arbeide, paa hvilket han under Slutningen af sit Ophold i Rom anvendte al den Tid, hans svage Helbred tillod, et stort Maleri i streng kirkelig Stil forestillende: *Christus som paa en Sky, mellem 2 svævende Engle, løfter sin Haand over de 4 Evangelister nedenfor*, af hvilke Johannes knæler med udbredte Arme, medens de tre andre ere ifærd med at skrive deres Evangelier. For dette udmærkede Maleri, upaatvivlelig den skjønneste og modneste Frugt af hans Genius, og som, medens det endnu var under Arbeide, blev kjøbt af THORVALDSEN for hans Musæum, blev MÜLLER (Dec. 1842) „agreeret“ af Kunstakademiet her, samt næste Foraar tilkjendt Udstillingsmedaillen.

I Sommeren 1841 foretog han sig en Reise til Schweiz for at undgaae den hede Tid i Italien og styrke Brystet ved den renere Bjergluft og Brugen af en Melkekur. Han opnaaede ikke Hensigten; efter hans Tilbagekomst til Rom blev hans Tilstand stedse betænkeligere og hans Familie underrettedes om, at der var lidet Haab om at redde ham. Hans Moder og Søster, ledsagede af en Broder, begave sig strax paa Reisen til Rom; deres Nærværelse opmuntrede ham og under deres omhyggelige Pleie bedredes hans Tilstand noget, men han følte, at han ikke længer kunde blive i Italien. Dets deilige Natur og herlige Kunstskatte var han ikke længer i Stand til at nyde som han vilde; dets Klima, med de pludselige Afvexlinger af Hede og Kulde, havde udviklet den Sygdom, der tærede paa hans Livs Kraft. Med bedrøvet Sind beredte han sig til at forlade det Land, han med saa store Forhaabninger var draget til, og kom (Juni 1842) i Følge med sine Slægtninge tilbage til Kjöbenhavn. Ved en rolig og forsigtig Levemaade lykkedes det ham dog her at vedligeholde saamange Kræfter, at han endnu i henved 2 Aar kunde fortsætte sin Kunstnervirksomhed, og uagtet den lidende Tilstand, han ofte befandt sig i, udkaste adskillige mindre Compositioner, male endeel Portraiter og nogle Genrebilleder og fuldende et Par større Malerier, *en velsignende Christus som Altertavle til en Kirke paa Kammerjunker LÜTTICHAUS Gods i Jylland*: og *Den forlorne Søn, der ved sin Hjemkomst modtages af sin Fæder*. I Sommeren 1843 blev han, ved et voldsomt Anfald af hans Sygdom, der igjen kastede sig paa Hjernen, anset for at være paa det Yderste; men endnu engang seirede hans Ungdom; han tog igjen Penslen fat og vedblev at arbeide indtil nogle Uger før sin Död, den 15de Marts 1844. Anledningen til den sørgelige Sygdom, som i omtrent 5 Aar langsomt gnavede paa hans Livs Rod, og hvortil Spiren formodentlig var et arveligt Onde, antog han selv at have været det hans Overbevisning modstridende, og for ham saa pinlige Concursvæsen ved Kunstakademiet, som han kun af nødvendige Hensyn til sin Fremtid havde underkastet sig. For sine Nærmeste erklærede han, at han derved var gaet tilgrunde, og yttrede det Önske, at hans tidlige Död maatte bidrage til at forandre Anskuelse om en Foranstaltning, der saa let kan virke forstyrrende ind paa den unge Kunstners som oftest sensible Gemyt.

ADAM MÜLLER forenede en varm og inderlig Følelse og en levende Phantasi med et religiöst Gemyt, der gav ham Taalmod i Lidelserne. Han var af en stille og tilbageholden Natur, og omgikkes i sin tidligere Ungdom kun lidet med sine Jævnaldrende. Det var først under Opholdet i Rom, han traadte i et fortroligere Forhold til sine Kunstbrødre, ligesom i det Hele Reisen paa en mærkelig Maade forandrede og udviklede ham. Hans Begreber klaredes, han udtrykte sig langt lettere og tydeligere i Tale og Skrift, end før, det var som Betydningen og Omfanget af hans Kald nu opgik for ham med Bestemthed og Klarhed; hans fremherskende Sindstemning, der forhen mere hældede til det Idyllisk-Gemytlig, antog nu en afgjort alvorlig-religiøs Retning. Denne Udvikling af hans Charakter finde vi ogsaa afspeilet i hans Kunstværker og de forskjellige Stadier, som her kunne bemærkes. Allerede ved sin første Fremtræden viste han sig som varm og heldig Kolorist, og udmærkede sig herved fordelagtig fremfor Flerheden af vor danske Malerskole. Hans Phantasi førte ham til dristige og vanskelige Opgaver, storartet Opfattelse og en ædel Simpeltid i Composition og Udførelse. Hans Pensel var i Almindelighed blød, men manglede derfor ikke Friskhed, og man finder i hans fleste Arbeider en hæderlig Selvstændighed, et gedigent Studium og en Begeistringens Varme, som navnlig i de religiøse turde have sin Grund i, at Troen hos ham ikke var noget Lært eller Laant, men en virkelig levende Fylde. I den historiske Stil er *Luther i Worms* hans Hovedværk, og det er tillige et af de allerfortræffeligste Arbeider, som i de sidste Decennier er frembragt af dansk Kunst i denne Retning. Hovedfigurens Udtryk viser en grundig og begejstret kunstnerisk Opfattelse; Mangfoldigheden af karakteristiske Individer og den sindrige Gruppering, röber ikke blot en kjæk og productiv Phantasi, men en tænksom og ualmindelig udholdende Aand. Den samme Grundighed i Anlægget, Varme i Fremstillingen og Omhyggelighed i Udførelsen, karakteriserer hans *forlorne Søn*; vende vi os atter herfra til hans *Christus med Evangelisterne*, hvor hans Kunstnersjæls høitidelige Ro og christelige Fromhed fandt sit ædleste og mest ophøiede Udtryk, saa ville disse tre Billeder, som alle ere at see her i Staden, bedre end alt Andet, vidne om, hvormeget vi i ham have tabt; vi ville betragte dem med stedse kjærligere Opmærksomhed, og de ville synes os med hvert Aar at faae et endnu høiere Værd.

Em. Barentzen fec.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

Handwritten signature or mark, possibly "M. W. W. W."

Jakob Peter Mynster.

Den geistlige Mand kan i vore Dage ikke ved sin Stilling alene som Geistlig hæve sig til en overordnet Plads i Samfundet, ikke bringe sit Navn til at gjenlyde i større Kredse, end den enkelte Menighed, i hvis Midte Tilfældet førte ham, eller, naar det kommer høit, dens nærmeste Generationer. Føler han i den ham iboende Aand Berettigelsen til en Virken af større Omfang, til Anerkjendelse efter en større Maalestok, da vil dette Maal vanskelig naaes, selv om en større Begavelse, end den sædvanlige, som Taler og „Sjælehyrde“, samler de Ypperste af hans Medborgere til hans Menighed; hvis han ikke tillige som Videnskabsmand og Skribent hævder sig en anseet Plads i Aandens universelle Rige, hvis han ikke formaaer at føre sit Ord fra Kirkens aandig forsvindende Formløshed, ind i Litteraturens ved sine organiske Former mere varige Existents; ja, hvis han ikke tillige som praktisk Forretningsmand har vidst at vække Statens Opmærksomhed. Thi den protestantiske Geistlige er ogsaa verdslig Embedsmand, og Orden i Protokollerne er ofte ikke den sletteste Anbefaling for en Præst. Nu, det er ikke vor Hensigt at fordømme disse Betingelser; om de end kunde synes det oprindelige Begreb af en geistlig Mand fremmede, have de maaskee dog sit Værd. De kunne jo betragtes som Bidrag til den Ophævelse af Standsafstand og Kasteaand, der hører med til vor Tids Opgaver. Og hvor finde vi dem vel i skjønnere Forening med den sande geistlige Aand, end hos den Mand, som dette Billede forestiller?

Han er født den 8de November 1775 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Kammerraad CHRISTIAN PETER MYNSTER, som han mistede i en Alder af to Aar, var Inspectør ved Frederiks Hospital. Hans Moder hed NICOLINE RING, og han og Broderen, den som Prof. i Medicin afdøde, OLE HIERONYMUS MYNSTER, fik snart i daværende Hospitalsmedicus, F. L. BANG, senere Etatsraad og Professor i Medicin ved Universitetet, en fortræffelig Stedfader. Vor Mynster skal allerede som Barn have været bestemt for den geistlige Stand, hvortil ogsaa snart Natur og Tilbøielighed henviste ham; undervist af Privatlærere, blev han 1790 indskrevet som akademisk Borger, tog anden Axamen, og 1794, efter at have været flittig Tilhører hos BALLE, HORNEMANN, MOLDENHAWER og MÜNTER, theologisk Embedsexamen (begge med *Laud.*), og de homiletisk-catechetiske Prøver med Udmærkelse. Strax efter Attestatsen traadte han i et Forhold, som ved at bringe ham i nær Berøring med en udmærket Personlighed, fik en afgjørende Indflydelse paa hans følgende Liv, Aandsretning og Charakter. Han blev Huslærer hos Geheime-Conferentsraad, Grev JOACHIM GOTTSCHKE MOLTKE til Bregentved, en lærd Mand med lys og skarp Forstand, sjælden Erfaring og gennemtrængende Mennekundskab, hvis Søn, vor nuværende Finantsminister, han dimitterede til Universitetet. Mynster var allerede fra Studenteraarene bekjendt for sit rolige, milde Væsen, sin stille, men lidenskabelig vedholdende Flid. Imidlertid deltog han jævnlig i de muntre Kredse (hvortil bl. A. STEFFENS hørte), der paa Hospitalet (Mynsters Gang Nr. 8) samlede sig om hans magelige, men med sjelden Aand, jovialt Lune og Vid, begavede Broder, Ligesom han uden Tvivl her har fundet Næring for det Anlæg til fin Ironi, Satire og urban Skjemt, som senere bemærkedes hos ham, saavel af og til i hans Skrifter, som i det selskabelige Liv, saaledes har vistnok Opholdet i det Moltkeske Huus bidraget Sit til den Harmoni, hvori han forener Hofmandens slebne Sæder med den høie Geistliges Værdighed, og denne Evne til at skjule Lidenskabens ydre Tegn; thi uden Lidenskab var han ikke bleven den, han er. I de otte Aar, han her tilbragte, havde han tillige et lykkeligt Otium til at fordybe sig i Theologi og Philologi, i Mesterværkerne af den ældre og nyere Philosophi, Poesi og Veltalenhed. Han vandt saaledes 1798 Universitetets Guldmedaille ved Besvarelse af den philosophiske Opgave. Da han 1801 ved sin Patrons Gunst blev Sognepræst i Spiellerup og Smerup paa Vemmetofte Gods i Sjælland, fik han endnu mere Leilighed til i ensomme Timer at kunne ofre sig til disse Studier, uddanne sig som Taler, og at offentliggjøre enkelte Resultater af sine Forskninger. Han optraadte første Gang 1806 i Råhbeks „Minerva“, i Anledning af et umodent, af Mægtige understøttet Forslag til Forandring i den offentlige Gudsdyrkelse, med en polemisk Afhandling, som ved Grundighed og Skarpsindighed, et kraftigt og frimodigt Sprog, henledte den offentlige Opmærksomhed paa ham. Dette blev i endnu høiere Grad Tilfældet med den Samling „Prædikener“, han udgav 1810, og som senere har oplevet flere Oplag. 1811 blev han kaldet til første residerende Kapellan ved Frue Menighed i Kjøbenhavn, (som dengang laante Huus i Trinitatis Kirke) og overdraget at holde Foredrag over empirisk Psychologi ved Pastoralseminariet. Det var her, han erhvervede sit Navn som geistlig Taler. Ved Kroningen 1815 erholdt han efter Indbydelse af Facultetet den theologiske Doctorværdighed ved en Disputats om de sidste Aar af Pauli Apostelliv, blev s. A. Ridder af Dannebrog, og giftede sig med en Datter af Biskop MÜNTER. Fra 1817 til 1834 var han Medlem af Universitetsdirectionen, og den saakaldte „store philologiske“ Examen skal tildeels være et Værk af ham. 1826 blev han Dannebrogsmænd, og s. A. Hofprædikant, 1828 kongelig Confessionarius og Slotspræst, s. A. Commandeur af Dbr. Et betydeligt Antal af hans Menighed og Tilhørere forenede sig 1830 i Anerkjendelsen af hans høie Værd, om at lade hans Büste udføre i Marmor, og man grundede ved indsamlede Bidrag et Legat, som bærer hans Navn. Endelig blev han 1834, ved P. E. MÜLLERS Død, Biskop over Sjællands Stift og Ordensbiskop og 1836 Storkors af Dbr. Fra 1835 deltog han, ifølge kongelig Udnævnelse, i Provindsialstændernes Forsamlinger i Roeskilde.

Hans Skribentvirksomhed har naturligvis været størst i den opbyggelig-homiletiske og kirkelige Retning. Herhen høre, foruden de nævnte, hans „Prædikener paa alle Søn- og Helligdage i Aaret“, to Bind 1823, (2det og 3die Oplag 1832 og 36, oversat paa Tydsk 1835), hans „Betragtninger over de christelige Troeslærdomme“, to Dele (1833, 2det Opl. 1837), samt en talløs Mængde særskilt udkomne Fest- og Leilighedstaler; fremdeles hans Skrifter „Om de danske Udgaver af Luthers lille Catechismus“ (1835 og 37), „Beretning om den danske Kirkes Reformation“ (1836), hans „Udkast til en Alterbog og et Kirkeritual i Danmark, med Bemærkninger ved Forslagene til en ny Alterbog og et nyt Kirkeritual“ (1839) og „Oplysninger angaaende Udkastet til en Alterbog og et Kirkeritual for Danmark“. (1840). Til Minerva, Videnskabernes Selskabs Skrifter, de Sjællandske Landemodeforsamlinger, og J. MÖLLERS nyt theologisk Bibliothek, har han fra 1808 leveret forskellige videnskabelig-theologiske Afhandlinger, som tilligemed en interessant Artikel om

LESSINGS „Nathan der Weise”, ere oversatte af Forf. paa Tydsk i hans „kleine theologiske Schriften” (Kbh. 1825). Særskilt udkommet er hans „Grundriss af den alm. Psychologi” (1830) og ”om Begrebet af den christelige Dogmatik” (1834). Desuden finder man med hans Navn eller Mærke (Kts) en Deel philosophiske Artikler, Kritiker og æsthetiske Bidrag i forskjellige Tidsskrifter, f. Ex. ÖRSTEDS juridiske Tidsskrift, Nyt Aftenblad (orthograph. Bemærkninger 1825), Litteraturtidenden (Om Determinismen, om SCHOUWS geographiske Underviisningsmaade osv.), Maanedskrift for Litt., Dansk Ugeskrift (om Injurier i trykte Skrifter, om Udtrædelse af den danske Statskirke, Familien Riquebourg o. fl.), PETERSENS Tidsskr. for Litt. og Kritik og HEIBERGS Intelligensblade, hvori han fornylig meddelte en „kirkelig Polemik”, der har fremkaldt yderligere Polemik. De poetiske Arbejder, han har offentliggjort, nogle Digte (i RAHBEKS Tilskuere), og 1¹/₂ Act af et Sörgespil, Isabella af Arragon, (i Skandin. Litt. Selsk. Skrifter B. XX) hidrøre fra hans tidligste Forfatterperiode 1805-7.

Vi kunne ikke bedre betegne den Aand, som karakteriserer MYNSTERs kirkelige og litterære Virksomhed, end ved de Ord af hans Afhandling om Nathan der Weise: „es ist leichter, so wie selbstsüchtiger, alle Verwickelungen zu zerreißen, als sie zu einer milden Auflösung zu leiten”. Denne „ireniske”, udjævnende Tendents gjenfinde vi overalt hos ham; derfor tillægge vi ham ingen reformatorisk Aand, men en ualmindelig Verdensklogskab, et stort Talent til at ordne det Bestaaende; derfor har han, med al sin Lærdom, Dybsindighed, Nyhed i Ideer og deres Fremstilling, ikke i sine Prædikener løsrevet sig fra den nedarvede, om man vil trivielle Form, men at det ikke er skeet tankeløst, og kun ifølge en grundig Betragtning af den geistlige Veltalenhed som skjøn Kunst, har han tilstrækkelig viist ved sine Afhandlinger „Om den Kunst at prædike” og „Om bestemte Texters Fortrin for frie”. Ved jagttagelsen af en saadan Aandsretning erindres man uvilkaarlig om GÖTHE, selv om ikke denne store Aands Indflydelse paa MYNSTER havde viist sig umiskjendelig i det ovennævnte Fragment af en Tragedie, der i Dictionens Elegants kan maale sig med det Skjønneste i vor Litteratur, medens man her, saavel som i hans Digte, har Leilighed til at bemærke den særegne Different mellem det rhetoriske og det egentlige poetiske Talent. — Han hørte til de Første her i Landet, som modtog den nyere Philosophies Evangelier, og om end den Magt, Reflexionen herved fik over ham, kan have indskrænket den umiddelbare Livsfylde og Modstandens Energi hos ham, saa har den derimod givet hans religiøse Aand en usædvanlig Klarhed og Dybde; og idet han synes, ved Siden af hans Forkjærlighed for HERDER og JACOBI, at have sluttet sig til en væsentligst kritisk Philosophi, har hans Tanke og Følelse, uden at gaee op i nogen Religionen fjendtlig Positivitet, kun i det dialektiske „Bad” vundet højere Holdning og Gjennemsigthed. I hans Opbyggelsesskrifter træffer man vel saaledes Reflexionen, men den er klar og gemytlig. Den tillader ikke Begeistringens at frembryde som en luende Flamme, men som en stille rolig Ild, et opvarmende Aandepust, der griber Hjerterne og staaer i inderlig Samklang med den danske Folkecharakter. Om end undertiden den dialektiske Interesse faaer Magt over Taleren uden at fremme en dybere Indtrængen i bibelske Grundbegreber, hviler dog over det Hele stedse en ægte religiøs Aand, som i Forbindelse med Talens Klarhed og Mangfoldighed og Foredragets æsthetiske Skjönhed, fængsler saavel de mere som de mindre Dannede, og man tør vel sige, at Reflexionen ikke her frembragt mange større Talere.

Hans theologiske Standpunct maa i Ordets egentlige Forstand kaldes bibelsk *orthodox*, om man end vilde gjøre ham Uret ved at henregne ham til vore saakaldte kirkelige Orthodoxe, eller „gammeldags Christne”, fra hvilke han væsentlig divergerer deri, at han betragter Skriften, og ikke den symbolske Autoritet som højeste Norm. (See hans Bog om Begr. Dogmatik § 24). Imidlertid holdt han sig neutral i den kirkelige Strid mellem GRUNDTVIG og CLAUSEN og deres Partier, og udtalte sig kun ved „et Alvorsord om den christelige Enighed” (i Lindbergs Maanedskrift for Christendom og Historie) og en Prædiken „om den christelige Viisdom”, i den forhen omtalte forsonende og forsigtige Aand, som ogsaa senere viste sig ved hans medierende Forsøg i Ritualstridighederne. I Overensstemmelse med denne Aand var ogsaa hans Fremtræden i Stænderforsamlingerne, hvorfor han her hos det liberale Parti let maatte paadrage sig Beskyldning for Aristokratisme, navnlig ved at ytre sig mod Jødernes Emancipation, Sognebaandets Løsning og Stændernes Forening. Men den upartiske Jagttager vil ikke betvivle, at han har handlet efter bedste Overbevisning, ligesom han i det Hele virkede med Omblik, Iver og Sagkundskab i den Stands Interesse, han repræsenterede. I hans Stilling som Biskop gjenfinde vi atter denne ireniske Aand i en naturlig Udvikling, idet han her har viist sig som Kirkens myndige Overhoved ved med Kraft og Bestemthed at værne om dens Værdighed og Enhed, selv hvor han, som nylig ved den strenge Fremfærd mod Baptisterne, maatte udsætte sig for Modstand og Misbilligelse.

Det kunde synes, at MYNSTER besad for megen Aand, til at være hvad man kalder Lærd, og dog kan man ikke frakjende ham dette Navn. Imidlertid er det fornemmelig hans Virksomhed som Prædikant og Homiletiker, der har erhvervet ham saa stort et Navn ogsaa udenfor Fædrelandet. Som Exempel herpaa skulle vi kun nævne det Venskab, der finder Sted mellem ham og den berømte tyske Theolog MARHEINECKE, som har dediceret sin Pastoraltheologi til ham. Som geistlig Taler vilde man imidlertid kun erholde en ufuldstændig Forestilling om ham ved blot at læse ham. Man vilde maaskee under Læsningen, i Forhold til hans Berømmelse, ventet en større skabende Livsfylde og mere selvstændigt aandeligt Gehalt, medens man som hans Tilhører henrives ved den Varme, den høie og inderlige Følelse, som besjæler hans levende Ord. Han forkynder med Myndighed i Herrens Tempel det bibelske Ord, ligelangt fra sygelig Pietisme og hyperorthodox Rigmisme. Seent vil man i Danmark glemme hans ærværdig skjønne Personlighed, og hans milde Tale, som bundet af Videnskabens og Kunstens Regel, væiet paa Erfaringens fine Guldvægt, stedse strømmede uforstyrret og dybt indtrængende. Den vil være et kjært og venligt Minde ogsaa for dem, der ikke sympathisere med de melancholsk-christelige Anskuelser, ved hvilke han ofte dvæler, som naar det i Betragtningerne (1, 232) hedder: „Menneskeslægtens lange sørgelige Historie begynder med et Frafald fra Gud”. Os forekommer Menneskeslægtens Historie stor og glædelig, og blandt dens glædeligste Phænomener regne vi ogsaa J. P. MYNSTER, ham som afdøde JENS MÖLLER engang saa træffende skildrede i det Vers:

„Paulus i Skarpsind og Vid, i Sindets Dybde Johannes”.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

Möller.

Gundelach-Möller.

En af de skjønneste, skjøndt ikke meest glimrende, Stillinger i Livet, er Lægens. Ligesom hans Kunst søger at aflure Naturen dens forborgneste Hemmeligheder, at opdage dens tause Livskilder, saaledes vandrer dens Udøver stille igjennem Livet i alle dets Labyrinth og skjulte Afkroge. Han er et stille Vidne til alle dets Omvexlinger, dets milde Skikkelser og de rædsfulde; han kan sjældent træde offentlig frem, han virker i Stilhed og modtager sin Løn i Stilhed. Naar derfor en Læge nyder Tillid og Agtelse i en meget udstrakt Kreds, og i udmærket Grad har tilvendt sig den offentlige Opmærksomhed, kan man med temmelig Sikkerhed slutte, at han ikke blot besidder Dygtighed i sit Fag, men ogsaa ualmindelige Egenskaber som Menneske. Dette viser sig netop ved GUNDELACH-MÖLLER; thi hans store Popularitet hidrører ikke blot fra den Dygtighed og det Talent, en mangeaarig, velgjørende Praxis har skaffet almindelig Anerkjendelse; men ikke mindre fra hans Humanitet og Samvittighedsfuldhed i Omgang med Syge, hans ubestikkelige Retfærdighedsfølelse, og den levende og virksomme Interesse for de Studerende, der udmærker ham som akademisk Lærer fremfor de Fleste af hans Colleger.

Hans Forældre vare STEEN DANIEL BROCHMANN MÖLLER, Overtoldbetjent i Aarhus, siden Kasserer ved Maleværkscomptoiret i Kjöbenhavn, og ANE SOPHIE CONSTANTINE MERTZ. Han er født i Aarhus den 7de August 1797, blev dimitteret til Universitetet fra Aarhus Skole i 1815, erholdt ved Examen artium bedste Character og var ved Ex. philosophicum i 1816 blandt de Udmærkede. Strax efter Ex. philosoph. begyndte han at frekventere Sygestuerne paa Frederiks Hospital og var fra Januar 1817 Volontair ved dette Hospitals chirurgiske Afdeling under nu afdøde Professor COLSMANN og Professor (Etatsraad) WITHUSEN. Omstændighederne gjorde ham det til Nödvendighed at bruge en stor Deel af Dagen til philologiske Beskjæftigelser; i den Tid, der levedes fra disse, beslittede han sig paa det Studium, han havde valgt, maaskee med endnu mere Lyst, end han ellers vilde have gjort. I Foraaret 1821 tog han Examen anatom. chirurgicum & medico-practicum, og erholdt den første Character med Udmærkelse. I Sommeren 1821 gjorde han Candidattjeneste paa Frederiks Hospitals chirurgiske Afdeling. I October samme Aar blev han antaget til saakaldet Interimsreservechirurg ved det chirurgiske Academi i Reservechirurg WAHLS Fraværelse paa en Reise i Udlandet; men da WAHLS Hjemkomst indtraf allerede i den første Halvdeel af 1822, ophørte hans Constitution, og han begyndte saaledes ikke at holde Forelæsninger ved Academiet förend i August 1824, efterat han i Februar var bleven udnævnt til Reservechirurg. Samme Aar vandt han Universitetets Guldmedaille for Prisaafhandlingen: Historia ligaturæ arteriarum. Fra August 1824 til August 1827 var han ansat som Underchirurg ved Frederiks Hospital under sin höitagede Lærers, Professor WITHUSENS Overchirurgicat. I Januar 1826 blev han af Collegium academicum udnævnt til Adjunct ved Academiet. Ved det Cappelske Stipendium og et Tillæg dertil af Fondet ad usus publicos havde han den Lykke at kunne foretage en videnskabelig Reise i Tydskland, Italien, Frankrig og England fra Mai 1828 til Februar 1831, paa hvilken Reise den chirurgiske Klinik, navnlig Dupuytrens, og den pathologiske Anatomi, især vare Gjenstandene for hans Opmærksomhed. Under hans Ophold i Paris blev han (i September 1830) beskikket til Overchirurg ved Frederiks Hospital; denne Post overtog han i Februar 1831. I Juni samme Aar aabnede han den chirurgiske Klinik *). I September 1831 blev han udnævnt til Profess. extraordinarius ved Academiet og i April 1833 beskikket til at indtræde i Collegium academicum. Ved Academiets Forning med Universitetet blev han i Januar 1842 Prof. ordinarius ved Universitetet og indtraadte i Consistoriet. I Marts 1842 blev han beordret til at være Medlem af Sundhedscollegiet. Gjenstandene for

*) Foredrag og Undervisning ved Sygesengen.

hans Lærervirksomhed have været: Læren om Fracturer og Luxationer, den pathologiske Anatomie, Medicina forensis og den chirurgiske Klinik.

Fra offentlig Skribentvirksomhed vilde han, selv om han maatte have følt Kald dertil, være hindret ved sin Stilling som Lærer for de Studerende, i Forening med en betydelig praktisk Lægevirksomhed. Derfor er der, foruden Begyndelsen af en Hospitalsaarbog, som han udgav i 1832, og fra hvis Fortsættelse i den Form og med den Udførlighed, som han maatte ønske, hans stedse tiltagende Forretninger afholdt ham, fra hans Haand ikkun udkommet som Program til Universitetsfesten 1842, en lille Afhandling: De quæstione, quousque liceat et oporteat operationem instituere chirurgicam, (om det Spørgsmaal, hvorvidt man tør og bør foretage en chirurgisk Operation), samt nogle Journalartikler.

Den ovennævnte Aarvog var upaatvivlelig et fortjenstligt Foretagende, og man var i alt Fald ikke berettiget til at fordre noget aldeles Fuldkomment af det første Forsøg. Imidlertid kunde det ikke mangle paa dem, som i MÖLLERS hurtige Forfremmelse saae en Begunstigelse paa Andres Bekostning. Den saaledes fremkomne Opposition var maaskee en Anledning til, at man kastede sig over dette første Heftes svage Sider i en haard og skaanselløs Kritik, der var vidtløftigere, end det criticerede Værk, og ovenikjøbet **anonym**; thi paa den Tid tog Politiet det ikke saa nøie med Anonymiteten, som i vore Dage. Denne Kritik blev atter af den Angrebne besvaret i et kort Forsvarsskrift.

Han ægtede i Aaret 1837 en Datter af Justitsraad, Stiftslandinspecteur HÖYER, ANNA POULINE CHRISTIANE HÖYER. Hun døde i 1839. I October 1836 blev han Ridder af Dannebrogen, i October 1840 Ridder af den russiske St. Vladimir-Orden, som han selv siger, „uden videre Anledning, end at han efter Evne havde opfyldt sin Pligt imod nogle russiske Söfolk, der havde været under hans Behandling paa Hospitalet.“

Hvad han har virket som mangeaarig, meget søgt Læge, lader sig ikke nærmere bestemme. Derimod er **Frederiks Hospital** et levende Vidne om hans Fortjenester, især af den chirurgiske Klinik, som **han** egentlig først indførte, i Forbindelse med cliniske Examinatorier. Den store Vigtighed heraf er iöinefaldende, da den begyndende Læge kun saaledes, paa Skuepladsen for hans fremtidige Virksomhed, kan vænnes til Omgang med de Syge og practisk Iagttagelse af Sygdommene. Ham skyldes fremdeles Indførelsen* af de daglige Journaler, samt at de Studerende ikke, som forhen, strax uden Forberedelse tilstædes at frekventere Frederiks Hospital. Selv berømmes han meest for Sikkerhed og Nöiagtighed i Diagnostiken, mindre som Operateur. Men hans store Popularitet har, som tidligere antydet, fornemmelig sin Grund i det Præg, som hans aabne, liberale Charakter har paatrykt al hans Virksomhed, idet han, hvor Leilighed gaves til personlig Fremtræden, har yttret sig uforbeholdent og frimodig, uden at fornægte sin Overbeviisning af Frygt for noget Hensyn. Saaledes fandtes hans Navn i sin Tid blandt Underskrifterne paa den bekjendte Petition om friere Udvikling af vor politiske Forfatning, der skaffede ham, som saamange Andre, en Irettesættelse mod Qvittering for Modtagelsen. Og da de Studerende efter Mag. SCHARLINGS Ansættelse ved det chirurgiske Academie, vovede at udtale deres Misfornöielse med denne Lærer, og i den Anledning modtog en „gepantert“ Bulle fra Consistorium, fremstod GUNDELACH-MÖLLER som deres Forsvarer, ligesom han stedse har viist sig gennemtrængt af Tidens Aand ved at holde sig aldeles fri for det forældede, aristokratiske Snærperi, som man længe nok har anseet for uadskilleligt fra Professortitelen.

* Dette Udtryk maa ifølge senere indhentet Oplysning berigtiges til: en nöiagtigere Förelse.

Em. Berentzen fecit.

Em. Berentzen & Co lith. Inst.

ANNA NIELSEN.

Anna Helene Dorothea Nielsen.

Skuespilleren er den Kunstner, hvis Værker i den største Fuldstændighed blive forstaaede og nydte. De baade sees og høres i deres fulde Heelhed, ikke blot som Reproduction af det digteriske Ord, men ofte som en mere selvvirkende Aands egen Opfattelse og Levendegjørelse af dette, idet de skabe det en ny Tilværelse med det umiddelbare Livs utvetydigste Friskhed, Styrke og Klarhed. Den sceniske Kunst kan for saavidt kaldes de andre Kunsters Fuldendelse, som Theatret forener dem alle, og fører dem ind i den lyslevende Virkelighed. Men Skuespilleren har ogsaa af alle Kunstnere den mindste Kreds at tale til; ikke for sit hele Folk, endsige for Verden og kommende Slægter, men ofte kun for en enkelt Aftens tilfældige Forsamling, kan han fremstille sit Værk. Dette tør dog ikke betragtes som en Mangel ved Skuespilkunsten, der skulde give den en lavere Rang; det er en Eiendommelighed ved den, en Indskrænkning paa een Side, der opveies paa den anden Side ved andre (mere intensive) Fortrin, som alle de andre Kunster savne. Det er derfor en Feil at karakterisere Skuespilkunsten alene som „ephemerisk“, thi man synes da at glemme, at den besidder det Equivalent, at være den populæreste blandt Kunstnerne, for de Fleste den nærmeste, for Mange den eneste Kilde til aandelig Dannelse, Forædling og Ophbyggelse; at den i sit flygtige og momentane Liv virker med langt større Rigdom og indtrængende Styrke, og skaffer sin Udøver en langt yppigere Løn, end nogen anden Kunst. Man kan heri see en Yttring af den Ligevægtslov, som behersker hele Tilværelsen, som lader de Skabninger, hvis Liv er kortest, svælge i en uafbrudt Livslyst, og som forsoner os med det Smertelige i høitbegavede Aanders tidlige Bortgang, for hvem dog en hurtig gennemlevet Vaar har været rigere, end hundrede Vintre for Andre.

Men i denne Skuespilkunstens Eiendommelighed ligger den naturlige Grund til den interessante Erfaring, at *Qvinden* i denne mest receptive og i Öieblikket concentrerede Kunst, og kun i den alene, kan maale sig med Manden. Thi ogsaa hende har Naturen stillet i det Ephemere, det er hendes Hjem, hvortil hun med sin hele fragmentariske og momentane Aandelighed er knyttet. Men til Erstatning har hun ogsaa faaet denne skjønne Styrke i Virkeligheden, denne stærkere blussende Flamme af frisk, umiddelbar Livsfylde, hvorved hun fuldbyrder sin Mission i Verden, derfor er hun seirrig i Öieblikket, derfor har „Følelsens“ Rige ikke nogen Konge, men en Dronning. Og derfor have vi ikke heller her villet karakterisere Noget som Mangel eller Ufuldkommenhed ved *Qvinden*, saalidt som ved Skuespilkunsten, men kun søgt at betegne begges eiendommelige Natur og Væsen, som Product af visse Fortrin og Indskrænkninger, der gjensidig betinge hverandre. Man kunde fortsætte denne Parallel endnu videre, og saaledes deri finde den naturlige Grund til, at den danske Nation, som i Nationernes store Række hører til de mere *qvindelige*, netop i Skuespilkunsten, som blandt de andre Kunster repræsenterer *Qvindelighedens* Princip, har frembragt et forholdsvis meget større Antal udmærkede Individuer, end de fleste andre Folk; ligesom ogsaa dette harmonerer med den Bemærkning, man har gjort med Hensyn til vor Nationalcharakter, at Begejstringen hos os i Regelen er mere letbevægelig og lyrisk opblussende, end udholdende i Længden.

Den Dame, ved hvem vi her skulle dvæle, hører til Danmarks største Skuespillerinder. Hendes Aands Noblesse og Ynde har henrevet de Ældre blandt os, da hun som ung Pige betraadte Brædderne, og nu, da hun ikke længer taler de unge Musers begejstrede Sprog, beundre vi endnu hos hende den ideale Sjælsadel, som aander en højere Skjönhed hen over de Fremstillinger, der allerede ved hendes forstandig-dybe Opfattelse og correcte Udførelse i høj Grad vilde tilfredsstille. Født her i Kjöbenhavn d. 4de Septbr. 1803 nød hun i Huset hos sin Fader (Seilmagermester BRENÖE) en meget omhyggelig Opdragelse. Da hendes Tilböielighed og Anlæg for Theatret rimeligvis har yttret sig aldeles umiskjendelig, bestemte hun sig i sin første Ungdom for denne Bane, og fik Prof. ZINCK til Lærer i Musik og Sang, og Mad. ROSING til Instrutrice i den sceniske Kunst. Denne Undervisning maa have været saameget mere frugtbringende, som der senere i hendes Natur viste sig en mærkelig Lighed med denne store Skuespillerinde, hvis skjønneste Særkjende ogsaa var Udtrykket af ophøiet Aandsadel og reen *Qvindelighed*. Hun debuterede 1821 i to tragiske Roller (*Dyveke* d. 10. Februar, ved dette Stykkes 50de Opførelse, og *Sophie* i Erik og Abel, d. 26de April), samt i en naiv Pigerolle (*Emmy* i *Falsk Undseelse*, d. 1ste Marts). Endnu samme Saison optraadte hun (24de Mai) i et Syngeparti, *Stephanie* i Montano og *Stephanie*, et i sin Tid meget yndet Syngestykke af *Berton*. Da hun medbragte til Theatret en højere Dannelse, end de fleste Debutantinder, da hun ikke leverede Stykværk, men noget til den mindste Detail Heelt og Færdigt, og allerede besad en fuldkommen Fasthed og ædel Holdning, var hendes Lykke afgjort. Og Theatret maatte dobbelt glæde sig ved denne unge opgaaende Stjerne, da det samtidig med hendes Optræden berövedes tre store Talenter, RIND, KRUSE og Mad. FRYDENDAHL (forrige Jomfru Möller), en Sangerinde af førte Rang.

Var end hendes Hovedfag i lang Tid de tragiske Elskerinder, saa blev hun ved sin smukke Sangstemme ikke mindre en Gevinst især for de franske Syngestykker, idet hendes ypperlige Spil meddelte disse Operaer en dramatisk Skjönhed, som paa vort Theater stod og faldt med hende. Saaledes blev *Agathes Parti* i *Jægerbruden*, hvor hun udfoldede det Höieste, hun i Sangen formaaede, tillige ved hende den skjönneste karakteristiske Fremstilling af romantisk, jomfrueligt Sværmeri. Mange bevare endnu Erindringen om hendes Udförelse af den store Arie som et aldrig fordunklet Billede, og endnu Flere ville takke os, fordi vi, ved at nævne saa mange af hendes vigtigste Roller, som Pladsen tillader os, opfriske for dem ligesaa mange af deres skjönneste Nydelser. I *Tragedie* og *Drama* maae vi saaledes nöies med at erindre om hendes *Valborg* i *Axel og Valborg*, *Helga* i *Stærkodder*, *Agnes* i *Erik d. 7de*, *Maria* i *Væringerne*, *Maria* i *Correggio*, *Elisabeth* i *Elverhöi*, *Emma* i *Carl d. Store*, *Ragnhild* i *Kong Sigurd*, *Kunigunde* i *Hans Sachs*, *Cathinka* i *Pigen fra Marienburg*, *Keiserinden* i *Herman v. Unna*, *Harriet* i *Tordenskjold*, *Dronning Margrethe*, *Caroline* i *den lille Hyrdedreng*, *Maria* i *Ludvig d. 11te*, *Jula* i *Niels Ebbesen*, *Mathilde* i *Kjærlighed ved Hoffet*, *Maria Stuart*, *Eleonore* i *Mulatten*, *Elisabeth* i *Edwards Sønner*, *Eleonore Ulfeld* i *Dina*; endelig kunde man maaskee, foruden de *Oehlenschlägerske* Qvindecharacterer, ved *Ernestine* i *Kjærligheds Drömme* og *Lady Macbeth* betegne Höidepuncterne af hendes pathetiske Geni i Fremstillingen af den erotiske Lidenskab og den tragiske Bröde. I *Syngespillet* knytter hendes Navn sig især (foruden de tidligere nævnte) til *Vitelvia* i *Titus*, *Edile* i *Joconde*, *Constance* i *de to Dage*, *Laura* i *Slottet Montenero*, *Floribella*, *Rosine* i *Barbereren i Sevilla*, *Anna* i *Höstgildet* og *Peters Bryllup*, *Miss Clara* i *Ludlams Hule*, *Pamine* i *Trylleflöiten*, *Adlaide* i *Röverborgen*, *Charlotte* i *Sovedrikken*, *Anna* i *den hvide Dame*, *Elvire* i *Don Juan*, *Adelheid* i *Hugo og Adelheid*, *Fanchon*, *Nanna* i *Balders Död*, *Henriette* i *Bruden* og *Lucie* i *Bruden fra Lammermoor*; i *Lystspil* og *Vaudeville* til *Valerie*, *Louise* i *Kong Salomon* og *Jörgen Hattemager*, *Sophie* i *Vennernes Fest*, *Henriette* i *de Uadskillelige*, *Marie* i *Fornuftgiftermaalet*, *Miss Milner* i *Formynder og Myndling*, *Hortense* i *Familien Riquebourg*, *Skuespillerinden* i *Kom*, *Albertine* i *den hemmelige Lidenskak*, *Mistres Oakly* i *den skinsyge Kone*, *Cesarine* i *Kammeraderne*, *Hertuginde af Marlborough* i *et Glas Vand*, *Marquise de Prie* i *Gabrielle de Belle-Isle*, og *Madam Kraft* i *Brevet*.

Hun blev 1823 gift med nuværende Concertmester WEXSCHALL, der dengang nylig i Udlandet havde erhvervet Berømmelse som Violinvirtuos. Deres Huus var i flere Aar Scenen for et rigt bevæget aandeligt Liv, hvor Datidens bekendteste Digtere, Skuespillere og „Skjõnaander“ daglig mødtes, og for Fru HEIBERG, som her tilbragte en Deel af sin første Ungdom, maatte den Aandsudvikling, der senere bragte saa glimrende Resultater, ikke lidet befordres saavel ved de Impulser, et saadant Liv medførte, som fornemmelig ved den store Kunstnerinde, hvis Omgang og Veiledning hun her nød. Denne kunde i saameget höiere Grad være Sjælen i sine huslige Cirkler, som hun en Tidlang var mindre beskjæftiget ved Theatret, end man maatte ønsket, idet Mad. ANDERSEN kun nödig afstod sine Roller, og Mad. EISEN ved Besætningen af nye Partier blev forholdsvis mere begunstiget. 1829 foretog hun i Selskab med flere af Theatrets Personale en Kunstreise til Norge, og blev 1834 gift med Skuespiller og Instructeur NIELSEN.

Mad. NIELSENS udmærkede Fortrin som dramatisk Kunstnerinde viste sig fra hendes første Fremtræden især som en dyb, begeistret Fölelse, en fuldkommen ædel Anstand og Værdighed, en grandios Simpelhed, en ægte poetisk Opfattelse og Gjen-givelse af de digteriske Opgaver. Disse Egenskaber have heller ikke siden forladt hende, men udbredt en höiere Adel ogsaa over de af hendes senere Fremstillinger, hvor hun ifølge Rollernes Natur især har glimret ved skarpt udprægede Characterer, ved consequent og nöiagtig Udförelse af den fineste Detail. Derhos besidder hun en for sit Kjøn usædvanlig aandig Styrke, der ikke oplusser som en flygtig Lue, men som en rolig, vederqvægende Flamme stiger og synker, og aldrig slukkes för Tiden. Har hendes Genius end ikke viist os en saa mangfoldig Productivitet i ganske forskjellige Retninger, som synes den mandlige Kunstnerkraft forbeholden, har hun saaledes viist sig fremmed paa det lav-comiske Gebeet, saa har hun i de Fag, hvor hendes Aand var hjemme, aabenbaret en desto mere intensiv Dybde og mægtig gribende Livsfylde. Men om hun end efter Öienvidners Forsikringer oftere (f. Ex. i *Valerie* o. fl.) fuldkommen har kunnet maale sig med franske Skuespillerinder i de Fortrin, der ansees eiendommelige for disse, saa er det dog fornemmelig som nordisk Kvinde hun har præsteret det Höieste i Kunsten. Naar man betragter RYGE og NIELSEN som saa sammen-voxede med den *Oehlenschlägerske* Tragedie paa vor Scene, at man ikke i dens fulde Skjönhed kan tænke sig den uden dem, saa kan man ligesaa lidt tænke sig den uden hende. Ingen kunde i fuldere Maal ligne disse rene, blonde og höimodige Qvindeskikkelser, som have foresvævet Digteren. For Theatrets Fremtid har hun virket uberegnelig i sin Stilling som Instructrice ved omhyggelig og forstandig Veiledning af de yngre Talenter, men fornemmelig ved de ophöiede Mönstre, hun selv har fremstillet for dem til Beundring og Eftertanke.

Em. Barentzen fecit.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

AUGUSTA NIELSEN.

Augusta Nielsen.

Den Skildring, HEIBERG i „De Danske i Paris” giver af Franskmandenes falske Forestillinger om Tilstanden i Norden, er saa langt fra at være overdreven, at man endnu — 30 Aar efter at danske Krigere gave en stor Deel af Frankrigs Befolkning slaaende Beviser for at Urbanitet og Dannelse kunne blomstre herligt inden vort Fædrelands Grændser — i Paris, som dog kalder sig Intelligentsens Hovedmagazin, træffer paa Mangfoldige, der fuldt og fast ere overbeviste om, at Danmark er en sneedækket Udørken og de Danske Vilde, som, om de just ikke æde Börn levende, dog boe i Huler, klæde sig i Dyrehuder og spise raat Kjød. Og det er ikke blot gamle Damer og Almuesfolk, som sætte os paa et saa lavt Trin i Menneskeheden; nu og da faae vi af franske Journaler tilstrækkeligt Vidnesbyrd om, at endog flere af dem, som gjøre sig Folkets Underviisning i Politik og Verdenskundskab til Levebrød, ere af samme Tanker. At der i de sidste fire, fem Aar er hos Pariserne i Almindelighed opstaaet en i den Grad fordeelagtigere Mening om os, at enkelte af dem endog have begyndt at sætte os ligesaa uforholdsmæssigt høit, som de tidligere have sat os lavt, maa hyerken tilskrives vor Literatur eller en voxende Opmærksomhed paa de mange ved Kundskaber og fine Sæder udmærkede danske Reisende, der stadigen besøge Paris. Den danske Literatur er kun kjendt i et Par Lærdes snevne Kredse, og det ikke engang ved sig selv, men enkelte ufuldstændige, tildeels forvirrende Beretninger; og hvad de Reisende angaaer, blive alle gjerne af Pariserne slaaede sammen under een Benævnelse: „des étrangers”. Skal en Fremmeds Fædreland ved ham komme til Omtale i Paris, maa han nødvendigviis fremtræde med en saadan Berettigelse til en ganske særegen, almeen Opmærksomhed, at Pariserne tvinges til at spørge: „Min Gud, hvad kan det dog være for et Land paa Jorden, der har frembragt det Menneske, som gjør Opsigt i Paris og dog ikke er fransk”? At *les lions véritables* tre Gange i Operaen have seet sig nødte til at gjøre dette Spørgsmaal, og tre Gange med Forbauselse have hørt Hr. PILLET svare „Danmark!” er ogsaa virkelig givet, som endelig har bragt Pariserne til den Overbeviisning, at Solen dog en god Deel af Aaret maa bestraale vort Fædreland saa varmt, at der i det kan trives Selskabelighed, Kunst og Moder, altsaa Mennesker. Et Land, der har en Ballet, kan allerede ikke være nogen Udørk, men staaer denne Ballet saa forbausende høit, at den i Løbet af fire, fem Aar kan udsende tre indfødte Gratier, for i Paris, i den store Opera, i *l'Académie royale de musique*, Terpsichores Trylleverden, hvor Zephyrer og Sylphider tre Gange om Ugen ombolte sig saa yndigt i Luften, at de paa Jorden kunne vugge sig i egne Equipager, at feire glimrende Triumfer, da maa Landet være Kunstens og Yndets Hjem. Dette er de parisiske Løvers Slutning, og, uagtet netop de ere opfyldte af den yderste *dédain* for Alt, naar det ligger udenfor *la barrière de Paris*, have de i deres Henrykkelse høitideligen decreteret Danmarks Anerkjendelse som et af de meest civiliserede Lande.

Den ene af de tre Gratier, hvem vi skyldte denne glimrende Opreisning for en Miskjendelse, saa gammel, at den ikke engang har nogen Begyndelse, er AUGUSTA NIELSEN, født den 26de Februar 1823 i Kjöbenhavn, hvor hendes Fader er Oekonom ved Frimurerlogen. Allerede i sit syvende Aar blev hun optaget i det kongelige Theaters Dandseskole, hvor Hr. Balletmester BOURNONVILLE snart, uagtet hendes Udvortes ikke dengang lovede den ædle Figur, som nu saa ypperligt understøtter hendes Kunst, opdagede hendes sjeldne Anlæg, hvis Udvikling han fremmede med megen Iver. I „Paul og Virginie” betraadte hun den 29de October 1830 Theatret og allerede et Par Aar efter fandt Balletmesteren i hende en af sine meest udmærkede Elever, som i flere Smaapartier havde vakt store Forventninger hos Publicum. Sin egentlige Debut gjorde hun den 27de Juni 1838 i Balletten „Valdemar” som opførtes i Anledning af den russiske Storfyrstes Nærværelse. I den *Pas de trois*, hun udførte med Jomfru FJELDSTED og Hr. JOHANSEN, overraskede hun ved sin ædle Holdning, en ualmindelig Sikkerhed og meget gratiøse Bevægelser. Da Jomfru GRAHN i Februar 1839 forlod det danske Theater, gaves der Jomfru NIELSEN Leilighed til at erhverve sig et Repertoire, som kunde lade hendes Talent komme til Udvikling og skjænke hende Publicums Yndest. Denne Leilighed lod hun ikke være unyttet; enhver Optrædelse gav Vidnesbyrd om den Flid, hvorved hun stræbte at nærme sig sit Maal og retfærdiggjøre sin Lærers Omhyggelighed. Navnligen vandt hendes Udførelse af Sylphiden og Abbedissen i „Robert”, Jomfru GRAHNS Triumpfpartier, et glimrende Bifald og berettigede hende til Navnet af en sjelden Kunstnerinde i Plastik og serieux Dands. I 1839 gjorde hun med sin Lærer og hans Familie en Kunstreise til Sverrig. Hendes Optrædelse i Stockholm, Gothenborg og Malmöe gav hende en rig Høst af Bifald, Blomster og Digte. I Juli 1841 tog hun til Paris, for der at erhverve sine Evner en høiere Udvikling og ved en Debut paa det, med Hensyn til sin Ballet, berømteste Theater at give sit Publicum i Kjöbenhavn et usvækkeligt Vidnesbyrd om at hun var dets Yndest værdig. I Paris fandt hun en saare velvillig Modtagelse hos PERROT, den franske Operas første Danser, som, efter at have seet hendes Prøve, strax overtog hendes private Underviisning. Da han, ifølge et Engagement i London, maatte forlade Paris, anbefalede han hende til sin Eftermand ved Operaen, MAZILIER, som ligesaa ivrigt veiledede hende og i Mai 1842 erklærede, at hun nu var saaledes forberedt, at hun med sikker Forventning om et heldigt Udfald kunde fremtræde for Operaens strenge Publicum. Endnu var der imidlertid store Hindringer at overvinde.

Directeuren for Operaen, Hr. PILLET, havde strax ved hendes Ankomst til Paris forsikkert, at han med megen Glæde vilde imødekomme ethvert af hendes Ønsker, som det stod i hans Magt at opfylde, og hun have derfor intet Öieblik tvivlet om, at en Debut vilde blive hende tilladt. Da hun henvendte sig til Directeuren for at underrette ham om, at hun nu var saa tilbørligen forberedt at hun turde ønske Debuten ansat, erfarede hun imidlertid at hun ikke paa nogen Maade vilde være istand til ved sig selv at opnaae denne Gunst, med mindre hun brød sin Forpligtelse til det danske Theater; thi efter at have erklæret hende, at han ikke, uden at krænke Operaens Interesse, kunde lade en talentfuld Debutant træde frem blot for at gjøre Publicum et Savn föleligt, sagde Hr. PILLET reent ud, at den eneste Betingelse hvorunder hun kunde komme til at optræde, var, at hun tog Engagement for to Aar, hvilket han, af Agtelse for den Dom, Hr. MAZILIER havde givet om hendes Talent, vilde afslutte med hende endnu för hun havde debuteret. Hun indvendte, at hendes Ansættelse ved Theatret i Kjöbenhavn gjorde det aldeles umuligt for hende at modtage et saa smigrende Tilbud, men Hr. PILLET var uböielig, og da hans faste Charakter var hende tilstrækkelig bekjendt af Rygtet, opgav hun ganske Haabet om at nyde en Gunst, med mindre hun brød sin Villie igjennem utrættelige Jomfru GRAHN tidligere havde maattet anvende alt for at tiltvinge sig. Imidlertid lykkedes det den Familie, som ledsagede hende og vidste hvor dybt Afslaget havde smertet hende, at interessere Indenrigsministeren, DUCHATEL, og den i Ludvig Philips Naade höitstaaende Baron TAYLOR, de Eneste, man tiltroede nogen Indflydelse paa den urokkelige Directeur, for den unge Kunstnerinde, og deres Bestræbelser maatte hun takke for at hun endelig saa sit höieste Ønske opfyldt. Den 20de Mai 1842 optraadte hun i „Jödinden“ i en *Pas de deux* med Hr. PETIPA og fandt en Modtagelse, som oversteg hendes höieste Forventning. Et levende Bifald, der, som flere Blade bemærkede, især hörtes fra de første Pladser; Kjenderes Bemærkning, at hun erindrede om FANNY ELSLER, inden denne havde begyndt at dandse *Cachucha*; en Lovtale af JULES JANIN, og rosende Omtale i alle Blade, endog i Moniteuren, som ellers ikke bryder sig om Theatrene, lönnede hendes Talent og Anstrengelse. Hendes anden og tredje Debut var en i „Wilhelm Tell“ indlagt *Pas de deux*, som hun udförte med Hr. PETIPA og hvori hun ligeledes höstede det meest glimrende Bifald. Paa sin Hjemreise optraadte hun i Hamborg paa tre forskjellige Skuespilafstener og udförte flere serieuse Dandse samt *La Cracovienne* og *Jaleo di Xeres*. Gjentagen Fremkaldelse og en Regn af Blomster efter hver enkelt Dands gave hende de utvetydigste Beviser for at hendes Kunst fandt den meest levende Anerkjendelse, og kun hendes Permissions Udlöb var Grunden til at hun afslog Contractens Fornyelse for et endnu större Antal Gjæsteoptrædelser. Efter hendes første Debut i Paris var hun fra mange Sider bleven opfordret til at tage Engagement; den Modtagelse, hun fandt ved sin Hjemkomst, overbeviste hende om, at hun havde handlet ligesaa klogt som rigtigt i, ikke at föolge den smigrende Opfordring. Da hun den 8de September 1842, i en af MAZILIER componeret *Pas de deux*, som hun udförte med Hr. BOURNONVILLE, atter optraadte paa det danske Theater, mödtes hun af et levende Bifalds-udbrud og den hos os saa usædvanlige Blomstertilkasten, en Udmærkelse, som hun öieblikkelig reifærdiggjorde ved at vise hvor store Fremskridt hun under Fraværelsen havde gjort i sin Kunst. Efter i Saisonnen ved enhver Præstation at have mödt Publicums bestandig stigende Yndest, gjorde hun i afvigte Sommer, med Hr. LEFEBVRE, hvis Skole hun siden sin Hjemkomst havde besøgt, en Udflygt til Tydskland og optraadte flere Gange i Hannover, Leipzig, Dresden og Berlin. Foruden serieuse Dandse og de tidligere udförte Charakterdandse, gav hun paa denne Reise ogsaa *La Béarnaise* og *La Sevillana*. Overalt fandt hun baade for den skjönne Plastik og gratiöse Lethed, der ere udbredte over hendes höiere Dands, og for den Livlighed, hvorved hun henrev i Charakterdandse, et Fag, hvori hendes Födeby ikke endnu har seet hende, levende Beundring, og selv i det kritiske Berlin, hvor Dandserne have megen Vanskelighed ved at vinde Bifald, hädredes hun med Fremkaldelser og Blomstertilkasten. Jomfru NIELSEN er allerede en ligesaa uddannet som rigtbegavet Kunstnerinde og hendes Flid vil ikke lade hende blive staaende paa det Trin, hun nu indtager; med 21 Aar, store Evner, en Kunstbegeistring, der ikke skyer noget Offer, og det Mod, som er en Fölge af Bevidstheden om at det Farligste allerede er vovet, för en Dandserinde vente en glimrende Fremtid.

Em. Bærentzen fecit.

Em. Bærentzen & Co Lith. Inst.

Müller

Nicolai Peter Nielsen.

Man kan dele de store Skuespillere i to Klasser. Til den ene høre de, som, ofte mindre gavmildt udstyrede af den ydre Natur, men begavede med en böielig og smidig Aand, vise deres kunstneriske Storhed fornemmelig ved at kunne „individualisere” eller ophæve deres egen Personlighed i de fremstillede Roller, og efterlade os en Mangfoldighed af ganske forskellig udprægede Charakterbilleder; det er disse man fortrinligvis har kaldet objective Skuespillere. Til den anden Klasse høre de, hvem en gunstig Natur har skjænket en saa skjön og stærk Personlighed, at de ligesom ere henviste til mere at arrondere det givne Stof om denne, end aldeles at opgive den i det Fremstillede; disse egne sig især for de saakaldte Helteroller. I enhver ny Frembringelse vil stedse Subjectiviteten her meer eller mindre bevare sig, men hvad der saaledes kan savnes i reen objectiv Sandhed, erstattes da rigelig ved en eiendommelig plastisk Skjönhed, ved den særegne Glands og Colorit, der fra den mægtige Subjectivitet udstræler over ethvert af de Billeder, der ved den fremstilles. Disse to Klasser af Skuespillere repræsenterer de to Principer, *Sandheden* og *Idealiteten*, der dog ikke hos den sande Kunstner kunne tænkes saaledes adskilte, at det ene skulde udelukke det andet, men kun saaledes, at det ene eller andet fremtræder med større Overvægt. Imidlertid forklarer denne Betragtning, hvorledes man til forskjellige Tider har kunnet give det ene eller andet af disse Principer Fortrinet, at den menneskelige Ensidighed snart har opstillet Sandheden, og det den meest reelle, naturtro Sandhed, som Skuespillerens høieste Formaal, snart har udvidet sine Fordringer til det Præg af Idealitet, eller høiere, poetisk Sandhed, som især møder os hos lykkelig udstyrede, i og for sig skjønne Naturer, der kunne henrive os til den høieste Beundring, selv naar den umiddelbare Begeistring i Pathos eller i Lune fører dem ud over den verdslige og profane Virkeligheds Grændser. Det Rette ligger her, som fast overalt, i en Forening af Extremerne, og det er desuden en Selvfølge, at nærmest de forskjellige Rollers Natur, eftersom den f. Ex. mere nærmer sig Charakter- eller Heltefaget, i givne Tilfælde betinger Valget af den ene eller anden Fremstillingsmaade. Enhver, som med Interesse og prøvende Opmærksomhed har fulgt NIELSEN paa hans lange og rige Kunstnerbane, vil give os Ret i, at han nærmest hører til den sidste af de to her omtalte Klasser.

Man kan sige, at den danske Natur har smilet til hans Vugge. Han er født i en af vort Fædrelands yndigste Egne, i den skjønneste Aarstid, paa *Frederiksborg*, det sø- og skovomkrandste Slot, d. 28de Juni 1795. Hans Fader var Justitsraad, Stutmester NIELSEN, bekjendt i sin Tid ved sine Fortjenester af det danske Hestevæsen. Den første Undervisning modtog han hjemme af en Hr. NEILING, der var en udmærket Forelæser, og først gav ham Sands for Declamation. 1808 blev han Cadet, og allerede i 1811 ansat som Secondlieutenant ved det Holstenske ridende Artilleri. Med dette Corps fulgte NIELSEN, da det i det næstsidste Krigsjaar (1813) blev beordret til Holsten, og han forblev her indtil det ridende Artilleri gik ind (1817), hvorefter han kom til at garnisonere paa Kronborg-Fæstning. Det var paa den Tid, da Privattheatrene vare i Velten og udgjorde saa at sige Nationens høieste Interesse, da i Kjöbenhavn hver anden Gade, og i Provindserne enhver lille Kjöbstad, havde sit dramatiske Selskab. Ogsaa blandt Officiererne paa Kronborg havde dannet sig et saadant, der spillede paa Slottet, og som har Krav paa Efterverdenens Tak, forsaavidt som NIELSEN her fik den første Leilighed til at øve sit ualmindelige Talent. Mærkelig nok spillede han her kun komiske Roller, enten det nu var en Følge af Selskabets indskrænkede Repertoire, eller fordi den mest glimrende Side af hans Natur endnu ikke var kommen til Frembrud i hans Bevidsthed. 1819 blev han Premierlieutenant, men hans rette Kald blev ham mere og mere klart. Han tog sin Afsked d. 9de August 1820, og debuterede d. 12te Septbr. s. A. paa det kongelige Theater i sin berømte Rolle, *Axel*, i *Axel og Valborg*. Hans to andre Debutroller vare *Figaro* i Lystspillet „*Barberen i Sevilla*” (29de Septbr.) og Capitain *Harcourt* i „*de fire Formyndere*”. I denne Forklædningsrolle viste det sig strax, at han ikke hørte til de Kunstnere, hvis Storhed bestaar i at fornægte deres egen Personlighed; desto mere forbausede og henrev han i alle sine Elsker- og yngre Helteroller i Tragedierne. Forøvrigt besad han megen musikalsk Dannelse, og optraadte ogsaa i Sangpartier, som *Greven* i „*Figaros Giftermaal*”, og som Birkedommeren i „*Skaden*”.

Siden ROSING var den egentlige Elskerrolle med fremtrædende Personlighed forsvundet fra vort Theater. De som efter ham overtog dette Fag (den ældre FOERSOM og LIEBE) besad vel som talentfulde og slittige Skuespillere Publicums Yndest, men hvad de præsterede, var væsentligst et passende og forstandigt Theaterspil, idet de sluttede sig til tidligere Typer. Da NIELSEN fremtraadte med sin friske, sprudlende Begeistring, med sin ungdommelige Kraftfylde, sin stærke, let bevægelige Følelse og dog en saa concentreret Bestemthed i Fremstillingen af de nordiske Helte, med sit rene, klangfulde, omfangsrige Organ, og sin skjønne Diction, der, lige ypperlig i Kraftens og Blødhedens Tone, syntes at indaande Rythmerne en levende Sjæl, — da var dette noget aldeles Nyt, man maatte overraskes og henrives til Beundring. En af de tidligste Helteroller, han udførte, var *Erik den syvende*, i Sörgespillet af samme Navn. Denne Fremstilling hørte til det mest Fuldendte og Gigantiske, noget Theater maaskee kan opvise, og hans Tale til Greven af Halland nævnes endnu af Folk fra den Tid som Noget af det Mægtigste

i Kraft og ideal Sandhed, der er hørt hos os. Hver Gang han spillede denne Rolle, rungede Huset af Klap, og da han efter sin Hjemkomst fra Wien atter fremtraadte i den, hilstes han med en Jubel, som næsten ikke vilde høre op.

Naar man skildrer en stor Forfatter eller Kunstner, pleier man at erindre om deres Værker. En Skuespillers Værker ere hans Roller, men at nævne kun de fleste af NIELSENS, vilde Pladsen forbyde os. De betydeligste af hans Elsker- og Helteroller ere, foruden de alt nævnte, følgende: *Antonio* i Correggio, *Svend Estrithsen* i Juta, *Valdemar* i Svend Grathe, *Hagbarth* i Hagbarth og Signe, *Macduff* (senere *Macbeth*) i Machbeth, *Arundel* i Johanne Gray, *Sigurd* i Kong Sigurd, *William* i William Shakspeare, *Thorvald* i Palmatoke (senere *Palmatoke*), *Einar Tambeskjelver* i Hakon Jarl, *Hamlet*, *Egil* i Stærkodder, *Harald* i Væringerne, *Romeo* i Romeo og Julie, Grev *Essex*, *Albion* i Carl den Store, *Hans Sachs*, *Hother* i Balders Død, *Erik* i Erik og Abel, *Don Carlos*, *Tordenskjold*, *Dunois* i Jeanne d'Arc, *Verner* i den lille Hyrdedreng, *Torben Oxe* i Dyveke, *Cæsar* i Donna Diana, *Nemours* i Ludvig d. 14te, *Egmont*, *Niels Juul* i Slaget i Kjøgebugt, *Herman v. Unna*, *Aristophanes* i Sokrates, *Philip den Anden* i Don Juan af Österrig, *Marinelli* i Emilie Galotti, *Svend Dyring*, *Olaf den Hellige*, *Noureddin* i Aladdin, *Glocester* i Edwards Sønner, *Ulfeldt* i Dina, *Michel Angelo* (efter Ryge) i Correggio, og *Angelo* i Angelo, Tyran af Padua. Jo mere han i Roller af denne Natur fandt det rette Hjem for sit Geni, jo mere han her, i Forening med sin for tidlig tabte Collega, RYGE, var en uundværlig Støtte og Prydelse for Theatret, desto mere maatte han nødvendigvis fjernes fra det, der var hans oprindelige Hensigt, at fremtræde som Comiker. Uagtet hans sjeldne Kunstnernatur heller ikke her fornægtede sig, uagtet han jævnlig med meget Held spillede saavel mere burleske, som finere comiske Charakterroller (f. Ex. *Tony Lumpkin* i Feiltagelserne, *Vandby* i Gulddaasen, og senere *John Grip* i en Hytte og hans Hjerter, *Oakly* i den skinsyge Kone, *Ole Kaninstok* i Capriciosa, og især den fortræffelige *General* i Pariserdrengen), saa var der dog en lang Tid, hvor man ikke gjerne tænkte sig NIELSEN uden som ungdommelig tragisk Helt, hvortil hans mandigt skjønne Ydre i saa fortrinlig Grad begunstigede ham. Som Udtryk for det aandelige Moment, hvor saavel hans tragiske som comiske Evne mødtes i en slumrende Mulighed, og hvor begges organiske Udspring lader sig paavise, kan man maaskee nævne de enkelte nordiske Ynglingeroller, af hvilke (f. Ex. *Jørgen* i Erik og Abel, og *Einar Tambeskjelver*) han vidste at frembringe saa aldeles nye og originale Kunstværker, og hvor han navnlig i den førstes faa Repliker med stor Kunst udtalte hele den besynderlige nordiske Saga-Humor, og i den sidste en saadan Rigdom af naiv Ungdomsglæde og Friskhed, Skjelmerie og Livskraft, at denne Rolle ligesom i et Brændpunct samlede de forskjellige Retninger, hvori hans sjeldne Kunstneraand har lagt sig for Dagen. Men Tragedierne traadte for en Tid tilbage i Publicums Yndest, og NIELSEN kunde ikke altid blive lige ung. Han maatte derfor tænke paa at erobre et nyt Gebeet, og dette fandt han, efter (som enhver ny Udvikling nødvendig medfører) i nogen Tid at have renonceret paa sin tidligere Glands, i de ældre Cavalier- og Anstandsroller. I disse (f. Ex. *Raymond* i Badet i Dieppe, *Rambert* i Advokatens Datter, *Richelieu* i Gabrielle de Belle-Isle, *Bolingbroke* i et Glas Vand o. fl.) har han forladt den forrige ideale Retning, og ad en ny Vei vundet en Anerkjendelse, der var saameget større og værdifuldere, som disse Præstationer kun vare Følger af alvorlige Anstrængelser, om hvis heldige Udfald maaskee ikke Faa af hans tidligere Beundrere havde mistvivlet. Som Exempler endelig paa det overordentlige Omfang af det Gebeet, han selv i den egentlige Charakterfremstilling byder over, maae vi endnu nævne *Palme* i Mulatten og *Jeronimus* i Henrik og Pernille, to himmelvidt forskjellige Opgaver, som han omtrent til lige Grad af Fuldkomnethed har vidst at løse.

Han blev første Gang gift (1823) med den fortræffelige Skuespiller RINDS Enke, som selv var en talentfuld og yndet Kunstnerinde (navnlig som *Benjamin* i Joseph og hans Brødre), anden Gang (1834) med sin nuværende Kone, der allerede som Madam WEXSCHALL havde indtaget den ypperste Rang blandt vor Scenes qvindelige Personale. 1824 reiste han for kongelig Regning til Hamborg og München, for derfra at begive sig til Wien; men da han erfarede, at EZLAIR gav Gjæsteroller i Carlsruhe, forandrede han sin Bestemmelse, gik til Carlsruhe og derfra til Paris. Her stiftede han sit første Bekjendtskab med Balletmester BOURNONVILLE, som i høi Grad forhjalp ham til at kjende og nytte Paris i artistisk Henseende. Han gjorde her desuden Bekjendtskab med de berømte franske sceniske Kunstnere, Mademoiselle MARS og TALMA, som viste ham meget Venskab. Paa Tilbageveien besøgte han Brunswig for at lære Dr. Klingemann at kjende og her spillede han to Roller: Correggio og Ferdinand i Cabale og Kjærlighed. Han behagede Dr. Klingemann meget og de derværende Skuespillere meddelte ham i en Spøg et Lærebrev som tydsk Skuespiller. 1825 gjorde han paa egen Regning en Reise til Hamborg for at see KORN, som der gav Gjæsteroller. 1827 gik han endelig til München og Wien, atter paa egen Regning. I München og Wien spillede han Correggio, Ferdinand, Axel og Baron Wiburg. Ved sin Hjemkomst blev han Regisseur, hvilket Embede han dog snart fratraadte. 1829 gjorde han en Reise til Norge og blev udnævnt til Instructeur. I Sommeren 1843 reiste han atter til Norge i Selskab med en anden udmærket Skuespiller fra vort Theater, PHISTER, og lønnedes i Christiania og Drammen ved sin Optræden i forskjellige Roller med en saa udeelt og begejstret Anerkjendelse, som nogensinde i hans meest blomstrende Periode blev ham til Deel.

A. Smith del.

Em. Barentzen & Co. lith. Inc.

J. W. Tegner lith.

Wehlenschläger

Adam Gottlob Oehenschläger.

ADAM GOTTLÖB OEHELENSCHLÄGER er födt den 14de Novbr. 1779 paa Vesterbro i et Huus, som ligger til venstre Side ved Indgangen til Frederiksberg Allee. Hans Fader, Joachim Conrad, var fra Krusendorf, en lille By i Nærheden af Eckernförde, og hans Moder, Martha Maria Hansen, var paa Fædrene Side af tysk Familie, hvorimod hendes Moder var Datter af en Kjöbenhavnsk Borger, Severin. Hans Farmoder var jydsk, hendes Familienavn Tholstrup, og saaledes — siger OEHELENSCHLÄGER i sin Autobiographie — „nedstammer jeg baade fra Danske og Tydske, og det synes, som om Skjæbnen havde bestemt, at jeg skulde tilhøre begge Nationer.“ Faderen, der kom hertil som et ungt Menneske paa 20 Aar, blev ved Hjælp af den dengang almægtige Grev Adam Gottlob Moltke, hvis Döttr han informerede i Musik, ansat som Organist ved Frederiksberg Kirke, senere tillige som Fuldmægtig paa Slottet og endelig som Slotsforvalter. I sin Barndom gik OEHELENSCHLÄGER i Skole først hos en gammel vranten Madam og senere hos Degnen, hvor han dog ikke lærte stort. Men i denne Periode falder allerede hans første digteriske Forsög, en Morgenspalme, som han skrev i sit 9de Aar. Barnet blev meget overladt til sig selv og sværmede om i den smukke Natur, for hvilken han allerede tidligt havde et aabent og kjerligt Öie. Om Vinteren morede han sig i de lange Aftener med at læse og fik sin første æsthetiske Dannelse fra Venninghausens Leibbibliothek, af hvilket han i sit 12te Aar allerede havde slugt henved 300 Bind. Ved et Tilfælde traf Digteren Eduard Storm Drengen og skaffede ham en Friplads i Efterslægtselskabets Realskole, for hvilken han var Forstander. Digtalentet begyndte imidlertid tydeligere at aabenbare sig hos Drengen, og foruden Vers skrev han i sin Skoletid forskjellige smaa Komoedier, der om Söndagene bleve opförte paa Frederiksberg Slot af Digteren selv, hans halvtredie Aar yngre Söster Sophia, og nogle Skolekammerater. Men Lærerne i Efterslægten tiltroede ikke disse dramatiske Forsög noget stort Værd og raadede Drengen til, at han for Himlens Skyld ikke maatte bilde sig ind, at han kunde blive Digter. Da OEHELENSCHLÄGER i sit 16de Aar blev confirmeret, kom han ud af Skolen og skulde nu dannes til Kjöbmand paa et Contoir; men heldigviis forstyrrede Tilfældet denne Plan. Derimod fik han nu Lyst til at studere, for at kunne blive Student, og det lykkedes ham ogsaa at skaffe sig een Times Underviisning daglig i Latin og Græsk hos en Hr. Högsgaard, der var Lærer for Slotsgartner Petersens Söner. Med stor Samvittighedsfuldhed lærte han sine daglige Pensä; men videre gik han heller ikke, Digtergeniusen var stærkere end Studerelysten, og Ynglingen fölte mere for Musernes Skjönhed og Ynde, end for Sprogenes Grammatik. For Theatret havde OEHELENSCHLÄGER alt tidligt en afgjort Tilböielighed, og alle sine Sparepenge anvendte han til Komoediebilletter. Da han derfor efter et Aars Forlöp kom til den Erkjendelse, at denne magelige Maade at studere paa ikke förte til noget Resultat, og fölte, at det var nödvendigt for ham, at vælge sig en fast Stilling i Livet, var det ikke saa forunderligt, at hans Tanker först henvendte sig til Theatret, der dengang ved en lykkelig Constellation af glimrende Talenter indtog en höi Rang som Kunstanstalt. Den unge Mand, der havde et meget anbefalende Ydre, meldte sig derfor hos Theaterchefen, Overhofmarschal Hauch, blev antaget som Skuespiller og prøvede sine Kræfter i

fire store Roller: i Schröders *Fændrik*, i Samsøes *Torben Oxe*, i en af Tode's *Söofficerer* og som *Cederström* i Kotzebues „*Armod og Höimodighed*.” Men ligesom OEHLENSCHLÆGER ikke gjorde nogen stor Lykke som Skuespiller, saaledes svarede Coulisselivet i Virkeligheden ikke til det Billede, han i sin Fantasi havde skabt sig deraf, og han forlod derfor snart Theatret, for at kaste sig over det juridiske Studium, en Beslutning, hvortil han nærmest lededes ved den fortroelige Omgang med Brødrene Örsted og ved den Indflydelse, disse udmærkede Mænd udövede paa ham. I sit 19de Aar begyndte Digteren saaledes atter at studere, og efter med Held at have underkastet sig den latinsk juridiske Forberedelsesexamen, fortsatte han Studiet af Jurisprudentsen under A. S. Örstedes Veiledning. Men skjönt det dengang var OEHLENSCHLÆGERS Alvor, at danne sig til praktisk Embedsmand, kunde dog hans friske fremad stræbende Digter-aand umulig finde Smag i de törre juridiske Studier, og Æsthetiken blev derfor hans kjereste Beskjæftigelse. De store tyske Digtere: Schiller, Goethe, Jean Paul, Novalis og Tieck vakte hans Begeistring, og den fortroelige Omgang med Datidens bedste Hoveder: Sander, Pram, Tode, Rahbek, Brødrene Mynster, Benzön, Steffens o. fl., dannede og forædlede hans Smag. Især havde Steffens, som en begeistret Talsmand for den saakaldte *nyere Skole*, en væsentlig Indflydelse paa den unge Digter. Paa Bakkehuset var han en stadig Gjæst, og her lærte han at kjende og elske sit Livs tilkommende Ledsagerinde, Camma Rahbeks Söster, Christiane Georgine Elisabeth Heger, en Datter af Conferentsraad Heger. — For den gamle nordiske Literatur og den nordiske Gudelære havde OEHLENSCHLÆGER en afgjort Forkjærlighed, og i sine Fritimer studerede han med Iver nordisk Mythologie og Historie, ja lagde sig endogsaa under den lærde Arndts Veiledning efter det islandske Sprog. Da derfor Universitetet i Aaret 1800 opgav det Priisspörgsmaal i Æsthetiken: „Var det gavnligt for Nordens skjönne Literatur, om den gamle nordiske Mythologie blev indfört og almindelig antaget, istedetfor den græske?”, kunde det ikke være Andet, end at Jurisprudentsen maatte lægges paa Hylden, medens Digteren sadlede sin Kjephest og skrev en Afhandling, hvori han sögte at fremstille den nordiske Gudelæres Charakter og dens end ubrugte Skjönheder i det bedste Lys. Præmien erholdt OEHLENSCHLÆGER imidlertid ikke, hvorimod det förste Accessit tilkjendtes ham. En ny Standsning i de juridiske Studier indtraadte der det fölgende Aar ved Krigens Udbrud, da OEHLENSCHLÆGER traadte ind i det nys oprettede Studentercorps, hvori han avancerede til Fændrik og Commandeersergeant. Jurisprudentsen blev snart aldeles opgiven; den mägtige Digtergenius krævede sin Ret og offrede sig ganske til Apollos og Musernes Tjeneste. I Aaret 1803 udgav OEHLENSCHLÆGER sin förste Digt-samling paa Brummers Forlag. Heri havde han bearbejdet mange af de gamle Kjæmpeviser til större Romancer; han indföerte Ottaverimet, ligesom siden Terzinen, de græsk-dramatiske Versarter, de nordiske Riimbogstaver og Versene af „Heldenbuch” og „Niebelungenlied” i den danske Poesie. Hovedstykket i denne Samling var *St. Hans Aftenspillet*, der gjorde megen Lykke og gav dets Forfatter et agtet Navn blandt danske Digtere. Derefter skrev han *Sovedrikken* for Weyse, *Freyas Alter*, *Thors Reise til Jothunheim*, der siden er optaget i „Nordens Guder”, *Vaulundurs Saga*, *Langelandsreisen*, *Jesus i Naturen*, og Hoveddigtet i denne Periode, *Aladdin*, hvis Fabel paa en forunderlig Maade i mange Punkter havde en vis Lighed med Digterens egne Livsforhold. Var han ikke selv en Aladdin, der havde fundet den forunderlige Lampe og kunde byde over Ringens Aand? Hans Dannelse havde udviklet sig seent, men hurtigt, ligesom Aladdins; han havde ligesom denne nylig lært at kjende Kjerligheden, og havde endelig, som denne, nylig mistet en elsket Moder, for hvem han endnu fældte bittre Taarer, da han skrev Aladdins Vuggesang ved hans Moders Grav. I Begyndelsen af August 1805 tiltraadte Digteren med offentlig Understöttelse en Udenlandsreise, paa hvilken han var fraværende i halvfemte Aar og opholdt sig i længere Tid i Halle, Berlin, Weimar, Dresden, Paris, i Coppet hos Fru Staël-Holstein og i Rom. Denne Reise var vistnok ikke uden en meget væsentlig Indflydelse paa den geniale Digtters senere Udvikling, især fordi den bragte ham i personlig Beröring med en stor Deel af de navnkundige Digtere og Videnskabsmænd, hvis Værker han hjemme havde lært at skatte og elske. Ingen udövede dog en saa mägtig Indflydelse paa ham, som Digterkongen Goethe, i hvis Selskab han tilbragte halvtredie Maaned. Goethe modtog med sand faderlig Velvillie den aandsbeslægtede Yngling, og OEHLENSCHLÆGER har stedse næret sönlig Kjerlighed og Pietet for den store tyske Digter, hvis Billede hænger over hans Arbejdsbord, og efter hvem han har opkaldt sin ældste Sön.

Fra Udlandet hjemsendte OEHLENSCHLÆGER nogle af sine betydeligste Værker. *Hakon Jarl* skrev han i Halle, *Palnatoke* og *Axel og Valborg* i Paris, *Correggio* i Rom. Tillige oversatte han i denne Tid adskillige af sine Værker paa Tydsk. Hjemreisen fra Italien gjorde han over Heidelberg, for at lære Voss at kjende, og over Weimar, da han ønskede endnu engang at see sin faderlige Ven, Goethe. Ved sin Hjemkomst blev Digteren overalt modtaget med den meest levende Begeistring; Byen og Hoffet kappedes om at vise ham Opmærksomhed. Hakon Jarl havde gjort overordentlig Lykke. Det var den første poetiske Skildring af den hedenske Oldtids Helteliv, grundet paa Historien, som fremstilledes paa den danske Skueplads. Det samme Held havde de andre Tragoedier. Palnatoke behagede mindst, maaskee, som Digteren selv siger, „fordi der slet ingen Kjerlighed var i den.“ — Da Rahbek i et Anfald af besynderligt Lune nogle Aar i Forveien havde opgivet sin Post som Professor i Æsthetik ved Kjöbenhavns Universitet, blev OEHLENSCHLÆGER efter Forslag af Universitetets Patron, Hertugen af Augustenborg, kaldet til dette Embede. Den 17de Mai 1810 blev OEHLENSCHLÆGER i Gjentofte Kirke viet til sin Forlovede, Christiane Heger, og tilbragte denne Sommer paa det yndige Christiansholm, som hans Velynder, Grev Schimmelmann, havde overladt ham til Sommerbolig. Efter sin Hjemkomst fra Udenlandsreisen skrev OEHLENSCHLÆGER Syngestykket „*Faruk*“ for Weyse, den smukke österlandske Fortælling, *Aly og Gulhyndy*, *Harald Hildetand*, en Samling *Digtninger og Fortællinger*, Tragoedien *Stærk-odder* (1811) *Kanariefuglen*, „*Ærlighed varer længst*“, *Hugo von Rheinberg* (1813), *Röverborgen* og *Ludlams Hule* (1814), det dramatiske Eventyr, „*Fiskeren*“, *Hagbarth og Signe*, det episke Digt *Helge* og *Hroars Saga* (1815). OEHLENSCHLÆGER havde stedse næret den største Agtelse og Beundring for *Baggesens* Geni og ved forskjellige Leiligheder viist dette i Gjærningen. Begge Digtere opholdt sig paa samme Tid i Paris, og her viste Baggesen en formelig Veneration for den geniale yngre Digter. Men den Begeistring, der senere vakte for OEHLENSCHLÆGER hos hele Nationen, og den overordentlige Lykke, som navnlig hans Tragoedier gjorde paa Scenen, huede ikke Baggesen, og han begyndte nu den usalige Strid, der desværre er alle Danske velbekjendt, skjönt den helst maatte ønskes begravet i evig Forglemmelse. Ogsaa med *Grundtvig*, hvis Anskuelse om Poesien ikke i Et og Alt stemmede med hans, havde OEHLENSCHLÆGER en Kamp; men disse to udmærkede Mænd havde for megen gjensidig Agtelse for hinanden, til at denne Strid skulde kunne udarte. Omarbejdelsen af „*Frcias Alter*“ til et Lystspil gav ogsaa Anledning til et toaars Brud med *Rahbek*, der var en afgjort Fjende af det Burleske, naar det ikke var Holbergs. Senere bleve Svogrene atter forligte, og deres Venskab vedvarede uafbrudt indtil Rahbeks Död 1829.

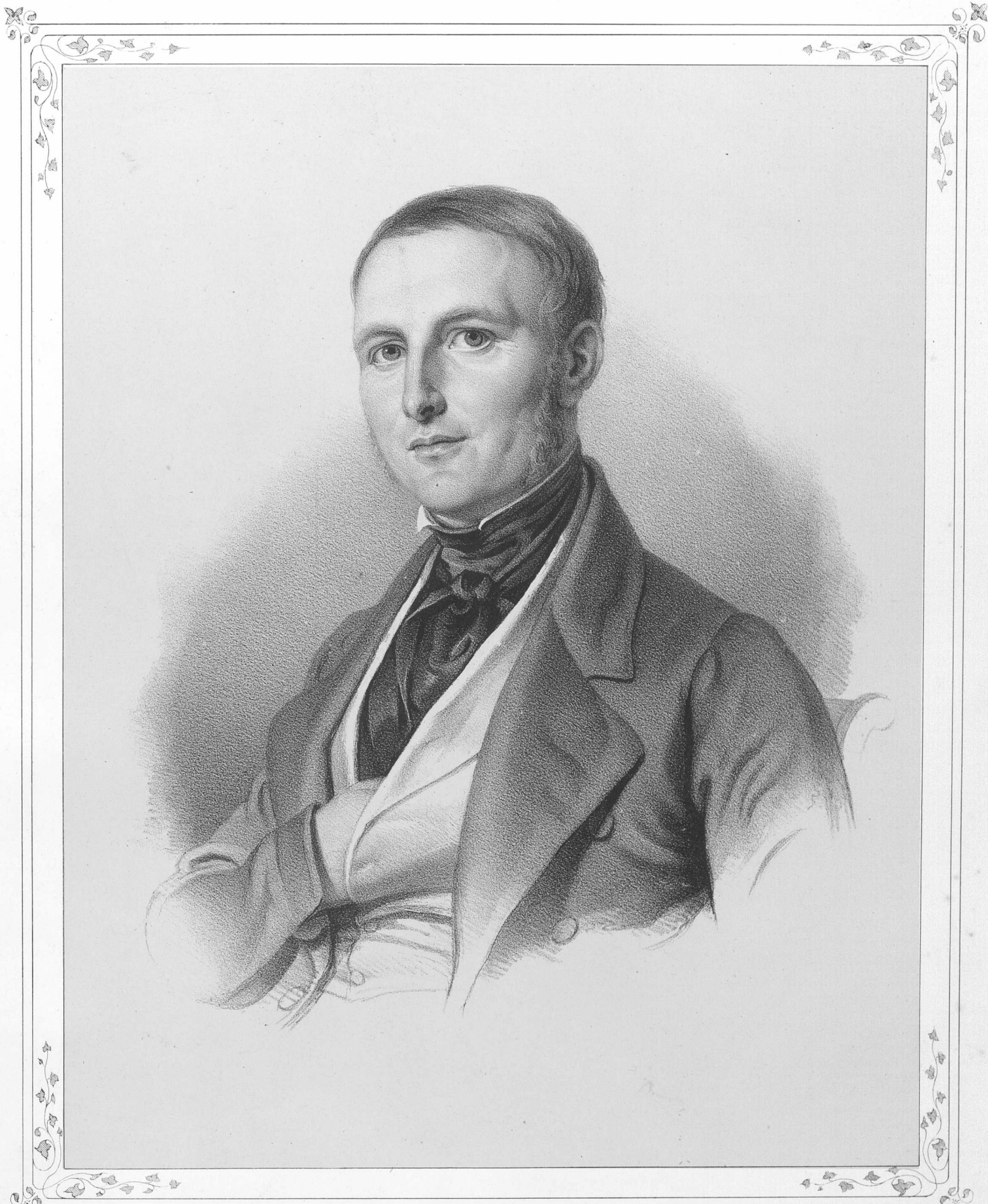
I Ffteraaret 1816 foretog OEHLENSCHLÆGER som Ledsager for Baron Bertouch en anden Udenlandsreise, som han selv har beskrevet i 2 Bind. Fra denne Reise hjemsendte han Tragoedien „*Fostbrödrene*“, skreven i Paris. Efter sin Tilbagekomst det fölgende Aar digtede han Idyllen, „*Den lille Hyrdedreng*“, Lystspillet, „*Robinson i England*“ (1818), *Nordens Guder* (1819), Syngestykket *Tordenskjold* (1820) og *Erik og Abel*. Ligesom OEHLENSCHLÆGER oversatte en stor Deel af sine egne Arbejder paa tydsk, saaledes har han ogsaa gjort det tydske Publicum nærmere bekjendt med vor udödelige *Holberg*, af hvis Komoedier der hidtil kun havde existeret en gammel slet Oversættelse. Ligeledes skrev han paa tydsk sin Roman, „*Öen i Sydhavet*“. Efter at Digteren i Aarene 1821, 22, 23 og 24 havde beskjeftiget sig paa denne Maade, samt med Udgaven af *danske lyriske Digte i 3 Bind*, skrev han Syngestykkerne „*Flugten fra Klostret*“ til Mozarts Musik til *Cosi fan tutte*, „*Billedet og Bysten*“ og „*Overilelsen*“. Derefter fulgte: „*Vævingerne i Myklegard*“ (1826), „*Karl den store*“, „*Trillingbrödrene fra Damask*“, „*Longbarden*“ og Heltedigtet „*Rolf Krake*“ (1827). I Sommeren 1829 erholdt OEHLENSCHLÆGER en Indbydelse til at overvære Höitidelighederne ved Rectorskiftet og Magisterpromotionen ved Lunds Universitet. Ved denne Leilighed var det, at Digteren i Lunds ærværdige Domkirke blev kronet af Sverrigs herlige Skjald, Esaias Tegnér. Denne Begivenhed og det derved foranledigede Gjenbesög af svenske Studenter og Videnskabsmænd ved Dyrehaugen i Bellevue var ikke uden væsentlig Indflydelse paa begge Nationer, og man kan fra dette Tidspunkt regne en ny Æra i det aandelige og sociale Samqvem mellem de to Broderfolk, der i Aarhundreder havde staaet fjendtligt ligeover for hinanden. Nogle Maaneder efter blev OEHLENSCHLÆGER udnævnt til Ridder af Nordstjernen og erholdt Diplom som Doctor philosophiæ af Lunds Universitet.

Digterens senere Virksomhed er bekjendt for alle Danske. Det er ikke her Stedet at levere en nøiagtig Fortegnelse over alle de Værker, hvormed OEHLENSCHLÆGER har beriget den danske, eller maaskee rettere, den nordiske Literatur, saa lidt som at give en Kritik over hans Virksomhed som Digter. Som et monumentum ære perennius staae hans Traegodier, og vi skulle endnu for Fuldstændigheds Skyld anføre dem af disse, der senere ere udkomne. I 1833 udkom *Dronning Margareta, Tordenskjold og Karl den store*; 1835 *Socrates*; 1836 *Olaf den hellige*; 1838 *Knud den store*; 1841 *Dina*; 1843 *Erik Glipping*; 1846 *Landet fundet og farsvundet og Amleth*. I Digterens seneste Værker aabenbarer sig den samme Aands Friskhed og høie Begeistring, som i hans tidligste Arbejder, og vi kunne endnu haabe, at han i sit Livs Aften vil henplante mangan kraftig Urt, mangan yndig Blomst i den danske Literaturs Have. Ligesom OEHLENSCHLÆGER har modtaget mange Beviser paa sine Landsmænds og Fremmedes Taknemmelighed og Beundring, saaledes er han ogsaa bleven elsket og hædret af sit Lands Konge. Allerede strax efter sin Hjemkomst fra den første Udenlandsreise blev han udnævnt til Professor; ved Kroningen 1815 blev han Ridder af Dannebrog, 1839 Etatsraad. Vor nu regjerende Konge skjenkede ham 1840 Dannebrogsmændenes Hæderstegn; og det følgende Aar blev han udnævnt til Commandeur af Dannebrog. Fra Sverrig har OEHLENSCHLÆGER erholdt Videnskabernes Akademies store Guldmedaille, Commandeurkorset og senere Storkorset af Nordstjernen, og af Preussens Konge blev han efter Thorvaldsens Død hædret med Ordenen pro meritis. Desuden er han Officier af den Belgiske Leopoldsorden og Ridder af den franske Ereslegion.

OEHLENSCHLÆGER hører til de Heroer, der kaste Glands over det Land, i hvis Skjød de ere fødte; den Indflydelse, han allerede har og fremdeles vil udøve over den yngre Generation af Digtere og over den hele danske Nation, er uberegnelig; thi skjönt hans Værker tilhøre to Nationer, saa har han dog for os Danske en særegen Betydning som den, der, for at betjene os af H. C. Ørstedes træffende Ord, „har kaldet *Valhal frem af Tidens Mørke og parret Sydens Ild med Nordens Styrke*.” Saalænge derfor Danmark staaer, saa længe der er mindste Spor tilbage af Dansk Literatur, vil OEHLENSCHLÆGERS Navn være velsignet og elsket.

Em. Barentzen fec.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

W. Laidlaw Miller.

Frederik Paludan-Müller

er födt den 7de Februar 1809, i Kjertemind i Fyen, hvor hans Fader, nuværende Biskop J. PALUDAN-MÜLLER i Aarhus, dengang var Sognepræst. Hans Moder, MARIE BENEDICTE f. ROSENSTAND-GOISKE, døde i hans tidlige Barndom. Da han var elleve Aar gammel, kom han i Odense lærde Skole, og dimitteredes derfra til Universitetet 1828.

I Aaret 1831 udsatte „Selskabet for de skiønne Videnskabers og Smagens Udbredelse” en Priis for de fire bedste danske Romanzer. Havde denne besynderlige Indbydelse til Præmiedigtning end ikke i og for sig været ret mærkelig, saa vilde den dog være bleven bevaret for Glemsel ved den Omstændighed: at til den knyttede sig den offentlige Fremtræden af en Digtergenius, som, dengang endnu ung og ungdommelig, skjönt langtfra ikke uövet, siden gennem Aarenes Række har udviklet sig med frugtbart Styrke, i Formens Skiönhed og Ynde, i Fölelsens Kraft og Varme, i Phantasiens Afvexling og Tankens Vægt og Dybde. PALUDAN-MÜLLER indsendte, ifölge hiin Indbydelse, sine Romanzer: *Leire*, *Frodes Död*, *Kong Christian* og *Refnæs Skov*, der bleve „hædrede med Selskabets Bifald.” De vandt vel ikke Prisen, men de vandt dog deres Digter et Navn som „de fire Romanzers Forfatter” (thi han skrev endnu anonymt); og betegnede for de Læsere, som forstode at skielne en ungdommelig, netop ved sin Fylde usikkert ström-mende Tonerigdom fra Hverdagsvisernes jævne Klang, at en selvstændig Digteraand var indtraadt paa Banen. Med Undtagelse af et Digt: „*Raab til Polen*” (Kiöbenhavnsposten f. A. 1831) havde han hidtil ikke ladet noget trykke; men at han, vistnok alt i sin Skoletid, havde skrevet meget og övet sin medfödde Sands for metrisk Velklang og Harmoni: derom vidnede noksom de fire Romanzers elegante Versbygning og lette, smukt klingende Riim. Endnu i samme Aar, som Romanzerne, udkom hans Skuespil „*Kiærlighed ved Hoffet*” (anm. i Maanedskr. f. Lit. IX. B.), der i fuld Maade holdt, hvad hine havde lovet, og i en endnu höiere Grad vakte Publicums Opmærksomhed for den ukiendte Digter. I Anlægget nærmende sig til Shakespeare og Gozzi, udfolder dette Skuespil sig dog tillige som en fri, selvstændig poetisk Skabning af den romantiske Jordbund, hvori det er hensat. Med vittige og lunefulde Skildringer af Kiærligheden i dens parodiske Skikkelse, blander sig Scener, hvor Digteren med ungdommelig Begeistring og Sværmeri, med dyb og naturlig Fölelse maler Elskerens lykkelige Drömmе. Det er som en Have, hvori der ved Siden af disse stive Alleer og klippede Hækker, hvor Naturen er forvansket og bunden, ligger dunkle Buegange og yndige Sletter, med Udsigt til Romantikens fierne Skove, hvorfra Fuglesang lokker og kalder. Og over det Hele er udbredt en farvet Blomsterrigdom, som maaskee kun kan dadles for en altfor stor Yppighed. Saaledes var PALUDAN-MÜLLERS förste Indtrædelse paa Digterbanen. Han lovede meget, men holdt endnu mere. Allerede i det fölgende Aar, 1833, udkom „*Danserinden*”, et Digt i tre Sange, först anonymt, men i en snart paafölgende Udgave betegnet med Forfatterens Navn. Enhver Læser af disse Linier vil uden Tvivl let kunne erindre, hvad Indtryk denne Digtning i sin Tid gjorde, hvori en kraftig Ungdom havde ödslet med Viddets og Lunets, med Phantasiens og Fölelsens, med Tankens og Alvorets rigeste Skatte, og som, imedens den vel i Maneer og Form nærmede sig noget til Byron, alligevel i Aand og Væsen var i höi Grad selvstændig og original. Det vil dog maaskee ikke være uden Interesse igien at see, hvad en samtidig Kritiker (i Maanedskr. f. L. X. B.) skrev om den Virkning, som Læsningen af „*Danserinden*” havde frembragt hos ham. „Da jeg förste Gang læste dette Digt, virkede det paa mig, som om jeg ved Phantasiens Magt blev henført til en Himmelegn, hvor sydlig „Blomsterduft blandede sig med vore Bögelundes friske Morgenluftninger, og med den styrkende Köling fra de danske „Strandbredder. Og imedens jeg fölte denne Styrkelse udgyde sig over min Aand, hörte jeg bekiendte Toner, der, fra „den pludseligt fremtryllede poetiske Verden uden om mig, fandt Veien til mit inderste Væsen. Det var en Klang, „som om Vaarens og Sommerens Sangere blandede deres smeltende Triller med klagende Naturtoner, som man under- „tiden hörer dem i Skovene, ved Höstvindenes Susen i allövede Trætøppe. Snart igien löd det som en fiern, dæmpet „Brusen af Havets Vrede, naar Stormen med Latter pidsker det til at löfte sig i höie Bölger; og undertiden var det

„en melancholsk, skærende Klagelyd, som Isens, i det dens brudte Flager om Foraaret forgiæves søge at modstaae „Vandets Magt, der tvinger dem til at knuse og sønderrive hverandre. Dog hørte jeg altid en dybere Harmoni opløse „Dissonantserne i de omskiftende Sangtoner, der strømmede fra et rigt Væld; og det var ikke Toner, som blot med en „Klang ryste Örets Nerver; men det var af dem, der have Aand og Siæl, og bringe de dybeste Strænge i et men- „neskeligt Bryst til at bæve.” Det vil af denne begeistrede, men sande Skildring af et dybt fölt poetisk Indtryk, der er saameget mærkeligere, jo siældnere det Tilfælde indtræffer, at en Kritiker lader sig saaledes henrive af sin Gienstand, at han, saa at sige, selv bliver Digter: det vil af denne Skildring være klart, hvormeget „Dandserinden” i sin Tid har forbauset Publicum. Og det var ikke blot ved sit skiælmske Lune og sin vittige Satire, at hun frembragte denne Virkning, ikke blot ved det muntre Smil og den overgivne Latter, hvormed hun dandsede let hen over Scenen; men ogsaa, og det i endnu höiere Grad, ved sin Sorg og Alvor, ved sit taarefyldte Blik og smerteböiede Hoved. Med „Dandserinden” havde PALUDAN-MÜLLERS Genius udfoldet sig, om end ikke til fuldendt Modenbed, saa dog til den Grad, at hans Berettigelse som Digter var uomtvistelig, og Trækkene af hans Digtercharakter angivne. Allerede det fölgende Aar, 1834, udgav han „*Amor oy Psyche*” (Maanedskr. f. Lit. XIV), et lyrisk Drama, der aabner den Række af mythologiske Digtninger, som, forhaabentlig ikke sluttet, bestandig har aabenbaaret en större, mere overraskende Tankefyldte. Medens Digteren i Stoffets Udvikling i det Væsentlige følger Apuleius’ Fortælling, lader han den herlige Mythes Idee udfolde sig frit og harmønsk gennem en Række af Momenter, som, hvert for sig, ere af höi lyrisk Skiönhed. Siælens Udvikling ved Kiærligheden, og Kiærlighedens Magt til seirende at rive den evige Siæl af Dödens Arme og löfte den op til Udödelighed, det er den dobbelte Tanke, som, forbindende Mythens gamle Symbolik med den christelige Verdens skiönne Haab, kaster sit Lys over Scenebillederne i „Amor og Psyche.” Ogsaa dette Digt udmærker sig fra Formens Side ved sine blöde, melodiske Vers, der til Rhytmernes Klang före Billederne frem for Läserens Öie, ligesom vuggede paa Bölger. Ogsaa 1835 udgav PALUDAN-MÜLLER en lille poetisk Fortælling: „*Zuleimas Flugt*”, der, skiönt udmærket ved mange smukke Enkeltheder, dog er af ringere Værd og Betydning, end de foregaaende Digtninger.

Under denne frugtbare poetiske Virksomhed havde Digteren imidlertid ikke tabt Livets prosaiske Fordringer af Öie, og han underkastede sig i Aaret 1835 den juridiske Examens theoretiske Pröve, uden at han imidlertid, som det synes, hidtil har villet giöre Brug af den herved erhvervede Qualification til borgerligt Embede. — I Aaret 1836 udgav han „Poesier, 1ste Deel”, indeholdende de dramatiske Digtninger: „*Eventyr i Skoven*” og „*Alf og Rose*” (Maanedskr. f. Lit. XVIII. B.). Disse Digte, i Særdeleshed det förste, der ved Siden af mange smukke Enkeltheder, ogsaa indeholder en Deel matte og upoetiske Figurer og Replikker, og navnlig som Tankebillede betragtet savner Consequents og Klarhed, fremkaldte en maaskee noget vel stræng og eensidig Bedömmelse i Maanedsskriftet for Litteratur. Denne gav atter Anledning til, at PALUDAN-MÜLLER det fölgende Aar skrev sine „*Trochæer og Jamber*”, et polemisk Digt, der med Bitterhed, om end ikke uden Lune tildeels var rettet mod bemeldte Tidsskrifts Redaction. I Aaret 1838 udgav han „Poesier, 2den Deel”, indeholdende Skuespillet „*Fyrste og Page*,” *poetiske Fortællinger*” og „*blandede Digte*”. Ligesom „Kiærlighed ved Hoffet” hörer „Fyrste og Page” til den höiere Comedie; det bevæger sig, ligesom hiint Skuespil, i to Sphærer, en höiere, ideal, og en lavere, comisk; men som det i den sidste maa staae tilbage for „Kiærlighed ved Hoffet” i sand comisk Kraft og Lune, saaledes savner ogsaa den ideale Sphære af denne Digtning, skiönt smykket med lyriske Partier af höi Skiönhed, maaskee noget af den romantiske Ungdomsfriskhed, der som en oplivende Sommervind lufter i Digterens förste Skuespil. Men til Vederlag ere igjen de poetiske Fortællinger og adskillige af de blandede Digte saa skiönne, i deres Alvor saa gribende — som „Vestralinden” —, i deres lunefulde Spög saa fulde af Friskhed og naturlig Ynde — som „Donna Rosa” —, at denne Samling af Poesier i dens Heelhed kan maale sig med det bedste, Digteren har frembragt. — Samme Aar, 1838, ægtede PALUDAN-MÜLLER Fröken CHARITE PHILIPPA LOUISE BORCH, og tiltraadte kort efter med hende en Udenlandsreise gennem Tydskland, Nederlandene, Frankrig, Schweits og Italien. Efter to Aars Fraværelse kom han i Efteraaret 1840 tilbage til Kiöbenhavn, og udgav allerede i Begyndelsen af fölgende Aar

sit dramatiske Digt „Venus” (anm. i „Fædrel. f. 1841). Det var af denne Digtning tydeligt, at et Fremskridt havde fundet Sted i Digterens aandelige Udvikling, i det mindste i een Retning. Hans Tanke var modnet til Fasthed og Klarhed, og med en forhøiet Grad af digterisk Besindighed havde han erhvervet sig et Herredømme over Ideen, som satte ham istand til at lade den giennemtrænge den digteriske Form med tankefuld Vægt og giennemsigtig Klarhed. Hans „Venus”, der i en interessant dramatisk Composition skildrer den evige, uforgængelige Kiærligheds Kamp med og Seier over den jordiske, er en Digtning, ikke mindre dyb fra Tankens Side, end glimrende fra Formens og den poetiske Fremstillings. Endnu i Slutningen af 1841 udgav PALUDAN-MÜLLER første Deel af den poetiske Fortælling „Adam Homo” (Intelligensbl. udg. af Heiberg Nr. 2). At give et Billede af Mennesket, som han er i sin Almindelighed, behæftet med Endelighedens Bröst og Mangler, med alle dens forstyrrende Tilfældigheder og forvildende Lyster, men ogsaa med Evighedens Præg paa sin Pande, med Bevidsthed om sit uendelige Maal, og med et Öre, som i stille Timer aabner sig for et høiere Livs Kald; at give et Billede af Mennesket, som han udvikles i Livets Skole giennem Tvivl og Farer for sin Bestemmelse: det er uden Tvivl Digterens Hensigt med „Adam Homo.” Ogsaa denne Digtning er rig paa udmærket smukke Enkeltheder, navnlig er dens sidste Deel i høi Grad yndig og tiltrækkende, men en noget bred Fremstilling, og en altfor lang Dvælen i den lavere, ikke-ideale Sphære, hvor Digteren som bekjendt ei hører hjemme, svækker det Indtryk, som Digtningens mange smukke Situationer, dens varme Følelse og dybsindige Reflexion ellers vilde frembringe. Efter to Aars Taushed udgav PALUDAN-MÜLLER i Foraaret 1844 de tvende dramatiske Digte: „Tithon” og „Dryadens Bryllup”. Af disse er i Særdeleshed det første Digt en skiön og indholdsrig Composition. Mythen om Tithon og Aurora er med digterisk Frihed benyttet som Underlag for et dybsindigt Tankebillede, der afspeiler Mennesket, som, forsmaaende det jordiske Öieblik, hvori han er sat til at færdes, slumrer ind i Haabets Arme og vaagner i Erindringens, men springer Livet over. Kampen imellem Form og Idee i PALUDAN-MÜLLERS mythiske Digtninger, der bestandig, eftersom hans Genius modnedes til Klarhed og besindig Kraft, udjævnedes mere og mere, er her saa at sige ophört. I dette Digt hvælver Compositionen sig rig og fyldig, dyb og glimrende, kraftig og varm, over den hvilende Tanke. Det er ikke blot Forstanden som tilfredsstilles, men de inderste Strænge i Menneskets Bryst, Længsel og Smerte, Fryd og Haaben, den stille Hengivenhed og den stærke Tro blive rörte af de Toner, som klinge deri, og lyde længe derefter. Og netop hvad der er meest almindelig Menneskeligt i Siælen bliver stærkest bevæget af „Tithon”; thi meer end i nogen anden af P. MÜLLERS poetiske Frembringelser, er det virkelige Mennesker, plastiske Figurer, som bevæge sig i dette Digt, længes og haabe, lide og glæde sig deri. Ogsaa Stilen er udmærket ved en ualmindelig ædel Simpelhed og Reenhed, der forsmaaer al overflödig Farvepragt. Hensigten med disse Linier forbyder desværre et længere Ophold ved en Digtning, der er en af de meest værdifulde poetiske Frembringelser, de sidste Aar har skienket os, og som sikkert alt har vundet sin fortiente Anerkiendelse hos alle kyndige, med poetisk Sands begavede Læsere.

Kaste vi til Slutning et Blik tilbage, for, saavidt det med faa Træk lader sig giöre, af de hidil omtalte Digtværker at bestemme PALUDAN-MÜLLERS Digtercharakter overhovedet: saa er det hurtig iöinefaldende, at han, meer end nogen anden af de nulevende danske Digtere, er i egentligste Forstand *Lyriker*, og, som en indsigtfuld Konstdommer alt har bemærket, i det Væsentlige slutter sig til vor ældre lyriske Digterskole, hvis sidste Repræsentant var Schack Staffeldt. Udrustet, som han er, med en rig Phantasie, der dog mere ytrer sig i en Overflod af nye og overraskende Billeder, end som egentlig Opfindelsesevne, med en ikke ringe Grad af satiriserende Lune og Sands for det Comiske, med en varm og inderlig Følelse, der netop ved hiin Sands altid holdes i en sund Ligevægt, med en tænkende Evne, der bestandig modnes til dybere Reflexion: udrustet med disse Evner er det dog egentlig først paa Lyrikens Gebeet, at han ret er istand til at udfolde dem. I hans Digtninger af episk Natur ere altid de Steder de skiöneste, hvor han hviler i Fortællingens Gang for at give en Stemning Luft, den være nu fremkaldt af Sorg eller Glæde, eller hvor han kaster sit Blik udover Livet og lader dets vekslede Skikkelser reflectere sig i hans Tankers Spiel; udenfor disse ere Skildringerne ikke siælden noget langtrukne eller matte. Og i hans dramatiske Digte er det ikke Opfindelsen

og Forviklingen, ikke heller Charakteerskildringen, der meest tiltrækker Læseren; thi hiin er i Almindelighed simpel og konstløs, ja næsten fattig, denne, idetmindste i hans tidligere Arbejder, langt fra at være plastisk: men det er det rige lyriske Væld, der i alle Tonearter strømmer fra hans Læber, altid reent, velklingende, næsten musikalsk. Thi Sproget har denne Digter i høi Grad i sin Magt. Hans Stiil er flydende og farverig, hans Udtryk rene og vel valgte, hans Strophebygning let, hans Vers velklingende, og Rimene strømme for ham med en ualmindelig, næsten farlig Villighed og Rigdom. Skiøndt begavet med en fleersidig Digternatur, er det dog især i den ideale Poesie, han hører hjemme; i den lavere, navnlig den lav-comiske Sphære er det ham vanskeligere, bestandig at holde den Linie, den rene Smag foreskriver. — Føie vi til ovenstaaende korte Skildring endnu den Bemærkning, at der hos faa Digtere findes en renere Kiærlighed til Musen, en ædlere, mere opoffrende Begeistring for sit Kald, end hos PALUDAN-MÜLLER: saa troe vi at have sagt hvad der her er fornødent til kortelig at karakterisere hans Digterliv.

Em. Barentzen pinx.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

Brüggdr.

Johan Christian Ryge.

Der gives mange, endog begavede Naturer, som ikke blot i de ydre Forhold, men ogsaa i deres eget Indre, maae udholde langvarige Kampe, inden de kunne naae til en klar Overbevisning om det rette Maal for deres Evner og Virksomhed i Samfundet, medens Andre ved en utvivlsom Naturlilskyndelse, næsten uden egen Medvirken, ofte endog under Modstand fra deres egen Side, föres ind i den Kreds, hvor deres Aands rige Indhold meest fuldkomment og ubindret kan lægge sig for Dagen. Det er Disse, man i de forskjellige Aandssphærer betegner som Genier, og man har snart seet et pantheistisk Fatum, snart en umiddelbar Indvirken af Forsynet, i den forunderlige Sikkerhed, den aandelige Magnetisme, hvormed de hendrages til det Brændpunkt, der lader deres Lys udstrømme i al dets Fylde og Styrke. Til disse lykkelige Naturer hørte RYGE.

Han var födt i Kjöbenhavn d. 8de Februar 1780. Hans Forældre vare Konferentsraad IMMANUEL RYGE, i sin Tid Deputeret i Finantserne, en Mand af den gamle Skole, som opdrog ham med Streghed, — og ANNA CATHARINE BRUUN, Datter af Etatsraad, Generalauditör i Marinen, ANDREAS BRUUN. Tidlig og med Lyst begyndte han at studere, lærte samtidig hermed Tegning og Uhrmagerkunst, blev 1795 privat dimitteret af sin hidtilværende Lærer, Cand. phil. L. M. LUND, og erholdt ved Examen Artium Udmærkelse i alle Fag, hvilket han ogsaa Aaret efter opnaaede ved anden Examen, og blev saaledes den förste blandt de Indkaldte. Han tog derpaa Undervisning i Tydsk, Ridning og Fægtning samt Probekunsten, hørte Forelæsninger over den höiere Mathematik, og begyndte sit medicinsk-chirurgiske Studium med at frekventere chirurgisk Akademi og Frederiks Hospital indtil 1801. Da indtraadte han som Student i Kronprindsens Livkorps, og var saa ivrig i Tjenesten, at han forsönte Hospitalet og tabte Lysten til sit Studium. Imidlertid havde den Tilböielighed for Skuespilkunsten, som fulgte ham til Döden, allerede gjort sig gjældende; hans forrige Lærer havde fört ham ind i en Klub, hvor de begge i længere Tid hemmelig spillede Komödie for et lidet, men skjönsomt Publicum, og da Faderen ifölge sine stränge Principer ikke understöttede ham tilstrækkelig, lod han sig til dennes store Misfornöielse engagere ved „Nationaltheatret“ i Odense, (i hvis Direction befandt sig to Grever TRAMPE) med 12 Rdlr. maanedlig, og optraadte med Bifald baade i komiske og alvorlige Roller. Men allerede 1802 kunde dette Theater ikke længer bestaae, RYGE gik nu til Svendborg, hvor en af hans Söstre var gift med Dr. Bojesen, og hvor hans „uforglemmelige Ven,“ Apotheker LACOPPIDAN satte ham i Stand til at friste Livet ved at holde Skole for nogle Börn, imod Logis hos en Familie, Kost hos en anden o. s. v. Da Faderen paa en Reise kom derhen, tilstod han ham Understöttelse til at fortsætte sit Studium i Kiel, hvor han to Aar efter (1805) tog Embedsexamen med det heldigste Udfald (summa cum Laude). Han studerede derpaa Födselvidenskaben i Kjöbenhavn, holdt, som konstitueret Bestyrer af Födselstiftelsen i Kiel, Forelæsninger for Jordemödre, og tog sammesteds (1806) den medicinske og chirurgiske Doctorgrad. Som praktiserende Læge (med 100 Dalers aarligt Tilskud af Finantserne) i Cappeln, og fra 1807 (i hvilket Aar han giftede sig med en Datter af Herredsfoged BEKKER i Svendborg) som Physicus i Flensborg og Bredstedt-Amter, nöd han en saa udbredt Anseelse og Praxis, at hans Stilling var overordentlig indbringende. Da faldt (1811) en Avis ham i Hænderne, hvori der fra det kongelige Theater lovedes en Præmie af 1000 Rbdlr. og et fordelagtigt Engagement til den, som med et uddannet Talent optraadte i Helte eller Fædre-Roller. Hans Ungdomstilböielighed vaagnede nu med uimodstaaelig Magt, og Fölgen var, at han, efter en særdeles tilfredstillende Pröve for Theaterdirectionen, opgav sin Stilling i Flensborg, og drog med sin Familie til Kjöbenhavn. Efter at han i April og Mai 1813 havde debuteret med overordentligt Bifald som *Palnatoke*, *Hakon Jarl* og *Leon* i Syngespillet „Slottet Montenero,“ erholdt han den udsatte Præmie, og fast Ansættelse med 600 Rbdlr., som i hvert af de fölgende Aar forhöiedes, saa at han 1819 havde den höieste Skuespillergage, 1000 Rbdlr. aarlig. 1817 erholdt han en for et udmærket Talent i ældre Fædroller tidligere udsat Præmie af 1000 Rbdlr. En fuldstændig Opregnelser af hans bele Repertoire i de 29 Aar, han var Theatrets bedste Stötte og Prydelse, vilde gaae over de her afstukne Grændser. De af hans Roller, hvori han, foruden de tre Debuter, især har udmærket sig, ere omtrent i kronologisk Orden fölgende: *Saft* i Sovedrikken, *Michel Angelo* i Correggio, *Oldfux* i den Stundeslöse, *Jeronimus* i Maskeraden, *Jean de France*, *Julestuen*, *Kildereisen* og *Henrik* og *Pernille*, *Pancretius* i Sganarels tvungne Giftermaal, *Svend Grathe* (i BOYES Tragedie), *Vilhelm* i Axel og Valborg, *Niels Ebbesen*, *Kongen* i Christian den 4des Dom, *Salomon Joseph* i Indtoget, *Ulysses von Ithacia*, *Abbe* i Fanchon, *Spatzier* i Virtuosen Nr. 2, *Jesper Oldfux* i Jacob v. Tyboe, *Efraim* i Didrik Menschenschrek, *Verner* i den lille Hyrdedreng, *Macbeth*, *Henrik* i Höstgildet og Peters Bryllup, *Herman* i politiske Kandestöber, *Præsidenten* i Kabale og Kjærlighed, *Frantz Moor* i Röverne, *Goldkalb* i Kong Salomon og Jörgen Hattemager, *Peer Degn* i Erasmus Montanus, *Christian den 2den* i Dyveke, *Drawe* i Myndligerne, *Robinson* i bogstavelige Udtydning (den sidste Rolle, han spillede) *Simeon* i Joseph og hans Brödre, *Aanden* og *Kongen* i Hamlet, *Posert* i Spilleren (af IFFLAND), *Stærkodder*, *Burchard* i Hr. B. og hans Familie, *Stig Andersen* i Erik den 7de, *Eremiten* i Væringerne, *Schylock* i Kjöbmanden af Venedig, *Churfyrsten* i Slaget ved Fehrbellin, *Christian den 4de* i Elverhöi, *Tiber*, *Efraim Goltz* i Ostergade og Vestergade, *Scheva* i Jöden, *Karl den Store*, *Generalen* i Fornuftgiftermaalet, *Falstaff* i de muntre Koner i Windsor, *Obersten* i Amors Genistreger, *Thor* i Balders Död, *Philip* i Don Carlos, *Belisar*, *Kold* i Tordenskjold, *Oxentjerne* i Dronningen paa 16 Aar, *Talbot* i Pigen fra Orleans, *Viggo Moltke* i Dronning Margrethe, *Lägen* i Ludvig den 11te, *Alba* i Egmont, *Desroisoir* i hemmelige Lidenskab, *Treumann* i Italienske Rövere, *Socrates*, *Tobias Procurator* og

Flensborgeren i Geert Vestphaler (i 1 og 3 Acter), *Regulus*, *Thormod* i Oluf den Hellige, *Hardcastle* i Feiltagelserne, *Grev St. Hilaire* i Nina, *Soliman* i Aladdin, *Corfitz* i Barselstuen, *Cantal* i Fabrikanten, *Mazarin* i Familien Mazarin, *Argante* i Scapins Skalkestykker, *Eremiten* i Hauchs Svend Grathe (hans sidste nye Rolle). 1816 blev RYGE Oekonomi-Inspectör ved Theatret. Da han 1822, meest for sin Families Skyld, søgte om sit gamle Physikat i Flensborg, modtog han af **Frederik den 6te**, som ønskede at beholde ham, det Tilsagn, at ethvert af hans Börn, som ved hans Död var uforsörget, skulde til det 20de Aar nyde en aarlig Understöttelse af 150 Rbdlr. Han erholdt 3 Gange Reisestipendium, og havde fra 1827 fri Bopæl i Theatrets Gaard i lille Strandstræde. Fra 1829 fungerede han som Instructör en Scene, de første Aar med Prædikant af Medinstructör. Paa Kunstreiser optraadte han 1814 i Jylland, 1815 i Hertugdömmene, i Wien, Prag og Hamburg, senere i Malmö og sidst i Norge; overalt vakte han Enthusiasme. Herved, foruden ved Saisonsdouceurer og Beneficer (som paa hans eget Forslag 1820 blev forandret til relativ Godtgjorelse) ved Aftenunderholdninger, Sommerskuespil o. s. v., stege hans Indtægter saaledes, at han ved sin Död kunde efterlade en ikke ubetydelig Formue. Men i de senere Aar havde han lidt af en gigtsk Brystaffection, der tilsidst gjorde ham det fast umuligt at spille, og som efter en Reise til de böhmiske Bade (1839) kun syntes at aftage, for pludselig at udslukke hans kraftfulde Liv den 29de Juni 1842. Hans første Kone, en ved Aands- og Legemsfortrin höist udmærket Dame, med hvem han förte det lykkeligste Liv, var död 1819, efter at have skjænket ham det 8de Barn. CHARLOTTE BETZY ANTHON, som han ægtede 1823, og som endnu lever, blev Moder til 7 Börn af hvilke 2 ere döde. Af første Ægteskab ere 4 i Live, blandt hvilke en Datter, der som Skuespillerinde ikke blot har arvet Faderens Navn.

Hvad der især udmærkede RYGE som Skuespiller var, at han i Ordets egentligste Forstand var födt for sin Kunst. Derhos understöttedes hans aandelige Anlæg af en universel Dannelse og et kraftfuldt Legeme. Han var en höi og stærkthygget Mand, og naar han fremtraadte, saa „fyldte“ han ikke blot ved sin Figur paa Scenen, men han fyldte tillige Huset med sin herlige, malmfulde Stemme. Upaatvivlelig besad han en mächtig og livfuld Phantasi, en henrivende Fölelse, fri for ethvert usundt Element, et sjældent Skarpsind i Studium og Opfattelse; men det var karakteristisk, at en enkelt af disse Evner aldrig gjorde sig gjældende med kjendelig Overvægt. Hans Tænkning var ingen besværlig langsom Proces, som hos mange andre Kunstnere, men den slog ned som et Lyn; overalt var Natur og Kunst hos ham saa nöie sammensmeltede, at Ingen skulde sige, hvor den ene ophörte og den anden begyndte. Overalt virkede han med Geniets underfulde Magt, lige stærkt paa de Dannede og den ukyndige Hob; derfor fik hans Navn over hele Landet en større Nimbus, end nogen anden samtidig Skuespillers, og endnu, selv naar det nævnes for Börn, ville de uvilkaarlig derved tænke sig noget Stort og Ophöiet. Mærkelig var derhos hans overordentlige Mangesidighed, som næsten oversteg enhver Grændse, fra Tragediens höieste Pathos til det Komiskes og Burleskes forskjelligste Yderligheder. Man har meent, at han i et af de mindst „taknemmelige“ Fag, de „værdige Fædre“, udviklede sin höieste og fineste Kunst, men det kan neppe betvivles, at han i de OEHLENSCHLÆGERSKE Helteroller, fra Hakon til Socrates, har havt den dybeste Indvirkning paa Nationen og fundet den höieste Tilfredstillelse for sin egen Genius. Ligesom denne Poesi for os var ny og uvurdeerlig, saaledes fandt den först i RYGE en synlig Gjenfödelse, en Tolk af samme Aandsadel, som fordunklede sine Forgængere (FRYDENDAHL og ROSING) og maaskee aldrig vil erstattes. Som mange geniale Naturer havde han sine bizarre Sider, og skal saaledes have manglet Sands for Naturens Skjönhed; med saa udelukkende Styrke var hans Sind koncentreret i Poesiens og Kunstens aandige Skjönhed. Var han nedslaaet og forstemt, kunde blot en Samtale, der förte Tanken hen paa hans Kunst, gjøre ham oprömt og bringe ham til at glemme alt Andet. Har han end traadt i Beröring med sin Tids meest udmærkede Mænd, saa blandede han sig dog næsten aldrig i det ydre bevægede Liv, men levede meest stille i sit Hjem, hvorved han desto lettere var udsat for Miskjendelse som Menneske. Han var noget irriteret og opfarende, hvad der synes at följte nödvendig med Skuespillerens særegne Livssphære, hvor Nerverne hvert Öieblik pirres. De, som fattede hans Betydning, f. Ex. hans Kolleger, maatte dog af Höiagtelse for hans Geni let tilgive ham en enkelt Opbrusning. De, som have kjendt ham nærmere, vidne, at han i sin huslige Kredse var godmodig og elskelig, en öm og samvittighedsfuld Fader for sine Börn, paa hvis Opdragelse han Intet sparede, velvillig mod de Yngre, som sögte hans Veiledning. Af Charakter var han i den Grad retskaffen og redelig, at det stundom gik til Bizzareri, og ikke sjelden viste sig i Tilsidesættelse af de dagligdags konventionelle Former, hvorfor han ikke harmonerede med sin store Kunstbroder FRYDENDAHL, der i den Henseende var hans fuldkomne Antipode. Sjælen i hele hans Liv var en utrættelig Drift til Virksomhed. Hans Hovedinteresse optog vel Kunsten og Theatervæsenet, hvilket han særlig studerede paa sine Reiser, i Hamborg, Brunsvig, Frankfurt a. M., München, Wien, Dresden, Berlin (1824) og Paris (1831 og 35). Men i de Timer, der herfra levedes ham, adspredte han sig med at oversætte Theaterstykker, (f. Ex. Schillers Rövere o. a.) studere Medicin (endnu paa sine sidste Dage indsendte hans Besvarelser af udsatte Spørgsmaal til udenlandske Universiteter), udvikle Punkter af Lægevidenskaben for hvem han traf paa, og kurere paa gode Venner. Især syslede han med mechaniske Arbeider, reparerede selv sine Uhre, og havde et stadigt Værksted, hvor han forfærdigede en Mængde ypperlige Metalarbeider. De fleste af hans Venner og Kolleger have endnu i en Dörplade, et Spænde eller noget Lignende, en Erindring om RYGE. Dog dette er Smaating, eller om man vil, en Tilfældighed ved en stor Aand. Vende vi atter Tanken til hans rette Hjem, til Scenen, da maa det erkjendes, at han har levet og virket meer, end de Fleste i andre Kredse. Derfor efterlod han et udödeligt Navn og et uerstatteligt Tab.

C. A. Jensen pinx.

Ern. Beccantzen & Co lith. Inst.

A. Schifter.

Andreas Schifter

er födt i Kiöbenhavn den 25de August 1779. Hans Fader var *Christen Schifter*, Capitain i det asiatiske Compagnies Tjeneste, hans Moder *Karen Ibsen*.

Bestemt for den sömilitaire Bane, blev han i Slutningen af Aaret 1793 antaget ved Söcadet-Academiet, bestod 1797 Officers-Examen med Udmærkelse, fik Aaret efter Officers-Attest tilsöes, og blev i Slutningen af samme Aar udnævnt til Secondlieutenant.

I Aarene 1799 og 1800 og Begyndelsen af 1801 gjorde SCHIFTER Tjeneste i Middelhavet under daværende Kammerherre, Commandeur-Capitain *Steen Bille's* Over-Commando, der havde det Hverv at varetage Fædrelandets Handels-Interesser i disse Farvande. Under de med Röverstaten Tunis opstaaede Forviklinger, idet Beien uden foregaaende Krigs-Erklæring lod sine Corsarer opbringe danske Handelsskibe for af den danske Regiering at tiltvinge sig de forlangte Presenter, blev SCHIFTER en Dag af den Höistcommanderende beordret til, i en Chaloupe at före den danske Consuls Dragoman fra Fregatten ind til et Par Corsarer der laae under Land og derfra faae Depecher videre besörget; neppe havde imidlertid SCHIFTER lagt til, för han pludselig blev overfaldet af Tyrkerne, efter en kort unyttig Modstand, under hvilken han selv fik en svær Blessure i Hovedet, overmandet og med sit Mandskab slæbt iland, uden at den danske Brig *Nidelyen*, der, efterat Fregatten *Nayaden* var gaaet under Seil og stod tilsöes, var fulgt saa langt ind som muligt, kunde yde den tilsigtede Beskyttelse. Af dette Fangenskab blev SCHIFTER först udlöst efter 3 Maaneders Forløb. — Efter flere Krydstogter i Middelhavet med Fregatterne *Triton*, *Nayaden* og *Havfruen*, blev SCHIFTER i Begyndelsen af 1801 kaldet hjem, da man her önskede at han skulde applicere sig til et af Marinens videnskabelige Fag. Kun ugerne fulgte han denne Kaldelse.

Da den Escadre hvormed han gik hjem ankom til Norge, fik man Efterretning om Slaget paa Kiöbenhavns Rhed den 2den April. Tolv af Escadrens Officerer bleve beordrede nedsendte til Danmark, iblandt dem var SCHIFTER. Ved sin Ankomst her beordredes han ombord i et af de udrustede Linieskibe i Flaadens Leie. — Men fra dette Tidspunkt tog hans militaire Löbebane en speciel Retning, og hans Tjeneste endnu samme Aar med Kongejagten *Makrelen*, hvor Commandeur *Lövenörn* befandt sig for at examinere og öve Lodserne, og de fölgende Opmaalings-Expeditioner maae betragtes som Overgang til hans senere theoretisk-practiske Færd som Skibs-Constructeur. Derefter bivaaned han de Forelæsninger i de mathematiske Videnskaber, som Professor *Bugge* holdt for de Officerer der vare udseete til at concurrere til Marinens videnskabelige Poster. Hans Givtermaal 1803 med *Christiane Dorothea Bech*, en Datter af Extra-Skattefoged senere Justitsraad *A. C. Bech*, bidrog nu ogsaa Sit til at styrke den Tanke hos ham, at ville aspirere til en videnskabelig Post, saameget mere som den Virksomhed, Marinen i nogle Aar havde været i ved Expeditionerne til Middelhavet, til Vest og Ostindien var, om ikke standset, saa dog betydelig bleven indskrænket. Efter tilendebragt Underviisning og efter at have underkastet sig Examen, bestemte han sig for Constructionsfaget. — I Aaret 1804 blev han forfremmet til Premierlieutenant.

Under Englændernes Angreb i 1807 var SCHIFTER netop paa en Udenlandsreise, han med 3 andre Sö-Officerer foretog med kongelig Understöttelse for at uddanne sig for deres respective Fag. Budskabet traf dem i Stockholm. Öieblikkelig sögte de tilbage til det betrængte Fædreland, men — alle Veie vare lukte. De sögte til Norge, hvorfra de ventede at kunne komme ned til Danmark, men her var imidlertid ogsaa Brug for dem, og vor SCHIFTER blev beordret til at bereise endeel af Kysten og giöre Forslag til Sö-Defensionen, og blev derefter ansat ved Frederiksværns Værft for at forestaae Arbeidet ved de i Bygning værende Fartöier. — Ved Kiöbenhavns Bombardement var imidlertid hans hele Eiendom med samt hans Papirer bleven et Rov for Luerne, og hans höifrugtsommelige Kone kunde kun redde sit og Börnenes Liv. — I October Maaned blev han beordret til at komme ned til Kiöbenhavn, hvor han ansattes som Inspections-Officier ved Skibbyggeriet paa Holmen, og forestod i Löbet af Vinteren 1807—8 Bygningen af endeel Canonchalouper og Canonjoller, 2 Brigger m. m., og senere paa Aaret commandeertes han til Tjeneste paa den franske Flaade i Vliessingen, hvor han, efter Flaadens Desarmering og Oplag i Vliessingens Bassin, i Vinteren 1808—9 efter Skibschefernes Anmodning holdt Forelæsninger i Mathematik for Maanedslieutenanterne uden Examen og for Cadetterne af de danske Besætninger; men allerede i Februar fik han Ordre til atter at tiltræde den ved Krigsuroilighe-

derne afbrudte Udenlandsreise. Denne Reise, paa hvis Udfald hans Fremtids Skiebne beroede, tiltraadte han imidlertid nu under mindre heldige Omstændigheder, da alle de Materialier, han tidligere dertil havde samlet, vare gaaede tabt i Kiöbenhavn i 1807, med Undtagelse af den Ubetydelighed, han havde havt med til Sverrig og som hans midlertidige active Tjeneste ikke havde tilladt ham at samle paanye.

Efter nærlig 5½ Aars Reise i Holland, Frankrig og Italien blev han ved sin Hjemkomst i August 1814 ansat i den siden Capitain *Hohlenberg's* Afgang 1803 ubesatte Fabrikmesterpost, den Post der var Maalet for hans Attraa, den hvortil han med ufotröden Flid havde stræbt at giöre sig skikket, som han havde ofret sin Ungdoms bedste Kræfter og i hvilken vanskelige Stilling han nu skulde betale sin Giæld til Fædrelandet. — Til samme Tid blev han Medlem af Constructions-Commissionen.

I to og tredive Aar, hvoraf hvert enkelt bærer Vidne om hans utrættelige Embedsvirksomhed, har vor SCHIFTER nu forestaaet denne vigtige, denne ansvarsfulde Post, og 6 Linieskibe efter 3 nye Tegninger, 6 Fregatter efter 3 nye Tegninger, 4 Corvetter efter 3 nye Tegninger, 7 Brigger efter 4 nye Tegninger, samt 22 Canonchalouper og 15 Canonjoller ere ligesaamange Beviser for hans udmærkede af hele Danmarks Marine som af Fremmede anerkjendte Dygtighed som Skibs-Constructeur, idet han som sand liberal Videnskabsmand stedse er fulgt med Tiderne, gierne har benyttet hver fremkommen Bemærkning og, støttende sig til faste Grundprinciper, har formaaget saavel ved egen Granskning som ved, efter modent Overlæg at optage Fremmedes Forbedringer i Skibsconstructionen, at bringe sine Skibsbygninger til stedse større Grad af Fuldkommenhed, medens han ingensinde har leveret Nutiden eller efterlader Efterverdenen noget mislykket Arbeide. Med Tryghed kan han saaledes appellere til sine Samtidiges, til Marinens Dom, til dem i Etaten, der ifølge deres Stilling som nuværende eller tilkommende Skibshefer ville være strenge som de ere competente Dommere.

Efter en Reise til England i Aaret 1840 for at giöre sig bekendt med Dampskibs-Constructionen der, har Bygningen af flere Dampskibe saavel for Marinen som for andre Autoriteter været overdraget ham, og Dampskibene *Griser*, *Maagen* og *Hertha* ere Resultater af hans Studier i denne Retning. — Da man i en Commission, som i 1827 var bleven nedsat for at undersøge paa hvad Maade de Söfarende hensigtsmæssigst kunde vorde advarede om Læssö-Trindelens farlige Grunde, var kommen til den allerede tidligere udtalte Overbeviisning, at et Fyrskib vilde være at foretrække, paatog SCHIFTER sig Constructionen af et slikt Skib, og löste paa en saa tilfredsstillende Maade det hidtil paa Grund af Localiteterne for næsten udförligt anseete Problem, at slige af ham construerede Fyrskibe nu ere stationerede, foruden paa Trindelen, tillige i Drogden og paa Anholts Knob. I mange andre Retninger har vor SCHIFTER'S rastlöse Aands Virksomhed gavnet Samtiden, ikke blot hvor et Hverv var overdraget ham alene, men ogsaa som Medlem af flere Commissioner saavel under som udenfor Etatens Ressort, og han har aldrig svigtet den Tillid, man satte til hans mangesidige Kundskaber og Erfaring: den nye Skibsmaalings-Instruction er saaledes, med Hensyn til Alt hvad der ligger udenfor Toldfaget og den practiske Udförelse, hans Værk.

Under hans Udenlandsreise blev ham meddeelt Capitainlieutenants Character, Capitains Character ved hans Udnævnelse til Fabrikmester; i 1829 blev han Commandeur-Capitain, Commandeur ifølge kongeligt Rescript af 9de November 1839 og Contre-Admiral den 18de September 1843.

Agtet saavel i som udenfor Marinen vidne ogsaa de Ordener, der pryde hans Bryst, om hans Konges Erkiendelse af hans Værd. I 1822 blev han benaadet med Dannebrogordenens Ridderkors, 1826 med Dannebrogsmændenes Hæderstegn og 1836 med Commandeurkorset, og ikke er det et ringere Tegn paa vor allernaadigste Konges Vurdering af hans Fortjenester, at Hans Majestæt har befalet udfört det Malerie, hvorefter nærværende Portrait er taget.

Med det Haab, at Contre-Admiral, Fabrikmester SCHIFTER endnu længe med usvækket Helbred som usvækket Aand maa rögte sit hæderlige, sit vanskelige Kald, paatrænger sig uvilkaarligt det Önske, at hans Aand maa gaae i Arv til hans Efterfølger og hans Minde vorde bevaret med Höiagtelse.

I Juli 1846.

Em. Bjerentzen & Co Lith. Inst.

Dejvins.

Joakim Frederik Schouw,

hvis Forældre vare: Viinhandler POVL SCHOUW og SARA GEORGIA LIEBENBERG, en Söster til afdöde Confessionarius LIEBENBERG, er födt i Kjöbenhavn den 7de Februar 1789. Tidligt yttrede sig hans Lyst til Naturvidenskaberne, og allerede i sit 13de til 14de Aar hörte han Forelæsninger hos vor berönte Botaniker VAHL, hvis Interesse vakte for den opvakte Dreng, saa at han lod ham komme til sig i Haven, gav ham Planter og opmuntrede ham paa forskjellige Maader. Saavel da som senere hörte han ogsaa HORNEMANN, og deeltog i hans og SCHUMACHERS botaniske Excursioner. Imidlertid gik SCHOUWS lærde Dannelse sin regelrette Gang. Efter foregaaende privat Underviisning dimitteredes han i Aaret 1808 til Kjöbenhavns Universitet, ved Candidatus juris WOSEMOSE, og 1811 sluttede han sine academiske Studier ved, med bedste Character, at bestaae den juridiske Embedsexamen. Men Naturvidenskabernes Studium var ham en Alvorssag, og, skjönt han ved Hjemkomsten fra sin, i Aaret 1812, i Forening med Botanikeren SMITH, foretagne naturhistoriske Reise i Norge, blev ansat som Undercancellist i det danske Cancellie, standsedes han derfor ikke paa sin videnskabelige Bane. I Aaret 1816 forsvarede han sin, for den philosophiske Doctorgrad skrevne, Afhandling: „de sedibus plantarum originariis”, og tiltraadte derpaa, understöttet af det Offentlige og af BÜLOW til Sanderumgaard, en videnskabelig Udenlandsreise, hvorfra han efter 3½ Aars Forløb vendte tilbage i Aaret 1820. Næste Aar ansattes han som Professor extraordinarius ved Kjöbenhavns Universitet, ægtede i 1827 SUsETTE DALGAS, en Datter af Præsten DALGAS i Fredericia, og foretog med kongelig Understöttelse i Aarene 1829—30 en videnskabelig Reise til Frankrige og Italien, hvilket sidste Land han, paa egen Bekostning, atter besøgte i Aarene 1839—40, tildeels med specielt Hensyn til hans nyeste vigtige Værk: „Tableau du climat & de la végétation de l'Italie. Vol. I. av. Atlas. Copenh., 1840. 4.” Ved HORNEMANN'S Död 1841 overdroges ham Bestyrelsen af den botaniske Have; at han endnu kun er Professor extraordinarius, hidrører fra Kjöbenhavns Universitets eiendommelige Organisation. I Aaret 1836 udnævntes han til Ridder af Dannebrogen, 1840 til Dannebrogsmænd, og ved sin Nærværelse ved Naturforskernes Forsamling i Stockholm i 1842 til Ridder af Nordstjernen.

Ligesom SCHOUW allerede ved sit første Arbeide vandt fortjent Erkjendelse i sit Fædreland, saaledes vakte hans næste Skrift: „Grundtræk til en almindelig Plantegeographie. Kbh. 1822. 8.” og „Plantegeographisk Atlas”, da det Aaret efter udkom paa Tydsk, en almindelig Opmærksomhed i Udlandet, og snart vandt han et europæisk Navn, saavel ved sine særskilt udgivne Værker, som ved de classiske Afhandlinger, hvormed han berigede vore videnskabelige Samlinger og Tidsskrifter, hvorfra de snart gik over i fremmede. Foruden hans ovenanførte vigtige Skrifter, maa det være nok, her blot at nævne: „Skildring af Veirligets Tilstand i Danmark, et kronet Priisskrift. 1826”, Afhandlingerne om „Klimaternes Uforanderlighed” (fuldstændigst i Brewster's Edinburgh journal of sciences) og „om Barometrets

Middelstand over Havet”, „Specimen geographiae physicae comparativae. 1828” og hans Deeltagelse i Udgivelsen af „Collectanea meteorologica. Fasc. I—II. 1829—39. 4.”

Men ved Siden af sine lærde Forskninger, har SCHOUW stedse fölt varm Interesse for, at gjöre sin Videnskab tilgængelig for den Uindviede, ligesom han besidder et sjeldent Greb paa at behandle den populairt, og dette kunne vi takke for en Række af ligesaa interessante som lærerige Monographier og Skildringer, der deels findes adspredte i forskjellige Tidsskrifter, deels ere udkomne særskilt. Som Skrifter, udgivne i denne Retning, kunne nævnes: „Europa, en let fattelig Naturskildring. 1832”, „Naturskildringer 1837” og „Oplysende Bemærkninger til Olsens fysisk-geographiske Kort over Danmark. 1838”.

En anden Retning af SCHOUWS Virksomhed er hans politiske, og vistnok er det denne, som endnu mere end hans litteraire Fortjenester har bidraget til, at give hans Navn her hjemme den gode Klang, som det har. Ved den Interesse, hvormed SCHOUW stedse imödegik nye Planer til nyttige Foretagender, og hvormed han sluttede sig til de Samfund, der dannede sig for disse, maatte han snart blive kjendt af sine Landsmænd, og, da ved Forordningen af 28de Mai 1831, nye Anskuelser af vore Forhold begyndte at udtale sig, og Nationen begyndte at see sig om efter sine Mænd, maatte SCHOUW, der nu ogsaa optraadte som Redacteur af det almeenagtede Blad: „Dansk Ugeskrift”, nödvendigen tiltrække sig den almindelige Opmærksomhed. I hvor höi en Grad han havde den offentlige Mening for sig, viste sig ved den Glæde, hvormed Alle hilsende hans Udnævnelse til kongelig Ständerdeputeret, i den syge Conferentsraad SCHLEGELS Sted, for Kjöbenhavns Universitet; men end tydeligere fremtraadte denne Dom ved de gjentagne, tildeels eenstemmige Valg, hvormed Ständerforsamlingerne i Roeskilde og Viborg i det første Sexennium stedse valgte ham til Præsident. Her kom SCHOUWS ved Studier og Reiser erhvervede mangesidige Dannelse, ligesom vel ogsaa hans tidligere juridiske Löbebane, ham herligt til Nytte, og den botaniske Professor bevægede sig med en Lethed i de parlamentariske Former, og styrede Forhandlingernes Gang med en Upartiskhed og en Sikkerhed, der ikke kunde andet, end vinde alle Partiers Bifald. Den Tilladelse, Præsidenten har, til selv at tage Deel i Debatterne, benyttede SCHOUW med fornuftig Sparsomhed, men udtalte da sin Mening uden Forbehold. Hans Foredrag kan vel ikke egentlig benævnes veltalende, men det er naturligt, klart og vel overveiet; man föler, at han taler efter Overbeviisning, og hans Ord forfeile sjeldent deres Virkning, hvilket saaes tilfulde i hiint Möde, hvori han aflagde sin politiske Troesbekjendelse. Vistnok var der meget, som bidrog til, at de første danske Ständerforsamlinger afgave et saa smukt Exempel paa et Folkeraad, og at de paa en saa værdig Maade repræsenterede den danske Nationalitet; men, naar de i Tiden skulle mindes med Höiagtelse, da skal ogsaa den Mand erindres, der ledede deres Forhandlinger, „Han, som stedse med usvækket Tillid har rögtet sit Hæderskald!”

Em Beerenzen & Co lith Inst.

Frederic Christian Sibbern.

Frederik Christian Sibbern.

Dette Navn har engang gjenlydt over det hele Land blandt videnskabelig dannede Danske, og det lever endnu stedse, om ikke paa Lærerne, saa dog med kjærlig og taknemmelig Erindring i mangfoldige Hjerter. Før SIBBERN havde den filosofiske Erkjendelse ikke hos os, uden som Moment i andre Videnskaber, været Gjenstand for grundig og indtrængende Behandling. Vore filosofiske Hoveder i det forrige Aarhundrede vare enten hildede i Skolastikens Pedanteri, eller senere i den fransk-engelske Materialisme og Naturalisme; og de enkelte selvstændige Tænkere som Holberg, Eilschow, T. Rothe og J. Boye, indskrænkede sig mest til enkelte af Videnskabens Gebeter. Hans nærmeste Forgænger, Treschow, var hvad man kalder en Eklektiker, en unægtelig talentfuld Mand, der med en vis Lethed og Klarhed forstod at fremstille interessante Partier af Samtidens og Fortidens filosofiske Stræben.

SIBBERN har nu i over 30 Aar havt det Hverv at lægge Grunden til den studerende Ungdoms filosofiske og hermed hele videnskabelige Dannelse, for en utallig Mængde har hans grundige Tanke og udtømmende Ord været en for hele Livet vækkende Magt, og næsten alle de af vore Landsmænd, som i det nævnte Tidsrum have udmærket sig som Videnskabsmænd, have engang været hans Disciple, eller idetmindste paavirkede af hans Skrift og Tale. En egentlig Skole har han derimod ikke dannet, ligesom han selv ikke tilhører nogen Skole; hans Iver for Sandheden var for stor og uegennyttig til, at han skulde tænke paa at sikre sig et Parti, men derfor har han ikke heller ved noget saadant følt sin Aands- og Ytringsfrihed indskrænket. Ifølge sin eiendommelige Natur og Methode i Tænkningen, kunde han aldrig blive, hvad man kalder Skolephilosoph eller Systematiker i streng Forstand. Dertil har han altfor meget interesseret sig for det virkelige Liv og dets hele mangfoldige Udvikling, været — hvad kun faa tydske, men alle græske Philosopher vare — ikke en blot spekulerende Tænkter, for hvem Reflexionen er Virkelighed og Virkeligheden Reflexion, men tillige et virkeligt Menneske. Intet Menneskeligt har han betragtet som fremmed og ham uvedkommende, for de forskjelligste af Menneskehedens Interesser har han bragt sine sjeldne Evner som Offer; og hvis han stundom har feilet, da vide Alle, som kjende Manden, ja selv hans Modstandere vide, at det var kun af Iver for det Sande og Gode, eller fordi han ei altid jagttog en praktisk Takt, der synes nødvendig i en Tid, hvor uforbeholden, varm Iver, en Eiendommelighed i det Hele som SIBBERNS, medfører den Skjæbne at blive miskjendt, og hvor den ordførende Ukyndighed og Middelmaadighed finder sin Regning ved at bringe enhver fremragende Dygtighed i Miskredit. Men det maa ogsaa indrømmes, at han aldrig har skyet Miskjendelsen, eller af Frygt derfor tilbageholdt sin Overbevisning.

I Forbindelse med den Menneskekjærlighed, Oprigtighed og Varme, som aander i al hans Skrift og Tale, og hans paa omfattende Kjendskab grundede Opmærksomhed for Naturen i al dens Mangfoldighed, staaer en levende poetisk Sands, der mulig har bidraget til at bestemme hans Standpunkt i filosofisk Henseende. Dette kan vel nærmest betragtes som et almindeligt *biologisk*, i en Forfølgelse af Livets Udvikling fra de laveste Stadier til dets Culmination i den menneskelige Sjæl (*Psychologi*). Her synes hans Kraft og Interesse at concentrere sig, det menneskelige Sjæleliv har han med overordentlig Skarpsindighed gennemgransket til de fineste Details, med en Livsfylde og Iagttagelsesevne, som forudsætter et digterisk Blik, medens dette atter, ved hans stadige Forskninger og Erfaringer i den Retning, har modtaget en Receptivitet og Klarhed, — uden at tabe det Umiddelbart-Geniale, — som man kun sjælden finder hos abstracte Tænkere, saaat en af vore Digtere (*Andersen* i sine „Vignetter“) med Rette kunde sige om ham

„Gid hver en Digter var saameget Philosoph,
Som denne Philosoph har viist, at han er Digter!“

SIBBERN er født d. 18. Juli 1785 paa Christianshavn, hvor hans Fader var praktiserende Læge ved Börne- og Opfostringshuset. Han opvoxte i Hjemmet mere med det tydske end det danske Sprog, thi begge Forældrene vare Holstenerne, Faderen fra Segeberg, Moderen fra Plöen. Skjönt de just ikke vare formuende, foretrak de dog den private Undervisning for den offentlige, og gave ham fra hans 6te Aar danske Lærere, blandt hvilke han især taknemmelig erindrere daværende theologisk Kandidat, siden Biskop, *Paludan-Müller*. En Bog, som især vakte det barnlige Gemyt og fik en blivende Indvirkning paa ham, var *Campes* Sjælelære. Til hans Yndlingslektüre hørte ogsaa *Gellerts* Skrifter, *Claudius's* Wandsbeckerbothe, og Peder Paars. Desuden blev han ifølge Datidens Skik, saameget mere som Moderen var meget religiøs, tidlig bekjendt med Bibelen (paa Tydsk), og den herved angivne Retning har ikke heller senere fornægtet sig i hans Philosophi. I Fritimerne lyttede han med barnlig Begjærlighed til de Eventyr, som nogle Haandværkere i Nabolaget fortalte. Da Faderen allerede 1794 døde, kom han Aaret efter i den tydske Kirkes Skole, hvor ogsaa Bibellæsning, under Kateketens Veiledning, var en overveiende Del af Undervisningen. Med samme Kateket læste han tillige privat Latin til 1798. Da indtraadte en Forandring. Hans forrige Lærer, *Paludan-Müller*, havde ladet ham indskrive til en Plads i Herlufsholms Latinskole (Undervisningen var dengang aldeles fri), som han nu kunde tiltræde. Den gamle Rector *Bernth*, Conrector *A. W. Brorson* og „anden Hörer“, Naturhistorikeren *Melchior* fattede snart megen Godhed for ham. De to sidstnævnte Personligheder har SIBBERN i senere Aar, i to Mindeskrifter, der hædre Disciplen ligesaameget som Lærerne, skildret med sjælden Varme og digterisk Objektivitet. Under *Melchior*, som, da Skolen blev „realiseret“ (d: da bestemt Fagfordeling mellem Lærerne indførtes), overtog Physik og Matematik, erholdt han et meget godt Grundlag i disse Videnskaber. Her, i den smukke idylliske Naturensomhed, tilbragte

han halvfemte behagelige og lykkelige Aar. Jævnlig gjorde han allene eller med sine Lærere Spadsereture i Omegnen, i Skoven, og til den nærliggende By, Nestved. Det Særegne ved denne Skole, hvor, paa Grund af den isolerede Beliggenhed, Lærere og Discipuler ogsaa udenfor Skoletimerne danne et fælles Samfund, gav Livet her et republikansk-patriarkalsk Anstrøg, som kun af og til forstyrredes ved det sædvanlige Mesterlectietyranni. Ministeren, Geheimeraad *Brandt*, Broder til *Struensees* ulykkelige Ven, var som Cancellipræsident Skolens Patron, havde megen Forkjærlighed for den, og besøgte den sædvanlig et Par Gange om Aaret. 1802 blev *SIBBERN* dimitteret (med *Laud.*) til Universitetet, og opholdt sig først hos sin Moder; siden boede han sammen med sin endnu levende ældre Broder, Murmester og Capitain *Sibbern*.

Til anden Examen (som han tog med Udmærkelse), foredroges de philosophiske Discipliner dengang af *Gamborg* og *Riisbrigh*, af den sidste især i streng dogmatisk og empirisk Aand. Under denne erholdt han Udmærkelse med de høieste Hæderstegn „Kryds og Slange”, uagtet han snart selv indsaae, at han ikke havde Begreb om Philosophi. Imidlertid blev dette maaskee dog et Vehikel for ham til for Alvor at lægge sig derefter, og hans naturlige Kald viste sig her saa selvstændig, at han slet ikke hørte Forelæsninger; ja, han skal i det Hele aldrig have kunnet læse noget videnskabeligt Værk, ei engang af *Kant* og *Fichte*, tilende, i den Grad overvældedes han af sin egen Ideefylde. Han studerede tillige Digterne, navnlig *Schiller*, hvis Berømmelse paa den Tid var i sin Culmination, og begyndte at forberede sig til juridisk Attestats; dog gik det kun langsomt og med hyppige Afbrydelser. 1803 forsøgte han at besvare Universitetets matematiske Opgave, hvortil han dog manglede den fornødne Modenhed; men da *Treschow*, forhen Rector i Christiania, 1804 fulgte i *Riisbrighs* Plads ved Universitetet, og bragte nyt Liv i Philosophien, vandt han (1806) Prisen for en philosophisk Afhandling, „om Sanddruhedspligten”, som baade *Treschow* og *Gamborg* i høi Grad berømte, og som skaffede ham Communitetet og Walkendorphs Collegium. Endnu to Gange (1807 og 10) vandt han Universitetets Guldmedaille ved Besvarelse af philosophiske Opgaver (om „Sprogets Indflydelse paa Tænkningen” og „om Philosophien har eet eller flere Principer”). Ingen af disse Afhandlinger er trykt, hvorimod nogle af juridisk Indhold fra den Tid findes i *A. S. Ørsted*s juridiske Archiv. Denne var da allerede gift (med *Oehlenschlägers* Søster) og førte et behageligt Huus, hvor *SIBBERN* hyppig var Gjæst. Af hans Skrifter tilegnede han sig især den hele logiske Argumentation, som hvis Skaber i juridisk Henseende *Ørsted* maa betragtes. Ogsaa med Broderen, den berømte Physiker, gjorde han i den Tid Bekjendtskab, og studerede under hans Veiledning Physik. Da han desuden stod i saadan Anseelse blandt sine Medstuderende, at han allerede var søgt som Manuduktør især i Naturret (efter en af ham selv udført Bearbejdelse) samt i Romeret, saa var det kun med Nød og Nepe at han i 1810 blev færdig til at underkaste sig juridisk Embedsexamen (baade theoretisk og praktisk med *Laud.*). Blandt hans Erindringer fra Studenteraarene hører, at han under Bombardementet, som Underofficier i Livcorpset, stod og delte Patroner ud paa Volden, da en Bombe dræbte fire Studenter i Nærheden. Paa Walkendorphs Collegium førte han i disse Aar et stadigt og aandig bevæget Samliv med *Hersleb* og *Grundtvig*, og ved den Sidste knyttede han ogsaa Bekjendtskab med Professoren i Græsk, den i flere Henseender udmærkede Nordmand, *Sverdrup*.

Dette Liv vedvarede til han, 1811, efterat have disputeret for den philosophiske Doctorgrad (om „Retslærens philosophiske Principer”), s. A. tiltraadte en Udenlandsreise. *Treschow*, der, ligesom *Sverdrup*, ved Oprettelsen af Universitetet i Christiania, skulde forflyttes til sit Fædreland, Norge, havde foreslaaet *SIBBERN* til sin Eftermand her i Kjøbenhavn, og Universitets-Directionen skaffede ham Reisestipendium, som man paa den Tid ikke pleiede selv at søge. Han gik først til *Halle*, til *Steffens*, og strax derpaa til *Berlin*, hvor han opholdt sig om Vinteren, levede meget sammen med *Fichte* (til hvem han var anbefalet af *A. S. Ørsted*), *Schleiermacher* og Philologen *Wolf*, og hørte Forelæsninger hos Mineralogen *Weiss*, over Krystallographi. Næste Foraar gik han til *Jena*, hvor han daglig omgikkes med Naturphilosophen *Oken*, og derfra til *Carlsbad*, for at besøge *Göthe*, som hvert Aar pleiede at tilbringe en Del af Sommeren her, og til hvem han havde Breve fra *Wolf* og *Zeller*. Der gjorde han ogsaa Bekjendtskab med Digteren *L. Stollberg*, som forstod Dansk. Derfra gik han til *Dresden* og derfra til *Breslau*, hvor *Steffens* nu var ansat, med hvem han tilbragte Vinteren 1812—13 i uafbrudt Samliv, under Studium især af Physik og Naturvidenskaber. Inden Vinterens Udgang var han igjen i *Dresden* og gik derfra til *Berlin*, hvor Alt var i Uro, da Kosakker og Baskirer rykkede frem mod denne By, efter Napoleons Tilbagetog fra Moskø. I Selskab med Digteren *Chamisso* var *SIBBERN* Tilskuere ved denne uhyre og brogede Folkebevægelse, hvor entusiastiske Tyskere og asiatiske Barbarer blandede sig i vild Uorden; Franskmændene laae ogsaa her en Stund i Leir, men en Nat brøde de pludselig op og forsvandt, for atter at samles i det Sachsiske. Imidlertid var Reisen derhen under nærværende Omstændigheder besværlig og usikker, og *SIBBERN* gik derfor over *Nürnberg* (hvor han traf *Hegel*, som Rector ved Skolen, og ivrig begejstret for Napoleon), til *München*, hvor han tilbragte en Del af Sommeren, og sluttede sig til *Schelling*, som her var Sekretair ved Videnskabernes Selskab. Gjennem Tyrol drog han herfra ind i *Schweitz*, og ønskede ogsaa at have naaet Italien; men den philosophiske Docentpost hjemme stod nu ledig, og man paaskyndede hans Tilbagereise, som han følgelig maatte iværksætte ad den korteste Vei, over *Strassburg* og *Frankfurt*. Af denne vidtløftige Reise havde han tilbagelagt største Delen tilfods.

Ved Hjemkomsten i October 1813 blev han strax ansat, og begyndte i November sine Forelæsninger, først som frie Foredrag over Psychologi og Logik. Nu begyndte han først med Interesse selv at høre Forelæsninger, især fysikalske og zoologiske; han udvekslede sine Tanker ved stadig Omgang med Lægerne *Gartner* og *Möhl*, og lærte Physiologi af *Reinhard*, som paa samme Tid var ansat ved Universitetet. Saaledes opstod Ideen hos ham til en almindelig *Biologi* (Lære om Livet), som Indledning til hans *Psychologi*, hvoraf 1ste Deel udkom 1819, fremgaaet alene af hans

eget Tankearbejde, uden nogen anden Hjælpkilde, end hans egne indre og ydre Erfaringer. Han fortsatte det tidligere Samliv med *Ørstederne* og *Oehlenschläger*, og tog ivrig dennes Parti i den under Navn af „den Baggenseske Feide” bekendte litterære Strid, saavel privat, som offentlig (ved et Skrift „om Theatrecensorenes Forkastelse af „*Freias Altar*” o. s. v. 1816, og ved nogle satirisk-lunefulde, latinske Breve i Nytaarsgaven „*Hermes*”). Men en saa omfattende Aand, som SIBBERNS, kunde ikke tilfredsstilles ved, hvad der nærmest paalaae ham, at forberede unge Studerende til Philosophiens Studium. Han aabnede derfor 1818—19, efter *Treschows* og *H. C. Ørsteds* Exempel, et offentligt Foredrag for dannede Mænd og Kvinder, over Lyksalighedslæren, hvori han væsentligt gjorde Kjærlighed, videnskabeligt Liv og Samvittighed til Gjenstand for Betragtningen. En Del heraf gik over i hans Skrift „om Elskov” (1819), et begejstret Reflexionsdigt, en ikke streng videnskabelig, men mere rhapsodisk-psychologisk Udvikling af Kjærlighedens Væsen og Betydning, og i den senere udkomne „*Pathologi*.” Paa denne Tid kom han jævnlig i den *Perbølske* Familie, som førte et meget tiltrækkende, musikalsk og idyllisk-poetisk Liv. Her lærte han at kjende en Datter af Havneskriver, Krigsraad *Ipsen*, en af hans Tilhørere, med hvem han fra 1819 blev forlovet og kort efter gift. To Døttre og tre Sønner leve endnu som Frugt af dette Ægteskab.

Hans Liv hengik fra nu af uden ydre Bevægelse, i akademisk Ro og Ensformighed, men hans aldrig hvilende Aand yttrede sig i en betydelig litterær Virksomhed. 1821 udkom Bogen „om *Erkjendelse og Granskning*,” et efter *Povl Möllers* Dom høist aandrigt Skrift, der endnu i Almindelighed ansees for hans Hovedværk; det er en Slags Physiologi af Philosophiens Væsen, dels i og for sig, dels som det fremtræder i de forskjellige Videnskaber; hvori han med sammentrængt Korthed og en meget heldig Form har nedlagt Kjærnen af sin philosophiske Grundanskuelse. Som han her nærmest tilsigtede en Indledning til akademisk Studium overhovedet, der i høi Grad interesserede de med philosophisk Tænkning alt Fortrolige, jo større Vanskeligheder den ved sin Indholdsrigdom frembød for Begyndere, saaledes har han i et senere særdeles værdifuldt Skrift (*Om Philosophiens Begreb, Natur og Væsen*, 1843) i et klart, ordnet System bearbejdet de samme Grundtanker som Indledning til selve *Philosophien*. 1822 udgav han „*Logikens Elementer*,” og 1827 „*Logik som Tænkelse*” (endnu kun som „Aftryk for Tilhørere”), indtil han endelig i den sidste Udgave (1835) synes at have udtømt den Opgave, han her stillede sig: under Bibeholdelse i mange Punkter af den gamle „formelle” Logik, at give en paa selvstændige lagtagelser grundet Theori af Tænkningens Virksomhed. 1823 leverede han et latinsk Universitetsprogram „om *Sjalens Præexistens, Oprindelse og Udødelighed*,” som ogsaa i Tydskland (af *Göschel*) omtales med Berømmelse. 1826 udgav han „*Gabrielis efterladte Breve*,” en Række pathologiske Udbrud af en gjærende Aand, nedskrevne til meget forskellige Tider, men her ordnede, saa at de danne en sjælelig Sygehistorie om et ved haabløs Kjærlighed sønderrevet Sind, (hvorfor den er sammenlignet med *Göthes* „*Werther*”), som stræber efter Fred gennem en i sin Heflighed til Mysticisme grændsende Religiøsitet og ved Beslutningen om praktisk Virksomhed. Mange Episoder og Skildringer havde stor objektiv Sandhed, Sproget er helt igjennem digterisk fyldigt, og Bekjendelsens Aabenhartighed bliver ofte til sand lyrisk Flugt.

Han optog snart atter Traaden af sin akademiske Forfattervirksomhed ved den „*psychologiske Pathologi*” (Læren om Stemninger, Drifter, Lidenskaber og Affekter o. s. v.) der som 2den Del af *Psychologien* udkom 1828. Skjönt denne Bog stedse har fundet varm og almindelig Anerkjendelse som den, hvor SIBBERNS Genialitet i selvstændig lagtagelse af Menneske-Livets hele Udviklingsproces, næsten uden at støtte sig til Forgængere, maaskee møder os i størst Rigdom og Almenfattelighed, fremkaldte den dog (i *Maanedsskr. f. Litt. II*, S. 35) en Protest imod en formentlig Sammenblanding af Philosophi og Theologi, og denne igjen et meget varmt og gehaltfuld Selvforsvar af SIBBERN i hans „*Philosophisk Archiv og Repertorium*” (S. 58), som i 4 Hefter (1829—30) meddelte en Række særdeles grundige og interessante Afhandlinger over forskellige Materier. Her var det og, han gjorde det første Skridt til sine philosophiske Betragtninger af politiske Gjenstande, under Navn af „*antisekotisk Forsøg*,” hvorved han med et Herodotisk Udtryk betegnede den Stræben, ved en med Forsæt stærk Modvirkning mod visse Overdrivelser at frembringe Ligevægten; dette her udtalte Princip maa især ikke tabes af Sigte, naar man med Upartiskhed vil bedømme hans senere Skrifter af politisk Tendens.

1831 udgav han en *Skrivelse til Ingemann i Anledning af „Huldregaverne”*, som af Kritiken var bleven stærkt medtaget, og 1832: *Bemærkninger ved Anordningen om Provindsialstændernes Indførelse*. Som Fortsættelse heraf kan betragtes de to Hefter „*Patriotiske Intelligentsblade*” (1835—36), hvor han bl. A. i Anledning af Stænderforsamlingens Aabning, gav en ved Varme og Inderlighed udmærket Skildring af *A. S. Ørsteds* Personlighed, — fremdeles „*Bemærkninger angaaende Bankspørgsmaalet*” (1836), „*Om Stændernes Forening*” (1838), „*Til Kjöbenhavns Borgere i Anledning af Valg paa Borgerrepræsentanter*” (1840), „*Om Skattebevillingsret og Constitution*” (s. A.) og „*Dikajosyne, eller Bidrag til Politik og politisk Jurisprudens*” (1843), en Række Afhandlinger over Dagens Spørgsmaal, rettede især mod de „dæmoniske Magter”, som yttre sig i „*Cliquer*” (see Fortalen). Man møder her en indtrængende og udtømmende Grundighed, en rig og gedigen Tankefyldte, som har noget særdeles Vederkvægende ligeoverfor vor saakaldte liberale Dag-Presses negativ-kritiske Methode, om det end synes, som om Forf. ved Modpartiets Yderligheder, ifølge hint „antisekotiske” Princip stundom dreves videre i den conservative Retning, end han oprindeligt var betænkt paa.

For en saa mangesidig virksom Aand, som SIBBERNS, var det uden Tvivl tidt et trykkende Baand, at han ifølge sin Stilling ved Universitetet maatte anvende sin Tid nærmest til at forberede begyndende Studerende paa Videnskabsbanen, medens han af Natur og Tilbøielighed hendroges til friere og mere omfattende Tankebevægelser, og saaledes synes Fremstillingen selv i hans propædeutiske Skrifter ofte kun ret tilgængelig for de mere Indviede.

Samtidig med denne sin Pligtvirksomhed søgte han derfor stadig at „forsone sin Genius” ved offentlige Foredrag som de forhen omtalte, efter en større Maalestok; saaledes over *Æsthetik*, *Christendomsphilosophien*, den *Hegelske Philosophi*, og da det politiske Element bertillands kom i Bevægelse, optog han ogsaa dette. Som Frugter af disse Foredrag udkom (1838) hans *Kritik af Hegels Philosophi* (Aftr. af Maanedskr. f. Litt.), som indeholder meget Grundigt og Træffende, og (1834) „*Om Poesi og Konst*, 1ste Del”. Denne Bog, der maa regnes til hans Hovedværker, fandt en kyndig og skjønnsom Anmelder i *Poul Möller* (Litteraturlid. 1835, 12—13, og Saml. Skr. II.), som ved samme Leilighed fremstillede det Fortjenstfulde ved den hele SIBBERNSKE Philosophi, som det Universelles (Begrebets) Reproduction i en original Personligheds Anskuelse, Rigdom paa indre Erfaringer, og en ualmindelig ærlig Stræben efter „aldeles uforbeholden Meddelelse”, hvorved Foredraget „ligner en fortrolig Underholdning med Læseren”, i Modsætning til den sædvanlige skriftlige „Tilbageholdenhed og Fornemhed”. I Forbindelse hermed gav han ogsaa en grundet og smuk Apologi for SIBBERNS eiendommelige Stil, uden at nægte den Kamp med Udtrykket, hvoraf S. selv tilstaaer (Patr. intelligentsbl.) at føle sig trykket.

Foruden de saakaldte *Mindetaler* over hans fordums Lærere *Melchior* og *Brorson* (1834 og 36), to poetisk-psychologiske Skildringer, tiltrækkende ved en inderlig og taknemmelig Veltalenhed, et lille Skrift „*Om Betydningen af at komme til Universitetet*” (1836) og den ny Udarbeidelse af hans „*Psychologi, indledet ved almindelig Biologi, i sammentrængt Fremstilling*” (1843), har SIBBERN endelig leveret adspredte Bidrag til *Ørsteds jurid. Tidsskr.* (bl. A. i Anledning af den ved *Howitz* reiste Strid om Determinismen), til *J. Möllers ny theolog. Bibliothek*, *Schleiermacher*, *de Wettes* og *Lückes theolog. Zeitschr.*, Nyaarsgaverne *Iris* (Digte), *Hermes* og *Gefion*, Litteraturlidenden (mange Recensioner), *Molbechs „Athene”* og „*Nordisk Tidsskrift*”, *Skilderiet*, *Kjöbenhavnsposten*, *Dagen*, *Söndagen* o. s. v. I økonomisk Henseende var han længe meget sparsomt aflagt, indtil han 1829 fik Sæde i Consistorium. Ved Reformationen (1836) blev han Ridder af Db., fik ved Kroningen (1840) Sölvkorset, og 28 Juni 1845 Titel af Etatsraad.

I SIBBERNS filosofiske Udvikling viser sig tidlig et Hang til analytiske Operationer, befordret ved hans Studier i Naturvidenskaberne, en vis Interesse for det „Sporadiske” og Fordyben i Details, hvorved stundom den systematiske Traad tilsyneladende tabes; dog stedse med Tanken om, at det Hele maa ordne sig sammen, kun ikke som kold Krystallisation eller livløst Skelet. Uden Tvivl har *Platos* Ideelære og *Leibnitz's* Monadelære ikke været uden Indflydelse paa ham; idetmindste høre disse Philosopher, samt *Des Cartes*, til dem, han flittigst har læst. Af senere Skribenter studerede han især *Jacobi*, *Göthe* og *Schiller*, mindre *Kant* og *Hegel*. Men i det Hele frembyder han Exempel paa en i vor Tid usædvanlig original Tænkingsudvikling, der ikke ved Abstraction (som om Philosophien tabte ved at udtales „af ganske Hjerte, Sjæl og Sind”), tilbagetrænger det Individuelle i Formen. Han har udøvet sit Kald under bestandig fortsat Studium, og saaledes som Docent virket mere vækkende og ansporende, end som Forkynder af nogen afsluttet filosofisk Dogmatik, ligesom han selv af andre Philosopher mere har modtaget Vækkelse end gennemgribende Paavirkning. Det skulde da være af *Steffens* og dennes ved Christendom modificerede Schellingianisme. Det hører saaledes til Charakteren af SIBBERNS Philosophi, — enten den, mere *mikroskopisk* end *teleskopisk* i sin Natur, dröfter det Enkelte, eller den sammenfatter en Helhed under Ideens Synsvinkel, — at den ikke finder Hvile i selve Erkjendelsen, men stedse peger hen til noget Höiere, til det Livets og Ideernes forborgne Udspring, som kun er Gjenstand for *Tro*. Medens han med overveiende Tilböielighed greb det *Biologiske* og *Physiologiske* i Tilværelsen, synes hans Sands mindre udviklet for det *Historiske*, hvorfra han kun leilighedsvis hentede oplysende Exempler. Grundstemningen i alle hans Værker er (med *Poul Möllers* Ord) „en christelig Sindsro, en varm Menneskekjærlighed og en sand Glæde ved det nærværende Liv.” Disse Egenskaber fornægte sig ikke heller i hans Optræden udenfor Litteratur og Katheder. Enhver, som er kommen i personlig Beröring med ham, vil have lært at elske og höiagte den Pietet for al Ophöiet og Skjönt, som er Grundtrækket i hans Karakter, den sjeldne Retsindighed, den aabne, varme Velvillie, som betegner hans Virken i forskjellige Forholde, som, hvor han troer at kunne udrette noget Godt, ikke skyer Opoffrelser, og som leder ham til oftere at overvurdere end undervurdere Andre.

En stor Del af sit Liv har han tilbragt med Vandringer, paa hvilke han, under Meditationer og stadig psykologisk Iagttagelse, ofte udarbejdede sine Skrifter. Pathologien er saaledes for største Delen bleven til i Skove, paa Marker, i Værtshuse o. s. v. Man har ikke sjelden dadlet ham for Mangel paa praktisk Formsands, i Anledning af det stærkt subjective Præg saavel ved hans Tænkning som Fremstilling. Men dette Subjective viste sig ofte, især ved hans Forelæsninger, i en blandt nyere Philosopher usædvanlig *Naivitet* i Opfattelse og Udtryk. Medens nu ikke Faa netop fölte sig tiltrukne af dñnee, kan det dog ikke nægtes, at hans filosofiske Stil — dog ingenlunde overalt — er noget ubeqvem, afvigende fra det Sædvanlige, og saaledes mindre tilgængelig for det store Publikum. Dette er en naturlig Følge, dels deraf, at han ved sin Fremtræden ikke forefandt noget filosofisk uddannet Sprog, dels af hans tydske Herkomst, dels af Vanskeligheden ved at beherske hans overstrømmende Tankefylde, og hans samvittighedsfulde Iver for en oprigtig og — til de fineste Tanke- nuancer — fuldstændig Meddelelse. Undertiden er vel ogsaa i Öieblikkets Hede Sætninger undsluppet ham, som ikke taale den bogstavelige Fortolkning; thi, som en nyere udmærket Forfatter (*K. Neumann*), siger: „enhver stor Idee griber et ædelt Gemyt, og hæver det til Ytringer, som gaae videre, end Forstanden kan retfærdiggjøre, hvorfor Borneertheden og Daarskaben tör vove at beleie dem.” Da han, uden Frygt for de Følger, der lode sig forudsee, anlagde Philosophiens uendelige Maalestok paa vore Politikere af sidste Decennium, gik det som det pleier at gaae: det er meget lettere at aabne Mængdens Blik for en Mands smaa Svagheder, end for hans store Fortjenester. Dette benyttede hans Modstandere til at svække hans Anseelse ogsaa udenfor det politiske Gebet. Men vi vove neppe Meget ved at påastaae, at SIBBERNS Virken ikke vil være forbi, naar de, der oplöftede det stærkeste Raab mod ham, forlængst ere glemte.

F. M. Berentzen fec.

F. M. Berentzen & Co lith. Inst.

L. Kraus

Laurids Pedersen Skau.

Skal Danmark nogensinde i eendragtig Kraft hæve sig til sand Frihed og Velvære, da er det især paa den danske Bondestand, at Haabet om en lysere Fremtid maa bygges; men blandt alle danske Bønder ere de nordslesvigske baade de dygtigste og de danskeste. Her har nemlig under Selveiendommens velsignelsesrige Skygge udviklet sig den Velstand og Kjærlighed til Fædrenejhemmet, som ikke kunne trives under nogensomhelst af Trældommens mangfoldige Former, — her har den nordiske Aand, der aldrig har viist sig i Verdenshistorien uden at efterlade sig høitallende Vidnesbyrd om sit daadrige Liv, gennem Slægternes vextende Følge vedligeholdt meget af den eenfoldige Kraft, af den ubøielige Stolthed og det udholdende Uafhængighedssind, som var den danske Odelsbondes bedste Arvelod, og atter har reist sig til Bevidsthed om sin Ret og sin Styrke under det haarde Tryk, der enten maatte knække den eller opmande den til Selvfølelse og Bedrift. Nordslesvig frembyder det sjeldne, men netop derfor dobbelt rørende og opløftende Syn af en Bondeflok, der, aldeles overladt til sig selv, bestaaer den haardeste Kamp for det meest aandige af alle Goder, — for sin Nationalitets Ære, mod en Overmagt, der med Tallets, med Rigdommens og Dannelsens Overvægt forener den umaadelige Overlegenhed, som Besiddelsen af Lovgivningen, af Regjeringen og af alle bestaaende Institutioner giver. Det er derfor den nordslesvigske Bondestand, vi bringe vor Hylding, idet vi her skulle meddele nogle Træk af den Mands Liv, som den selv ud af sin egen Midte har fremstillet som sin meest begavede Talsmand.

LAURIDS PEDERSEN SKAU er født den 22de Mai 1817 i Sommersted By (i Gram Herred, 2 Mil vesten for Haderslev), hvor hans Forfædre i over et Aarhundrede have eiet en Gaard, og hvor hans brave og kraftige Fader i 24 Aar med Ære har været Sognefoged. Han har aldrig modtaget anden Underviisning, end i sin Fødebyes Bondeskole, men desto mere er det kommet ham tilgode, at denne forestodes af en saa begavet og nidkær Mand, som Degnen *Koster*, hvem 44 Aars udmærkede og frugtbare Virksomhed i dette Kald ikke har kunnet sikkre mod slesvigholsteensk Forfølgelse. Allerede kort efterat han i Aaret 1833 var confirmeret af Præsten *Paulsen* fik han Leilighed til at lægge sit Sindelag „som Bondesøn af ægte cimbrisk Æt” og sine ualmindelige Aandsgaver for Dagen, idet han besvarede en af Etatsraad *Falck* og flere kielske Professorer udstedt Opfordring til at meddele locale Oplysninger „für Sammlung und Erhaltung vaterländischer Alterthümer” i en udførlig dansk Beretning om de i hans Hjemstavn værende Oldtidsminder. Imidlertid var han naturligviis endnu for ung til en offentlig Optræden, og skjönt han skrev enkelte Artikler om communale Anliggender i Dannevirke og tog ivrig Deel i de forskjellige Petitioner til Stænderne, som dengang udgik fra det dansktalende Slesvig, tilhører hans egentlige Virksomhed dog en senere Periode.

Imidlertid havde de nordslesvigske Bønders første Forkæmper, den djerve og karakterfaste *Nis Lorenzen* til Lilholt (i Halck Sogn) som Deputeret for det 3die Landvalgdistrict (det sydostlige Haderslev Amt) andraget paa, at Dansk maatte indføres som Rets- og Administrationssprog i de Districter, hvor det var Skole- og Kirkesprog, og med stor Mandighed forsvaret det derved fremkaldte Lovforslag mod de voldsomme Anfægtelser, det maatte lide i den samme Stænderforsamling, som først selv derom havde petitioneret; hvorved han blandt de nordslesvigske Bønder især blev understøttet af den ligesaa beskedne, som ædle og dannede Deputerede for det vestlige Haderslev Amt, Gaardmand *Posselt* fra Kjøbenhavn (i Skrave Sogn). Stor var Bøndernes Glæde, da deres gode Sag vandt den første, om end ufuldstændige og navnlig i Udførelsen meget forvanskede Seier ved Sprogscriptet af 14de Mai 1840, og de udtalte denne blandt andet i en af 2850 Mænd underskreven Takadresse til Kongen, hvori de ikke blot fremhæve alle de praktiske Fordele af denne retfærdige Foranstaltning, men fornemmelig lægge Vægt paa, at den har „skjænket dem Frimodighed, idet den løste deres Modersmaal fra Fornedrelsen”. Men det var dog først Begivenhederne i den slesvigske Stænderforsamling af 1842, der vakte dem til fuld Bevidsthed om deres sande Stilling, og da de ovennævnte tvende

hæderlige Bønder troligen havde staaet ved Siden af den dansk-slesvigske Sags heltemodige Forfægter, *Peter Hjorth Lorenzen*, under den rasende Forfølgelse, hvorved, efter Kongens egne Ord, de danske Slesvigeres „naturlige Rettigheder“ vare krænkede, saa besluttede Bønderne, ved en festlig Sammenkomst at bevidne disse trende Mænd deres Bifald og Taknemmelighed. Festen stødte paa uventede og ligefrem uværdige Hindringer, men kom ved Bøndernes udholdende Alvor og navnlig ved Sognefoged *Iver Jochumsen* i Kabdrup (i Bjerring Sogn), der under et røligt Ydre skjuler et varmt Hjerte og en ubøielig Villieskraft, omsider istand den 21de Februar 1843 i Byen Sommersted.

Her optraadte den 25aarige LAURIDS SKAU for første Gang for en større Forsamling, idet han henimod Festens Slutning fremkom med sit bekjendte „Löftets Bæger“. I et Foredrag fuldt af Liv og Lune forklarede han den Omstændighed, at vi nutildags have saa langt flere Skaaler, end vore Forfædre ved deres Gilder, deraf, at „de havde mere for Skik at ville, vi derimod mere at ønske“, men „Ønsker koste hverken Penge eller Uleilighed, medens en Villie mange Gange er meget dyr, og næsten altid koster Møie og Besværighed“. Her havde han da udtalt det Trylleord, der gjemmer Bedriftens Krone og Seirens Forjettelse, og efterat have henpeget til alleslags Löfter, hvortil der efter Fædrenes Skik kunde være Anledning, saasom „inden 3 Aar at jage Storhertugen af Nordalbingien ud af Landet“, eller at „vende enhver Embedsmand Ryggen, der tiltalte dem paa Tydsk“ vilde han dog helst begynde med noget ret Smaat og Uskyldigt, men som dog skulde være mere end et Ønske, skulde være en „Villie, de selv ved egen Kraft kunde udføre“, idet han foreslog Bønderne, at give hinanden det Löfte, atter at samles til et lignende Gilde inden 3 Aar. — Inden 3 Maaneder! raabte Möller Staal af Taarning Mölle, og förend man skiltes ad, var det besluttet at feire Sprogrescriptets Aarsdag paa Slesvigs höieste Punkt — paa Skamlings-Banken, til hvis Kjöb til dette Öiemed der allerede var skeet forberedende Skridt.

Ved den dertil valgte Comittees opoffrende Anstrængelse og smagfulde Anordning blev Höien kjöbt af Bønderne, og Festen afholdt i saa stor en Stiil, at dens Virkning paa alle de Tilstedeværende (omtrent 6000) til at opvarme Hjertet og styrke Villien maa have været overordenlig. Men ikke mindst betydningsfuldt er dette, at ligesom den hele Folkefest var Bøndernes eget Værk, saaledes var det en Bonde, der i en talentfuld Tale indviiede samme. Dertil havde man udseet den unge SKAU, og da han, skjönt modstræbende, gav efter for denne hæderlige Opfordring, tolkede han Festens Anledning og Betydning i et Foredrag fuldt af lunefuld Skjæmt og mandig Alvor, med en Tankerigdom, et Sprogherredömme og fremfor alt med en Klogskab, der berettiger til at knytte store Forhaabninger til det unge og modige Snille, der har reist sig ud af Folkets egenligste Midte netop der, hvor det er haardest betrængt. „Mindes vel“ — saaledes tilraabte han de Slesvigere, som af Fjendernes List lade sig forlede til at fornegte deres Modersmaal og söge en „Hunde-Ære“ i at tale et fremmed Sprog — „mindes vel, at Slesvigernes Vaaben ikke er en Abekat, men en Löve“, — og i Sandhed, deres Stilling er en saadan, at der hörer Lövemod til deri at holde Stand; vi kunne derfor ikke noksom ønske dem tillykke til denne kjække Bannerfører.

Det ligger udenfor disse Liniers Hensigt at give en Beskrivelse af denne ægte folkelige Fest, hvis betydningsfuldeste Öieblik var det, da gamle *Drewsen* med en begeistrende Tale overrakte *P. H. Lorenzen* det store Drikkehorn, smeddet „af gode danske Markstykker“. Kun maa det bemærkes, at her blev den første Aftale truffen til Oprettelsen af „den slesvigske Forening“, som allerede den 12te i den paafölgende Maaned stiftedes af 25 Bønder, og siden den Tid har havt stor Tilgang og udfoldet betydelig Virksomhed. Dens Formand er en anseet og rig Bonde, der i henved 30 Aar har været Sandemand, den brave og modige *Hans Nissen* til Söndergaard (i Hammelev Sogn), som ved sin urokkelige Fasthed tiltvang Bøndernes Tavle den Plads i Törning Tinghuus, hvorfra Herredsfoged *Kjer* havde udstödt den, — Kasserer den for sin Redelighed og Uegennyttighed höitagede Sognefoged *Nis Steffensen*, Secretair vor LAURIDS SKAU.

Et af Foreningens første Foretagender var en Petition til Kongen om at hævde det danske Sprogs lige Ret med det tydske i den slesvigske Ständerforsamling og om dennes Forlæggelse til Flensborg. Dermed sendtes *Nissen*

og SKAU til Hs. Majestæt, som dengang opholdt sig paa Föhr, og der er ingen Tvivl om, at disse tvende Mænds kraftige Personligheder og navnlig SKAU's ædle Frimodighed og glödende Veltalenhed have gjort et dybt Indtryk paa Kongen og befæstet ham i Troen paa den dansk-slesvigske Sags Retfærdighed og Styrke. Deputationen var i höi Grad opbygget af den venlige Modtagelse, den fandt hos Kongen, og vendte tilbage med de bedste Löfter om hans varme Deeltagelse og kraftige Beskyttelse.

Det var under dette Indtryk, at Kongens Födselsdag höitideligholdtes i Gram Slotshave af en Forsamling af 4000 Bönder, der nærmest vare komne sammen for at overrække *Nis Lorenzen* og *Posselt* tvende Sölvpocaler, som deres Vælgere havde ladet forfærdige til dem. Da denne Höitid var endt, kaldtes SKAU af Mængden op paa Tribunen, og da han omsider traadte frem, blev han modtagen med uendelig Jubel. Hans udförlige, improviserede Tale aandede Glæde og Tillid til Kongen, og ved Siden af den Redebonhed til Kamp og Opoffrelse, der endog „önsker at höre et opfordrende Ord af Kongens Mund, for at omgive ham som en Garde imod Trods og Opsætsighed“, dog stor Kjærlighed til Fred og god Forstaaelse — „ikke den Fred, som sluttet mellem Herskesyge og Slövhed (thi den duer ikke og holder ikke), men den Enighed, som Embedsdygtighed og Embedsiver slutter med undersaatlig Agtelse for Loven og Lyst til borgerlig Orden, og som fælleds Kjærlighed til Konge og Fædreland gör til en hellig og ubrydelig Pagt.“ Men især formanede han Slesvigerne til selvstændig Pröven af alle de modsatte Raad og Fordringer, der storme ind paa dem, for at de selv kunde dömmе, „om de helst skal önske Forbund med de danske Hjerter eller med den holsteenske Nelde.“

Da SKAU i Forening med *Nissen* og *Stephensen* endnu i samme Efteraar sendtes til Kjöbenhavn, for deels med Kongen og Autoriteterne, deels med den Comitee, som var traadt i Spidsen for en Nationalsubscription til den danske Underviisnings Fremme i Slesvig, at forhandle om den slesvigske Forenings Anliggender, navnlig den af samme vedtagne Oprettelse af en Bondehöiskole, bleve de, som man kunde vente, overalt modtagne med den Opmærksomhed og Velvillie, hvortil ikke mindre deres Personligheder, end Betydningen af den Sag, de saa værdigen repræsenterede, gav dem fuld Adkomst. SKAU kom ved denne Leilighed i nær Beröring med Mænd af alle Klasser og af alle politiske Partier, og den mandige Aabenhed og Naturlighed, den Klogskab og rigtige Takt, hvormed han bevægede sig under saa nye og vanskelige Forhold, har sikkert hos Alle efterladt den Overbeviisning, at han var sin vigtige Opgave voxen, ligesom hans personlige Elskværdighed har vundet ham alle Hjerter. Deputationens Forhandlinger med den slesvigske Comitee förte fuldstændigen til det forönskede Maal; hvorvidt den var saa lykkelig ogsaa hos Kongen og Regjeringen at udrette noget, vide vi ikke. SKAU udtalte sig derover ved den Fest, der paa Skydebanen blev foranstaltet til deres Ære, med en Fiinhed og Frimodighed, som maa vække Beundring. „Christian den Ottende,“ ytrer han blandt andet, „var det, hvem Forsynet i sin Naade skjænkede et Hverv, saa höit og saa kongeligt, som det sjelden falder i Kongernes Lod: at bryde de Aandslænker, der i Aarhundreder have hvilet paa en ædel og kraftig Deel af Folket. Begyndelsen har han gjort og han har lovet ei at ville standse, för Værket er fuldendt. Jeg bragte det kongelige Löfte frem for Forsamlingen i Grams Slotshave, og Tusinders Stemme overdövede mig med Jubel, thi Ingen tvivlede paa, at Kongen vilde indlöse sit Löfte. Heller ikke endnu tvivle vi derom, kan og vil ikke tvivle.“ Og nu foreholder han Kongen i fuldtonende, begeistrende Ord den herlige Lön, der venter ham, naar han engang har opfyldt sit Löfte; men vender sig derpaa til det danske Folk, som allerede for en stor Deel har indlöst sit Ord, henvender sig til det med hjertelig Tak for dets kjærlige Deeltagelse og virksomme Bistand, men ogsaa med alvorsfuld, höitidelig Formaning om at holde ud i den svære Kamp, der endnu forestaaer, og idet han til Slutning tilbyder det Nordslesvigernes Fostbroderskab, tilföier han: „men det skal være meent, som om vi paa gammel dansk Viis blandede Blod med hinanden!“

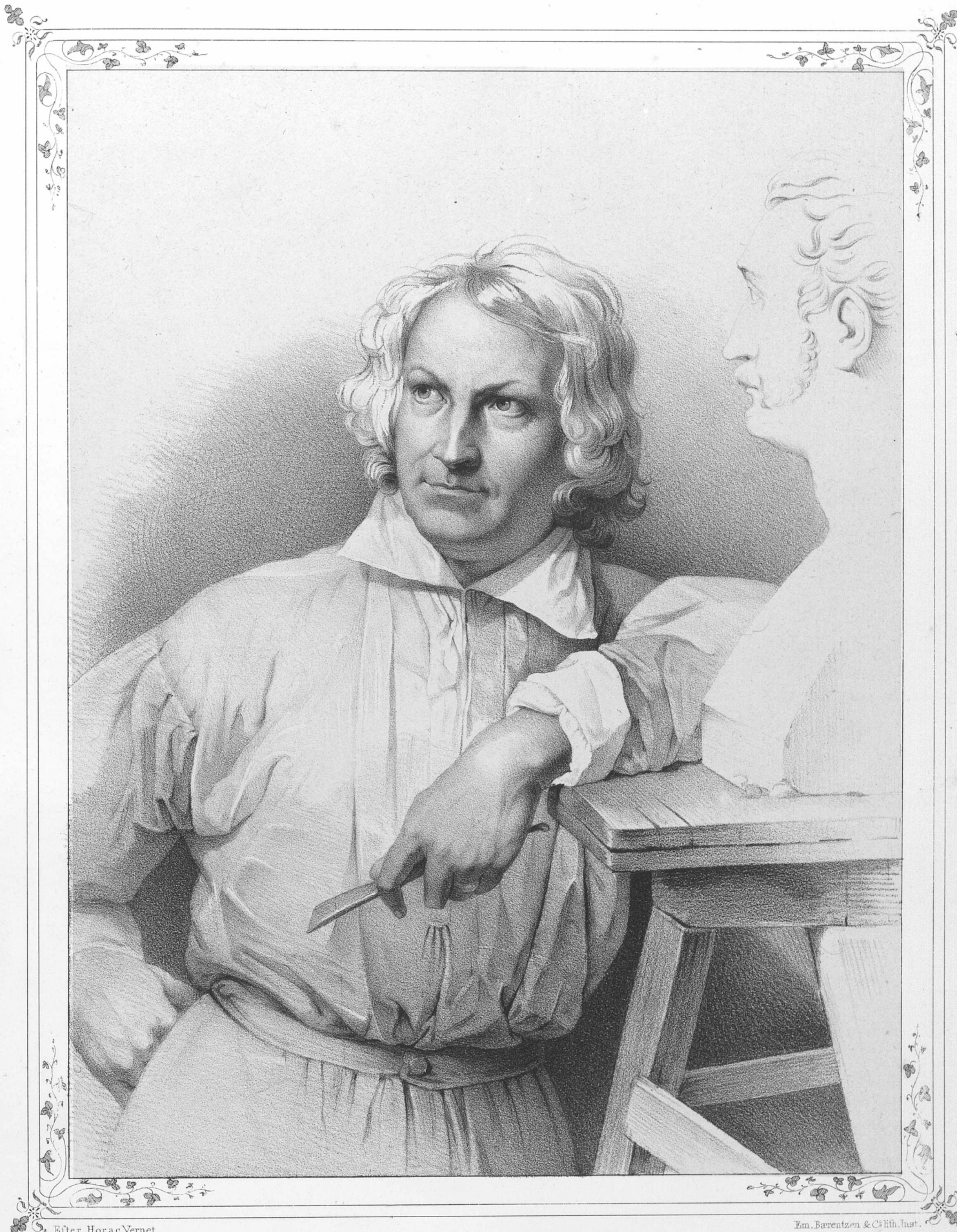
Vi have saa længe opholdt os ved denne Tale, der med stor Klarhed definerer Nordslesvigernes Stilling og deres Forhold baade til Kongen og det danske Folk, at vi maae lade de andre Taler uberörte, han holdt ved de forskjellige her, i Ballerup og i Odense for Deputationen foranstaltede Fester. Senere har han endnu engang været i Kjöbenhavn og har derved uden Tvivl havt Anledning til at give Kongen og Regjeringsmændene Beviser paa sin Frimodighed; men derom er intet offentlig bekjendt, saa lidet som om den Stilling, han vil indtage efter den Vending, de

slesvigske Anliggender i den allerseneste Tid have taget. Kun maae vi, for at fuldstændiggjøre Billedet af hans Virksomhed, endnu tilføie, at han ved Meddelelser til forskjellige Blade, navnlig til Dannevirke, ved en meget udbredt Correspondance, og ved hyppige Smaareiser utrætteligen har arbeidet for den slesvigske Forenings Udbredelse og Befordringen af dens mange vigtige Foretagender.

Og denne Virksomhed falder i det korte Tidsrum af eet Aar. I dette Aar har den danske Sag i Slesvig gjort store, uigjenkaldelige Fremskridt, — i dette Aar har LAURIDS SKAU fra en ubekjendt Bondemand hævet sig til en Anseelse og Betydning, som kun Faa besidde her i Landet. Alt dette har han opnaaet uden at søge, næsten uden at ville det; — selv til Forfærdigelsen af det medfølgende Portrait har det ikke været let at erholde hans Samtykke.

Dette Portrait vil give Beskueren et Billede af den ungdommelige Friskhed og sunde Kraft, der lyser frem af hans aabne, livlige og dog alvorlige Ansigt og høie, ranke Figur. Med al sin Aand og Indflydelse er han en slet og ret Bondemand, jevn og munter i Tale og Færd, og vi haabe, at han aldrig vil glemme, at netop dette er Nøglen til den Magt, hans Personlighed udøver. Han er en dygtig Landmand og lykkelig Familiefader (han ægtede i 1836 MARIE ELISABETH BÜCH, og er med hende Fader til 3 meget lovende Dreng) og skjøndt ikke formuende, har han dog bragt sin Sag ikke ringe Offere baade af Tid og af Penge. Men fremfor alt er han en glødende Fædrelandsven, en stolt og modig Nordbo, og endnu i saa ung en Alder og i en for Landets Velfærd saa betydningsfuld Stilling, at han, hvis han kun forstaaer den store Kunst at bie, kan imødesee en Fremtid, fuld af velsignelsesrig Virksomhed og indre Tilfredsstillelse. Lønner vil da heller ikke udeblive.

Efter Horac Vernet.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

Albert Thorswaldsen

Bertel Thorvaldsen.

En Digter maa renoncere paa det virkelige Livs Farver og Former for sine Skikkelser, men han har til sin Raadighed et Sprog, hvori han klart og fuldstændig kan meddele sin Tanke til den hele Nation, som taler dette Sprog. Musikken kan ei udtale Tanken uden dunkelt og utydeligt, men til Gjengæld gjælder dens Sprog ikke for et enkelt Folk, men for alle. De bildende Kunster renoncere aldeles paa enhver forklarende Text til Tanken, men idet de med en Slags junonisk Stolthed henstille den stykkevis for Phantasien i en Virkelighed af Farver og Former, have de den Erstatning fordi deres Sprog kan udtale saa Lidet, at det forstaaes over den hele Verden. Og dog kunne de ikke virke i den Udstrækning som Poesi og Musik; thi da den udmærkede Aand, navnlig i Sculpturen, maa nedlægge sin Ideerigdom i det fattigste Sprog (Mimiken og hvad dertil hører), er hin Udstrækning til alle Nationer atter indskrænket til et lidet Antal Individuer af disse, nemlig de Dannede, som besidde de til den rette Forstaaen nødvendige Forudsætninger. De bildende Kunster karakterisere sig saaledes som de mindst populære Kunster. Men idet de kun ere Kilder til Nydelse og Forædling for en allerede dannet Sands, vise de sig mere som Luxus, end de andre Kunster, og ikke i den Grad som en Fornødenhed for Menneskeslægten.

Allerede ved en saa flygtig Betragtning af de forskellige Kunsters særegne Natur, og Billedhuggerkunstens Betydning blandt de andre, orienterer man sig nok, for ikke, som Mange i virkelig eller skrømtet Enthusiasme synes tilbøielige til, at ansee den som det Høieste og Nærmeste for det higende Menneskehjerte. Ligesom Dannelsen paa et vist Trin er aristokratisk og kosmopolitisk, saaledes ogsaa Billedhuggerkunsten med dens fornemme Farveløshed. Den eksisterer derfor ikke for den store Menneskehed, som lever i Tiden og er ukjendt med de antike Symboler og Motiver, ikke for Folkenes Bevidsthed, men kun for de Enkelte, hvis Phantasi og Forstand har faaet den høiere, luxuriøsere Udvikling, som følger med Nydelsen af Verdens ydre Goder og Begunstigelser. Derfor er den store bildende Kunstners Berømmelse og Løn et Rov for Fyrster og Rigmænd, derfor vandrer hans Navn Verden rundt, baaret paa Magtens Vinger, medens Skaberne af „en Verden i Ord og Toner“ høster sin beskedne Løn i et Hjertes lønlige Stemning, i fjerne, ukjendte Afkroge. Dette hindrer os imidlertid ikke at anerkjende den store Billedhugger i hans relative Storhed for sin Kunst. Fordi vi indrømme Sculpturen mindre Indflydelse paa Menneskeaaendens Udvikling, ringere verdenshistorisk Betydning, end andre Kunster, ere vi ikke mindre stolte af, at THORVALDSEN er større i sin Kunst, end de fleste store Digtere i deres, er for sin Kunst, hvad MOZART var for Musikken, eller GÖTTE og OEHLENSCHLÆGER for Poesien. Men om han endog forholdsvis var Mere for Billedhuggerkunsten, end disse Digtere for Poesien, kan man dog fra det historiske Standpunkt, netop paa Grund af hans Kunsts særegne Indskrænkninger, hverken som individuel Aand, eller i Udstrækningen af hans universelle Betydning for Menneskehedens almindelige Fremskriden, stille ham ved Siden af to saa store Digtere. Vi nævne med Overlæg GÖTTE; thi saavist som Sculpturen kun er en lyrisk-plastisk Kunst, og Poesien den universelle af alle, maatte en Sammenligning med saa altomfattende Aander, som HOMER og SHAKESPEARE, nødvendig nedtrykke selv Verdens største Maler eller Billedhugger, ja selv en Thorvaldsen.

BERTEL (eller, som Udlænderne have kaldt ham, Albert) THORVALDSEN er født d. 13de November 1770 i Kjöbenhavn. Hans Fader, som regnede sin Slægt fra Oldtidens berømte Høvdinger, var Billedskjærer ved Holmen. Moderen, Karen Grönlund, var en Præstedatter fra Jylland. Forældrene vare fattige og hans Opdragelse, idetmindste hvad Undervisning angik, forsømt; dog da han tidlig yttrede Anlæg for Tegning, blev han som elleve Aars Dreng sat i Kunstakademiets Skole, hvor han gjorde hurtig Fremgang, og snart overgik Faderen i Haandteringen, saa han kunde rette paa dennes Arbejder. 1787 vandt han den mindre Sölvmedaille, og da han paa samme Tid gik til Confirmation, blev han af denne Grund sat överst, uagtet han just ikke skal have været perfect i Lærebogen. To Aar derefter vandt han den store Sölvmedaille ved et Basrelief (en hvilende Amor), og den berømte Maler ABILDGAARD tog sig nu for Alvor af hans kunstneriske Opdragelse. Nu og da forvildede sig vel ogsaa en god Bog i hans Hænder. 1791 skulde han concurrere til den mindre Guldmedaille, og var allerede indelukket med Opgaven (Heliodor, som udjages af Templet), da han, betagen af en pludselig Frygt, vilde løbe bort; men heldigvis standsede en af Professorerne ham i Flugten, han gik ogsaa denne Gang af med Prisen, og vandt en mægtig Beskytter i Statsministeren, Grev REWENTLOW. To Aar senere vandt han ved et Basrelief (Petrus, som helbreder den Værkbrudne) den store Guldmedaille, og fik herved Adkomst til Reiestipendium i tre Aar. Forinden søgte han imidlertid, under Udførelsen af adskillige betydelige Arbejder (især til Arveprinds Frederiks Palais paa Amalienborg) at indhente noget af sin udenfor Kunsten forsømte Dannelse.

Da en udrustet Orlogsfregat 1796 i Mai afgik til Middelhavet, fulgte THORVALDSEN med. Ved den Leilighed kom han i Kamp med Söröverne, men da dette ikke var Maalet for hans Reise, gik han med en Baad fra Malta til Sicilien og derfra til Neapel. Herfra kom han da, efter at have beseiret et stærkt Anfald af Hjemvee, til Rom. Han havde Anbefaling med til en dansk Lærd, ZOEGA, som opholdt sig her, og hvis strenge og noget ensidige Kunstanskuelser let kunde faaet en skadelig Indflydelse paa ham, hvis han ikke i Tide havde emanciperet sig fra ham. Maa-skee har den Modstand, hans Natur her traf paa, i Forening med de romerske Kunstskatte, fremskyndet hos ham den, som det synes, for enhver skabende Aand nødvendige Gjæringsperiode, hvori man i en aandelig Sövnløshed vælger og forkaster, haaber og fortvivler om Idealet, og hvoraf endelig Geniet hæver sig som en Aphrodite af Bölgeskummet. Det Lidet, han af sine mange Forsøg sendte hjem (to Grupper, „Bacchus og Ariadne“ og „Freden“, som findes paa Charlottenborg), tilfredsstillende Andre, men ikke ham selv. Han vilde samle sin hele Kraft i et eneste Værk, og valgte dertil Jason med det gyldne Skind. Statuen stod 1801 færdig i Leret, men da den ikke vakte den Opmærksomhed, han havde haabet, slog han den itu som saamange tidligere. Men Ideen kunde han ikke slaae itu, den lod ham ingen Ro, for den

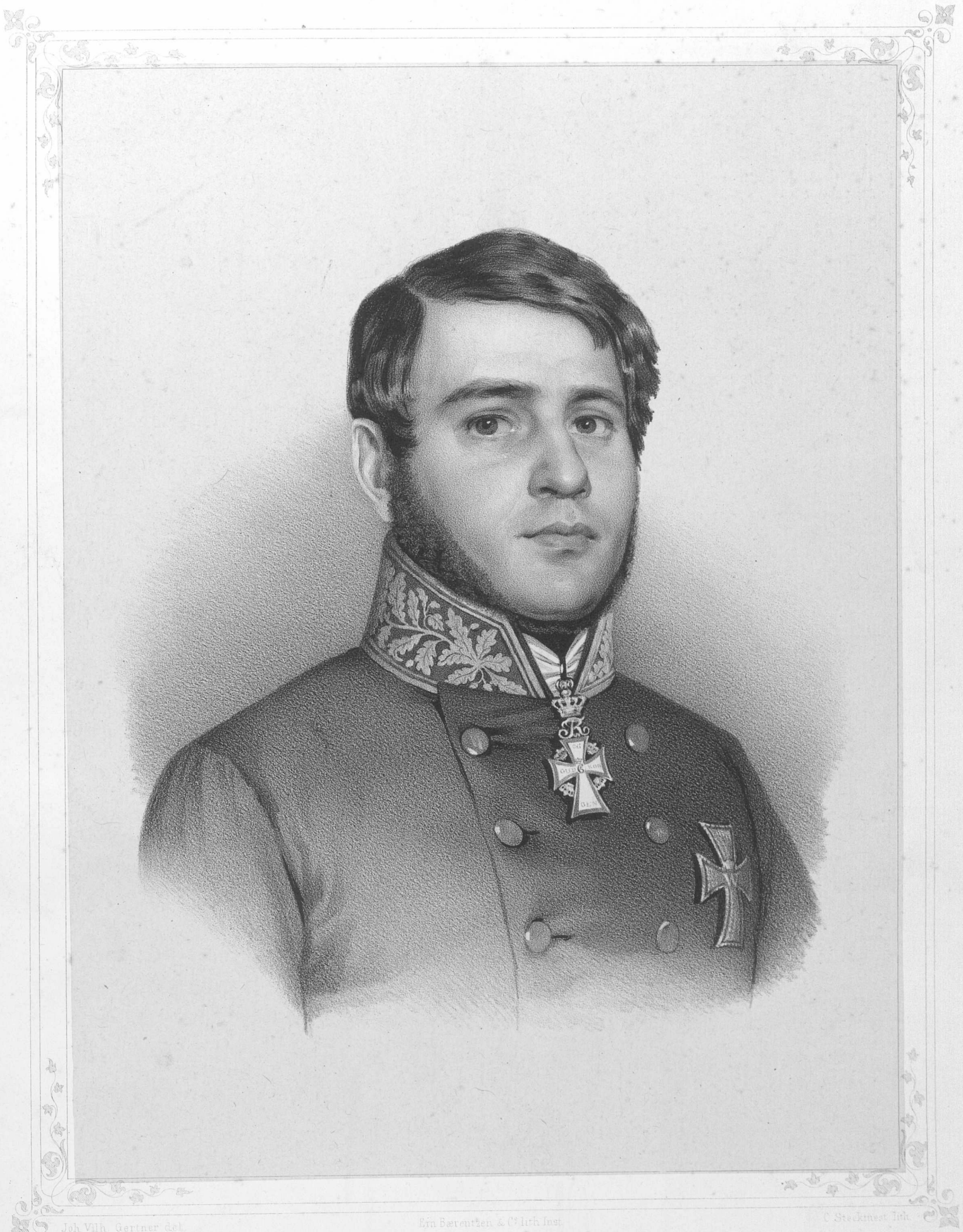
1803 atter var gjenfødt som en Jason i overnaturlig Størrelse. Den fandt, ved den grandiose Opfattelse i en ægte græsk Aand, talrige Beundrere, men ingen Kjøber. Dagen kom, da han skulde reise hjem med ZOEQA. Vognen holdt for Døren, da en rig Englænder THOMAS HOPE, traadte ind og tilbød ham 800 Zechiner for at udføre Jason i Marmor. Og nu blev THORVALDSEN i Rom, og hans Berømmelse var grundlagt.

Den ene Bestilling indløb nu efter den anden, og han udfoldede en forbausende Productivitet. Hans *Muser paa Helikon, Amor og Psyche, Bacchus, Ganymed, Apollo, Venus med Æblet, Døbefonten* til Brahetrolleborg Kirke (og til Island), de 4 *Basreliefs paa Christiansborg Slots Forside, Adonis, A genio lumen, Hektor Paris og Helena, Amor Løvebetvingeren, Venus's Fødsel, Merkur Bacchus og Ino, Charitas, Mars og Amor, Sommeren, Hösten* o. fl., foruden en Mængde Büster og Portrætstatuer, skrive sig fra 1804—11. I dette Aar opdagede man et hvidt Marmorbrud i Norge, og THORVALDSEN havde nær givet efter for de gjentagne Opfordringer og sin egen Længsel efter at gjensee Hjemmet, hvis han ikke 1812 havde faaet Bestilling paa en Frise, 29 Alen i Længden, til det prægtige Slot, NAPOLEON indrettede sig i Rom. Hertil valgte han *Alexanders Triumphindtog i Babylon*, og i dette Værk, som han udførte i 3 Maaneder, kan man vel sige, at hans Genies ypperste Kræfter, hans rige symbolsk-episke Opfindelse, hans idylliske Naturlyrrik og kunstneriske Virtuositet, fuldstændigst have culmineret. Den ubørte Begeistring, som dette Værk vakte, forplantede sig ogsaa til Fædrelandet, og Regjeringen bestilte en Copi deraf i Marmor til Christiansborg Slot. Hans Virksomhed vedblev uafbrudt; *Nessus og Deianira, Priamus og Achilles* (Gjenoptagelse af et tidligere Ungdomsarbejde), *Natten og Dagen* (to af hans dybest fölte Compositioner), *Hebe, Ganymed med Örnen, Dandsrerinden, Hyrdedrengen* o. m. fl. fulgte herpaa (1813—17). Men hans Aand, som hidtil havde tumlet sig som et guddommeligt Naturbarn i antik Pantheisme, vendte sig nu med samme Fortrolighed til det alvorligt Skjønne i den christelige Forestillingskreds. Han dannede *Qvinderne ved Jesu Grav, Christus med Disciplene ved Tiberias Sø, Christus i Emaus*, og efter (1819) at have fulden sine *tre Gratier og Monumentet over de i den franske Revolution faldne Schweitzere* (en Löve), tiltraadte han efter 23 Aars Fraværelse (s. A.) en Reise til Danmark.

Paa Gjennemreisen blev han i Italien og Tydskland hædret med større Æresbevisninger, end nogen Kunstner før ham, og i Kjöbenhavn blev han ligeledes fört fra den ene Fest til den anden, saa at han neppe kunde have Ro til i sit Atelier paa Charlottenborg at udføre Kongens og Dronningens Büster. Efter et Aars Ophold forlod han i Efteraaret 1820 Danmark, og modtog paa Tilbageveien, i Berlin, Dresden, Warschau (hvor han udførte den russiske Keiser Alexanders Brystbillede), Troppau og Wien, fornyede Beviser paa den europæiske Beundring, som hans Værker have vakt, og hans Bryst har snart ikke Plads til flere Ordener. Til det Betydeligste, han efter sin Hjemkomst til Rom frembragte, høre: *Christus og Apostlene* (for Frue Kirke), Gruppen *Johannes's Prædiken i Örken* (over samme Kirkes Hovedindgang), Monumenterne over *Copernikus, Poniatovsky og Pave Pius d. 7de, Anakreon og Amor, Kjærlighedens Aldere* (1821—24), Portrætstatuen af *Hertugen af Leuchtenberg* og af *Lord Byron, Daabsengelen* (i Frue Kirke), *Amor i en Mængde forskellige Situationer, Alexander, som antander Persopolis, de 4 Evangelister, Christi Opstandelse, Salomons Dom, Monumenterne for Fyrst Potocky, Guttenberg, Schiller og Conradin, den sidste Hohenstauffer, Hectors Afsked* o. s. v. (1825—36), foruden forskellige Büster, hvis Antal i det Hele beløber sig til flere Hundrede. Han levede stadig i Rom som Fader og hædret Patriarch for alle de yngre Kunstnere; kun 1830 besøgte han Kongen af Bayern, der har viist ham overvættets Ære og Naade.

Men efterhaanden, som han blev ældre, uagtet hans Kraft og Sundhed stedse var uforandret, blev det Önske levende hos ham, at samle sine mangfoldige udödelige Værker, for at disse, i Forening med de rige Kunstskatte, hvoraf han, under sit 40aarige Ophold i Rom, var bleven Eier, skulde gaee over som en Arv til Fædrelandet fra den berömteste af dets Sønner. Denne Kunstnerens Beslutning mödte, som man veed, almindelig Begeistring herhjemme; og da han allerede med forskellige Skibe havde hjemsendt omtrent Halvparten af sine Værker, deels i Original, deels i Afstöbninger, aabnede danske Borgere en Subskription til en Bygning, som paa en værdig Maade kunde modtage og opbevare den kostelige Arv. Dette bidrog maaskee til, at hans længe yttrede Önske, her at tilbringe sit Livs Aften, gik i Opfyldelse. Næsten hele Kjöbenhavn modtog ham ved Toldboden (17 Sept. 1838), og förte ham i Triumph ind i sin Midte. Af Kongen blev han strax udnævnt til Conferentsraad, og senere til Storkors af Dannebrog. Siden har han, med Undtagelse af en Reise 1841—42 til Rom (hvor han omarbejdede Gratierne og to af Apostlerne), opholdt sig blandt os, og det tör antages, at han ei uden Nydelse og Tilfredsstillelse her har levet sig ind i Scenen for sin Ungdoms Erindringer, og med den ham eiendommelige Aandsfriskhed fölt sig vel ved det selskabelige Liv i Hjemmet, som han i sin lange daadrige Manddom har opoffret for höiere Interesser. Men han derfor ikke været mindre virksom for sin Kunst. Især har han fortsat Udsmykkelsen af Frue Kirke, og hertil udfört de store Basreliefs, *Jndtoget i Jerusalem* og *Vandringen til Golgatha*. Fra begge hans Værksteder (i hans Bolig paa Charlottenborg og hos Baron Stampe paa Nysöe) ere en Mængde nye Værker fremgaaede (see D. Folkebl. 1840 & 41), af hvilke vi her maae indskrænke os til at nævne: *Holbergs Büste, hans egen Portrætstatue*, støttet paa Haabet, *Rebekka og Elieser, Juleglæde i Himlen* (Basreliefs) og en (for Christiansborg) nylig fuldfört kolossal *Hercules*, som alle høre til hans mesterligste Frembringelser. Det Museum, som skal optage hans Værker, hvortil FREDERIK DEN SJETTE skjenkede Plads og Materiale (ved Christiansborgslot), og han selv en betydelig Pengesum, nærmer sig, under Ledelse af den fortjente Architect BINDESBÖLL, hver Dag sin Fuldendelse, og hans Landsmænd give ikke mere Slip paa ham. Hans Værker og hans Person høre til Nationens Helligdomme, og skjönt ethvert Barn kjender den kraftige Olding med det mægtige, nordiske Aasyn og det smukke hvide Haar, staae vi endnu Alle stille, naar han viser sig paa Gaden, og see længe efter ham, og föle den Glæde, som et i sit Slags fuldkomment Menneske indgyder, og föle os stolte i ham, stolte af, at han tilhörer os.

Joh Vilh. Gertner del.

Ein Barentzen & Co lith Inst.

© Stockensat Inst.

W. Gertner

Wilhelm Carl Eppingen v. Sponneck

nedstammer fra en gammel schlesisk Slægt ved Navn *v. Hedewiger*, af hvilken *Johan Georg v. Hedewigers Børn* i Aaret 1701 bleve optagne i tysk Rigsgrevestand under Navnet *Sponneck*, hvilket Navn siden af Familiens danske Linie er bleven skrevet *Sponneck*. Det ældste af disse Børn, som hed *Georg Wilhelm v. Hedewiger Sponneck*, blev dansk General, Geheimeconferentsraad, Commandant i Kjøbenhavn, Ridder af Elephanten o. s. v.; hans Sønesøns Søn er *Marius Sabinus Wilhelm* Greve af Sponneck, født 1787, der var By- og Herredsfoged i Ringkjøbing fra 1814 til 1826, da han blev forflyttet til Skanderborg; derfra kom han 1828 til Ribe, hvor han nu er Stiftamtmand. Hans Kone er *Susanne Christine Trojel*, deres ældste Søn er Finantsministeren **WILHELM CARL EPPINGEN** Greve af SPONNECK, født d. 16de Februar 1815 i Ringkjøbing. Da han var 11 Aar gammel, blev han efterat have modtaget privat Undervisning i Hjemmet sendt til Sorø Academi. Han studerede her med saa fortrinlig Flid og Fremgang, at han som Academiets Dux absolverede *examen artium* i Aaret 1832; efterat have taget den anden Examen ved Academiets i 1834 kom han til Kjøbenhavn for at studere Lovkyndighed, og blev allerede i Aaret 1836 Candidat med bedste Character. Nogen Tid derefter blev han udnævnt til Kammerjunker. I Aarene 1837 og 1838 foretog han sig en Udenlandsreise, og opholdt sig omtrent eet Aar i Paris, hvor han ivrigt drev krameraltiske Studier, særligt med Hensyn paa Toldvæsen. Fra Hjemmet blev der her stillet ham Valget imellem at skride ind paa den diplomatiske Bane som Attaché ved Gesandtskabet i Stockholm, eller at indtage en Auscultants Stilling i Generaltoldkammer- og Commerce-Collegiet. Han foretrak sidstnævnte Post, hvortil han blev udnævnt den 21de Juli 1838.

Hjemkommen fra Udlandet overdroges ham endeel Embedsforretninger, men samtidigt hermed beskæftigede han sig alvorligt med et systematisk Værk „om Toldvæsen i Almindelighed og det danske Toldvæsen i Særdeleshed“, som han fuldendte og udgav i 1840. Det var det første Værk af denne Art, som udkom i Danmark; ikke engang i Paris, som Forfatteren i Fortalen berører, frembød Litteraturen noget systematisk Forarbejde i denne Retning, hvoraf kunde hentes Veiledning eller Hjælp. Et Hul i Videnskaben er udfyldt ved denne Bog, og en særdeles fuldstændig og værdifuld Haandbog er kommen tilstede saavel til Gavn for de Yngre, der ville studere Toldvæsenet, som for dannede Toldembedsmænd og Handlende.

Et ikke almindeligt Omfang af Indsigt i Oekonomien og andre Statsvidenskaber aabenbarede den unge Forfatter i sit Skrift, og dette er betydningsfuldt, hvad enten det sees som Vidnesbyrd om et respectabelt Dannelsens Standpunkt eller som Varsel om en Fremtid. For dette Værk hædredes han af den svenske Regjering med den store Guldmedaille, der bærer Indskriften: „*sui memores alios fecere merendo*“.

Ved Regjeringsraad *Kuntzens* Sendelse til Vestindien blev *Sponneck* i dennes Sted constitueret til som Kammersecretair at forestaae den danske Afdeling af Collegiets Cancelli den 16de Mai 1840. I Januar 1841 organiseredes Rentekammeret og Generaltoldkammeret i Sectioner, og *Sponneck* blev ved denne Leilighed fra 1ste Januar 1841 beskikket til Commiteret i den 1ste Section af det kongelige Generaltoldkammer- og Commerce-Collegium; men snart efter paa Grund af Sectionschefen, den første Deputerede, Conferentsraad *Bechs* Sygdom og Død i Juni 1842 constitueret til ved Siden af sine egne Forretninger at fungere som Sectionschef.

Den 17de Juni 1841 giftede han sig med *Antoinette Sigfriede v. Lowzow*. Den 18de September 1843 udnævntes han til Ridder af Dannebrog. Den 1ste Januar 1844 blev han Deputeret i Generaltoldkammeret og Chef for den Section, han siden Conferentsraad *Bechs* Død havde forestaaet. I hele dette Tidsrum indtil Generaltoldkammerets Opløsning i 1848 har *Sponneck* taget en virksom Deel i Udarbejdelsen af alle Love og Forestillinger om Told- og Consumtionsvæsenet, var tillige Medlem af Commissionen for det statistiske Tabelværk, og mødte i Aaret 1846 i Stænderne som kongelig Tilforordnet i Told- og Consumtionssager. Den 18de September 1846 blev han udnævnt til Kammerherre. Den 21de Marts 1848 blev han kaldet til Kongen i Anledning af Ministererisen; men som bekjendt kom dengang ingen saadan Combination i Stand, hvori *Sponneck* var en af Ministrene. De i 1848 til at forhandle Valgloven og

Krigsskatten sammentraadte Stænder havde *Sponeck* til kongelig Commissair; den 7de Juli dette Aar udnævntes han til Commandeur af Dannebrog. Quarantainevæsenet, der midlertidigt var henlagt under Handelsministeriet, hvorunder Generaltoldkammeret i det Hele sorterede, blev overdraget ham ved Siden af hans øvrige Forretninger ifølge kongelig Resolution 28de Juli 1848. Han var kongevalgt Medlem af Rigsforsamlingen, som sammenkaldtes den 23de October 1848, for at drøfte og vedtage Danmarks Grundlov; og til Rigsdagen, som sammentraadte i Begyndelsen af 1850, stillede han sig som Folkethings-Candidat i Ribe Amts 3die Valgkreds, og blev valgt. Den 16de November 1848 blev han Finantsminister, og underlagdes ham ved denne Leilighed: hele den egenlige Finantsbestyrelse, det directe Skattevæsen, hele Toldvæsenet med Øresunds- og Strømtolden, Enkekassen, Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten, Quarantainevæsenet, Postvæsenet, Coloniernes Centralbestyrelse, og den hele saavel det directe som det indirecte Skattevæsen vedkommende Revision, samt senere Domainerne. Den 14de Juli 1850 udnævntes han til Storkors af Dannebrog.

En pragmatisk Detail af *Sponecks* offentlige Virksomhed navnlig som Minister vil Læseren ikke søge her; vi underskrive deres Anskuelse, som mene, at ingen historisk Dom bør voves over, hvad der ligger alt for nær under vore Øine. Alene derfor kunde Øiemedet med disse Linier ikke være nogen Characteristik, men kun et Compendium af biographiske Data, saaledes som det ligger naturligt for et Værk som Pantheon, navnlig saa ofte Talen er eller vil blive om Mænd, der endnu leve og virke iblandt os.

En. Berentsen & J^o Lud. Inst.

Paul Christian Steinau

Poul Christian v. Stemann

nedstammer fra en tysk Familie fra Westphalen, der i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede over Hamborg, hvor den første os bekendte STEMANN var Kjøbmand, indvandrede til Hertugdømmerne. Familien tilhørte her i flere Generationer fornemmelig Embeds- og Præstestanden, og paa den sidste hentyder det Vaaben, der senere tildeltes den. Under Frederik d. 3de var et af dens Medlemmer, hvis Fader havde været Capellan ved Petri Kirke her i Byen, Præst ved den tyske Menighed i Helsingør, blev afsat af de Svenske 1659, fordi han nægtede deres Konge Troskabseden, men atter indsat 1660, og skal have staaet i nærmere Forhold til den berømte Griffenfeldt. Den nuværende danske Justitsministers Fader CHRISTIAN LUDEWIG, var født 1730, havde især lagt Vind paa Mathematiken, kom i sin Ungdom som Huslærer til Kjøbenhavn, hvor han 1752 blev Volontair i det tyske Cancelli, og steg ved sin fleersidige Dygtighed til Committeret i General-Toldkammeret og Etatsraad. Da STRUENSEE, den virksomme Reformator, 1771 vilde foretage en Reorganisation af tysk Cancelli, lod han STEMANN kalde, der paa hans Bud i utrolig kort Tid udkastede en Plan, som næsten uforandret toges til Følge og forskaffede Forfatteren Plads som første Deputeret i det nye Collegium. Under det Guldbergske Ministerium steg han endnu højere, beklædte efterhaanden betydelige Poster i de væsentligste administrative Collegier og Directioner, blev adlet (1777), udnævnt til første Deputeret i Finantscollegiet (1781) og endelig til Finantsminister, hvilket han dog kun var i 24 Timer, da Udnævnelsen netop indtraf Dagen for Hofomvæltningen af 1784, hvorved Kronprindsen fik Sæde i Statsraadet og de forrige Ministre afskedigedes. STEMANN blev nu Amtmand i det Slesvigske og senere Overpræsident i Altona, hvilken Post han først i en meget fremrykket Alder nedlagde. Han døde i Sorø, 83 Aar gammel, som Geheimeconferentsraad, Storkors af Dannebrog og Ridder af Elefanten.

Han havde første Gang været gift med en borgerlig Pige fra Kjøbenhavn og den ældste Søn af dette Ægteskab var POUL CHRISTIAN STEMANN, der er født d. 14de April 1764, undervistes privat under den strenge Faders omhyggelige Tilsyn, blev Student da han var 14 Aar, og manudceredes af EDVARD COLBJØRNSEN til fuldstændig juridisk Examen, som han 1781 underkastede sig med bedste Charakter, udnævntes samme Aar til Kammerjunker, og fortsatte 1781—83 sine Studeringer i Kiel, hvor han omgikkes fortrolig med RABBEK. I dette Mellemrum foretog han tillige sin eneste egentlige Udenlandsreise, en Udflugt til Nordtyskland, Berlin og de sachsiske Lande, sandsynligvis for at gjøre practisk Bekjendtskab med Bjergværksvidenskaben. Strax efter Hjemkomsten blev han Auscultant og 1784 Committeret i det daværende Bjergværksdirectorium. I Aaret 1783—84 bereiste han de norske og svenske Bjergværker, og blev ved denne Leilighed optaget som Medlem af det norske Videnskabers Selskab. Paa Grund af Faderens høie Stilling og Forbindelser var han alt tidlig bleven indført ved Hoffet og i de fornemste Kredse, hvor han skal have viist sig som fuldkommen Verdensmand. Begunstiget af en udmærket sund og kraftig Natur, blev han saameget lettere en Mester i Ridning, Fægtning og Dands, var en stadig og velkommen Gjest ved Datidens Hofballer, og skal med stor Contenance have deltaget (paa Tilsigelse) i det, der fandt Sted i Anledning af den Begivenhed, som medførte hans Faders Fald. Nu syntes for længere Tid en Standsning i hans Løbebane at ville indtræde. Imidlertid forberedede han sig ved Studier og Omgang med den Tids mest ansete Jurister til en juridisk Embedsstilling, da Omstændighederne paa eengang havde lukket den mere glimrende, cameralistiske Vei for ham, paa hvilken han var slaet ind; og det er ikke umuligt, at den varme Følelse for borgerlig Frihed, det demokratiske, men dog stedse loyale, Sind, som tidlig skal have besjælet ham, netop i dette Tidsrum paa forskjellige Maader har fundet Næring, saameget mere, som der dengang ikke fandtes den Modvægt mod disse Anskuelse, som nu. Der havde endnu ikke kunnet udvikle sig nogen Partikamp, thi de franske, philantropisk-revolutionære Ideer havde i næsten lige Grad bemægtiget sig Alle, Regjeringscollegiernes høieststaaende Medlemmer ikke mindre, end Publicister og Spidsborgere.

Han indtraadte i Ægteskab 1788 med en formuende Kjøbmands Datter, Jomfru WASSERFALL, blev samme Aar Auscultant i Høiesteret, og kjøbte Gaarden Bentzonslund ved Holbek, hvis Drift han selv ledede, og hvor han i en Række af Aar tilbragte Sommeren. 1789 blev han Assessor i Høiesteret, skal her have sluttet sig til den liberale Fraction, som man siger, ikke ugjerne seer, at Høiesteretssagernes Udfald bliver afvigende fra Cancelliets Anskuelse, og forblev yngste Assessor indtil han 1798, da den bekjendte Omorganisation af Amtmandsposterne var foregaaet, udnævntes til Amtmand over det saakaldte nye Sorø Amt. Hermed forenede han fra 1802 Inspectionen over Sorø Academies Jordegods, og fra 1803 Bestyrelsen af Overhofmesterembedet ved samme Academie. Det var i denne Stilling, hans store administrative Talent i en lang Aarrække udviklede sig med en saadan Energi og Omraade, at det skaffede ham en virkelig Navnkundighed, ikke blot i hans nærmeste Omgivelse, men over hele Landet. Han indskrænkede sig ikke her til en ny Ordens Indførelse og mangfoldige specielle Forbedringer i hans egen Embedskreds, men deeltog jævnlig i Foranstaltninger, der vare af Vigtighed for det Hele. En af de første Gjenstande for hans Opmærksomhed var det forsømte Veivæsen, og Reglementet for Sneekastning (Decbr. 1799) var i det Væsentlige hans Værk. Forordningen (af 1801) for Befordringsvæsenet skal være conciperet af STEMANN. Han havde væsentlig Andeel i den provisoriske Organisation af Fattigvæsenet paa Landet i Sjælland, der i 1809 blev udvidet ogsaa til de øvrige danske Provindser. Ligeledes havde han vistnok megen Andeel i Anordningerne om Skolevæsenet, hvis Udførelse i Sorø Amt han senere kraftig ledede, i Forening med Amsprovst MØNSTER, der døde som Biskop i Aarhus. I Krigsaarene var hans Virksomhed for Landeværnets Organisation saa bekjendt, at Engelskmændene, skjönt de havde adspilt Hovedkorpset ved Kjöge, efter Sigende dog ikke uden en vis Forsigtighed nærmede sig Skovegnen om Sorøe, som de ansaae for det Middelpunkt, hvorfra hin Folkevæbning var udgaaet. Hos den Överstcommanderende over de hannoveranske Tropper, der besatte denne Egn, LINSINGEN, en ædel og brav Mand, vandt dette STEMANN'S Forhold saa megen Agtelse, at der dannede sig et Venskab mellem dem, der blev til Fordeel for Egnens Beboere. Under den engelske Occupation meddelte han over Agersø hemmelig Kronprindsen stadige Efterretninger om Sagernes Stilling. Ogsaa vandt hans kloge og patriotiske Færd i den Grad Regjeringens Tillid, at kostbare Gjenstande hemmelig bleve førte fra Kjøbenhavn og betroede til hans Varetægt. Ved Afvæbningen af de oprørske spanske Tropper omkring Ringsted og Sorø (1808), viste STEMANN sig atter særdeles virksom. Samme Aar blev han Storkors af Dannebrog. Sagernes uheldige Gang i 1814 og navnlig de i Fyen sammentrukne danske Troppers Uvirksomhed, græmmede ham dybt, og han lagde da saa lidet Dølgemaal paa sine Følelser, at han derved i nogen Tid paadrog sig Kongens Ugunst. Vel blev han ved Kroningen (1815) udnævnt til Geheimeconferentsraad, men der overdroges ham ingen Andeel i Reorganisationen af den överste

Statsstyrelse. Hans bekjendte ubøielige Selvstændighed gjorde ham næsten mere frygtet af hans Overmænd, end af hans Undergivne, og hans strenge Administration gav ham et Udseende af Haardhed, der formodentlig af Kongens Omgivelser benyttedes som et Paaskud til at holde ham fjernt fra denne. Imidlertid undlod man dog ikke at anerkjende hans Dygtighed. För Provindsialstændernes Indførelse vare Amtmændene de Eneste, med hvilke Collegierne kunde raadføre sig, man pleiede ved vigtigere Leiligheder „at höre nogle Amtmænd,“ og STEMANN var da fornemmelig den, hvis Erklæring blev indhentet. Ogsaa havde han væsenlig Andeel i Nationalbankens første Virksomhed, og er uden Tvivl Ophavsmanden til den store Seddelinddragelse i 1820, fra hvilken Fastheden i Pengevæsenet begyndte, skjönt han kun ugjerne skred til dette Middel, efterat andre Forslag af ham vare blevene forkastede. Ved Sorö Academies Brand i 1813 reddede STEMANN og hans Familie med Nöd og Neppe Livet, og han opoffrede sit hele rige Indbo med et udmærket Bibliothek paa flere tusinde Bind for at frelse Kirken, hvilket kun med störste Anstrængelse lykkedes. Ved Pengevæsenets Ustædighed mistede han næsten al Hjelp af Assurancesummen, medens han med Held benyttede Tidsomstændighederne til Forögelse af Academiets Formue. Herved og ved en streng Administration gjorde han Academiets Gjenoprettelse (1827) mulig, og det var ham saaledes uventet, at den langt mere oekonomiske Bygnings- og Undervisningsplan, han havde udkastet, blev upaaagtet af OVE MALLING. Men hans Virksomhed var ikke indskrænket til Academiets. Dens gavnlige Følger sporedes i samtlige Amtets Kjöbstedcommuner, hvilke dengang næsten udelukkende bestyredes af Amtmanden. Han udskiftede Slagelse Jorder, skaffede Ringsted Agerbrug, hvorved den nu fornemlig bestaaer, og tog Corsöer Skov under forsmæssig Behandling. Imidlertid kæmpede han selv og hans Familie længe med de trangeste Kaar, som han bar med megen Stoicisme. Han havde solgt sin tidligere Eiendom og kjøbt det store Gods Valdbygaard ved Slagelse, som han med Tab og Opoffrelser beholdt i den lange for Landeiendommene saa uheldige Tid. Senere forbedredes dog meer og meer hans Stilling, og de usædvanlige Virkninger, som viste sig af hans Bestyrelse, især fordi han efterhaanden omgav sig med dygtige Embedsmænd, dannede af ham selv, skaffede ham en saa overordentlig Anseelse, at han herskede fast som uindskrænket Konge og betragtedes i hele Amtet med en næsten overtroisk Respect.

Det var saaledes ikke uden grundede Betæneligheder, ikke uden personlige Opoffrelser, at han 1827, efter först at have undslaaet sig, gav efter for FREDERIK DEN SIETTES venlige Overtalelse, og modtog Udnævnelser som Geheime-Stats- og Justits-Minister, Præsident i det Kgl. danske Cancellie, Directeur for Herlufsholms Skole og Gods, første Medlem af det Kgl. Missionscollegium og af Directionen for Waisenhuset. Hans Fortjenester i denne höie Stilling maa mere söges i den indre Aand, som fra ham, saavidt hans Indflydelse strakte sig, gjennemtrængte hele Regjeringssystemet, mere i hans Administrations almindelige Character, end i enkelte fremspringende Træk. Denne Character er Kraft, Samvittighedsfuldhed, Orden og Oekonomi. Den i Krigsaarene herskende Frivolitet, og Embedsmændenes derangede oekonomiske Stilling, havde udbredt en stor Demoralisation gennem alle Embedsclasser indtil Bureaucratiets höieste Spidser. Skjödeslöshed i Embedsförelse, Uretfærdighed ved Embedsbesættelse, og paa andre Maader, Uorden i Alt, hörte næsten til Dagens Orden, saa at höie Embedsmænd, ja selve Cancelliet ikke sjelden omtaltes med Ringeagt. Der reiste sig nu en Tendents til at standse dette Uvæsen, og denne Stræben fandt i STEMANN sit kraftigste Organ. Som Cancellipræsident foretog han efterhaanden en Udrensning, og retablerede den collegiale Forretningsorden, der under hans Forgængers, KAAS's, laxe Bestyrelse, næsten var oplöst i Departementchefernes Myndighed, som saa let aabner Dören for Misligheder. Ham skyldes saaledes en moralsk Reorganisation, hvis Vigtighed ikke tör miskjendes; ham skyldes det, at en retsindig, fornuftig og oekonomisk Aand har udbredt sig til alle af Cancelliet sorterende Grene af Administrationen, at Embedsbesættelser under dette Collegium nu væsentligst kun er afhængig af Dygtighed og Anciennitet, at det forhen forfaldne Communalvæsen har faaet et almindeligt Opsving. Forskjellige offentlige Fonds, som Justits-, Brandforsikrings-, Landmilice- og Seminariefondet, ere ved hans Forsigtighed, Sparsomhed og strenge Regnskabsorden atter bragte paa Fode. Under ham er en almindelig Retstilstand grundfæstet og Nationen har faaet Agtelse for Regjeringen, idet dennes Medlemmer erkjendes for redelige Mænd, selv hvor man ikke deler deres Anskuelser. Det er den store moralske Betydning af STEMANN'S Ministerium.

I Grev SCHIMMELMANN'S Alderdomssvaghed deltog STEMANN i Ledelsen af det udenlandske Departement og forestod det efter hans Död i et Aarstid. Han roses for en selvstændig Politik, en rask Handlen under klog Benyttelse af Tidsforholdene og en kraftig Optræden mod fremmede Magters Repræsentanter. Allerede 1828 blev han Ridder af Elephanten, og 1840 de kongelige Ordeners Vice-Cantsler. Han ansees for at have fraaadet Indførelsen af stænderske Institutioner udenfor Holsteen og navnlig den provindsielle Adskillelse af det övrige Monarchi. Som Medlem af den Forsamling, der traadte sammen for at discutere Ständeranordningen, gjorde man sig ikke de störste Forventninger om ham, men det viste sig, at han netop her gjorde megen Nytte. Han skal ogsaa, hvor det var ham muligt, have virket for omfattende Lovgivningsforanstaltninger, og saaledes have dannet nogen Modvægt til den ÖRSTEDSKE Tendents til Smaaförordninger. Hans Character som Statsmand er fornemmelig en kraftig, men retsindig Villie, utrættelig Virksomhed og Arbejdsdygtighed, streng Ubøielighed i at fremme sin Overbevisning om det Rette, forenet med et vist Talent til at sætte sin Mening igjennem, samt Agtelse for Kraft og Dygtighed i Retninger, der ere hans modsatte; energisk Overholden af Principer, uden personlige Hensyn (han skal saaledes i Statsraadet ofte have viist stor Uafhængighed), og i det Hele et ægte dansk Sindelag. Man kan kalde ham **radikal**, for saa vidt som han kun ynder omfattende og indgribende Forholdsregler og er en Fjende af halve. En saadan Character indgyder Agtelse, selv om man er uenig med den i Resultaterne. STEMANN er under Middelhöiden, men af stærk, undersætsig Bygning, og besidder med sine 79 Aar en næsten ungdommelig Livlighed. Som Privatmand udmærker han sig ved stor Jovialitet, en oprigtig og velvillig Deltagelse for dem, med hvem han kommer i Berörelse, hvorfor han ogsaa er i Besiddelse af deres Hengivenhed, samt en sjælden Gave til at vinde en mindre Kreds, uden at træde overveiende frem i större Forsamlinger. Han har havt 6 Börn, en Sön (nu Amtmand i Sorö) og 5 Döttré, af hvilke de to yngste for faa Aar siden ere döde; paa dette smertelige Tab fulgte **Frederik den 6tes** Död, til hvem han var knyttet ved inderlig Hengivenhed, og snart staaer han uden Samtidige blandt os. Han förer et for hans Stand tarveligt Liv, hans Bolig i Badstuestræde har aldeles intet aristokratisk Præg, intet Spor af Pragt eller Luxus; naar man besöger hans Forgemark, finder man mere simple og gammeldags Möbler, end hos de fleste Borgermænd i Byen. Det turde være, at hvis Folket havde kunnet besidde et nöiere, indre Kjendskab til det STEMANN'SKE Ministerium, og ikke blot var henvist til enkeltstaaende Resultater, vilde dette have fundet almindeligere Sympathi; man vilde da erkjende, at det saavel ved den Mands Herkomst, der staaer i Spidsen for det, som ved den Aand, der besjæler ham, i höiere Grad end de fleste tidligere, har været et virkelig Borgeministerium.

I. F. N. Vermehren del.

Em. Børentzen & Co lith. Inst.

E. Trijue

Eggert Christopher Tryde.

Det Liv, vi her ville gjøre til Gjenstand for et kort Omrids, udmærker sig ikke ved storartet og opsigtsvækkende Virksomhed; det Navn, som fra disse Linier vil gjenlyde i mange Læseres Hjerter med en venlig Klang, repræsenterer ikke det Iöinefaldende og Glimrende, hverken i Henseende til Evner, eller Bedrift. Men dersom det overhovedet er interessant og lærerigt at betragte enhver kraftig udpræget Individualitet, dersom det især er velgjørende at dvæle ved Repræsentanterne for hvilkensomhelst Retning i det Godes og Skjønnes Rige, saa er Trydes Personlighed med dens kjærlige, aandfulde og altid unge Gemyt mærkelig som Typus for en harmonisk Udvikling af en begavet Naturs forskjellige Elementer, for den sande Dannelses ædle Humanitet. Derfor er dette Liv, uden glimrende Momenter, blevet saa velsignelsesriigt, derfor har dette Navn, uden lærd Berömthed, saa god en Klang som faae i vort Fædreland.

Eggert Christopher Tryde er födt den 8de December 1774 i Fensmark i Sjælland, hvor hans Fader, Holger Tryde († 1800), var Præst. Sin første akademiske Dannelse har han modtaget i Borgerdydskolen i Kjöbenhavn, hvorfra han 1799 dimitteredes til Universitetet; til Artium, saavel som til anden Examen det følgende Aar, erholdt han Udmærkelse. I Aaret 1801 absolverede han theologisk Embedsexamen med bedste Charaktere. — Den Livlighed, der allerede havde udmærket ham som begavet Dreng, udviklede sig hos Ynglingen til en ualmindelig Opfattelsesevne, Phantasieriigdom og en meddeelsom, frimodig Godmodighed, der gjorde ham kjær og bemærket blandt hans Jevnlige og bragte ham i Selskab med den Tids gode Hoveder, en Omgang, som naturligviis udströede mangt et frugtbart Frö i denne kraftige, aabne Natur. Som Candidat var Tryde i 3 Aar Lærer i Christianis Institut, en Underviisnings-Anstalt, anlagt efter en større Maalestok, end indtil da seet hertilands, og af megen Betydning. I 1807, altsaa i en Alder af 26 Aar, blev Tryde kaldet til Sognepræst i sit Födested Fensmark og Riislöv. Samme Aar ægtede han sin i 1839 afdöde Hustru Christiane Dorothea, födt Kongslev, Datter af Professor L. L. Kongslev, en udmærket Qvinde, med hvem han fra nu af stiftede et Familieliv, som fremstiller Billedet af et gammel-christeligt Præstegaardsliv med dets Fred og Virksomhed, Studering og en udstrakt, uindskrænket Gjæstfrihed. Dette Familieliv, i Forbindelse med et sandt Liv i og med sine Menigheder, som Prædikant og Sjaelesörger, bragte megen Lykke og Velsignelse over Trydes feireste Manddomsjaar, saa megen Velsignelse, at man, naturligviis under Forudsætning at Guds Naade i et christeligt Sind, i dette lige meget indvortes og udvortes sunde og styrkende Liv vel tör söge Grunden til, at svære Sorger, som senere ere gaaede over Trydes Hoved, hverken have formaaet at böie hans Sjæl eller hans Legeme. — I 1812 kaldtes Tryde til Sognepræst for Glumsö og Bavelse, hvorfra han efter 17 Aars Forløb (1829) befordredes til Præst for Raklöv, samt Provst for Arts og Löve Herreder; men allerede samme Aar kaldtes han herfra som Præst til Herlufmagle og Tybjerg, samt Provst for Tybjerg Herred, et i öconomisk Henseende betydeligt og önskeligt Fremskridt. I 1830 blev han tillige Provst for Hammer Herred. At Tryde i disse arbejdsrige og ansvarsfulde Stillinger har virket megen Velsignelse, og er bleven ualmindelig paaskjönnet og elsket, derom vidner blandt Andet de jævnlige Exemppler paa, at hans forrige Sognebörn sögte deres gamle Sjaelesörger i det Fjerne, for i Tvivl og Anfægtelser at tye hen til dette christelige, for alt Menneskeligt aabne, til Raad og Daad altid færdige Hjerter. Til denne indre Tilfredsstillelse er ogsaa kommen ydre Hæder og Anerkjendelse: i 1816 og 1833 vandt Tryde Præmier af det christelig-evangeliske Prædike-Legat, blev 1836 Ridder af Dannebroge, og 1838 kaldtes han til en af Danmarks anseeligste geistlige Stillinger, som Sognepræst ved Vor Frue Kirke i Kjöbenhavn og Provst i Frue Provsti, samt Stiftsprovst i Sjælland. I denne Stilling er Tryde desuden successive kaldet til mangfoldig praktisk Virksomhed, nemlig 1839 i Direktionen for det danske Bibelselskab, samme Aar i Commissionen til at gennemgaae Udkastet til et nyt Kirkeritual og en ny Alterbog, 1840 i den kongelige Direktion for Borger- og Almue-Skolevæsenet i Kjöbenhavn; 1841 beskikkedes han til Meddirektör og Lærer i den praktiske Theologie ved Pastoralseminariet. — Ved sin Optrædelse i Kjöbenhavn udfoldede Tryde en Prædikantvirksomhed, som meget hurtig gjorde ham til en af Hovedstadens meest yndede geistlige Talere. Han gjorde, hvad man kalder „Lykke“, idet hans Taler samlede Tusinder af Tilhörerere i Vor Frues skjønne Hal; men hans egen Gediegenhed i Forbindelse med hans bramfrie Væsen og elskelige Jevnmodighed i Lykken have været det Offer, som forsonede hans Nemesis; thi ingen paafaldende Reaktion har senere stemplet hiint Tilløb som væsentlig Modesag. Tryde har skabt sig en stor og hengiven Menighed, som hænger ved ham lige meget som Theolog og Menneske. Det Charakteristiske ved Tryde er neppe Lærdom eller skabende Genialitet, men Oplystthed og Aandfuldhed, som i Forening med dyb Fölelse og et stort, kjærlighedsfuldt Hjerter har udviklet den sande praktiske Geistlige. Trydes væsentlige Retning, i Videnskaben som i Livet, er en Phantasieanskuelse, og hans religiöse Bevidsthed kommer derfor den mystiske nærmest; men denne Fölelsesretning

er gennemreflekteret og behersket af et saa klart Forstandselement, et saa sundt Blik paa Livet, at man af disse Egenskaber i Forening kan forklare sig den mærkelige praktiske Sands, ved hvilken han er i Stand til at være saa Meget for sin Menighed. Derfor er Tryde upaatvivlelig størst som Sjelesørger, et Kald, som i en Hovedstad, i en høit oplyst Menighed, kan forudsættes at udkræve særegne ualmindelige Gaver. Som en sand Sjælens Læge, er han genial i den aandelige Diagnose. Det er hans kjærlige Gemyt, som ved Intuition opdager, hvad der fordres; fordi Sorg og Glæde er gaaet igjennem hans eget Bryst, det er Sympathien og hans christelige Erfaring i Forening, som lægge det lægende og træffende Ord paa hans Tunge. Disse Gaver fremtræde som *fin Følelse* og *Takt*, der paa en ret mærkelig Maade lægge sig for Dagen ved Leilighedstaler, selv uforberedte, og ved Embedsbesøg i Sorgens eller Glædens Huse, hvor man altid hører noget ikke blot Passende, men til Sagen Gaaende og Træffende af Trydes Mund. Den Understøttelse, som Tryde i sin Virksomhed besidder i sin elskelige Personlighed, bør ikke opfattes som noget Tilfældigt, men, seet i Lyset af et ovenfor benyttet Udtryk: „en harmonisk Udvikling“, betragtes som en naturlig Udprægning af det Indre i det Ydre, som en skjøn Sjæls Udtrædelse i synlige Former. De nævnte Categorier: „fin Følelse og Takt“, oprindelig ethiske, som begrundede i den ægte Humanitet, synes hos Tryde paa en naturlig Maade at have vundet ogsaa æsthetisk Tilværelse, og man kan, med al Trydes Jevnhed, ikke tænke sig noget mere Urbant, end hans Optræden, ikke noget Ædlere og Værdigere, end den Bonhomme, som taler ud af Trydes milde Aasyn. Hans hele Personlighed er væsentlig kjærlig, ikke blot i Forholdet til sine Nærmeste, hvilket han har uddannet til en høi Grad af Inderlighed; men mange Unge, og det selv Fremmede, have ved at see ind i Trydes Öie fölt det velgjørende Indtryk af noget Faderligt.

Med denne Opfattelse af Trydes Betydning hænger det nøie sammen, at han ikke kan siges at skyldes sin Skribentvirksomhed det Navn, han har erhvervet sig, uagtet ikke faae, og dertil værdifulde Ting skyldes hans Pen. Vi have ovenfor bemærket, og vi gjentage det her, at Trydes Virksomhed ikke har været storartet udadtil; men i sin Kreds, i det givne Omraade, har den været stor og ualmindelig fyldig og riig; og fra denne Kreds er hans Navn udgaaet ved Tradition til et langt større Publicum, end det, som kan forudsættes at have seet, hørt eller læst Tryde, og med en Anseelse, som ikke motiveres ved Massen af hans trykte Skrifter.

Den større Deel af, hvad Tryde har offentliggjort, tilhører, som naturligt, den homiletiske Litteratur. Men af den rige Skat af utrykte Prædikener, som en saa lang og saa betydningsfuld Prædikantvirksomhed nødvendigviis maa have opdyngt i Trydes Studerekammer, og hvoraf Meget neppe burde gaae tabt for Verden, ere dog forholdsviis kun meget faae blevne udgivne. Af Prædikener ere, saa vidt vi vide, kun 19 offentliggjorte, deraf 15 særskilt trykte, nogle efter Opfordring, mellem Aarene 1831—50; endvidere 4 i Fengers og Birkedals „Vidnesbyrd fra Herrens Huus“, 2 i Damkjers „Samling af Prædikener over Evangelierne“, endelig 1 i „Nordisk Tidsskrift for christelig Theologie“, udgivet af Oldenborg og Kierkegaard, (En Synodalprædiken). — Af Leilighedstaler ere omtrent 13 udkomne, deraf 5 aftrykte i Mindeskrifter og Beretninger mellem Aarene 1840—50, 7 i Brammers „Kirkelige Leilighedstaler af danske Prædikanter“, 1 i „Theologisk Tidsskrift“, udgivet af Scharling af Engelstoft. — Trydes øvrige Forfattervirksomhed bestaaer i Brochürer og Opsatser i forskjellige Tidsskrifter, karakteristiske og værdifulde Bidrag, som vise, at Tryde med ungdommelig Ild og livlig Interesse har deeltaget i Tidens vigtigste almeenmenneskelige, videnskabelige og nationale, Interesser. Disse Arbejder ere som en Følge heraf af det forskjelligste Indhold: theologiske, filosofiske, praktisk-kirkelige, politiske, pædagogiske*, lexicalske**, religiös-æsthetiske (kritiske Anmeldelser), — samtlige Indlæg fra et theologisk Standpunkt og i den ham egne liberale, men i Liberaliteten besindige Aand, der dog navnlig i politiske Spørgsmaal, foruroliget og bortstødt af truende Phænomener, har trukket sig noget tilbage fra Sympathien med Det, som ellers ikke vilde have været fremmed for hans egne Idealer. — En Afhandling i „Videnskabelige Forhandlinger ved Sjællands Stifts Landemode“ („Er Sandheden funden? eller skal den endnu søges?“) er oversat paa Svensk.

Som det er at vente af Trydes væsentlig praktiske Natur, har altsaa denne Aands Begavelse ikke udfoldet sig i vidtløftige Værker. Men Trydes Hovedværker findes gjennem det levende Ord udstrøede med runde Hænder i de mange Hjerter, som han har trøstet, opbygget og glædet, og som endnu vente en riig Efterhøst af dette frugtbare præstelige Liv.

I Mai 1851.

* Bidrag til Hjorts „Børneven“ ** Bidrag til Molbechs „Dialecilexicon“.

C. A. Jensen pinx.

Em. Berentzen & Co lith. Inst.

C. Weyse

Christoph Ernst Frederik Weyse

er födt den 5te Marts 1774 i Altona, hvor hans Fader var Urtekræmmer. Sin første musicalske Dannelse modtog han af Bedstefaderen, daværende Cantor ved Hovedkirken, HEUSER; lærte af ham at spille Claveer og Violin, og gjorde allerede i sit 12te Aar Lykke ved sine smaa Compositioner. Da Moderen imidlertid, kort efter hans Confirmation, døde, nödsagedes han til at tage Emploi paa et Handelscontoir, hvorfra han dog otte Dage efter fik sin Afsked som ubrugelig, og Stedfaderens Misfornöielse herover gjorde ham hans Stilling höist ubehagelig, indtil omsider Tilfældet hjalp ham. I et Selskab, hvor han var sammen med Professor CRAMER, blev denne saa henrykt over hans Spil, at han anbefalede ham til sin Ven, Capelmester SCHULZ i Kjöbenhavn. Denne fattede Godhed for Ynglingen, og ved hans Bistand blev han 1792 adjungeret Organisten ved Reformeert Kirke. Ved den gamle Mands snart paafölgende Död fik han Embedet, og forflyttedes 1805 til Frue Kirke, hvor han 1841 höitideligholdt sit 50aarige Embedsjubilæum, ved hvilken Leilighed han modtog Dannebrogsmændenes Hæderstegn (han var alt tidligere Ridder), ligesom fra Universitetet Diplom som *Doctor philosophiæ*, en Udmærkelse, der för ham neppe er bleven nogen Ustuderet tildeel. I en Alder af henved 70 Aar, men med usvækket Aandskraft, bortkaldtes han endelig den 8de October 1842 midt i sin Virksomhed.

Hans første Arbeide for Theatret, hvortil maaskee Mozarts Musik havde givet Impulsen, var „Sovedrikken“, til den af Öhlenschläger arrangerede Text, et Verk, som dog, paa Grund af ulykkelige Forhold, der i længere Tid virkede lammende paa hans Aand, först blev færdigt 1808, og ikke inden Aaret efter kom til Opførelse. Det fulgtes efterhaanden af „Faruk“, „Ludlams Hule“, „Macbeth“, „Floribella“, „Et Eventyr i Rosenborg Have“, og endelig „Festen paa Kenilworth“. Dog var det især ved sin Kirkemusik WEYSE erhvervede sig et Navn, ligesom han ogsaa ved Bearbejdelsen af Kæmpeviserne har reist sig en Mindesteen, der vil staae, saalænge Sandsen for det nationale Element lever i Danmark.

Em. Beerentzen & Co Lith Inst.

Christian Winther.

Christian Winther

eller, som hans fuldstændige Navn lyder, RASMUS VILLADS CHRISTIAN FERDINAND WINTHER, er født den 29de Juli 1796 i Landsbyen Fensmark i Sjælland, hvor hans Fader HANS CHRISTIAN WINTHER var Præst. Hans Moder hed JOHANNE DOROTHEA BORCHSENIUS. I sin Barndom blev han opdraget og underviist af sine Forældre, indtil han i Aaret 1807 blev sat i den latinske Skole i Nykjöbing paa Falster. 1808 døde hans Fader, og 1829 hans Moder, som i Aaret 1812 havde indgaaet et nyt Ægteskab med den 1842, som Biskop over Lolland-Falsters Stift, afdöde Dr. theol. Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmænd RASMUS MÖLLER, der i Ordets fulde Betydning havde været ham en anden Fader. Af WINTHERS Familieforhold bör endnu nævnes, at han ved sin Moders andet Ægteskab vandt en trofast Broder i den 1838 afdöde Professor POUL MARTIN MÖLLER.

I Aaret 1815 blev WINTHER dimitteret til Kjöbenhavns Universitet, og 1824 tog han den theologiske Embedsexamen, hvorefter han tilbragte nogle Aar i Grosserer MÜFFELMANNS Huus, deels i Kjöbenhavn deels i Lyngby, som Lærer for dennes yngre Börn. Ved en Arv, der 1829 tilfaldt ham efter en afdöd Oncle, blev han sat istand til, paa egen Bekostning, i Aarene 1830—31 at foretage en Udenlandsreise, hvis egentlige Maal var Italien, hvor han opholdt sig i 10 Maaneder, især studerende Landets Sprog og Litteratur. Efter sin Hjemkomst levede han som Privatmand, uden at beklæde noget Embede, indtil han, med Titel af Professor, blev i Aaret 1841 af hans Majestæt Kongen udnævnt til Lærer i Dansk hos Hendes kongelige Höihed Kronprindsessen.

WINTHERS første trykte Digt, den bekjendte Studentersang: „Her under Nathimlens rolige Skygge”, skrev han 1819 som Alumnus paa Regentens til hiint Gilde i Regentsgaarden, der var Forløber for Studenterforeningens Stiftelse. Den ædle Selvfölelse der i denne Sang forener sig med en trohjertig men kjækt mod det Höiere stræbende Aand, maatte gjöre dens Lykke, og Sangen var ogsaa i sin Tid paa de danske Studenters Læber. Adspredte i forskjellige Blade og Nytaarsgaver fulgte nu flere poetiske Arbejder, der noksom viste, hvorledes Musen vinkede ham; men først 1828 udgav han sit første Bind Digte, der vakte almindelig Opmærksomhed, og som 1832 aflöstes af en ny foröget Udgave med Titel: „Digte, gamle og nye”. Herpaa fulgte: „Nogle Digte. 1835.” — „Judith, Bruchstück eines Gedichtes. 1837.” — „Digte, gamle og nye, 3^{die} Udg. 1839.” — „To Fortællinger. 1839.” — „Sang og Sagn. 1839.” — „Haandtegninger. 1840” — og „Digtninger. 1843.” Af hans övrige litteraire Arbejder maa det her være nok at nævne hans poetiske Oversættelse af Speckters Fabler (1835 og 1838) og hans Samlinger af Romanzer (1836 og 1839) og af Kæmpeviser (1840).

Sin største Popularitet skylder WINTHER unægtelig sine „TRÆSNIT,” disse i al deres For-
dringsfrihed, ved Djærvhed, Naivetet og ædel Simpeltid saa tiltrækkende Digte, der i Et og Alt ere
Börn af det „græsfriske” Danmark. „Thi de lade os skue den danske Natur, aande den danske Luft,
höre danske Mænd og Qvinder tale i de hjemligste Toner; de ere gennemtrukne af en fædrelandsk
Duft, der i fremmede Lande maatte kunne virke paa os ligesom „Kuhreigen” paa Schweitzerne.” Disse
Digte, tilligemed deres kjödelige Södskende, hans naive kjernefulde Smaadigte og hans tvende prosaiske
Fortællinger, udgjöre derfor en væsentlig Deel af alle for Folket og Ungdommen bestemte Digtsamlin-
ger, og de knytte sig ogsaa saaledes til vore tidligste og kjæreste Erindringer.

Som Lyriker er WINTHER i sine Sange rask og naturlig, men stedse original; han synger
uden lang Betænkning; stundom hæver han sig til en sand dithyrambisk Flugt. Ogsaa i hans erotiske
og romantiske Digte ere Naivetet og Djærvhed fremherskende Egenskaber; men det Idylliske, det Livs-
glade, er her efterhaanden gaet over, snart til et mildt Sværmeri, snart til en alvorlig, stundom endog
mörk, skjönt noget i Baggrunden trædende, Grundtone, hvorved han nærmer sig til Elegien og Balla-
den. Særskilt fortjene at udhæves hans ovennævnte Smaadigte og hans Situationsmalerier, livlige Natur-
studier, og kunstfærdigt udförte Genrebilleder, fulde af Skjælmeri, hvor hans Herredömmen over Sproget
viser sig i sit Mesterskab, og hvor selv en vis Ugeneerthed klæder ham fortræffeligt.

Syden har indvirket stærkt paa ham; men den har kun gjort hans Poesie rigerø, uden at beröve
den sin Eiendommelighed, og CHRISTIAN WINTHER hörer derfor til vore sande originale og nationale
Digtere, til de Faa, der med Rette kunne siges, „at have udvidet den danske Poesie.”

C.A. Jensen pinx.

Em. Berouzen & O' l'ich. litst.

A. S. Fosberg

Anders Sandöe Örsted.

I den lille By Rudkjöbing paa Langeland, hvor hans Fader dengang var Apotheker, blev ANDERS SANDÖE ÖRSTED födt den 21 Decbr. 1778, noget over et Aar efter at Broderen, den senere saa beröimte Physiker, *Hans Christian Örsted*, var kommen til Verden. Begge Brödrenes Opdragelse og hele Ungdomsliv staae i nöie Forbindelse med hinanden, og ligesom de, lige indtil det Tidspunkt, da forskjellige Studier og forskjellig Embedsvirksomhed fjernede dem fra hinanden, bestandig levede sammen, saaledes maa ogsaa deres hele aandelige Udvikling betragtes som fælleds for begge. Som Börn bleve de, — da deres Forældre havde en vidtlöftig Huusholdning og ikke vilde betroe dem til Tjenestefolkenes Opsyn —, daglig henbragte til et Par fattige men skikkelige Borgerfolk i Byen. Manden var en tydsk Parykmager og Konen var dansk. Her nöde Brödrene, tidligere end det ellers pleier at skee, deres første Underviisning, idet Konen lærte dem at læse, og Manden bibragte dem Kundskab i det tydske Sprog, i hvilket de saaledes tidligen erhvervede sig Færdighed. Deres Fremskridt vare saa gode, at Forældrene fandt sig foranledigede til at lade deres yngre Börn erholde samme Underviisning; dette Exempel blev snart efterfulgt af flere Familier i Rudkjöbing, og saaledes blev Parykmageren snart forvandlet til Skolemester, skjönt han ingen anden Adkomst havde til denne Værdighed end sin Bibelkundskab. I Regning var han saaledes saa svag, at han af de fire Species kun kjendte de to første, hvorimod en Dreng, der tidligere havde besøgt en bedre Skole, lærte de nye Skolekamerader at multiplicere, og en af Byens Præster, der ofte kom i Faderens Huus, lærte dem at dividere. Den ældste Broder, der havde fundet en gammel Regnebog i Faderens Bibliothek, lærte deraf til sin store Glæde Regula-de-tri, hvilken Kundskab han atter meddeelte sin Broder. I Forbindelse med denne Underviisning i Parykmagerens Institut havde de to Brødre fra deres 7de eller 8de Aar ogsaa hver Dag nogle Timer i Latinen, hvori de dog paa Grund af Lærerens Uduelighed ikke avancerede synderlig vidt, hvorimod de selv med, den største Begjærlighed kastede sig over andre Kundskabsmidler, der faldt dem i Hænderne. Historiens Studium skaffede dem især megen Fornöielse, ligesom de ogsaa flittigen övede sig i at forfatte Prædikener, da de agtede at blive Theologer. Heri havde Anders Sandöe allerede tidlig stor Styrke, medens Hans Christian meest forsögte sig i at gjøre Vers. Da den ene af Brödrene var 10, den anden 11 Aar gammel, bleve de af Faderen satte som Medhjelpere i hans Apothek, medens der dog paa samme Tid tilstodes dem 4 Timers daglig Underviisning af en Student. Den ældste af Brödrene fandt stor Smag for de chemiske Arbeider i Laboratoriet, hvorimod den yngste med Faderens stiltiende Samtykke mere og mere trak sig tilbage fra Apotheket, for at overgive sig til sine Studier. Blandt andet lærte han Nörregaards Naturret for sin Fornöielse og blev saa stiv heri, at han med Ære kunde lade sig examinere af Jurister, der besøgte Faderens Huus. Hans Christian derimod læste chemiske og æsthetiske Værker, og begge Brödrene meddeelte hinanden gjensidigen Frugterne af deres Læsning og Selvstudium, der hidrog meget til at udvikle begges ualmindelige philosophiske Anlæg. Foruden de Böger, de i Byen kunde faae tillaaens, forskreve de nyttige Böger for alle deres Sparepenge og skaffede sig saaledes en ualmindelig, især historisk Læsning. Byens Byfoged Landsdommer Jürgensen, lærte den ene af Brödrene Engelsk og den anden Fransk, hvorefter da som sædvanlig den ene atter meddelte den anden sin Kundskab, saa at hver af dem blev istand til at læse og forstaae en Bog i begge Sprog. I Efteraaret 1793 forskaffede de sig Skoleforordningen og saae deraf, at det vilde være dem muligt, i et Aar at erhverve sig de Kundskaber, som de endnu manglede for at kunne bestaae i den første Examen ved Universitetet. Men da deres Lærer ikke var istand til at bibringe dem den tilstrækkelige Færdighed i de lærde Sprog, bade deres Fader om at sende dem til Kjöbenhavn i Foraaret 1794, for at de kunde perfectionere sig i det Manglende. Han opfyldte deres Bön, og efter at de i et halvt Aar havde nydt en duelig Lærers Veiledning, bestode de begge i Efteraaret den første academiske Examen med bedste Charakter. Under Forberedelserne til den saakaldte anden Examen hiddroges den ældste af Brödrene ved Tilböielighed meest til de physiske og mathematiske Videnskaber, medens Anders Sandöe meest kastede sig over Philosophien. Saaledes bleve begge Brödrene, der bestandig vare vante til at meddele sig for hinanden, istand til gjensidigen at hjælpe hinanden frem, og ved Examens tvende Prøver erholdt de begge Udmærkelse hos alle Examinatorerne. Skjönt deres Veie nu syntes at at skilles ad, idet den ene lagde sig efter Medicinen, den anden efter Lovkyndigheden, saa vedblev dog endnu i lang Tid deres hele aandelige Udvikling og Resultatet af deres forskjellige Studier at være fælleds for begge. Anders Sandöe lagde sig med en saadan Iver efter Philosophien, at Studiet af denne Videnskab derved meget lettedes for Broderen, og Hans Christians Forskninger i Naturlæren bleve lige saa lidt fremmede for den yngre Broder, saa at disse to herlige unge Mænd lige meget forbandtes ved et aandeligt Slægtskabs, som ved Blodets Baand. Som Beslægtede af Stifteren af Ehlers's Collegium havde de tidlig faaet Plads i dette, og da de havde frit Bord hos en Søster af deres Fader og snart begyndte at manuducere yngre Studerende, saa vare de istand til at tilfredsstille deres legemlige og aandelige Fornödenheder, uden at falde deres Fader, der havde en stor Familie at forsörge, til Byrde. Som et ret slaaende Bevis paa, hvilket inderligt Forhold der herskede mellem disse to Brødre, kan det maaskee tjene, at de i al den Tid de boede sammen, nemlig indtil 1800, bestandig havde fælleds Kasse og ingensinde havde Stridigheder om dens Brug. Til deres daglige Omgang hörte siden 1797 Oehlenschläger, der spiste i samme Huus som de, og hvis elskværdige Søster Sophie senere ægtede den yngste af Brödrene. Den Forkjerlighed for de philosophiske Videnskaber, der allerede tidligen havde yttret sig hos Anders Sandöe Örsted, fik en ny Næring ved hans juridiske Studier. Schlegel begyndte netop dengang at foredrage Naturretten efter den kritiske Philosophies Grundsætninger, og disse Forelæsninger, der ogsaa berörte den af Kant saakaldte Sædernes Metaphysik og dermed det speculative Grundlag for den beröimte Königsbergske Philosophs hele System, vakte dengang hos de mere opvakte Studerende en levende Interesse for den Kantiske Philosophi, hvis vigtigste Grundsætninger ideligen vare Gjenstande for levende Discussion, stundom ogsaa for varme Stridigheder imellem dem. Men skjönt Örsted dengang var en ivrig Forsvarer og Tilhænger af Kant, saa var dog al Eensidighed fremmed for et saa klart og tænkenö Hoved som hans, og derfor bleve heller ikke de andre philosophiske Systemer ham fremmede. Det i Anledning af Kongens

Fødselsdag 1798 af Universitet udsatte Priisspørgsmaal: „*Over Sammenhøngen mellem Dyds- og Retslærens Princip*”, var ham en velkommen Leilighed til at prøve sine Kræfter i Behandlingen af et filosofisk Emne, og ved en meget ærefuld Dom af Censorerne beholdt han for sin i denne Anledning skrevne Afhandling, der udkom trykt i samme Aar, Universitetets Guldmedaille. Dette første heldige Resultat af hans Stræben, i Forbindelse med hans varme Begeistring for Sagen og levende Uvillie over de vrangne Domme om den kritiske Philosophie, som den idelig var udsat for af Ukyndige, opmuntrede nu Ørsted til flere literære, for største Delen polemiske Forsøg, der indrykkedes i Tidsskriftet „*Philosophisk Repertorium for Fædrelandets nyeste Literatur*”, og som dengang vakte en ikke ringe Opsigt. Men under disse filosofiske Beskæftigelser forsømt Ørsted ikke det strengere juridiske Studium, og i Januar 1799 underkastede han sig saavel den theoretiske som praktiske Deel af den latinske juridiske Embedsexamen med bedste Charakter og eensstemmig Anbefaling af Censorerne til Universitetets Patron. Nogle Maaneder efter meldte han sig som Concurrent til den juridiske Adjuncturpost. En Nervesygdom havde imidlertid nær forhindret ham fra at deltage i denne hæderlige Kamp; men den stærke Villie kuede Sygdommen, og med den største Anstrengelse holdt han til Skade for sit Helbred de bestemte Forelæsninger, der imidlertid bare altfor tydeligt Præg af den aandelige Gjæringstilstand, hvori Forfatteren, der netop i denne Tid var gaaet over fra den rene Kantianisme til det Fichtiske System, befandt sig; ligesom ogsaa den legemlige Sygdom, hvorunder han leed, kan have haft en ugunstig Indflydelse, saavel paa Udarbejdelsen sely, som paa Forsvaret. Facultetet tilkjenndte Bornemann Adjunctposten, skjøndt ogsaa Ørsted blev fordeeltigt anbefalet. Af hans Prøveforelæsninger ere tvende, nemlig „*Heorjaa er Strafferetten grundet?*” og „*Om Gesandters juridiske Hellighed*,” indrykkede i Maanedsskriftet „*Minerva*”, (1799—1800). I samme Tidsskrift findes forskjellige andre Afhandlinger af ham, medens han paa samme Tid var en flittig Medarbejder i „*De Kjöbenhavnske lærde Efterretninger*.” Til de vigtigste af hans Bidrag fra den Tid kan henregnes: en Recension over den første Udgave af Schlegels Naturret, samt en Anmeldelse af en lille i Anledning af Trykkefrihedsforordningen af 1799 udkommen Piece, hvori Ørsted optraadte som Forsvarer af denne Lov og viste, at den tiltrods for de Indskrænkninger, som de idelige Misbrug af den uindskrænkede Trykkefrihed havde gjort nødvendige, dog levner tilstrækkelig Frihed til med anstændig Frimodighed at ytre sig over offentlige Anliggender. I et senere (1801) udgivet Skrift; „*Forsøg til en rigtig Fortolkning og Bedømmelse over Forordningen af Trykkefrihedens Grændser af 27de Septbr. 1799*”, har han gjort denne vigtige Sag til Gjenstand for en vidtløftigere Undersøgelse. Skjøndt Ørsted ved adskillige Ytringer i dette Skrift satte sig i stærk Opposition mod de dengang blandt Videnskabsmændene almindeligt herskende Meninger, og navnlig mod den anseete Skribent over Trykkefrihedssagen, den lærde og skarpsindige Birckner, der fordrede saa nøiagtigt afpælede og skarpt betegnede Regler for det Tilladelige og Utilladelige, at der ikke blev levnet Dommeren Andet, end at læse Loven og gjøre sig bekendt med Factum, for at kunne bestemme Straffen i hvert enkelt Tilfælde —, saa fandt dog den Sandhedskjerlighed og rolige Prøvelsens Aand, der aabenbarede sig i dette Skrift, almindelig Anerkjendelse selv hos dem, der vare meest forud indtagne mod de deri udtalte Anskuelser. I det af Selskabet for Sandhed udgivne Tidsskrift meddeelte Ørsted en Afhandling; „*Er Staten berettiget til at ophæve eller forandre Stiftelser, som Private have oprettet?*” hvori han, efter en nøiagtig Undersøgelse af de første Grunde, hvorpaa al Eiendom hviler, udvikler den Anskuelse, at al Eiendom dog har noget Betinget, noget af Samfundet, der repræsenteres ved Statsregjeringen, Afhængigt; og viser, at de Dispositioner, Nogen gjør over sin Eiendoms Behandling efter sin Død, ikke kunne have en saa uindskrænket bindende Lovkraft for kommende Slægter, at al fornuftig Brug af det i Statens Skjød beroende Gods aldeles skulde betages de Levende til Ære for den Dødes Forskrifter. Denne Afhandling, der paany er aftrykt med enkelte Forandringer og Tillæg i 1815, har flere Gange udsat Forfatteren for Miskjendelse af overfladiske Læsere, der af hans Ytringer have villet udlede en Tilböielighed hos ham til letsindig Behandling af testamentariske Dispositioner, Noget, der er ligesaa langt fjernet fra hans Tænkemaade, som fra hans System. Den 29de Mai 1801 blev Ørsted ansat som surnummerair, og endnu i Slutningen af samme Aar som virkelig Assessor i Hof- og Statsretten, og indtraadte saaledes paa en Embedsbane, hvis rige praktiske Erfaringer fortræffeligt understøttede hans theoretiske Forskninger og Studier af Retsvidenskaben; thi skjøndt Omsorgen for de ham betroede vigtige Embeder ligesaa hans første Embedsansættelse bestandig har været ham det Vigtigste, saa har han dog længe vedligeholdt en udstrakt literair Virksomhed ved Siden af sine talrige Embedsforretningers Pleie; og det vil være klart for enhver opmærksom Læser af hans Skrifter, at de betydelige Bidrag, han ved disse har givet til sin Videnskabs Udvikling og Fremme, for en stor Deel skyldes hans Forretningsliv, gennem hvilket han er ført til en klarere og mere levende Indsigt i Retsforholdene, end den blot almindelige og abstracte Betragtning havde været istand til at yde ham. Det vilde være for vidtløftigt, her at opregne alle de Skrifter og Afhandlinger, som Ørsted til forskjellige Tider har leveret; de fleste af hans literaire Arbejder siden 1802 findes i forskjellige Tidsskrifter: „*Juridisk Maanedsskrift*”, som han udgav (1802—3) i Forening med nogle af sine Colleger; „*Juridisk Archiv*”, der begyndtes af Prof. Krogh, men fortsattes af Ørsted fra Nr. 3—30 (1803—12); „*Nyt juridisk Archiv*”, 30 B. (1812—20); „*Nyt juridisk Tidsskrift*”; „*Eunomia*” (1815—22); „*Collegialtidenden*”, som han fra 1815—28 udgav i Forening med sin Collega, Conferentsraad P. I. Monrad, og siden har fortsat alene, og „*Literatortidenden*”. Af hans andre vigtige juridiske Skrifter skulle vi her kun nævne: „*Suplement til Nørregaards Forelæsninger over den danske og norske private Ret*” (3 Dele 1804—12), og „*Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed*” 6 B. (1821—35). Hvad der i alle Ørsteds juridiske Arbejder nærmest falder i Öinene, er en levende og omhyggelig Stræben efter at overskue enhver Retssandhed i alle dens Forhold og Følger; derfor overveier han steds lige samvittighedsfuldt Grunde og Modgrunde for enhver Sætning og stræber uafslædt efter at bringe Videnskabens Grundbegreber i den rette Vexelvirkning med det Mangfoldige i den virkelige Verden, og at udvikle den Relativitet, som de moralske og juridiske Begreber ere underkastede i deres Anvendelse paa givne concrete Tilfælde; derfor indskrænker han sig ikke let til at opstille enkelte almindelige Begreber, men gaer overalt ind i Anvendelsen og de nærmere Bestemmelser, som den almindelige Regel med Hensyn hertil behøver. Man har villet gjøre en Ære af Ørsted ved at sige, at han har frembragt en Revolution i sin Videnskab; men ligesom denne Roes i og for sig er meget tvetydig, saaledes har den aldrig været efter hans Hjerte; thi om det end er ligesom, at han ofte har maattet angribe de hidtil i Systemerne gjældende Sætninger, saa er det dog langt fra at han har tilsigtet nogen Omvæltning i det, der tidligere havde været anseet for Ret, medens hans Undersøgelser meget hyppigen netop gaac ud paa at retfærdiggjøre de Meninger, der længe havde været anerkjendte i Praxis, mod en urigtig Theori og at hævede de Grundsætninger, der engang havde gjort sig gjældende ved Domstolene, en større Vægt, end Fleertallet af vore Theoretikere

have været tilbøielige til at indrømme dem. Det er derfor ikke en Revolution i Videnskaben, men ikkun en Udvikling til større Klarhed og Bestemthed, Ørsted har villet, og Ingen vil kunne nægte, at han har været saare heldig i sine Bestræbelser i denne Retning. I de Skrifter, Ørsted udgav, om Forandringen af Pengevæsenet 1813, var det især Gjenstandens Behandling fra den politisk-legislative Side, han lod sig være magtpaaliggende, idet han søgte at forklare denne Forandrings Nødvendighed af de Begivenheder, der vare gaaede umiddelbart forud for den, og at bevise den relative Retfærdighed i de Grundsætninger, hvorefter Borgernes Gjeldsforhold bleve ordnede ved hine Love. Skjøndt det nærmest er Fædrelandets Retsvæsen, hvortil Ørsted har helliget sine Forskninger, saa er det dog saa langt fra, at andre Landes Love have været ham fremmede, at han tvertimod meget ofte i sine Skrifter har benyttet disse til Sammenligning og Belysning af vore egne Institutioner. Flere af hans Skrifter bekjæftede sig ogsaa udelukkende med fremmede Love, saaledes: „En Afhandling om Jury-Indretningen i England og Frankrig, og flere i det tyske Sprog affattede, senere ogsaa paa Dansk udkomne, kriminalistiske Skrifter, der nærmest behandle det i Aarene 1813 og 1821 udkomne Udkast til en ny Baiersk Straffelov. Disse sidste vakte stor Opmærksomhed i Tydskland, og da Ørsted i dem havde sat sig i Opposition til en Deel af den nyere tyske Criminalrets Tendenser og navnlig til Tydsklands meest anseete Criminalist Feuerbach, udvikledes han i en heftig literair Strid, der geraadede ham til stor Ære og forskaffede ham megen Anseelse i Tydskland. En anden varm videnskabelig Kamp førte Ørsted herhjemme med afdøde Professor i Pharmacologien ved Kjöbenhavns Universitet, Frantz Hovitz, mod hvem han forsvarede Læren om Villiens Friedhed og om en sand, fra de individuelle Tilbøieligheds Retning uafhængig, i sig bydende Grundlov for de menneskelige Handlinger. At denne Strid tog en uvenlig Retning, var ikke Ørsteds Skyld, da han baade nærrede personlig Velvillie for sin Modstander og bar den største Agtelse for hans Talenter og Charakter. Men den Sygdom, der til Tab for hans Videnskab for tidligt bortkaldte Howitz, medførte maaskee en vis Irritabilitet og Bitterhed i hans Sind, som under andre Omstændigheder vilde have været fjernet fra det.

Paa Embedsbanen gjorde Ørsted efter sin første Ansættelse hurtige Fremskridt. I 1810 blev han Assessor i Høiesteret, udnævntes derefter 1813 til 4de, 1816 til 3die, 1826 til 2den og 1833 til første Deputeret i det Danske Cancellie. I 1825 blev General-procureur Embedet ham overdraget, i hvilken Function han har afgivet en stor Mængde Betænkninger om vigtige Lovarbejder. Af disse Betænkninger ere de, der angik Spørgsmaalet mellem Finantserne og Banken om den saakaldte Tolvmillionssag, som i sin Tid bevægede Gemytterne saa meget, trykte i Collegialtidenden.

Et nyt og betydningsfuldt Afsnit i Ørsteds offentlige Virksomhed begyndte med Provindsialstændernes Indførelse ved Forordningen af 28 Mai 1821, i hvis Affattelse han havde en meget væsentlig Andeel. Til ham blev ogsaa det ærefulde Hver overdraget, at fungere som kongelig Commissarius ved de fem første Stænderforsamlinger, saavel for Ostifterne, som for Jylland. Det var ikke alene Kongens Villie, men Folkets eensstemmige Ønske, der kaldte ham til denne Hædersplads; hans Udnævnelse blev hilset med hjertelig og uskrømtet Glæde af det hele Folk, og med Tillid og Fortrøstning modtoges han i Stændersalen af Folkets udvalgte Mænd. Denne Tillid i Forbindelse med den dybeste Agtelse for hans ualmindelige Dygtighed, omfattende Kundskab og elskelige Personlighed har fulgt ham gennem hans hele stænderiske Virksomhed. Dog kan det ikke nægtes, at der var nogen Forskjel mellem hans Forhold til Stænderne i de tre første og de tvende sidste Sessioner. I hine viste sig en saagodtsom udeelt velvillig Stemning imod ham, der maaskee endog tiltog i Styrke under enhver af disse Sessioner. Vel var der allerede dengang en stærk Opposition, men en Opposition af en ganske anden Betydning end den, der senere har viist sig, og i visse vigtige Punkter deeltes den af den hele Forsamling, eller idetmindste af en overveiende Pluralitet i samme. Ørsted havde derfor ogsaa mangen alvorlig Strid med Forsamlingens dygtigste og meest anseete Medlemmer; men disse vare Mænd, der skjøndt de forsvarede en anden Mening, ogsaa forstode at vurdere fornuftige Modgrundes Berettigelse og som vare humane nok til at indsee, at Regjeringens Organ ikke kunde forsvare Meninger, om hvilke han vidste, at de intet Bifald vilde vinde hos Regenten og hans Raad. Den levende Udvexling af Meninger, der stode i skarp Modsætning til hverandre, gjorde derfor intet Brud paa den gjensidige Agtelse og Velvillie, ligesom ogsaa stedse et indbyrdes godt Forhold blev vedligeholdt mellem Forsamlingens forskjellige Medlemmer, i hvor skarpt end Partierne stundom vare adskilte. Dette lykkelige og behagelige Forhold mellem den kongelige Commissarius og Stænderne vedligeholdt sig uforandret i 1840, da den constitutionelle Bevægelse traadte frem, og det i et Öieblik, da den blandt den oplyste Deel af Folket havde Stemningen for sig i en langt høiere Grad, end den nogensinde siden har havt. Saa bestemt end Ørsted fandt sig forpligtet til at udtale sig mod Stændernes Competence til at indgive en Petition i denne Retning, og saa omhyggeligt han end søgte at svække de Grunde, der anførtes for en Statsforandrings Ønskelighed under de Forhold, hvori Staten befandt sig, saa tabte han dog derved Intet selv i de Mænds Omdømme, der vare meest stemte for en saadan Forandring. Herom vidne og de hjertelige Afskedsord til Ørsted, som begge Forsamlingernes høitagede Præsident, Professor Schow, der netop med særlig Styrke og Frimodighed havde kiæmpet for den constitutionelle Bevægelse, udtalte ved Sessionernes Slutning i Forsamlingernes Navn. Ved de nye Valg, som foretoges i Slutningen af 1840 og i Begyndelsen af 1841, kom der nye Elementer ind i Forsamlingerne, hvorved disses Charakter tildeels forandredes, og der vare nu enkelte Medlemmer, der fandt sig kaldede til, med Stormskridt at erobre den Forfatning, som længe gennem Pressen var bleven anpriist som den sikkreste og eneste Vei til Held, og i Forbindelse hermed at dadle og haane Kongens Raadgivere som de, der formeentlig vare Skyld i, at dette Gode ikke var blevet og ikke kunde blive Folket til Deel, inden man fik dem af Veien. Naturligviis blev Ørsted baade som Regjeringsmand og kongelig Commissarius gjort til Gjenstand for en streng og dadlende Kritik; men denne havde dog for lidt at betyde, til at den kunde rokke Forsamlingens Hengivenhed og Tillid til ham. Den jyske Forsamlings Session, og navnlig dens Slutning, var i 1842 meget stormende; men uagtet Ørsted derfor fandt sig foranlediget til en større Skarphed i sin Opposition, end han i nogen tidligere Session havde fundet fornøden, bidrog dette dog ikke til at svække Forsamlingens uskrømtede Høiagtelse for hans Dygtighed og aabne retsindige Charakter. Under den paafølgende Session af den jyske Stænderforsamling 1844 fandt Ørsted sig ikke saa tilfreds, og han udtalte i sin Slutningstale, at han ikke kunde forlade Forsamlingen med de glade og opløftende Følelser, hvormed han altid forhen havde kunnet træde tilbage fra den Plads, han der havde indtaget. Hvad der besværede ham, var imidlertid ikke saameget den personlige Stemning mod ham, som de Misforstaaelser med Hensyn til vigtige Statsforhold og de Mistydninger af Regjeringens Hensigter, der havde indvirket paa en Deel af Forhandlingerne. I den Roeskildske Forsamling, hvor Ørsted fungerede for sidste Gang som kongelig Commissarius, vedligeholdt den største Deel af de Deputerede det tidligere

Sindelag mod ham, medens Enkelte ret sloge sig løs imod ham og bragte ham til stundom at istemme en Tone, der vistnok var ham selv meget ubehagelig. Men tiltrods for disse enkelte Rivninger, der vare en naturlig Følge af den hele Retning, Oppositionen havde taget, kan det vel med Sandhed siges, at Ørsted i sin hele stænderiske Virksomhed, baade hos Forsamlingernes Medlemmer og hos den mere oplyste Deel af Nationen, der ikke lader sig lede af eensidigt og blindt Partiraseri, usvækket har vedligeholdt den Tillid og Popularitet, der hilste ham ved hans Indtrædelse paa denne Bane, ligesom det vel heller ikke vil falde Nogen ind at paastaae, at der i de sidste Forsamlinger viste sig nogen Aftagen i hans Evne til klar og indtrængende Udvikling og Beviisførelse. De, der have dadlet Ørsted, have deels miskjendt hans Stilling som kongelig Commissarius, deels forsætlig eller uforsætlig misforstaaet mange af hans Ytringer og lagt en ganske anden Mening i dem, end de virkelig havde. Man har saaledes aldeles uden Grund beskyldt ham for at være en blind Tilbeder af Absolutismen (skal vel være: den uindskrænket monarchiske Regjeringsform); men intetsteds vil man finde Spor af, at han har tillagt den nævnte Statsforfatning ubetinget Fortrin, eller at han har villet nedsætte andre Forfatninger; han er kun traadt frem mod dem, der vilde, at der fra Folkets eller Stændernes Side skulde arbeides paa Forfatningens Omskiftning; og skjönt han har udviklet de Mangler og Huller, som findes i det Værn for Folkets Ret og Velfærd, som de constitutionelle Institutioner skulde danne, og dernæst viist, hvilke Garantier Monarchiet, under den Udvikling, det har faaet hos os, indeholder; saa er det dog især de store Vanskeligheder, som vore særegne Forhold, navnlig den demagogiske Retning, Pressen har givet de constitutionelle Ønsker, og den Mistemning, der er bleven herskende mellem de forskjellige Statsdele, paa Grund af hvilke han for Tiden har erklæret det for ligesaa ilde betænkt, som det vilde være udenfor deres Competence, om Stænderne vilde indgaae med en Forestilling om en forandret Regjeringsform. Ligesaa ubillig og usand er den saa ofte gjennem Pressen udtalte Beskyldning mod Ørsted, at han har bragt Løshed og Vilkaarlighed i Lovfortolkningen, medens Enhver, der kjender det Mindste til Lovfortolkningens Grundsætninger og Resultater, saaledes som Tilstanden var paa den Tid, da han fremtraadte, og som den er bleven ved ham, maa erkjende, at han tvertimod ved skarper og bestemte Opfatning af Grundbegreberne og ved en strengere Anvendelse af disse, i Forbindelse med en nøiere Gjennemgranskning af det Stof, der skal bedømmes efter de almindelige Grundbegreber og Grundsætninger, har medvirket meget betydeligt til en større Sikkerhed og Fasthed i Retssystemet.

Kongens Tillid har kaldet Ørsted til den høieste og vigtigste Post i Staten, idet han den 30te Marts 1842 udnævntes til Geheimestatsminister; dog beholdt han tillige sit Generalprocureur-Embed og sit Sæde i Cancelliet mellem Præsidenten og de Deputerede. De tvende Konger, til hvis Tjeneste Ørsted har offret sine bedste Kræfter, have givet ham mange Beviser paa deres Naade. Den 28de Januar 1810 blev han benaadet med Dannebrogordenens Ridderkors og den 28de Januar 1813 med Dannebrogsmændenes Hæderstegn; den 1ste August 1829 med Ordenens Commandeurkors og den 1ste November 1836 med dens Storkors. Den 1ste Januar 1847 hædredes han med Elephantordenen. I 1813 udnævntes han til Etatsraad, 1828 til Conferentsraad og 1841 til Geheime-Conferentsraad. Den 24de August 1847 blev han af Kongen af Sverrig og Norge hædret med Storkorset af den nys oprettede norske St. Olavs Orden. Men hvad der hædrer Ørsted meer end Ordner og Tiler er hans retsindige Vandel og hans daadrige Livs hele Virksomhed, der bestandig har været helliget Sandhedens og Retfærdighedens Tjeneste. Personlige Hensyn have aldrig yttret den fjerneste Indflydelse paa hans højhertede Sind, og denne Roes vil vel Ingen, unseet til hvilket politisk Parti han monne høre, nægte ham. Han har i alle Livets Forhold viist sig som en ædel Charakter i Ordets meest udstrakte Betydning, og som saadan skattes og elskes han af alle dem, der have havt den Lykke at staae i Forbindelse med ham. Ørsted var to Gange gift; første Gang fra den 10de Juli 1802 med sin Ungdoms Ven Oehlenschlägers elskværdige og aandrige Søster, SOPHIE VILHELMINE BERTHA, der efter længere Tids Svagelighed døde den 9de Febr. 1818; og anden Gang med MATHILDE ELISABETH ROBERT, der midt under deres fælleds glade Følelse af et lykkeligt Samliv pludselig blev bortrevet fra ham den 26de Juni 1824.

Em. Barentzen del.

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

H. Orsted

Hans Christian Ørsted

er født den 14de August 1777 i Rudkjøbing paa Langeland, hvor hans Fader var Apotheker. Da Forældrene havde et vidtløftigt Husvæsen at bestyre, blev han og den yngre Broder (vor berømte Jurist) om Dagen henbragt til et Par skikkelige Borgerfolk, hvor de lærte at læse og skrive, og tillige (da Manden var en tysk Parykmager) at tale Tydsk. Den „indbyrdes Undervisning“, som siden kom de to udmærkede Brødre saameget tilgode, begyndte allerede med, at den ældste, af en gammel Regnebog, han tilfældigvis havde fundet, lærte sig selv og Broderen Regula de tri. Fra det 7de og 8de Aar fik de nogen Undervisning i Latin, og greb med en forunderlig Begjærlighed Alt, hvad der af Lecture paa det afsides Sted faldt dem i Hænder. De betragtede allerede sig selv som vordende Præster, og øvede sig i at skrive Prædikener, som især lykkedes for den yngste, medens den ældste tillige tegnede og gjorde Vers. Da de vare 11 og 10 Aar gamle, tog Faderen dem som Disciple i Apotheket, hvor den ældste strax fandt Smag i de chemiske Arbeider, og læste chemiske og poetiske Skrifter. De forskreve selv Bøger for deres Sparepenge; af Byfogden lærte den Ene Engelsk, den Anden Fransk, og de underviste nu hinanden hver i sit Sprog, ligesom de bestandig meddelte hinanden deres Lærings Frugter. Imidlertid havde de af en Student erholdt en tarvelig Undervisning i de døde Sprog; men allerede efter et halvt Aars bedre Veiledning i Kjøbenhavn, erholdt de (1794) begge første Examen med bedste Character og næste Aar anden Examen med Udmærkelse i alle Fag. Deres videnskabelige Vei delte sig nu, idet den ældre Broder bestemte sig for Medicinen, (som hans omfattende Aand dog snart ombyttede med Naturlæren), den yngre for Lovkyndighed og Philosophi. Men de gjensidige Meddelelser ophørte derfor ikke, og naar den ældste meddelte Resultaterne af sine physiske Studier til Broderen, havde han atter overordentlig Nytte af den Iver og Genialitet, hvormed denne hurtig tilegnede sig hele Datidens Philosophi. Deres Fornødenheder kunde de, som to udmærkede Studerende, let tilfredsstille ved at manuducere. Desuden boede de sammen (til 1800) paa Ehlers's Kollegium, og havde frit Middagsbord hos en Tante, hvor OEHLENSCHLÆGER som en glødende 18aarig Yngling sluttede sig til deres daglige Omgang, og hvor det Venskab knyttedes, der endnu forener dette Nationens ypperste Klöverblad.

Maaskee kan H. C. ØRSTED takke sin tidlige Beskjæftigelse med Digtere og Digtetekunst for den Lethed og Klarhed, hvormed han, fremfor de fleste experimenterende Naturforskere, forstaaer at udtale sig i det skriftlige Foredrag. Allerede 1797 vandt han Universitetets Præmie for Besvarelsen af en æsthetisk Opgave, „Om Grændserne mellem det prosaiske og poetiske Sprog“, et lille Arbeide (trykt i Minerva), der saavel viser megen æsthetisk Læsning, som en for Forfatterens Alder usædvanlig klar og moden Tænkning; — samme Aar tog han med Udmærkelse den pharmaceutiske Examen, vandt atter Præmien for den medicinske Opgave, „Om Modervandets Oprindelse, Natur og Nytte“, og viste snart ved forskjellige Afhandlinger, f. Ex. „Grundtrækkene af Naturmetaphysiken“, (i philos. Repert.), ved sin Doctordisputats (1799) osv., med hvilken Klarhed, Hurtighed og aandig Reproductionskraft han havde ikke blot gennemtrængt sin Videnskabs positive Indhold, Verdenskræfternes Væsen, Love og Samvirken (Physik) og Naturlegemernes Sættelse og indbyrdes Forhold (Chemi), men ogsaa optaget det Hele i en universel naturphilosophisk Betragtning, der ikke sluttede sig uselvstændig til noget af de gjældende Systemer. I Aaret 1800 bestyrede han Justitsr. MANTHEYS Apothek, holdt Forelæsninger over Chemi og Naturmetaphysik, og blev ansat som pharmaceutisk Adjunct ved det medicinske Facultet.

I dette Aar opfandt Italieneren VOLTA den berømte galvaniske Søile, hvorved Galvanismen, (Metal- eller Berøringselektriciteten) fremtraadte som en af de mægtigste Naturkræfter, og stillede den som en Milepæl

mellem to Aarhundreders Naturlære. Herved fremkaldtes overalt nye Forsøg, og de, som ÖRSTED foretog, ledede ham til adskillige nye Opdagelser i denne Retning, f. Ex. med Hensyn til Syrernes store Virksomhed i Frembringelsen af den galvaniske Elektricitet. Det syntes som om den Voltaiske Söile udstrakte sine Virkninger ogsaa til alle andre Videnskaber. En stor aandelig Gjæringsperiode viste sig saavel i Poesi og Philosophi, som i Politiken, og fuld af ungdommelig Begeistring over den vide Horizont, der overalt aabnede sig for ham, tiltraadte ÖRSTED 1801 sin förste Udenlandsreise til Tydskland, Frankrig og Holland. Paa denne Reise udgav han paa Tydsk en Kritik over WINTERLS chemiske System, studerede i Paris med Iver fransk Sprog og Litteratur, og fandt overalt let Indgang hos Datidens mest udmærkede Mænd, idet han paa een Gang frapperede og indtog ved sin usædvanlige Aand og Lærdom, forenet med et næsten barnligt Væsen og Ydre. Blandt de Mange, med hvem han saaledes knyttede Venskab, hörte SCHELLING, SCHLEGELERNE, FICHTE, SCHLEIERMACHER, TIECK, WERNER, FR. BAADER, ERMAN, KIELMEIER, RUMFORD, Mineralogerne HAUSSMANN og WEISS og især den beröimte Physiker RITTER, for hvem han oversatte en Afhandling paa Fransk. Ved hans Hjemkomst (1803) traf han sammen med STEFFENS, hvis nærmere Omgang i höi Grad maatte være ham til Glæde og Nytte. Man ansaae endnu dengang ÖRSTED mere for Naturphilosoph, end Physiker, og han maatte saaledes nöies med en Indtægt af 300 Rbd. aarlig og ligesaameget til Experimenter. Han holdt nu for et stort og dannet Publicum Forelæsninger over Elektricitet, Galvanisme og Magnetisme, samt over Varme, Lys og Forbrænding, efter den af ham saakaldte *dynamiske* Theori, der udleder alle chemiske Virkninger af samme Grundkræfter.

Saa langt Chemiens Oprindelse end gaer tilbage i Tiden, saa ung er den alligevel som Videnskab. Den bekjendte STAHL († 1734) opstillede det förste chemiske System, det *phlogistiske*, som hvilede paa den falske Hypothese om et i alle Legemer supponeret „Brændstof“. Dette System holdt sig i et halvt Aarhundrede, men rystet ved Opdagelsen af de forskjellige Luftarter, fortrængtes det ved LAVOISIERS store Opdagelse over den atmophæriske Luft, aldeles af det *antiphlogistiske*, der atter kort derpaa, ved VOLTAS Opdagelse og RITTERS Fortsættelse af denne, maatte vige for det *elektro-chemiske* System. Det er betegnende for ÖRSTEDS hele videnskabelige Charakter, at han i en særegen Forelæsning sögte at vise det Sande i alle disse vexlende Systemer, og virke til en forsonende Anerkjendelse af det Fortjenstlige hos de udmærkede Mænd, der ivrigst havde bekæmpet hverandre. Ved forskjellige Forelæsninger, ved Udgivelsen af en ny Række Afhandlinger, og navnlig Bekjendtgjörelsen af hans nye Forsög over Klangfigurerne, banede han sig endelig 1806 Vej til Professorembedet ved Universitetet i Physik, blev Lærer ved Landcadetcorpset, holdt Forelæsninger for Adjointerne af Generalstaben og udgav förste Del af en *Lærebog i Physiken*. 1812—13 foretog han sin anden Reise til Tydskland og Frankrig, paa hvilken han udgav „Ansichten der chemischen Naturgesetze“, der ogsaa udkom paa Fransk. Efter Hjemkomsten giftede han sig (1814) med Jomfru INGER BIRGITTE BALLUM, og er ved hende Fader til 3 Sönnner og 4 Döttre. Samme Aar kom han i en alvorlig Feide med GRUNDTVIG, idet han forfægtede Fornuftens og den sunde Dömmekrafts Gyldighed imod den Maade, hvorpaa hin Skribent anvendte Bibelen til at bedömmen Mænd og Begivenheder. Ligeledes forfattede han i dette Aar et Universitetsprogram over „Det chemiske Kunstsprog i de gothisk-germaniske Sprog“ og hans heri givne Antydninger röbede en saa aandrig og national Sprogtakt, at allerede mange af hans foreslagne Benævnelser senere ere gaaede over i Sproget. Han begyndte den Række Maanedforelæsninger, som han endnu fortsætter, over de nyeste Opdagelser i den experimentale Naturvidenskab, holdt i flere Vintre Forelæsninger 5 Timer daglig, (deriblandt tydske Forelæsninger over Physiken for *corps diplomatique*), blev Lærer ved det Classenske Agerdyrkningsinstitut, og holdt her til 1827 Forelæsninger over Agerdyrkningschemien. I denne Tid var det han udtænkte sit galvaniske Kobberkasseapparat, samt en ny Maade at sprænge Miner paa. I 1818 og atter 1819 foretog han paa kongelig Befaling en Reise til Bornholm, for at undersøge denne Ös Mineralier, navnlig Jernsten og Stenkul. De gunstige Resultater, som Rapporterne om denne Reise lovede, fandt en ubillig Modstand hos en Del af Publicum. Bornholm blev i alt Fald ved denne Leilighed förste Gang nöie undersøgt, og det kom Expeditionen til stor Nytte, at ÖRSTED udvirkede Tilladelse til at medtage sin daværende Amanuensis, FORCHHAMMER, ligesom det maa regnes ham til virkelig Fortjeneste, at han saaledes först henledede den offentlige Opmærksomhed paa denne, som udmærket Geognost senere saa bekjendte Mand.

Men ÖRSTEDS store Navnkundighed knytter sig fornemlig til Aaret 1820. Det var i dette Aar, som han selv kalder det lykkeligste i sit Liv, efter en allerede lang, utrættelig og frugbringende Virksomhed, at det lykkedes ham, som en tydsk Lærd har sagt, ved et af de Aandsfund, der næppe hvert Tusinde Aar falde i en Dödeligs Lod, at bringe sit, og dermed sit Fædrelands Navn til at gjenlyde med Beundring i den hele videnskabelige Verden. ÖRSTED opdagede *Elektromagnetismen*, eller Loven for Vexelvirkningen mellem elektriserede Legemer og Magneten. Den første Idee til denne Opdagelse, der allerede i de siden forløbne Aar har frembragt overordentlige Virkninger, opsteg for ham paa en Forelæsning, i Löbet af Foredraget. Han skred öieblikkelig til en Pröve, og dette første improviserede Forsög viste sig strax heldigt. Man havde igjennem 2 Aarhundreder snart antaget, snart forkastet den Mening, at Elektricitet og Magnetisme frembringes ved de samme Kræfter; men alle Anstrængelser for at finde Bevis derfor, havde vist sig frugtesløse. Ved ÖRSTEDS senere i det Store gjentagne Forsög bragte han det til fuldstændig Evidents, at der om den elektriske Leder stedse er et magnetisk Kredslöb, og at den elektriske Ström efter en vis Lov udöver aldeles bestemte og ligeartede Indvirkninger paa Retningen af Magnetnaalen, naar den ikke gaar igjennem selve Naalen, men ved Siden af den. Magnetismen var herved indfört i Naturen ikke som Særegenhed, men som almindelig Naturkraft, der kan aabenbares i alle Legemer. En sammentrængt Beretning blev strax sendt til Videnskabens Hovedstæder i Europa, ÖRSTEDS Opdagelse beskjeftigede snart alle Landes Physikere, den blev Grundlag for en Hovedafdeling i den nyere Physik, som allerede udgjör omtrent $\frac{1}{7}$ af Lærebögerne; Forsögene gjentoges overalt, og gave Anledning til en Mængde nye Opdagelser. Opfinderen, som allerede heri nöd sin skjönne Lön, blev udnævnt til Medlem af mangfoldige lærde Selskaber, fra det Londonske Videnskabers Selskab tilstilledes ham en Medaille, og fra det franske Institut en lignende af 3000 Francs Værdi.

Under Udarbeidelsen af en ny Udgave af hans Lærebog i Physiken fik han Anledning til at udtænke et nyt Redskab til Vandets og andre Vædskers Sammentrykning. Han gjorde 1822—23 en tredje Udenlandsreise til Tydskland, Frankrig og England, fornemmelig med Hensyn til de nyeste Opdagelser over Lyset, og bragte ved Kongens Gavnildhed mange vigtige Instrumenter med tilbage. Efter Hjemkomsten stiftede han Selskabet for Naturlærens Udbredelse og holdt 1823—24 franske Forelæsninger over Naturlæren; han udfandt en Fremgangsmaade til at udskille de metalliske Bestanddele, som findes i Leret, og beviste ved en Række af Forsög, at Loven for Luftens Sammentrykning ogsaa gjælder for store Tryk, hvilket man för havde betvivlet. 1828 gjorde han en Reise til Norge, og holdt s. A. Foredrag i Naturforskerselskabet i Berlin, 1830 ligeledes i Hamborg. 1834 reiste han til Göttingen for at blive bekendt med GAUSS'S nye Iagttagelser over Magnetismen, i hvilken Anledning han strax her fik oprettet et magnetisk Observatorium. Ved den skandinaviske Naturforskerforsamling i Gothenborg 1839 holdt han Foredrag over et nyt Haarrörsapparat og et nyt Elektrometer, og var ligeledes virksom Deltager ved de senere Möder i Kjöbenhavn 1840 og i Stockholm 1842, hvor han foredrog sin Lære om det Skjönnes Physik. — En saa rastlös og aandfuld Virksomhed, saa mange og store Fortjenester, have ogsaa i fuldt Maal bragt ham den udvortes Æres og Anerkjendelses Tegn. 1815 blev han Sekretær i det kongelige Videnskabernes Selskab og Ridder af Dannebrog, 1817 Professor *ordinarius* og Medlem af Consistorium, 1824 Dannebrogsmænd. 1823 Correspondent for det franske Instituts Videnskaber-academi og 1842 et af sammes 8 udenlandske Medlemmer, 1828 Etatsraad, 1829 Directör for den da oprettede polytechniske Skole, 1836 Commandeur af Dannebrog, 1837 Ridder af Æreslegionen, 1840 Conferentsraad, 1842 Ridder af den preussiske Orden *pour le mérite dans les sciences et les arts*, s. A. Commandeur af Nordstjerneordenen, 1843 fik han Æresdiplom fra Erlangen som Doctor Medicinæ.

De mærkeligste af hans forskjellige Skrifter og Afhandlinger ere, foruden de alt nævnte: Recension af GADOLINS Indledning i Chemien, — Hvad er Chemie? — Betragtninger over Chemiens Historie. — Dialog om Grunden til den Fornöielse, der frembringes ved Tonerne. (Skand. Selsk. Skrifter). — Die Reihe der Säuren und Basen (i GEHLENS Journal). — Imod den store Anklager (mod Grundtvig). — Udsigt over hele Elektromagnetismen, (paa Engelsk, i Edinburger Encyklopædi). — Tale ved den polytechniske Lærestalts Stiftelse, Recension af STEFFEN'S polemische

Blätter, Recens. (No. 2) af ELBERLING om det juridiske Studium, og (No. 1) af Gjengangerbrevene. — Bør Færdighed i at tale og skrive Latin ansees som en Bestanddel af den lærde Dannelse? m. m. (I Maanedskr. for Litt.) — Tale om Danskhed; Dialog om den rette Troesiver; Dialog om Christendom og Astronomi o. s. v. (i Folkebladet). — Gamle og nye Tider (i Almanaken for 1835). — Luftskebet, et episk-didaktisk Digt 1836, samt flere adspredte mindre Poesier, som „Nyt Vafthrudnersmaal” (Flyvende Post 1830), „Bernstorfferne” (Flyvende Posts Interimsblade) o. s. v. Desuden har han fra Tid til anden, som Manuskript for sine Tilhørere udgivet „Erindringsord” (f. Ex. over Optiken, Chemien, det Skjønnes Naturlære) der ikke ere i Boghandelen.

Af de anførte Kjendsgjæringer vil det være klart, at den store Rigdom og Betydning af ÖRSTEDS Liv ikke tilfulde betegnes ved den Begeistring, hvormed han har omfattet sin Videnskab, ved de verdenshistoriske Opdagelser, der have skaffet hans Navn Berømmelse og Hylding i Udlandet; men ikke mindre derved, at han er en udmærket dansk Borger, en sand og nidkær Patriot. Fra sin første Ungdom har han virket utrættelig og med stort Held for at udbrede Naturvidenskaberne og gjøre dem frugtbringende for de forskjelligste Kredse. Alle vore yngre Physikere ere Disciple af ham, og vore Damer maae være ham taknemmelige som den første, der tænkte paa, ved Forelæsninger ogsaa at gjøre dem delagtige i Videnskabens Udbytte. Betydelige Samlinger af fysikalske Instrumenter, hvilke før hos os saa godt som manglede, har han vidst at tilveiebringe, saavel ved private Forbindelser, som ved det Held, han havde til at vække Frederik den Sjettes Interesse for hans Videnskab, hvorom navnlig den polytechniske Skole er et stort og levende Vidnesbyrd. Saavel hans Jævnaldrende, som de Yngre, kunne ikke noksom prise den Beredvillighed og venlige Iver, hvormed han stedse er kommen de Mange af Samfundets forskjellige Klasser imøde, der have søgt Undervisning og Oplysning hos ham, samt hans sjeldne Evne og Lyst til at opklare og tydeliggjøre. Dette, tilligemed hans ægte danske Sind, viser sig ogsaa i den Iver for at berige og rense Modersmaalet, hvormed han ikke blot i sin egen Videnskab har indført almenfattelige Kunstord, i af det skriftlige Foredrag overhovedet søgt at fjerne alle overflødige Ord af fremmed Oprindelse. Ogsaa fremtræder i al hans Stræben det Hovedformaal at popularisere Videnskaben og virke til Folkeoplysning. Saaledes skyldtes det fornemmelig ÖRSTEDS Iver, for at „sætte nogen Dæmning mod den al Videnskab og Kunst fjendtlige Ström, der truede at oversvømme vor Litteratur”, at det af Videnskab og Litteratur saa høit fortjente „Maanedskrift for Litteratur” kom i Stand, og han var, saalænge det bestod (1829—38), et virksomt Medlem af Redactionen. Da Naturen er et Indbegreb af de liberaleste Principer, som overalt beviser den Lære, at kun i Bevægelsen er Liv og Frelse; kunde det ikke være tvivlsomt, til hvad Side dens mangeaarige Ven og Fortrolige under den politiske Debats Udvikling vilde hælde sig. I Trykkefrihedsselskabets Forhandlinger deltog han saaledes de første Aar med Liv og Varme, og skyede her ved en bekjendt Leilighed ikke de Ubehageligheder, en frimodig Meningsyttring i hans Stilling som kongelig Embedsmand maatte medføre. Saameget han end ved sit Kald har været henvist til udövende Praxis, har han dog aldrig opgivet den philosophiske og poetiske Interesse, der forædlende gjennemtrængte den hele rigt bevægede Periode, i hvilken hans Ungdom faldt. Allerede tidligere har han henvendt sin Opmærksomhed paa det Skjønnes Sammenhæng med Naturlovene, og for kort siden i en Række Foredrag søgt af fysikalske Betingelser at forklare og begrundede dets Virkning som Skjönt. For de yngre Studerende, og navnlig dem, hvis Studier førte dem i nærmere Beröring med ham, har han stedse været en faderlig Ven, og Enhver af de Tusinder, der i sin Tid have hørt hans Forelæsninger, og forlængst have bragt Spirer af hans Ord til de fjerneste Kredse, vil bevare et kjært Billede af hans venlige Personlighed, hans aandfulde Blik, hans poetisk-anskuelige, ofte gemytlig naive Foredrag, hans levende Interesse for Experimenterne og Indleven i Gjenstandene, og af — den eiendommelige Distraction, som ofte betager ham, naar en Idee pludselig udvider sig i hans Indre, og som de, der oftere have hørt ham, ei engang gjerne ville finde sig i at undvære.

